

Täysistunto

Keskiviikko 7.3.2018 klo 14.02—21.05

Täysistunto alkoi klo 14.02. Täysistunto päättyi klo 21.05.

Puhetta johtivat ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (14.02—15.59 ja 18.00—18.57), toinen varapuhemies Tuula Haatainen (15.59—18.00) ja puhemies Paula Risikko (18.57—21.05).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Keskustelualoite suomalaisen kulttuurin merkityksestä, kehitystrendeistä ja muuttuvasta toimintaympäristöstä

Keskustelualoite KA 6/2017 vp

Keskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on ajankohtaiskeskustelu suomalaisen kulttuurin merkityksestä, kehitystrendeistä ja muuttuvasta toimintaympäristöstä. Ajankohtaiskeskustelun avaa keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Pauli Kiuru. Tämän jälkeen myönnän harkitsemassani järjestyksessä 1 tai 2 minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja. Tähän keskusteluun varataan aikaa 1,5 tuntia. Täydennyksenä tähän vielä jatkan, että edustaja Kiurun puheenvuoron jälkeen asianomainen ministeri käyttää puheenvuoron ennen tämän varsinaisen keskustelun avaamista.

Keskustelu

14.04 **Pauli Kiuru kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitän puhemiesneuvostoa keskustelualoitteen hyväksymisestä täysistuntoon. Ajankohtaiskeskustelu eduskunnassa osoittaa arvostusta suomalaiselle kulttuurille. Kiitän myös edustaja Pia Viitasta yhteistyöstä aloitteen laatimisessa ja nimien keräämisessä. Saimme vahvan tuen kaikista eduskuntaryhmistä.

Kulttuuri on kokonaisuus, joka käsittää tiedon, uskomukset, taiteen, moraalikäsitteet, lain, perinteen sekä kaikki muut sellaiset kyvyt ja tavat, jotka ihminen on yhteiskunnan jäsenenä omaksunut. Turun yliopiston kulttuurihistorian emeritusprofessori, rehtori ja gradu-yöni ohjaaja Keijo Virtanen on sanonut: ”Yksilöstä tulee historiallinen vain suhteessa elämäänsä, ympäristöönsä ja aikaansa.” Historiattomuus ohentaa sivistystä ja kykyä oival-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

taa kulttuurimme hienoja vivahteita. Puolustan pyrkimystä suomalaisen kulttuurin kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen.

Meidän on siedettävä, hyväksyttävä ja myös arvostettava erilaisuutta. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Näin sanoo perustuslaki.

Onko kuitenkin olemassa joku yläraja suvaitsevaisuudelle? Suvaitsevien ei pidä loputtomiin sietää suvaitsemattomuutta. Meidän on oltava valmiita puolustamaan länsimaisiin arvoihin perustuvaa avointa ja demokraattista yhteiskuntaa siihen kohdistuvia uhkia vastaan. Toinen vaihtoehto on joustaa loputtomiin ja vaarantaa suomalainen sivistys, kulttuuri, tasa-arvo, oikeusjärjestelmä sekä demokratia. Turvallisuudella ja suomalaisella kulttuurilla on uhkia. Tästä on viime kädessä kysymys myös tiedustelulaeissa. Puolustan suomalaisten oikeutta turvallisuuteen ja omaan kulttuuriin.

Arvoisa puhemies! Tarinan mukaan toisen maailmansodan aikana Winston Churchillille ehdotettiin taiteen ja kulttuurin rahoituksesta tinkimistä. Hänen väitetään vastanneen kysymyksellä: ”Minkä puolesta me sitten oikein taistelemme?” Valtio ilman kulttuuria olisi vain hallintoa ja kansalaiset hallintoalalaisia. [Ilkka Kanerva: Hyvä, Kiuru!]

Esittävän taiteen ja museoiden valtionosuusjärjestelmää ollaan uudistamassa. Työryhmän esityksestä kerätään palautetta lausuntokierroksella. Eppu Normaalin sanoitusta lainaten paperilla on vasta tahroja. Työryhmän esitys asettaa kiusallisella tavalla vastakkain Helsingin ja muun Suomen. Tampereen Työväen Teatteri olisi menettämässä kansallisenäyttämön aseman. TTT on maamme ainoa ammattimaisesti toimiva työvänteatteri. Se on Suomen kolmanneksi suurin teatteri ja samalla suurin teatteri pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Vuoden 18 tapahtumista on kulunut sata vuotta. Esitys kaikkien kansallisenäyttämöiden keskittämisestä pääkaupunkiin on elitistinen, historiaton ja ajoitukseltaan tyyliön. Esitystä on pakko hioa ennen lain lopullista hyväksymistä. ”Voi tuuli kylmästi kutittaa selkää, se eteenpäin työntää, älä siis pelkää.” Puolustan Tampereen Työväen Teatterin asemaa ja kulttuurin alueellista saavutettavuutta. [Oikealta ja vasemmalta: Hyvä!]

Arvoisa puhemies! Sisäisen turvallisuuden strategian mukaan kulttuurilla on vaikutusta siihen, miten hyvin yhteiskuntamme kestää vastakkainasettelua ja informaatiovaikuttamista. Lukutaidolla ja kulttuurilla on myös turvallisuusnäkökulma. Taloudelliset paineet ovat heikentäneet tiedotusvälineiden mahdollisuuksia tutkivaan journalismiin. Se on valitettavaa. Uudeksi keinoksi on otettu lähes reaaliaikainen faktantarkistus. Se on erinomainen oivallus presidentinvaalin yhteydessä. Toivottavasti saamme jatkoa.

Rakentava vastakkainasettelu terävöittää keskustelua. Se pakottaa perustelemaan ja tuomaan faktat esille. Konsensukseen pyrkiminen ilman avointa keskustelua on väkivaltaa. Vain keskusteleva yhteisö menestyy. Ilman kuuntelutaitoa ei synny keskustelua. Keskusteluun olennaisesti kuuluva kuuntelutaito ja aito pyrkimys toisen ymmärtämiseen luovat pohjan luottamukselle ja sopimiselle. Puhe on yliarvostettua, kuuntelu aliarvostettua. Puolustan laatumediaa, faktoja, kuuntelua ja rakentavaa keskustelua.

Arvoisa puhemies! Suomi on lukutaidon kärkimaita. Peruskoulun päättää Suomessa kuitenkin joka vuosi noin 6 000 nuorta, joilla ei ole riittävä lukutaito. Osa nuorista lukee ja kirjoittaa niin huonosti, että arkielämästä selviytyminen on vaikeaa. Myös medialukutaito ja lähdekriittisyys kuuluvat kansalaistaitoihin. Lasten kielenoppimisen on todettu heikentyneen vanhempien muuttuneiden ajankäyttötottumusten vuoksi. Huomiota saa älylaite, ei lapsi. Vain neljännes vanhemmista lukee lapsilleen riittävästi. Pieni lapsi kaipa

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

heisyyttä, lukemista ja tarinoita. Kulttuuriin kuuluu oman äidinkielen hallinta. Ilman kieltä ei ole ajattelua, ilman ajattelua ei ole kulttuuria. Puolustan kieliämme suomea, ruotsia ja saamea sekä kirjastojamme. Puolustan myös satuja, tarinoita ja läheisyyttä.

Digitaaliset somepalvelut saavat ihmiset kommunikoimaan keskenään. Emme varmuudella tiedä, mihin tiukka heimoutuminen pieniin osatodellisuuksiin lopulta johtaa. Digitaaliset alustat voivat tuoda paljon lisää joukkoälyn kautta, toisaalta ne voivat ottaa meiltä paljon pois joukkoälyttömyydellä. Gallupit eivät korvaa ajattelua, eikä tykkäysten määrä todista asiaa oikeaksi tai vääräksi. Täydellinen tietämättömyys tuntuu antavan somemaailmassa absoluuttisimman varmuuden. Räväkkä väittely on helppo aloittaa mutta vaikea lopettaa. Osa somealustoista on suunniteltu riippuvuutta kasvattaviksi. Äänet ja merkkipiesitit ovat kuin Pavlovin koirakokeista: sylkeä erittyä, mutta aivot toiminta puuttuu. Puolustan vuorovaikutusta ja uusia innovaatioita, kunhan niitä ei tietoisesti tehdä addiktoiviksi.

Arvoisa herra puhemies! Digitaalinen muutos ympärillämme on nopeaa. Kaikki eivät ole pysyneet mukana. Arviolta pari miljoonaa suomalaista tarvitsee digineuvontaa, neljännesmiljoona yli 65-vuotiaasta ei ole koskaan käyttänyt internetiä. Digitaidoton on vaarassa syrjäytyä. Ikääntyneiden ihmisten saamiseksi mukaan tarvitaan erityinen ponnistus. Valtiovarainministeriön Auta-hanke on tehnyt hyvää kokeilu- ja selvitystyötä. Seuraavassa hallitusohjelmassa ikääntyneiden digitaitojen parantamiseen tarvitaan lisää vauhtia. Vastuuta ja rahoitusta pitää antaa kirjastoille, kansalaisopistoille sekä muulle vapaalle sivistystyölle digitaitojen jalkauttamiseksi ikäihmisille. Uuden oppiminen sekä sosiaalinen kanssakäyminen lisää omatoimisuutta ja hyvinvointia sekä kotona vietettäviä elinvuosia. ”Ei elämästä selviä hengissä, ei ainakaan missään jengissä.” Näin lauloi meille Juice Leskinen, ja niinhän se on. Aivotutkijan mukaan kulttuuria harrastava elää kuitenkin kolme vuotta pidempään kuin kulttuuria välttelevä. Sosiaalisuus ja kulttuuri tukevat toisiaan. Puolustan digitaitojen opettamista ikäihmisille.

Kulttuurilla ja luovalla taloudella on huomattavat taloudelliset vaikutukset. Kulttuuri ja luovat alat ovat jo Euroopan kolmanneksi suurin työllistäjä. Myös pienet kunnat voivat tavoitella suuria Mänttä-Vilppulan tavoin. Jos ei yritä, ei voi onnistua. Epäonnistumisen pelko on menestymisen suurin este, sen tietävät ehkä parhaiten kulttuurikentän ritarit, freelance-taiteilijat ja keikkamuusikot — ”tuhansia töitä, valvottuja öitä”. Puolustan harkittua riskinottoa ja kulttuuriyrittäjyyttä.

Arvoisa puhemies! Kulttuurin ja urheilun piiristä on noussut julkisuuteen vastenmielisiä häirintätapauksia niin Suomessa kuin ulkomailla. Alan toimijoiden on otettava vastuu ja putsattava epäterveet piirteet omasta piiristään. Vaikeneminen ja hiljainen hyväksyntä eivät ole vaihtoehto.

Kesäkuussa saamme käsiteltäväksemme liikuntapoliittisen selonteon. Suomen mitalisaalis jäi olympialaisissa verrokkimaitamme Ruotsia ja Norjaa pienemmäksi. Selonteossa on syytä tarkastella nuorien urheilijoidemme tuntemaa epävarmuutta taloudestaan ja uran jälkeisestä tulevaisuudestaan. Se voi olla yksi selittävä tekijä mitalitilastojen eroihin.

Kulttuurit ja kansat, jotka eivät ole pystyneet uudistumaan, ovat lopulta tuhoutuneet. Kun vanha tapa toimia menettää elinvoimansa ja merkityksensä, on tilalle hyväksyttävä uusia. Kulttuuri on jatkuvassa muutostilassa. Joidenkin tapakulttuurimme piirteiden toivoisin kuitenkin pitävän pintansa myös tulevaisuudessa. Me suomalaiset arvostamme rehellisyyttä, naisten ja miesten tasa-arvoa, vaatimattomuutta, sopimusten noudattamista, sovitusta tapaamisajoista kiinni pitämistä sekä rauhallista keskustelua.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Lopuksi, arvoisa puhemies: suomalaiseen kulttuuriin ei kuulu ruokailu lippalakki päässä. Puolustan perinteisiä ruokatapoja. [Naurua] — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt pyytäisin niitä edustajia, jotka haluavat käyttää debatissa lyhyen puheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta. Ajatukseni on, että ensimmäinen kierros käydään niin, että jokaisesta ryhmästä yksi saa 2 minuutin puheenvuoron ja sen jälkeen koko loppuaika varatusta aikalmiitistä pidetään 1 minuutin mittaisin puheenvuoroin. Mutta tähän väliin jo aiemmin päätetysti ministeri, olkaa hyvä.

14.16 Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho: Arvoisa puhemies! 5 minuuttiahan se oli?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Maksimissaan 5 minuuttia.

Kun kulttuurista puhutaan, arvoisa puhemies, 5 minuuttia on lyhyt aika. — Kerrankin meillä on aihe, josta kulttuuriministeri iloitsee: ajankohtaiskeskustelu nimenomaan suomalaisen kulttuurin merkityksestä, kehitystrendeistä ja muuttuvasta toimintaympäristöstä.

No, mitä todella on suomalainen kulttuuri, mikä sen merkitys? Sehän on täysin perustavanlaatuinen. Ei voi olla kansakuntaa ilman kulttuuria. Kulttuuri on kaikkialla meidän ympärillämme, ja se on meidän sisällämme. Kysymys kulttuurin merkityksestä on kuin kysyisi Herra Kalalta: ”Mikä, Herra Kala, veden merkitys on teille?” Se on täysin välttämätön, meitä täysin ympäröivä, meidän elinehtomme ja meidän olemassaolomme sisältö.

Joskus sanotaan, että ei ole tietysti olemassa mitään puhtaasti juuri suomalaista kulttuuria, ja tottahan onkin, että kaikki kansalliset kulttuurit ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa kansainvälisten aatevirtausten kanssa. Siinä mielessä mitään täysin muusta maailmasta erillistä suomalaista kulttuuria ei ole. Silti olisi täysin järjenvastaista väittää, kuten joskus kuulee, ettei suomalaisuutta tai suomalaista kulttuuria ole lainkaan. Siis eikö todella olisi olemassa mitään omalaatuista, ei mitään omalaatuista tai minkäänlaista suomalaista tyyli-suuntaa millään kulttuurikentän alalla: ei suomirockia, ei suomifilmejä, ei suomalaista muotoilua, ei kerta kaikkiaan mitään? Tietenkin on, ja esimerkiksi viime viikolla juhlistu kansalliseepoksemme Kalevala on siitä vahva esimerkki ja siksi nimenomaan osuva symboli koko suomalaiselle kulttuurille. Voisin oikeastaan kysyä ministerinä, että jos et usko, että on suomalaista kulttuuria, niin et kai sitten usko, että on olemassa suomalaisia verorahojakaan.

No, kaikessa kulttuurissa on tietysti näitä kansainvälisiä vaikutteita, se on selvää. Joskus tästä on tehty väärä päätelmä, että monikulttuurisuus on ikään kuin kansallisen kulttuurin vastakohta tai korvaaja. Tässäkin on väärä vastakkainasettelu. Kuten sanoin, kaikessa kulttuurissa on kansainvälisiä vaikutteita, mutta kulttuurissa on myös aina paikallista väriä. Sibelius ei tietenkään kehittänyt klassista musiikkia yksin eikä keksinyt nuottijärjestelmää tai suunnitellut sinfoniaorkesterin soittimia, mutta silti olisi omituista väittää, ettei esimerkiksi hänen Kalevala-tulkintoissaan ole mitään suomalaista. [Eduskunnasta: Asiaa!] Ei siis ole mielekästä kiistellä monikulttuurisuuden tai kansallisen kulttuurin puhtaudesta tai vastakohtaisuudesta, koska yhdelle suomalaisuus on monikulttuurista ja toiselle monikulttuurisuus suomalaista ja molemmat ovat omasta näkökulmastaan oikeassa. Kulttuuriministe-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

rinä kannustan tietysti kaikkia vaalimaan mitä tahansa kulttuuria, jonka sisässään tuntee omakseen.

Arvoisa puhemies! Olemme ihmisinä osa sukupolvien ketjua ja toiminnassamme rakennamme edellisten sukupolvien työn ja saavutusten päälle. Uudet sukupolvet taas saavat meiltä oman työmme hedelmät. Kulttuuriperintö on aarre, jota keräämme sukupolvelta toiselle. Tänä vuonna vietetään kulttuuriperinnön eurooppalaista teemavuotta, ja pääteemana Suomessa on osallisuus kulttuuriperintöön. Näin kulttuuriperinnön teemavuosi jatkaa hienolla tavalla sitä samaa työtä, joka meillä on itsenäisyyden juhluvuonna, viime vuonna, ollut vahvasti esillä. Itsenäisyys kuuluu meille kaikille, samoin kulttuuriperintö kuuluu meille kaikille.

Arvoisa puhemies! Lastenkulttuurin ja taiteen perusopetuksen saatavuuden parantamiseen tähtäävä hallituksen kärkihanke on onnistunut juuri valmistuneen selvityksen mukaan monin tavoin lisäämään taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta nimenomaan lapsille päiväkotien yhteyteen ja koulupäivän jatkoksi luoduilla harrastustunneilla. Saatavuuden parantuminen on tarkoittanut, että yhä useammalla lapsella on ollut mahdollisuus osallistumiseen yksilön erilaisista ominaisuuksista riippumatta. Tämä on tietenkin keskeistä.

VOS-uudistuksesta: Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän valmistelemaan ehdotusta museoiden, teattereiden ja orkesterien rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi jo keuhällä 2016. Työryhmän tuli tarkastella koko ammattilaiskenttää ja sille kohdistettuja valtionosuuksia. Työryhmä luovutti ehdotuksensa kulttuuriministeriölle 17.1., ja opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan kyseessä on tietenkin erittäin merkittävä uudistus, joka on nyt tällä hetkellä lausuntokierroksella, joka siis päättyy 15.3. Jatkovalmistelun aikana uudistuksen yksityiskohdat ja mahdollinen toimeenpanoaikataulu täsmentyvät. Lausuntokierroksen tulosten analysoinnin jälkeen on poliittisen harkinnan vuoro.

Arvoisa puhemies! Näin päätteeksi totean, että on hienoa, että tänään eduskunnassa puhutaan kulttuurista ja sen merkityksestä. Kulttuurilla on itseisarvonsa, lisäksi myös yhä merkittävämpi taloudellinen arvo. Saavutettavuuden parantamisen lisäksi olen suunnannut [Puhemies koputtaa] resursseja kulttuuriyrittäjyyden edellytysten parantamiseen. Vuonna 2015 kulttuurin yksityinen kulutus oli 6,3 miljardia euroa, kun taas julkinen valtion tuki esimerkiksi tänä vuonna on 458 miljoonaa, joten meidän täytyy aina muistaa tämä yrittäjyyspuolen [Puhemies koputtaa] ja yksityispuolen merkitys tässä kokonaisuudessa. Toivon ja uskon, että myös kansanedustajakollegani jakavat [Puhemies koputtaa] tämän ajatuksen kulttuurin tärkeydestä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Aloitamme debatin, keskusteluluonteisen debatin, ja sen ensimmäisen puheenvuoron myönnän tämän keskustelualoitteen toiselle aktiiviselle kokoonjuoksijalle, edustaja Viitaselle. Teidän kohdallanne en koputa, vaikka 2 minuuttia aavistuksen verran ylittyisikin. [Eduskunnasta: Oho, oho!]

14.22 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Paljon kiitoksia myös edustaja Pauli Kiurulle tämän aloitteen ideasta, kiitos koko eduskunnalle siitä, että kovin helposti saimme yli sata allekirjoittajaa. Se kertoo siitä, että kulttuuri ansaitsee keskustelun tässä eduskunnassa useana päivänä mutta myös erityisesti tänään. Se kertoo myös sen, että kulttuurilla on valtava merkitys kaiken kaikkiaan. Sillä on merkitys itseisarvona, sillä on merkitys ihmisen henkisen hyvinvoinnin vahvistajana, terveyden vahvistajana, työllisyy-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

den vahvistajana ja eri alueiden ja koko kansakunnan elinvoiman eteenpäinviejänä, talouden merkitys, puhumattakaan luovasta taloudesta ja sen kaikesta tulevaisuudesta.

Puhemies! Kulttuuri myös ansaitsee rahoituksensa, ja tänä päivänä on tuskin koskaan liian myöhäistä muistuttaa siitä, että pienellä rahalla kulttuurilla saavutetaan hyvin paljon. Kun taidetta ja kulttuuria tuetaan, rakennamme tulevaisuutta. Olen, puhemies, usein käyttänyt sellaista vertausta, että jos valtion budjetti olisi rantapallo, niin kulttuurin budjetti olisi se pingispallo. Ja kaikki ymmärtävät sen, että vaikka koko pingispallo vedettäisiin rantapallosta ulos, se ei rantapalloa pelastaisi, vaan päinvastoin siitä lähtisi ilmat. Eli tämä on se syy, miksi meidän pitää pystyä myös vaikeina aikoinaan panostamaan nimenomaan kulttuuriin.

Puhemies! Hyvin ajankohtaista tämä rahoitus onkin viitaten juuri tähän teattereiden valtionosuusuudistukseen — teatterien, museoiden ja orkestereiden — ja siellä on tämä iso huoli, Tampereen Työväen Teatteri, mikä tässä jo todettiin. Mikäli tämä 2 miljoonan rahoitusleikkaus toteutuisi, se olisi kulttuurikatastrofi, se olisi suuri alasajo koko kulttuurielämälle niin Tampereella, Pirkanmaalla kuin koko maassa. Toivon, että voimme yhteisen viestin antaa siitä, että tämä esitys on täysin väärin.

Puhemies! Sen verran jatkan tästä vielä, että toivoisin toisena yhtenäisenä ajatuksena tästä keskustelusta kumpuavan sen, että me tarvitsemme uudistuksia, me tarvitsemme tätä valtionosuusuudistusta, mutta sitä ei voi hyvin tehdä ilman, että satsaamme jonkin verran lisää kulttuuriin. Näinä päivinä myös satsaukset kulttuuriin tulevat maksamaan itsensä monin verroin takaisin.

Puhemies! Kulttuuri on hieno asia, kaikilla tulee olla [Puhemies koputtaa] siihen oikeus. Meidän on toimittava niin, että kulttuurin ja ihmisen kynnys olla kavereita on mahdollisimman matala riippumatta siitä, asuuko ihminen missä päin Suomea, onko minkä ikäinen tahansa tai onko rahapussin paksuus mikä tahansa. [Puhemies koputtaa] Siksi kulttuuria on oltava saatavilla niin lapsille, ikäihmisille kuin sitten omilla asuinalueilla ihmisten lähellä lähiöissä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Alatalo. — Teidän ja kaikkien muidenkin kohdalla, kun 2 minuuttia on ylittynyt, koputtelu alkaa.

14.25 **Mikko Alatalo kesk** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Juicen kanssa totesimme joskus, että kulttuuri on meidän kieli tai kielet. Meidän kieleemme on nyt puristuksissa suurten kansainvälisten jättien, kuten YouTube, Spotifyn, Googlen ja Facebookin, maailmassa. Toisaalta ne ovat mainontakeinoja myös suomalaiselle musiikille ja kulttuurille. Mutta äänilevyjen häipyessä suoratoiston maailmassa taiteilijoiden korvaukset eivät ole enää entiseen malliin ja suuret kansainväliset levy-yhtiöt konepopillaan hallitsevat myös radioaaltoja. Tarvitsisimme myös suomalaisia independent-taiteilijoita, jotka tuovat monipuolisemman genren musiikista. Myös elokuva-alalla on tällainen muutos tullut tämän digimaailman myötä, Netflixit, HBO:t ja niin edelleen. Sen takia me tarvitsemme paikallista kulttuuria, me tarvitsemme kirjastoja, museoita ja teattereita.

Tuossa edustaja Viitanen toi esille myös Tampereen Työväen Teatterin aseman ja VOS-ryhmän ehdotuksen. Jos Työväen Teatteri menettää valtion tuestaan 2 miljoonaa ja kansallisuuden näyttämön asemansa, niin sen jälkeen meillä on vain Helsingissä näitä kansallisuuden näyttämiä. Tämä on aluepoliittisesti minun mielestäni syrjivää. TTT työllistää vuodessa yli 400 ihmistä, ja se on sisäsuomalaisten helposti tavoitettavissa.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Suomalaisten taiteilijoiden asema ei ole kovin häävi. Taitelija-allianssit ja ehkä myös jonkinlainen perustulo olisivat aiheellisia niinä vaikeina aikoina, kun tilauksia ei ole. Myös tekijänoikeustulot voisi olla mahdollista tulouttaa tekijän yritykselle, silloin raha lähtee kiertoon videoyrityksiltä eteenpäin. Se on satsaus tulevaisuuteen. Kaiken kaikkiaan luova ala, josta teimme tulevaisuusvaliokunnassa myös raportin viime kaudella, on merkittävä kansantuotteen kannalta, lähes 5 prosenttia, ja se tuo kansalaisille paljon hyvinvointia, meidän kasvavalle senioriväestölle, mutta se myös luo meille kansallista identiteettiä tässä muuttuvassa maailmassa, jota äsken kuvasin.

14.27 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella hienoa, että saamme tänään keskustella kulttuurista. Kiitos siitä kaikille aloitteen allekirjoittaneille.

Kulttuurin merkitys on suuri, ja kulttuuri muotoutuu osana historiaamme ja voi myös muokata tulevaisuuttamme. Kulttuuri yhdistää meitä ja ilmentää aikaamme. Se muuttuu ajan myötä ja toisaalta antaa keinon käsitellä menneitä ja nykypäivän kipeitäkin asioita. Kulttuuri Suomessa on osa pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuripiiriä.

Suomen luonto on myös keskeinen osa kansallista identiteettiä, ja luonnossa liikkumisen ja siihen vahvasti kuuluvan jokamiehenoikeuden toteutumisen voikin sanoa olevan myös tärkeä osa suomalaista kulttuuria. Tämä on asia, josta harvoin täällä eduskunnassa puhutaan, mutta tulevana vuosina varmasti osana moniakin lakeja tästäkin aiheesta käydään aina keskusteluja. Tämän toivoisin kaikkien muistavan, että jokaisella meistä, riippumatta siitä, missä asumme ja minkälaisista taustoista tulemme, on mahdollisuus luonnossa liikkumiseen ja ylipäätään kulttuuriin.

Tällä hallituskaudella on tehty useita merkittäviä asioita kulttuurin edistämiseksi, ja kuten täällä on todettu, se on myös erittäin tärkeää. Vaikka rahat ovat pienet, toimenpiteillä voidaan saada paljon hyvää aikaiseksi. Luovat alat ovat tulevaisuuden ala, ja on erittäin hyvä, että hallitus on esimerkiksi käynnistänyt tuotantokannustimien hankkeen, av-alalle suunnatun tuotantokannustinjärjestelmän kehittämisen, ja tukenut taide- ja kulttuurialan työtä tekevien aseman vahvistamista. Mutta sitä on erittäin voimakkaasti myös jatkettava, sillä tiedämme, että sekä kulttuurin että urheilun parissa työskentelee paljon ihmisiä, joiden toimeentulo on erittäin heikko, ja heidän asemansa yhteiskunnassa on pitkälti vielä määrittelemätön, ja toivon, että tästä aiheesta keskustelemme vielä täällä tänään lisää.

14.29 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Valitettavan usein kuulee sanottavan, että kulttuuria ei arvosteta riittävästi. Tämä päivä, tämä meidän keskustelumme toivottavasti todistavat jostakin aivan muusta.

Kahdessa johdantopuheenvuorossa tuli oikeastaan ilmi, että kun puhutaan kulttuurista, voidaan puhua melkein mistä tahansa. Kun sodan jälkeen 1948 kirkolliskokous hyväksyi uuden katekismuksen ja siinä lausuttiin jokunen sana myös kulttuurista, niin kerrotaan kahden savolaisukon kalareissullaan puhuneen, että on se nyt kumma, että katekismuksessakin puhutaan kulttuurista, jolloin toinen mies vähän suutahti siinä ja nykäisi perämootorinsa käyntiin ja sanoi, että tämäkin on kulttuurin tuote. Eli kulttuuria on todellakin, niin kuin latinan sana ”cultura” tarkoittaa, kaikenlainen viljely. Jo antiikin maailmasta meille ovat periytyneet kolme fundamenttia: totuus, kauneus, hyvyys. Näiden ympärille rakentuvat sivistys, oikeusajattelu, ihmisenä oleminen, ihmisenä kasvaminen ja kehittyminen.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Olen myös niitä ihmisiä, jotka kantavat huolta taitelijoiden toimeentulosta. Niin monen taiteilijan leipä on pieninä palasina maailmalla ja tulevaisuus on epävarma ja vaikeasti hahmotettavaa ja ennakoitavaa. Mutta kyllä meidän on toisinpäin sanottava, että kyllä meillä on hienoja instituutioita. Meillä on käytettävissä veikkausvoittovarot, meillä on upea kansalaisliikkeenä syntynyt Suomen Kulttuurirahasto, ja tämä hallitus hallitusohjelmaa laatiessaan ei leikannut kulttuuribudjetista.

14.32 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Kiu-rulle tästä loistavasta keskustelualoitteesta.

Suomalainen kansallinen kulttuuri kunniaan. Kulttuuri, luovat alat — sieltä syntyvät tulevaisuuden työpaikat. Nostan nyt esille yhden asian, mitä meidän pitää käsitellä, ja toivon myös Terholta vastausta.

Kotimainen musiikkibisnes. Tällä hetkellä asia on niin, että on kolmen kerroksen väkeä. On meidän kärkihiiput, artistit ja muusikot. He tekevät töitä Sonylle, Universalille ja Warnerille. Sitten meillä on toinen kategoria: ne, jotka haluaisivat olla näitten palveluksessa, mutta todennäköisesti eivät koskaan pääse. Sitten meillä on kolmas kategoria, yli 90 prosenttia: ne kotimaiset muusikot ja artistit, jotka joutuvat tekemään omakustannelevyjä, koska pieniä kotimaisia levyfirmoja ei oikeastaan enää ole, ei isojakaan. Eli nämä pienet levyfirmat ovat menneet konkkaan tai ovat lopettaneet, koska isot jätit ovat tulleet ja vie-neet tämän markkinaosuuden.

Kysymys kuuluu: eikö olisi hyvä, että meillä olisi kotimaisia toimijoita, jotta nämä yli 90 prosenttia muusikoista ja artisteista saisivat tuotteitaan esille ja kaikki verorahat jäisivät kotimaahan? Tässä käy vähän samalla lailla kuin mahdollisesti tulevassa sotessa, että kansainväliset jyräävät kaiken alleen. Eli myös tämä rahoituskysymys on ollut ministeri Terholla, ja nyt odotan, että ministeri Lintilä vastaa, koska Terho vähän väisti tätä kysymystä vastauksessaan. On tärkeää suosia ja varsinkin antaa rahoitusta kotimaisille yrittäjille, koska he eivät pyydä mitään almuja vaan rahoitusta, eivät siis suoraa tukea.

Myös lakialoitteen tekijänoikeuksien korvauksista olen tehnyt, ja toivottavasti myös se käsitellään.

Tampereen Työväen Teatteri — jess! Siellä on myös pikkuserkku näyttelössä.

14.34 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minäkin kiitän tästä mahdollisuudesta keskustella kulttuurista edes yhden kerran vaalikauden aikana tässä koko joukolla. Se on todella hienoa. Toivoisin, että keskittyisimme nimenomaan siihen, miten voimme parantaa kulttuurin asemaa ja taiteen tekemisen edellytyksiä yhteiskunnassa.

Eräs ajankohtainen kysymyshän on se, että VOS-uudistusta ollaan paraikaa tekemässä. Näkemykseni on kyllä se, että jotta tämä valtionosuusuudistus voitaisiin viedä kunnialla maaliin, se edellyttäisi kyllä lisärahoitusta ja merkittävää sellaista, jotta saataisiin uusia vapaan kentän toimijoita VOS-rahoituksen piiriin. Tässä muistelin sitä, että viime kaudella me teimme sopimuksen siitä, että riippumatta siitä, ketkä ovat seuraavassa hallituksessa, seuraava hallitus tulee nostamaan kirjailijoiden lainakorvauksia pohjoismaiselle tasolle. Niin tehtiin tällä kaudella, ja tästä kiitän nykyistä hallitusta lämpimästi. Mutta ehdotukseni on se, että nyt tällä eduskuntakaudella me tekisimme samanlaisen parlamentaarisen sopimuksen siitä, että kun VOS-uudistus toteutetaan, niin riippumatta siitä, ketkä ovat seuraavassa hallituksessa, päätettäisiin lisärahoituksesta VOS-uudistuksen jalkauttamiseksi, kos-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

ka nimenomaan taiteen perusrahoitus on paras tapa tukea suomalaista vapaata taidetta ja ammattimaisia taiteentekijöitä.

Sen lisäksi toivoisin myöskin, että hallitus tarkastelisi esimerkiksi Anne Bernerin työryhmän tällä kaudella tehdyn ”Luovat alat Suomen talouden ja työllisyyden vahvistajina” -selvityksen toimenpide-ehdotuksia, joista monet ovat todella hyviä. Faktahan on se, että Suomessa luovien alojen osuus bruttokansantuotteesta [Puhemies koputtaa] on alemmalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa, mutta tämä voitaisiin helposti korjata toteuttamalla [Puhemies koputtaa] tähän selvitykseen sisältyviä toimenpide-ehdotuksia. — Kiitoksia.

14.36 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ensinnäkin edustaja Pauli Kiurulle tästä keskustelualoitteesta ja myöskin puheenvuorosta, jossa hän osoitti, kuinka moninaisia lähestymistapoja tähän tärkeään aiheeseen on. Mutta keskeistä tietenkin, jos puhutaan suomalaisesta kulttuurista tai jos puhutaan luovista aloista Suomessa, on ymmärtää sitä, että elävää, monipuolista taidekenttää ja kulttuurielämää ei ole olemassa, ellei meillä ole taiteen tekijöitä ja kulttuurin tekijöitä, jotka pystyvät keskittymään täysipäiväisesti ja ammattimaisesti taiteen ja kulttuurin tekoon.

Sosiaaliturvajärjestelmän epäkohdat saavat yleensä — ja aivan syystä — paljon huomiota tässä keskustelussa. Mutta sen lisäksi on kulttuuri- ja taidepoliittisesti äärimmäisen tärkeitä pohtia, miten me voimme kehittää taiteentekijöiden ansaintamalleja eli mahdollisuuksia tienata tekemällään taiteellisella työllä. Monet taiteilijathan elävät erittäin niukalla toimeentulolla, ja monet myöskin joutuvat tekemään muita töitä saadakseen elämiseen riittävän toimeentulon ja omat menot katettua.

Ainakin kaksi ajankohtaista asiaa on tässä tärkeässä roolissa. Ensimmäinen on suomalainen apurahajärjestelmä. Tänä on julkaistu tietoja, joiden mukaan 70-luvulla apurahan taso oli lähellä keskimääräistä ansiotasoa mutta jo 80-luvulle tultaessa nämä selkeästi erkaantuivat toisistaan. Ja tänä vuonna, jos on apurahalla työskentelevä taiteentekijä, jolla on esimerkiksi alaikäinen lapsi, se tarkoittaa käytännössä, että ihminen elää köyhyysrajan alapuolella. Haluan siksi kysyä ministeriltä, onko hallituksella valmiutta nostaa taitelija-apurahojen tasoa.

Toinen konkreettinen kysymys on valtionosuusuudistus. Sinänsä uudistamistarpeita kyllä on, mutta jotta tämä uudistus myöskin onnistuisi, on osoitettava tarvittavat noin 20 miljoonaa sen läpiviemiseksi. Tämän luulisi olevan hallitukselle helppoa, kun hallitus on löytänyt 1,5 miljardia euroa [Puhemies koputtaa] käytettäväksi veronkevennyksiin tällä kaudella.

14.38 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! Suomen menestyksen ja hyvinvoinnin pohjana ovat korkealaatuinen ja tasa-arvoinen koulutus sekä laadukas kulttuuritoimi. Kulttuuri on kestävä resurssi ja luo pohjan tasavertaiselle kehitykselle.

Kansalaisyhteiskunta ja vapaaehtoinen toiminta luovat yhteisöllisyyttä ja elämänlaatua. Kulttuuri, urheilu ja yhdistystoiminta vahvistavat identiteettiä, ja niillä on tärkeä rooli meidän yhteiskunnassamme.

Det svenska i Finland är en del av Finlands kulturliv och kulturarv och bör vara tillgängligt för alla finländare, också för dem som inte definierar sig som svenskspråkiga. Genom att

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

skapa och uppleva konst kan vi alla bredda på vår syn på världen omkring oss. Och det här gäller främst våra barn och ungdomar.

Arvoisa ministeri, miten voitte taata, että kuntien tukemilla tärkeillä lasten ja nuorten kuvataide- ja musiikkikouluilla on toimintamahdollisuuksia myös jatkossa, kun monen kunnan taloudellinen tilanne oleellisesti muuttuu maakuntauudistuksen seurauksena?

14.39 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On tärkeää, että kaikilla suomalaisilla on mahdollisuus päästä osallisiksi kulttuurin monipuolisesta tarjonnasta ja harjoittaa luovuutta edelleen luonnikkaalla tavalla.

Kulttuurilla on terveydelle hyvin laajat ja myönteiset vaikutukset, ja siitä on myös tie-teellisiä tutkimuksia. Sen vuoksi kulttuurin toimijoiden ja taiteilijoiden toimeentulosta osaltaan on huolehdittava.

Jos historiaa ajattelemme, kirjoitus- ja lukutaito osaltaan mahdollistivat ajassa elävän kulttuurin kehittymisen. Haluaisinkin nostaa esiin myös tämän päivän luku- ja kirjoitustaidon. Meidän nuorisomme näistä taidoista olisi huolehdittava paremmin.

Kulttuuriperimässämme ovat vahvasti vaikuttaneet monet vahvasti kristityt henkilöt, merkkihenkilöt kuten Agricola, Chydenius, Snellman, Topelius ja Aurora Karamzin. He ovat luoneet itsenäisyydelle ja koko kulttuurille pohjaa. Haluaisinkin muistuttaa, että kristillinen kulttuuriperimä maassamme on vahva. Kristillisyyks ja sen elementit ovat imeytyneet niin syvälle kulttuuriimme, etteivät monet, varsinkaan nuoret, tunnista sitä lainkaan.

Tampere on vahva kulttuurikaupunki. Tampereen Työväen Teatteri, niin kuin täällä useampaan kertaan on mainittu, on yksi Suomen suurimmista teattereista ja ainut kansallisenäyttämö Helsingin ulkopuolella. Sen toiminta olisi turvattava. Tänä vuonna Tampereella on nostettu esiin sisällissodan tapahtumat ja Työväen Teatterissa pyörii musikaali Tytöt.

Olisin halunnut lainata käsikirjoittaja ja ohjaaja Sirkku Peltolan sanoja merkityksestä: ”Historian tutkiminen, tunteminen ja tulkitseminen auttavat ihmistä irti itsekeskeisestä maailmankuvasta, jonka keskiössä vain minän hyvinvointi on elämisen arvo ja tekojen oikeutus. Historian tuntemuksen kautta ymmärrys outoa, muita ja uutta kohtaan väistämättä [Puhemies koputtaa] lisääntyy ja syventyy.” Jotta ulottaisimme ajatuksemme tulevaisuuteen, myös kulttuurista on pidettävä huolta.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Siirrymme minuutin mittaisiin puheenvuoroihin.

14.41 Ulla Parviainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä on todettu jo monta kertaa, taide ja kulttuuri ovat erittäin tärkeitä ihmiselle ja ihmisen kasvulle. Ne ovat jopa niin tärkeitä, että niitä voidaan pitää peruspalveluna, jonka pitäisi olla jokaisen saavutettavissa asuinpaikasta tai asemasta riippumatta.

Minä tervehdin ilolla kaikkia niitä hankkeita, joilla mahdollistetaan koululaisten kulttuurielämysten saanti asuinpaikasta riippumatta. Taidelaitoskäyntejä rajoittavat matkakustannukset ja jossain määrin myös pääsylippujen hinnat, eikä kaikkialla ole ihan samassa määrin mahdollisuuttakaan käydä taidelaitoksissa. Rehtorit ja opettajat joutuvat laittamaan kaiken kekseliäisyytensä peliin etsiessään keinoja koulujen kulttuurisuunnitelman toteuttamiseen.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Ilahduttava asia on, että Suomen satavuotisjuhlavuoden kunniaksi pääosin Suomen Kulttuurirahaston rahoittama noin 20 miljoonan euron Taidetestaajat-hanke on viety eteenpäin. Taidetestaajathan vie kolmen vuoden aikana kaikki Suomen kahdeksasluokkalaiset kulttuurilaitosvierailulle. Tällaisia hankkeita meillä pitäisi jatkossa saada enemmän.

14.43 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen kirjasto-laitos, Yleisradio, meidän koulutusjärjestelmämme peruskoulu etunenässä ovat meidän kulttuurimme jalokivet, ja niillä kaikilla on merkittävä tehtävä erityisesti suomen kielen vaalimisessa.

Arvoisa puhemies! Kyllä minunkin on pakko tähän valtionosuusjärjestelmään kajota. Kun edustaja Andersson jo totesi, että verohelpotuksiin on käytetty 1,5 miljardia — toinen luku: yritystukiin 4 miljardia — niin onhan tämä kulttuuriskandaali, hyvät kollegat, jollei tähän valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen nyt 20:tä miljoonaa euroa löydy. Toistan: Se on kulttuuriskandaali, jos ajetaan Tampereen Työväen Teatteri, monumentaalinen yhteisö, alas. Se olisi anteeksiantamaton [Puhemies koputtaa] kulttuuriskandaali Suomessa.

14.44 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää edustaja Pauli Kiurua ja edustaja Viitasta tämän asian vahvasta esille tuomisesta, ja myöskin ministerin puheenvuoro oli mielestäni hyvä. Otan vain kaksi näkökulmaa tähän aihealueeseen.

Ensimmäinen on Yleisradio, johon edellinen puhuja jo vähän viittasi. Kun sain olla vetämässä tätä Ylen tulevaisuustyöryhmää, tai miksi sitä parlamentaarista työryhmää kutsuttiinkaan [Sirkka-Liisa Anttilan välihuuto] — rahoitus, no, siinä on vaikka mitä nimiä — olennaista oli se, että kun sitä läpivalaistiin, mitä Yle tekee, niin meillä on todella paljon sellaisia ihmisiä ja nimenomaan kulttuurintekijöitä, -tuottajia eri asteilla, jotka osittain saavat rahansa Yleltä, ja jos Ylen toimintaa ei olisi siellä, niin heidän toimintansa olisi huomattavasti pienempää ja monet joutuisivat vaihtamaan kokonaan alaa.

Ja ihan lopuksi sanon sen, että liityn myös siihen porukkaan, joka Tampereen Työväen Teatterin rahoitusta [Puhemies koputtaa] haluaa vahvistaa, ja sanon vain sen, että siellä on 40 prosenttia kävijöistä muualta kuin Pirkanmaalta.

14.45 Sami Savio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen kulttuuri on kunniakasta, ja sen pitkät perinteet ovat ehdottomasti puolustamisen arvoisia, ja siten keskustelu täällä eduskunnassa on tarpeen, jotta voimme tehdä poliittisia päätöksiä ja edesauttaa oman kulttuurimme säilyttämistä ja kehittymistä. Meidän omien juuriemme tuntemisessa sekä kulttuuriperintömme säilyttämisessä ja kehittämisessä luku- ja kirjoitustaito ovat avainasemassa, mihin täällä äsken jo viitattiin. Valitettavasti suomalaislasten oppimistulokset äidinkielellä ovat heikentyneet viimeisen vuosikymmenen aikana selvästi, ja tämä huono suuntaus on ehdottomasti oikaistava.

Arvoisa puhemies! Historiamme merkkimies J. V. Snellman katsoi, että kieli ei ole vain väline ajatusten muotoilemiseksi vaan että koko kansakunnan ajattelu on sisäänrakennettuna sen yhteiseen kieleen. Toivon, että voimme harkitulla ja hallitulla kulttuuri- ja koulutuspolitiikalla palauttaa nyky-yhteiskuntaamme sen 1800-luvun snellmanilaisen hengen, joka yhdisti kansaamme merkittävästi [Puhemies koputtaa] ja auttoi sen jopa läpi myöhempien sortovuosien kansakunnan omaa identiteettiä ja kulttuuria korostaen.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

14.46 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jotta meillä olisi varaa rahoittaa kulttuuria jatkossakin, meidän kannattaa tukea luovia aloja ja edistää myös niiden vientiä. Minä uskon siihen, että meidän kannattaisikin perustaa Suomeen oma luovien alojen Business Finland, jota lähtisimme viemään maailmalle, koska suomalaista kulttuuriosaamista kyllä riittää.

Ja kun menemme esimerkiksi valtionosuusuudistukseen, jota ministeri Terho nyt joutuu pohtimaan, niin sieltähän puuttuu noin 20 miljoonaa euroa tällä hetkellä siitä tavoitteesta, jolla pääsisimme siihen, että eri kulttuurialojen toimijat eivät joutuisi keskenään kilpailemaan niistä vähistä resursseista, joita tällä hetkellä on. On välttämätöntä, että esimerkiksi uusia ja vapaan kentän toimijoita ja uusia taiteen muotoja saadaan valtionosuuksien piiriin, mutta on kestävämpiä, jos se toteutetaan kertarysäyksellä esimerkiksi Suomen kaksoasteatteriin. Tämänäköisiä kysymyksiä pitää miettiä vielä mielestäni uudelleen, koska me emme tarvitse kulttuurialan sisäistä vastakkainasettelua. Me tarvitsemme ylipäänsä kulttuurialojen tukemista ja myös kulttuurikoulutuksen vahvistamista [Puhemies koputtaa] Suomessa. [Eduskunnasta: Erittäin hyvä puheenvuoro!]

14.47 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Luovilla aloilla ja kulttuurilla on moninaisia vaikutuksia. Jos ajatellaan ihan taloudenkin näkökulmasta: jo nämä työllisyysluvut, joita tässä kerrattiin, myös kerrannais- ja läikkymisvaikutuksista voidaan puhua. Savonlinnalaisena tiedän hyvin, mitä on kulttuuriturismi ja kaupunkiin kohdistuva vetovoima kulttuurin ollessa hyvällä tasolla kaupungissa. Myös ennalta ehkäiseviä vaikutuksia kulttuurilla on valtavasti. Meidän pitäisi vain paremmin tunnistaa näitä. Tästähän tutkimustietoa jo löytyy, kuinka voimme kulttuuria käyttää hyväksi siinä, että pysymme terveenä ja hyvällä mielellä.

Tämä hallitus on ottanut av-tuotantokannustimen käyttöön, nostanut lainauskorvaukset pohjoismaiselle tasolle, ja toivon todella, että nyt Teoston ja valtiovarainministeriön yhteistyöllä saadaan tekijänoikeustulojen tulouttaminen yrityksille, jotta musiikkiala pääsee Suomessa samaan nousuun kuin Ruotsissa.

14.48 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kiuru totesi kulttuurin moninaisuuden ja mainitsi siinä yhteydessä myöskin valmisteilla olevan liikuntapoliittisen selonteon, joka on käynnissä. Hän mainitsi myöskin huonon olympiamenestyksen ja korosti, että huippu-urheilijat ja nuoret urheilijat tarvitsevat lisää tukea.

Korostan kuitenkin, että kysymyksessä on liikuntapoliittinen selonteko, ei urheilupoliittinen selonteko, puhumattakaan että se olisi huippu-urheilupoliittinen selonteko. Silloin meidän pitää kiinnittää tässä liikuntakulttuurissamme huomiota siihen peruskysymykseen, millä saamme tavalliset kansalaiset entistä enemmän liikkumaan.

Muutama viikko sitten saimme hätkähdyttäviä tietoja, että siitä huolimatta, että meillä on Liikkuva koulu -hanke, meillä on kaikille lapsille ja nuorille pyrkimys järjestää harrastus, viidesluokkalaisten kunto on suorastaan edelleen heikentynyt kouluissa ja yhdeksäsluokkalaisista kaksi viidesosaa on matkalla elintasosairauksien riskiryhmään täyttä vauhtia. Siksi korostan, että tässä liikuntapoliittisessa selonteossa on kyllä keskiössä oltava tämä, miten saada koko kansa [Puhemies koputtaa] liikkumaan vauvasta vaariin.

14.49 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taide ja kulttuuri lisäävät henkistä hyvinvointia, mutta kulttuuria kokeva voi paremmin myös fyy-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

sisesti. Ne heijastavat historiaa ja yhteiskuntaa ja tuovat merkityksiä elämään ja avaavat mahdollisuuden nähdä todellisuus ja ajan ilmiöt luovasti erilaisista näkökulmista. Taiteen ja kulttuurin mahdollisuudet tukea ihmisarvoista elämää, terveyttä ja hyvinvointia ovat lähes mittaamattomat, niin kuin me useat olemme täällä jo todenneet. Jokaisella ikään, asuinpaikkaan ja varallisuuteen katsomatta tulee olla mahdollisuus kokea ja harrastaa kulttuuria ja taidetta.

Näistä hyvistä vaikutuksista huolimatta kulttuurin osuus valtion budjetissa on tosiaankin valitettavan pieni. Nyt olisikin erinomainen tilaisuus sitä nostaa, kun täällä yhdessä kulttuurin puolesta puhumme. On ihan selvää, että nämä lisäsatsaukset maksavat itsensä takaisin, ja minä toivoisin, että me tekisimme siitä edustaja Viitasen kuvaamasta pingispallosta edes golfpallon kokoisen tai ainakin painoisen.

14.50 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kulttuurin arvo on suuri henkisesti mutta myös taloudellisesti, niin kuin tässä on esille tullut. Erittäin tärkeässä roolissa ovat myös perintö ja perinteet, suomalainen arvokas, hieno kulttuuri. Toivon, että meillä kaikilla on oikeus tulevaisuudessakin omaan suomalaiseen kulttuuriin ja toisaalta myös sen puolustamiseen. Suvaitsevaisuus ei saa tarkoittaa perinteistä tai omasta kulttuurista luopumista. Toivon, että tätä suomalaista kulttuuria myös puolustetaan tässä globalisaation maailmassa. Koulujen juhlat ovat oma osansa suvivirsineen ja jouluevankeliumeineen, niitä pitää vaalia myös tulevaisuudessa.

Mutta sitten urheilu on tärkeä osa myös kulttuuria. Kysyisin ministeriltä, joka vastaa myös urheilusta, joka on tärkeä osa kulttuuria: olisiko mahdollista etsiä liikuntaan yhtenevää arvonlisäverokantaa, tähän alennettuun [Puhemies koputtaa] 10 prosenttiin? Sillä itse asiassa vastattaisiin näihin moniin asioihin, joita esimerkiksi edustaja Uotila hetki sitten esille nosti... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

14.52 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Det är ett viktigt tema vi talar om. Kulturen tillhör alla, och vi är rika i Finland då vi har ett land med två nationalspråk. Vi är ett land, ett folk men med två språk, och vi har också lite olik kultur på svenska och finska. Men vi ska också minnas den samiska kulturen, och framför allt vill jag också lyfta fram minoriteternas rättigheter till sin kultur. Nu när vi talar om statsandelsreformen tycker jag också det skulle vara viktigt att av ministern få veta på vilket sätt man tänker stöda minoriteternas kulturutveckling i framtiden.

Arvoisa puhemies! On äärimmäisen hienoa, että puhutaan kulttuurista. Kulttuuri kuuluu kaikille. Olemme rikkaita Suomessa siinä mielessä, että meillä on moninaisuutta meidän kulttuurissa. Meillä on myös vahva suomenruotsalainen kulttuuri, joka on osa suomalaista kulttuuria, sitten meillä on saamelaisten kulttuuri ja niin edelleen. Haluaisin tietää, millä tavalla tulette, arvoisa ministeri, edistämään myös vähemmistöjen oikeutta omaan kulttuuriinsa tulevaisuudessa.

14.53 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luovaan hyvinvointiyhteiskuntaan kuuluu ilman muuta taiteen ja kulttuurin edistäminen ja sen edellytysten kehittäminen. Taiteen julkista tukea ei mielestäni tule asettaa vastakkain sosiaalipolitiikan toimenpiteiden ja resurssivaatimusten kanssa. Päinvastoin, kuten täällä on jo moneen kertaan sanottu, taiteen tukeminen tulee nähdä myös ennaltaehkäisevänä sosiaalipo-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

litiikkana. Taide on yhteiskunnallisen kehityksen strateginen voimavara, ja se on myös kulttuurisesti yhteisöllinen voimavara. Luovuuden vaaliminen ja siihen kannustaminen on perusta koko yhteisön kehittämiseksi sen kaikilla alueilla, ja kannustankin hallitusta parantamaan taiteen ja kulttuurin sisältöjen tekijöiden eli taiteilijoiden asemaa tässä maassa. Eri-tyisesti kuvataiteilijat ovat taiteilijoitten joukossa erityisen huonossa asemassa.

14.54 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muisti-liitossa oli pari vuotta sitten Taide ja kulttuuri kuuluu kaikille -teemavuosi. Asianhan luu-lisi olevan itsestäänselvä, vaan eipä vain ole, vaikka tutkimusnäyttöä kulttuurin ja taiteen myönteisistä vaikutuksista ikäihmisten ja myös muistisairaiden terveyteen ja hyvinvoin-tiin on jo paljon. Esimerkiksi hoitokulttuurit ovat monin paikoin vanhanaikaisia, eikä kult-tuuria hyvän elämän mahdollistajana ja hoitomuotona edelleenkään ymmärretä. Monissa kunnissa kotona asuvalle muistisairaalle ei myöskään myönnetä kuljetuspalveluita, jotta he pääsisivät turvallisesti harrastuksiin ja tapahtumiin. Olen kuullut sanottavan, että ei sillä ole enää muistisairaalle mitään merkitystä. Toivottavasti tämä tuleva uusi vammaispalve-lulaki tuo tähän ongelmaan parannusta, sillä kaikilla tulisi olla oikeus olla osallisena kult-tuurista.

14.55 Lea Mäkipää sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuuria on lähes kaikki, sitä ei voi jotenkaan erotella. [Eduskunnasta: Kaikki!] Tarvitsemme yhteisöllisyyt-tä ja yhdessäoloa, ja varsinkin nuorille on tärkeätä, kun he tänä päivänä askartelevat digi-talisessa maailmassa.

Myös jokaisella maalla on oma tapakulttuuri, ja meitä suomalaisia pidetään hieman omi-tuisina, kun saunotaan lähes 100-asteisessa saunassa kipristellen, mutta siellähän sielu puhdistuu. Samoin ruokakulttuuria pidetään omituisena, esimerkiksi pääsiäisenä mämmin syöntiä, joka monesta tuntuu todella suorastaan yököttävältä. Mutta juhannuskoivut ja li-putus koko juhannusyön on suomalaista kansallisromantiikkaa ja kulttuuria parhaimmil-laan.

Itse rakastan hirveän paljon runoja. Niissä on mielestäni syvyyttä ja viisautta. Tässä pie-ni pätkä Lauri Viidan runosta Moraali: ”’Siisti täytyy aina olla!’ / sanoi kissa hietikolla — / raapi päälle tarpeenteon / pienen, sievän santakeon.” Vaikka tämä on humoristinen, niin tämä tarkoittaa sitä, että kun ratkaisemme globaaliongelmia, niin meidän pitää ensinnä pi-tää huoli omasta ympäristöstämme.

14.56 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin ansiok-kaasti puhuttu siitä, että kulttuurin tekijöiden toimeentulosta pitää huolehtia. Nostaisin täs-sä nyt esille kirjailijoiden huolen siitä, mitä EU-päätöksenteossa mahdollisesti on tapahtu-massa kirjastokorvauksille. Voimmehan, ministeri Terho, luottaa siihen, että Suomi puo-lustaa sitä, että kirjastokorvaukset jatkossakin säilyvät nimenomaan kirjailijoiden eivätkä kustannusyhtiöiden tulonlähteenä?

Mutta, arvoisa puhemies, haluaisin myös tukea sitä, mitä Tampereen Työväen Teatterin rahoituksesta muun muassa edustajat Kiuru ja Viitanen sanoivat. Kansallisesta kulttuurista haluaisin korostaa sitä, että kaikki kulttuuri, myös se, mitä miellämme kansallisista kansal-lisimmaksi, kehittyy aina ja vuorovaikutuksessa koko maailman kanssa, ainakin kaiken sen kanssa, mitä maailmasta tiedämme. Esimerkiksi Kalevalan [Puhemies koputtaa] miel-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

lämme hyvin kansalliseksi, mutta jo Martti Haavio kymmeniä vuosia sitten osoitti, että monet sen tarinat ovat itse asiassa lainaa muinaisista Lähi-idän kulttuureista.

14.57 Eeva-Maria Maijala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä Suomessa käytetään hienoa suomen kieltä. Mutta tätä suomen kieltäkin käytetään hyvin erilaisella murteella ja meillä Lapissakin Peräpohjolan murteessa H-osathan laitetaan kahdeksaan eri paikkaan. Minutkin tunnustetaan, että minä olen Sodankylästä Orajärven kylästä.

Toinen asia, minkä haluan ottaa tässä esille, on se, että perustuslain 17 §:n 3 momentissa saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Minä identifioin itseni metsälappalaiseksi, eikä kenelläkään ole oikeutta kieltää minun omaa saamelaista kulttuuri-identiteettiäni ja niitä toimintoja, mitä minä sen kanssa teen, mitä minä omakseni koen.

Kolmantena asiana minä otan näin sote-aikana esille nyt sitten perinnehoidot. Meillä oli viime viikolla täällä eduskunnassa seminaari Tieteellisesti tutkitut perinnehoidot. Siellä käytiin läpi sauna-, kasviasiat ja myöskin kalevalainen jäsenkorjaus.

14.58 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! En ala saunomaan enkä raapimaan hiekkaa kasalle mutta haluan tuoda esille sen, kuinka tärkeätä kulttuuria ovat nimenomaan ne toimet, jotka lasten ja nuorten osalta auttavat kulttuurin tekemisen saralle. Sieltä lähtee se luovuus. Kun ministeri toi esille tämän kolme vuotta pidemmän elinajan, oma ymmärrykseni lähtee siitä, että juuri ne, jotka harrastavat kulttuuria, elävät terveemmin eli kulttuuriin satsaaminen jo nuorena ja lapsena on kansantaloudellisesti järkevä vaihtoehto eli urheiluun kannustaminen. Edustaja Uotila toi erittäin suuren huolen, ja onkin tärkeää, että kun tätä liikuntapoliittista ohjelmaa tehdään, huomioidaan juuri nämä koululiikunnan ja lasten ja nuorten liikkumisen haasteet eli pyritään huolehtimaan siitä, että ihmiset osallistuvat. Totta kai [Puhemies koputtaa] kulttuurista nauttiminen on hienoa, mutta sen tekeminen on tervehdyttävää.

15.00 Eero Suutari kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuuri on pohja kaikelle kehittämiselle. Mielestäni on tärkeää tässä asiassa ymmärtää, että kulttuurin kehittämisen pohjana on esimerkiksi lukutaito, ja sen pohjalta voisi ajatella, että tähän liittyviä tärkeitä toimia on esimerkiksi se, että vanhemmat lukevat kotona lapsilleen vaikka satuja ja kehottavat lukemaan kaikkea mahdollista. Tähän liittyen esimerkiksi vanhempainvapaat ynnä muut ovat tärkeitä asioita keskustella siitä, miten voidaan olla enemmän siinä vaiheessa, kun lapset ovat kotona, kehittämässä sitä kulttuurin perustaitoa eli lukemista. Siinä esimerkiksi isien kotona oleminen on tutkimusten mukaankin erittäin tärkeää sille, että pojat esimerkiksi lukisivat myöhemmin koulussa paremmin.

15.01 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuuri on minä tahansa kansakunnan tai yhteisön keskeinen identiteetin ilmentymä, joka määrittelee yhteisön olemusta. Kulttuuri rakentaa siltoja yhteisön eri jäsenten välille ja luo yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka ei muutoin ole saavutettavissa.

Kulttuurilla ja taloudella on voimakkaampi keskinäisriippuvuus kuin usein ymmärretään. Kulttuuri ruokkii luovaa ajattelua, jota tarvitaan kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla, eikä vähiten liike-elämässä ja esimerkiksi markkinoinnissa. Kun me rakennamme Suomen maabrändiä, lisäämme Suomen houkuttelevuutta matkailumaana ja investointi-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

kohteena. Kun me myymme suomalaisia tuotteita ja palveluja maailmalla, on suomalainen kulttuuri avainasemassa siinä, että liiketaloudelliset tavoitteemme toteutuvat.

On kaikin tavoin meidän kaikkien suomalaisten intressissä vaalia ja kunnioittaa suomalaista kulttuuria sekä tukea sen eri ilmenemismuotoja aina kuvataiteesta kirjallisuuteen, teatteriin, musiikkiin, urheiluun ja [Puhemies koputtaa] hyvin moneen muuhun luovaa ajattelua, itsensä ilmaisua ja identiteettiä rakentavaan kulttuurin osa-alueeseen.

15.02 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Terho maalasi kauniisti kulttuuripolitiikan maisemaa menemättä juurikaan konkretian kovaan päätyyn. Siksi kysyn muutaman täsmäkysymyksen:

Ensimmäinen kysymys liittyy siihen, miten turvataan kansalaisten sivistykselliset oikeudet eli käytännössä kulttuurikasvatukseen, taiteen perusopetukseen liittyvät kysymykset.

Toinen kysymys: miten huolehditaan kulttuuripalveluiden yhdenvertaisuudesta ja saatavuudesta? Tähän liittyy nimenomaan maksuttomuus vaikka museoissa tai lähikirjastojen toimivuus.

Kolmas kysymys: miten parannetaan taiteen tekemisen edellytyksiä? Tähän liittyy tietenkin taiteen perusrahoitus — puretaan VOS-rahoituksen indeksijäädytykset ja lisätään se 20 miljoonaa euroa sinne VOS-rahoitukseen.

Neljäs kysymys: miten parannetaan luovan työn tekijöiden sosiaaliturvaa? Tähän kytkeytyy perustulo ja yhdistelmäturva.

Ja viimeinen kysymys: miten tuetaan kulttuurialojen yrittäjyyttä? Tähän liittyy nimenomaan [Puhemies koputtaa] vienti ja kansainvälisyyden tukeminen?

15.03 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun puhutaan kulttuurista, niin se on varsin laaja käsite. Jos ajatellaan tätäkin keskustelua, niin täällä on puhuttu jo tiedustelulain kautta perämoottoreista ja mämmin kautta perinnehoidoista. Ehkä se on sitten sitä puhetaidetta, ja voi arvioida, että taidesuuntaus on ollut ehkä dadaismi joissain puheenvuoroissa.

Arvoisa herra puhemies! Jos mennään taiteeseen ja taiteen pariin, niin oikeastaan ajan-kohtainen kysymys on tämä VOS-uudistus, joka ehdottomasti pitää saada eteenpäin. Esimerkiksi nykysirkus tai tanssitaide pitää saada nostettua VOSin piiriin, ei kuitenkaan niin, että orkesterit, museot, teatterit kohtuuttomasti siitä kärsisivät, ja se vaatii lisämäärärahaa. Ihan suora kysymys kulttuuriministeri Terholle: oletteko valmis 20 miljoonan esitystä, joka tämän mahdollistaisi, viemään kevään kehysriiheen?

Toinen kysymys: Taiteilijoiden apurahat ovat liian vähäisellä tasolla taitelijoiden määrään nähden, samoin taitelijaeläkkeet. [Puhemies koputtaa] Onko teillä pyrkimys lisätä näiden määrää?

15.04 Markku Pakkanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kulttuurin toki kuuluu kaikille, ja on hieno asia, että täällä sitä yksimielisesti tuetaan.

Tänä päivänä on paljon puhuttu kulttuurin tukemisesta, mutta on syytä muistaa, että on monta kulttuurin alaa, jotka kannattavat itse itseään ja eivät tarvitse mitään tukea. Tarkoitankin tällä muun muassa monissa kylissä Suomessa pyörivää kesäteatterikäytäntöä, erinomaisen hyvää kulttuuritasoa. Ilman yhteiskunnan merkittävää tukea tämä tarjoaa meille hienoja nautintoja.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Täällä on siteerattu montaa suomalaista taitelijaa, ja kyllä omasta mielestäni tähän kuuluu myös edustaja Alatalon upea teksti ”Jäätelökesä”, jos halutaan tällaisia kulttuuritekoja nostaa tässä salissa esille. Itse haluaisin myös hyvän ystäväni Pekka Nymanin tuotannosta kertoa sen, että kulttuuri on myös juhlaa. Hänellä on upea kappale ”Tänä päivänä juhli-taan” — käykää kuuntelemassa.

15.05 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun pääsin Porin kaupunginvaltuustoon, niin kansalainen sanoi minulle, että älä unohda kulttuuria. Ehdotomasti kulttuuriin pitää rahallisesti panostaa ja se on tärkeä asia.

Kansallisvaltion kulttuuri on yhteisöjen tai yhteisön saavutusten kokonaisuus. Ihminen rakentaa myös identiteettiään kulttuurin varaan. Kulttuureja voidaan myös jaotella valtauskontojen mukaan. Esimerkiksi meillä länsimaissa on juutalais-kristillinen kulttuuri, mutta nyt yhä enenevässä määrin meille on tulossa islamilainen kulttuuri tänne. Onko ok, että päiväkodeissa neljävuotiailla on huiveja? Onko ok, että me luovumme joulujuhlista tai su-vivirrestä sen takia, että me rupeamme puhumaan, että loukkaako tämä kenties tänne muut-taneita? Lisäksi uskonto vaikuttaa aina kulttuuriin ja sitä kautta lainsäädäntöön. Nyt esi-merkiksi Ruotsissa on jo annettu šaria-lain mukainen tuomio.

15.06 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poliittisesta kulttuurista. Meillä Suomessa on totuttu siihen, että meillä on hyvin asiallinen poliittinen kulttuuri. On hoidettu vastuullisesti yhteisiä asioita, ja poliittiseen kulttuuriin on kuulunut myöskin tietynlainen kunnioitus kanssaihmissä kohtaan. Tämä äskeinen puheenvuoro ehkä omalta osaltaan viestii siitä, millä tavalla meillä poliittinen kulttuurimme on muuttunut.

Tulin juuri Karakalliosta, jossa 90 eläkeläistä koki nykyisen poliittisen kulttuurin epäluottamusta herättävänä. He kysyivät, minkä takia esimerkiksi maakuntauudistusta, sote-uudistusta viedään eteenpäin huolimatta siitä, että asiantuntijat toteavat, että se ei tule joh-tamaan mihinkään hyvään. Poliittiseen kulttuuriin tänä päivänä kuuluu se, että asioita vie-dään vastoin asiantuntijoiden näkemyksiä eteenpäin. Nyt kysyisin, kun täällä on ministeri paikalla: koska tälle farssille saadaan loppu?

15.07 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On tarpeen osallistua kulttuurikeskusteluun, totta kai. Mielelläni puhuisin museoista Suomi 100 -vuonna. Suomalainen museokulttuuri näyttäytyi edukseen, kertoi Suomen historiasta 100 vuotta taak-sepäin, myöskin tulevaisuudesta. Itsekin olen mukana museotoiminnassa. Monet museot ovat kyllä taloudellisissa vaikeuksissa. Opetus- ja kulttuuriministeri on kyllä huolehtinut erityismuseoiden rahoituksesta suhtkoht kohtuullisesti, mutta museo ei ole koskaan mi-tään liiketoimintaa.

Olisin kysynyt kulttuuriministeri Terholta, miten te näette museoiden tulevaisuuden ja niitten kehittämisen suomalaisessa kulttuurikentässä, kun me menemme nyt uudelle vuo-sisadalle, erityisesti ajatellen nuorisoa. Suomen Kulttuurirahastokin on panostanut nuori-son museoissa käyntiin.

15.08 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Moni taiteilija elät-tää yksin itsensä taidoillaan. Vielä äskettäinhän oli olemassa käsite ”omalla työllään toi-meentuleva”, mutta nyt moni taiteilija on omaksi suuttumukseksi määritelty yrittäjäksi, jolla ei välttämättä ole työttömyysturvaa. Tunnen läheisesti monta taiteilijaa, joiden toi-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

meentulo on hiuskarvan varassa, jolloin TE-toimistojen vaihtelevat ja jopa mielivaltaiset tulkinnot ovat kohtalokkaita. Olenkin esittänyt, että itsensätyöllistäjien asiat keskitettäisiin kolmeen tai viiteen TE-toimistoon, joissa olisi osaamista ja motivaatiota auttaa taiteilijoiden toimeentuloa. Samoin taiteilijoiden työosuuskuntien edellytyksiä on parannettava.

Nämä toimet luovien suomalaisten suojelemiseksi on suunnattu tietenkin ennen kaikkea ministeri Lindströmille, mutta näkeekö ministeri Terho tämän arkisen kysymyksen tärkeyden ja ennen pitkää tarpeen sosiaaliturvauudistukselle, joka suojelee luovaa suomalaista?

15.09 Arto Pirttilahti kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuuri on vahvasti meidän identiteettiä. Pitää kiittääkin oikeastaan Suomi 100 -projektia viime vuodelta ja tältä vuodelta. Meillä oli useita hienoja hankkeita, millä me kävimme läpi niitä vaikeita aikoja, niitä sata vuotta sitten tapahtuneita tai myöhempiä, sodanaikaisia asioita.

Vahva teema, tämä museot, tuli tuossa esille Ala-Nissilänkin puheenvuorossa. Suosittelemme teille kaikille tämmöistä Museokorttia. [Olavi Ala-Nissilä: Kyllä!] Käykää katsomassa, museoissa on useita muuttuvia näyttelyjä ja jatkuvasti tekemistä. Museot eivät ole enää semmoisia pelkkiä esillepanopaikkoja, vaan siellä on paljon tapahtumaa, ja varsinkin nykytaide luo omaa vahvaa kulttuuriaan.

Osallistun myös tähän Tampereen Työväen Teatterin huoleen ja olen huolissani siitä, ja toivottavasti me saamme siihen rahoituksen.

Kulttuuri on myös yhteisöllisyyttä. Otetaan nämä kesäteatteritapahtumat, mutta isotkin produktiot. Ne sitovat useita henkilöitä, ja kuten täällä Myllykoski sanoi, tekeminen tervehdyttää. Kulttuuri on myös taloutta ja vetovoimaa. Tästä on hyvä esimerkki Mänttä-Vilppulan taidekaupunki.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä tässä debattivaiheessa puheenvuorot edustajille Joona Räsänen, Torniainen, Hoskonen. Kirjanpitoni mukaan niistä edustajista, jotka pyysivät puheenvuoron tässä alkuvaiheessa, jolloin siihen teitä innostettiin, jokainen vähintään yhden puheenvuoron on siihen mennessä saanut. Tästä syystä sitten näiden puheenvuorojen jälkeen, jos ministeri haluaa, esimerkiksi 2 minuuttia esimerkiksi pöntöstä, se hänelle sallitaan.

15.11 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhumme kulttuurin tukemisesta, niin todella puhumme silloin kulttuurin tekijöiden tukemisesta. Tässä osaratkaisu on totta kai ne veroeurot, joita kanavoimme sitten julkisena tukena eri tekijöille, mikä mahdollistaa sitten heidän työnsä ja sen työn tarjoamisen ihmisille. Mutta kyllä tässä rahoituksessa myös meillä kuluttajilla on vastuu. Siitä sisällöstä, jota me kulutamme, meidän on oltava valmiita myös maksamaan, jotta sen sisällön tuottaja saa myös siitä korvauksen. Ja tätä sopisi pohdiskella hieman enemmän. Nythän meillä kulutustavat muuttuvat, ja sitä kautta myös nämä tuottajien rahavirratt tulevat muuttumaan, ja kun täällä on paljon puhuttu siitä, miten suomalaista kulttuuria voidaan viedä myös maan rajojen ulkopuolelle, niin siihen tarvitaan alustoja. Kysymys kuuluukin: mikä on estänyt sen, että Suomessa ei ole keksitty esimerkiksi Spotifyta [Puhemies koputtaa] mutta Ruotsissa se on onnistuttu keksimään?

15.12 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti vain sen verran, että suomalaisen kulttuurin juuret ovat kaikkialla Suomessa. Kun katsoo suo-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

malaista huippukulttuuria, sanotaan kuuntelee Sibeliuksen Karelia-sarjaa, katsoo Edelfeltin tauluja tai suomalaista näyttämötaidetta, mitä tahansa siellä, niihin on kirjoitettu suomalaisen kulttuurin vahva voima tänä päivänä. Ja siihen samaan vahvaan voimaan törmää vaikka kiertämällä eri puolilla Suomessa kesäteattereissa — aivan loistavia näytäntöjä paikallisilla voimilla tehtynä. Suomalainen kulttuuri voi hyvin silloin, kun Suomi voi hyvin. Nyt kun tänä päivänä keskustellaan maakuntauudistuksesta ja siitä, miten tässä maassa talous kehittyy, olisi kyllä korkea aika ymmärtää se, että maakuntien hyvinvointi ei ole keneltäkään pois. Se on kaikkien suomalaisten valtava etu. Kun sitten suomalainen kulttuuri kehittyy, se luo uutta kasvupohjaa terveelle suomalaiselle elämälle. Tämä pitäisi nyt eduskunnassa ymmärtää kaikkien taholta ja lopettaa sen asian ympäriltä turha kohina, [Puhemies koputtaa] joka ei vie yhtään eteenpäin.

15.13 Ari Torniainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen kulttuuri on erittäin tärkeä asia, ja sitä tulee vaalia ja arvostaa. Se on tullut tässäkin keskustelussa hyvin esille. Kulttuuri tulee käsittää hyvin monialaisena käsitteenä, niin kuin täällä on keskustelussa tullut. Oikeastaan voisikin kysyä, mikä asia ei ole kulttuuria, kun monesti kysytään, mikä on kulttuuria. Itse käsitän, että lähes kaikki toimintamme on kulttuuria ja se tulee meistä itsestämme.

Kulttuuri kuuluu kaiken ikäisille. Haluaisin vielä painottaa tässä keskustelussa myös kodin ja perheiden merkitystä sekä koulun merkitystä kulttuuriasioissa. Sieltä lähtevät monet asiat, että myöskin aikuisena ja ikäihmisenä sitten käyttää kulttuuripalveluita.

Taiteen, kulttuurin ja liikunnan saavutettavuus — tässäkin asiassa ei pelkästään valtio vaan kunnat ja myöskin maakunnat jatkossa ovat tärkeässä roolissa.

Kuten edustaja Uotila, haluan itsekkin painottaa [Puhemies koputtaa] liikuntapoliittisen selonteon merkitystä. Siinä on ennen kaikkea se, miten kaikki suomalaiset saadaan liikkumaan ja sitä kautta myöskin yhteiskuntamme hyvinvointiin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Terho, 2 minuuttia. Riittäisikö? Katsotaan.

15.14 Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho: Arvoisa puhemies! Katsotaan, mihin 2 minuuttia riittää. — No niin, kysymyksiä on sivukaupalla, mutta yritän poimia täältä kokonaisuuksia.

Parviainen kysyi samoin kuin Harakka ja Elomaa samansuuntaisesta asiasta, ensinnäkin tästä kulttuuriviennistä ja toisaalta kulttuurintekijöiden sosiaaliturvasta, ja myös Aallon kysymyksistä osa liippasi tätä. Eli tätä kokonaisuutta on pohtinut niin kutsuttu Brunilan työryhmä, ”Luovat alat Suomen talouden ja työllisyyden vahvistajina” oli tämän työryhmän nimi, ja sen raportti valmistui jo viime vuonna. Nämä ehdotukset hallitus on ottanut omaan toimintaansa ohjenuoraksi. Esimerkiksi linjausten toimeenpano on meneillään yhteistyössä TEMin kanssa juuri tämän Business Finland -kokonaisuuden osalta. Tässä on todella tällaisia poikkihallinnollisia kysymyksiä niin kuin monissa muissakin näistä kysymyksistä, mutta nämä ovat meillä ohjenuorana siinä, miten sekä sosiaaliturvaa että tätä kulttuurialan vientiä tulisi edistää.

Toinen kysymysten kokonaisuus kosketteli tätä VOS-uudistusta ja sen mahdollista rahoitusta, mutta kuten sanoin jo tässä pohjustuksessani, VOS-uudistuksen valmistelu on vielä kesken ja lausuntokierroksella, joten en pysty siihen sanomaan varmuudella juuta

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

enkä jaata muuta kuin sen, että tietysti kulttuuriministerinä toivon ymmärrystä kulttuuripainostuksille, se on selvä. [Jukka Gustafsson: Ensin esitätte rahaa!] Ja tästä tullaan keskustelemaan, totta kai, kevään aikana.

Tähän liittyen kysyttiin myös... [Vasemmalta: Tampere! — Tampere nimen omaan monelta taholta. — Tämä on nyt semmoinen selkeä epäkohdaksi koettu kohta tässä työryhmän tekemässä esityksessä, tai ainakin hyvin laajasti minuun on otettu siitä yhteyttä. Tämäkin on vielä valmistelussa, mutta saadakseni ehdottoman selkeän kuvan tästä tilanteesta ja suoraa tietoa myös paikan päältä tulen vierailemaan Tampereen Työväen Teatterissa ja saamaan sieltä sitten selkeän tilannekuvan siitä, miten asia siellä nähdään. [Pia Viitanen: Kannattaa samalla katsoa se Tytöt!]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, jos ihan muutama vastauspuheenvuoro vielä aihetta löytyy, siihen tilaisuus on nyt. Pyydän niitä edustajia nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta, jotka haluavat tällaisen puheenvuoron käyttä.

15.17 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kulttuuri kokonaisuutena ja siellä liikunta sisällä ja taiteen tekeminen myöskin osana — ja minä lasken siihen myöskin nuorisotyön — elikkä tämä kokonaisuus, koostuu niin, että valtion rahoitus on tärkeää, ja siitä päätetään eduskunnassa, ja Veikkaus on siinä se suuri mahdollisuus, kulttuurin puolella tulee suoraan budjetinkin osalta jonkun verran. Suurin rahoittaja ovat kotitaloudet kaikkien näiden osalta, elikkä se kuluttaja ja harrastusten käyttäjä ja toimija itse asiassa maksavat kaikesta tästä sen suurimman osan, mutta se kunta on huomattavasti tärkeämpi. Monta miljardia varmaan menee tänäkin vuonna näitten kaikkien toimien ylläpitämiseen kuntien rahaa. Ja nyt sitten, kun tulevaisuutta katsotaan eteenpäin, kuntien mahdollisuudet heikkenevät, erityisesti niiden kuntien, jotka pyörittävät teattereita, pyörittävät orkestereita, pyörittävät kuvataidekouluja ja muuta, koska VM:n arviot edelliseltä viikolta olivat, että yli 40 000 asukkaan kunnissa veronkorotuspaine kasvaa siitä syystä, jos tämä maakuntahanke etenee.

15.18 Mikko Alatalo kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja kulttuurin puolesta. Vielä palaan tuohon musiikkiasiaan.

Meillä todellakin on pieniä, itsenäisiä levy-yhtiöitä, mutta kolme monikansallista yritystä on niitä jättejä, jotka 90-prosenttisesti hallitsevat markkinoita, ja kun suoratoisto ei tuo tuloja taiteilijoille, niin Suomeen ei synny enää riittävästi uutta musiikkia ja tämä raha menee ulkomaille. Olisinkin kulttuuriministerille viestinä tuonut tämän, että tämä täytyisi myös huomioida ja ennen kaikkea Yleisradion osalta.

Yleisradio tekee arvokasta työtä. Siellä on aamuin ja illoin esimerkiksi Radio Suomessa hyviä ohjelmia, mutta silloin prime time -aikaan, jolloin tämä suuri kansa kuuntelee, erityisesti aikuinen kansa, pitäisi tarjota monipuolisesti suomalaista musiikkia eikä vain ainoastaan ihan rajattua suurten levy-yhtiöiden musiikkia. Tämä on sellainen asia, jota ollaan hallintoneuvostossa myös käsitelty, mutta se on Yleisradion vastuu, jos me maksamme veroja, että se kulttuuri tuodaan monipuolisesti esille.

15.19 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuurilla on suuri merkitys Pirkanmaalle ja teatteripääkaupunki Tampereelle. Kansallisesti puolestaan on

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

tärkeää se, että kansalaisilla laajasti kaikkialla Suomessa on laadukasta teatteria mahdollisimman helposti saavutettavissa, ja tässä tamperelaisella teatteritarjonnalla on tärkeä merkitys. Siksi tämä VOS-työryhmän esitys leikata Tampereen Työväen Teatterin rahoitusta 2 miljoonalla eurolla vuosittain on täysin kestävä. Se hän tarkoittaisi sitä, jos tämä esitys toteutuisi, että kulttuurin valtionavustuksista pääkaupunkiseudulle menisi peräti 61 prosenttia, vaikka alueella asuu vain 20 prosenttia suomalaisista. Joten kannustan kyllä ministeriä tarttumaan tähän asiaan ja korjaamaan VOS-työryhmän arviointivirheen tämän esityksen suhteen ja turvaamaan sen, että myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella [Puhemies koputtaa] on laadukasta teatteria ja kulttuuria kansalaisten saavutettavissa. Erinomaista, että ministeri on menossa Tampereelle vierailulle.

15.21 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Parasta taiteen tukemistahan on taiteilijan työn tukeminen, joten esitän muutamia parannusehdotuksia taiteilijoiden aseman parantamiseksi. Luonnollisesti vihreiden ajama perustulo olisi tällainen keino, mutta tärkeä toimenpide olisi erityisesti taiteen perusrahoituksen parantaminen, ja puhun nyt siis VOS-rahoituksesta. Eli kannatan sitä, kuten tämä VOS-työryhmä on esittänyt, että VOSin määrärahaa kasvatettaisiin valtion budjetissa 20 miljoonalla eurolla ja samalla purettaisiin VOS-rahoituksen indeksijäädytykset. Tämä juuri siksi, ettei VOS-uudistuksesta tulisi nollasummapeliä. Ja jos esimerkiksi Tampereen Työväen Teatteri halutaan pelastaa tavalla, jota moni täällä toivoo, niin sekin edellyttää sitä, että nostetaan VOSin tasoa. Muuten emme pysty saamaan yhtään uusia toimijoita VOSin piiriin, minkä kaikki täällä varmaan ymmärtävät. [Puhemies koputtaa] — Kiitos.

15.22 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liikkumisen vähentyminen on erityisen huolestuttavaa lasten ja nuorten kohdalla. Liikuntapolitiittinen selonteko tullaan tekemään, se on todella hyvä asia. Vaikka seuraava kysymys on todella hankala, niin kysyn silti: mitkä ovat urheiluministerin lääkkeet liikkumattomuuden ongelmaan?

Ja vielä pari sanaa paikallisradioista, joista Alatalokin puhui. Meillä on pieniä paikallisradioita. Heillä ei ole mitään soittolistoja, he soittavat hyvin monipuolisesti musiikkia. Kaupallisilla asemilla on soittolistoja, sille ei voi mitään, mutta Yle harrastaa myös tätä soittolistatoimintaa, ja se on ongelmallista. Yle on koko kansan radio, näin poispäin. Tähän haluan puuttua ja sanoa suoraan, että Ylen pitää ajatella kaikkia toimijoita, myös niitä yli 90:tä prosenttia artisteista ja muusikoista, [Puhemies koputtaa] jotka tekevät niitä omakustanteita.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoiset edustajat, tämä aikaikkuna alkaa olla kohta käytetty. Myönnän vielä puheenvuorot edustajille Arhinmäki, Pirttilahti, Tanus ja sitten tämän aloitteen puuhaihmisille, edustajille Viitanen ja Kiuru, ja lopuksi ministerille. Kaikille minuutti.

15.23 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! VOS-uudistus on äärimmäisen tärkeä. Tämänhetkisessä VOS-järjestelmässä ongelmana on se, että vaikka esimerkiksi nykysirkus ja tanssitaide ovat sen piirissä, niin uusia ryhmiä on hyvin vaikea nostaa sinne, koska vanhat eivät putoa. Se on myös aika tekninen: se järjestelmä on henkilötyövuosiin sidottu. Sen vuoksi on tärkeää saada sitä uudistettua niin, että useammilla ryhmillä, laajemmin eri taiteenaloilla, on mahdollisuus päästä VOSin piiriin, ja toisaalta

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

on voitava myös arvioida sitä, miten nämä VOS-laitokset tavoittavat erilaisia väestöryhmiä, miten ne saavat sellaisiakin liikkeelle, jotka muuten taiteen piiriin tulevat huonosti.

Mutta jotta tämä VOS-uudistus voi onnistua ja voi toteutua, jotta siitä ei tule nollasummapeliä, se vaatii lisää rahaa. Minulla on nyt suora kysymys. Ymmärrän, että kulttuuriministeri ei yksin voi tätä päättää, mutta hallitus ei voi päättää lisärahoituksesta VOSiin, ellei kulttuuriministeri tuo kehysriiheen [Puhemies koputtaa] esitystä. Tuotteko esityksen 20 miljoonan lisärahoista?

15.24 Arto Pirttilahti kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! VOS-uudistus on tärkeä, että saadaan meidän kulttuurin erilaiset toimijat ja varsinkin Tampereen Työväen Teatterikin toimimaan eteenpäin, ja tervetuloa, ministeri, tutustumaan tarkemmin siihen.

Otan toisen asian esille vielä. Tässä on nämä kulttuuripalkinnot. Tämä on tärkeä asia, miten palkitaan ja minkä näköisessä kisassa kulttuurituottajat erikseen ovat ja saavat sen jälkeen tuotteilleen positiivisen kritiikin. Esimerkkinä meillä on Pohjoismaiden neuvoston kulttuuripalkinnot, jotka me verovaroista sinne kustannamme ja saamme sillä vielä hyvää kisaa keskinäisesti tässä meidän pohjoismaisessa perheessä. Toivon, että näitä toimintoja tullaan edelleen kehittämään.

15.25 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuvataiteilijat ovat yksi ammattiryhmä, joiden toimeentulo on usein hyvin tiukoilla. Apurahat ovat olennainen, tärkeä osa toimeentuloa. Kentältä on tullut viestejä, erityistä huolta kirkkokuvataiteilijoilta ja heille myönnettyistä hyvin niukoista apurahoista. On mietitty, arvostetaanko heitä, jotka kaunistavat kirkkoja, maalaavat freskoja, tauluja, alttaritauluja kirkkoihin. Kysyisinkin ministeriltä: Olisiko mahdollista kiinnittää kirkkokuvataiteilijoihin ehkä enemmän huomiota, kun apurahoja myönnetään? Onko mahdollisesti tämä ammattiryhmä sellainen, mikä on saattanut jäädä liian vähälle huomiolle apurahoja myönnettäessä?

15.26 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on ollut erinomaisia puheenvuoroja Yleisradion merkityksestä, kirjastoista, taiteilijoiden toimeentulon turvaamisen tärkeydestä.

Puhemies! Palaan vielä tähän VOS-asiaan, koska näen nyt tässä tarttumisen paikan myös ministerille. Ilman muuta teidän kannattaa esittää tätä 20 miljoonan lisäsatsausta ylipäätään teattereiden, museoiden ja orkesterien valtionosuuksiin. Sillä saavutetaan paljon, se maksaa itsensä takaisin, ja olette saanut varsin laajaa parlamentaarista tukea tämänkaltaisille asioille. Te voitte meidän hartioiltamme kysyä ja hartioillemme nojata, että eduskuntakin sitä varmasti kannattaisi.

Mielestäni tässä edustaja Alanko-Kahiluoto hyvin palautti mieleen viime kauden. Silloin tuplasimme kirjailijoiden lainauskorvaukset 4 miljoonasta 8:aan ja samaan aikaan haimme parlamentaarisen työryhmän, joka sitoutui hoitamaan asiaa eteenpäin, ja nyt se on sitten pohjoismaisella tasolla. [Puhemies koputtaa] Tässä vastaavasti me tarvitsemme, ministeri, teidän esityksenne, ja toivon, että hallitus jo nyt hoitaa tämän asian.

15.27 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nostin puheessani digitaaliset, ja moni muukin edustajakollega on niistä puhunut. Korostan tässä yhteydessä sitä, että digitaalisten saaminen ikääntyneelle väestölle arkikäyttöön ei ole tärkeää pelkäs-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

tään sen takia, että esimerkiksi pankkipalvelut ovat saatavilla. Totta kai se on tärkeää sekin, mutta haluan painottaa sitä näkökulmaa, että verkkomaailma tarjoaa lähes äärettömän portin kulttuuripalveluihin. Sieltä löytyy ohjelmia, lehtiä, elokuvia, musiikkia, erilaisia arkistopalveluita. Tutkin itse tässä pari viikkoa sitten sotapäiväkirjoja isäni ajoilta, että mitä viimeisenä tapahtui kyseiselle pataljoonalle.

Kiitän edustajakollegoita erinomaisesta puhekulttuurista, tätä keskustelua on ollut ilo seurata.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Terho, 1 minuutti.

15.28 Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritän käydä mahdollisimman monta pikakelauksella läpi vielä aiemmastakin kierroksesta.

Ensinnäkin tässä Hassi kysyi aivan tärkeää asiaa kirjastokorvauksista, ja sanon vain lyhyesti, että Suomi ei tule edistämään mitään sellaista EU:n päätöksentekoa, joka sitten heikentäisi kirjailijoiden korvauksia ja asemaa.

Ala-Nissilä kysyi museoista ja niiden tulevaisuudesta, nuorisosta. Joudun vastaamaan vain lyhyesti, että museopoliittinen ohjelma on vastikään julkaistu ja siellä tätäkin aihepiiriä sivutaan.

Huhtasaari kysyi omaan värikkääseen tyyliinsä islamisoitumisesta, ilmeisesti, ja totean tässä, että uskonnonvapaus on tietenkin ok, mutta omasta kulttuuriperinnöstä luopuminen ei ole tarpeellista.

Sen jälkeen päästään 10 sekunniksi VOS-uudistukseen. Eli tosiaan malli on vielä kesken. Tulen keskustelemaan rahoitustarpeesta, kun tiedän, kuinka suuri se on, kun malli hahmottuu, mutta vastaus siis periaatteessa on, että tästä tullaan totta kai keskustelemaan, [Puhemies koputtaa] onko meillä ne rahat sitten, kun malli on selvillä.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

3. Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 5/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto. — Edustaja Gustafsson. [Jukka Gustafsson: Missä lapsiasiavaltuutettu on?] — Mitä edustaja etsii?

Keskustelu

15.30 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Etsin katseellani lapsiasiavaltuutettua Kurttilaa, koska olisin halunnut, että hän on paikalla kuulemassa sen, mitä nyt alkuun sa-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

non. Se, että haluan käyttää tässä yhteydessä nyt ensimmäisen puheenvuoron — olin sitä jonottamassa — johtui siitä, että tämä lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle on pitkäköön poliittisen urani aikana kenties yksi merkittävimmistä asiakirjoista, esityksistä, joka meille edustajille on jaettu. Se on poikkeuksellisen perusteellisesti, konkreettisesti, selkokielisesti tehty, ja haluan esittää isot kiitokset lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttilalle ja hänen esikunnalleen ja myöskin niille asiantuntijoille, jotka ovat tämän kertomuksen kirjoittamisen yhteydessä avustaneet ja tehneet tätä työtä.

Minulla on semmoinen arvio, että kun tämä nyt käsitellään näissä asiantuntijavaliokunnissa — tätähän on esitetty 2014 työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa, että tällainen ko-koava lapsipoliittinen ohjelma pitäisi Suomeen saada — tämä tulee myöskin johtamaan tuloksiin. Pidän tätä — toistan nyt itseäni — historiallisena kertomuksena, jota nyt käsittelemme.

Lapsiasiavaltuutetun pääviestihän on vakava, ja se sai jo julkisuudessaakin huomiota. Suomi on hyvinvointivaltion alisuoriutumisen tilassa. Tarvitaan uudistuksia ja kansallista lapsipoliittikan strategiaa. Meidän tulee tässä talossa määritellä konkreettiset tavoitteet ja indikaattorit, joiden avulla nykyinen hajaantunut lapsipoliittikka muutettaisiin yhdenmukaisemmaksi ja lasten edun mukaiseksi.

Olen kirjassani ”Ihmisyys haastaa itsekkyyden” 2000-luvun alussa käynyt silloista lapsipoliittikkaa lävitse ja olen siinä yhteydessä todennut, että meillä on 48 eri ammattikuntaa, jotka työskentelevät lapsien parissa. Sekin jo kertoo siitä, että tällaista professionaalista hajaantumistakin on vähintäänkin riittävästi.

No, tässä kertomuksessa esitetään tai toivotaan, että eduskunta tekisi linjauksen kansallisen lapsipoliittikan strategian valmistelusta perustana YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Hallituskausiin sidotut politiikkaohjelmat ja kärkihankkeet ovat jääneet yksittäisiksi kehittämistoimiksi hallituskaudet ylittävien tavoitteiden ja toimeenpanon sijaan. Tässä kertomuksessa myös vedotaan eduskuntaan, että tämän kertomuksen käsittelyn yhteydessä, siis toivottavasti nyt näissä erikoisvaliokunnissa, löydettäisiin, määritettäisiin keskeiset Suomen lapsipoliittikan tavoitteet ja konkreettiset mittarit näiden tavoitteiden seurannalle. Tietoon, politiikan läpinäkyvyyteen ja jatkuvuuteen perustuvan päätöksenteon kannalta eduskunnan määrittämät mittarit ovat välttämättömät.

Sitten suora lainaus tästä kertomuksesta:

”Suomi elää murroskautta, jossa syntyvyys on alle väestön uusiutumisen, Suomen osaa- mistaso ja oppimistulokset ovat laskussa, merkittävä osa jokaisesta ikäluokasta jää vaille tyydyttävää asemaa koulutus- ja työmarkkinoilla, väestön terveyserot ovat jo toisen asteen opiskelijoiden kesken suuret, maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvointi on huomatta- vasti heikompaa kuin muiden lasten, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ovat todelli- suutta. Emme riittävästi onnistu nostamaan heikossa asemassa olevia lapsia hyvinvoinnin, lahjakkuuden ja sosiaalisen nousun kärryille. Tästä kärsivät kaikki.

Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen ovat olleet pari vuosikymmentä eniten toistettuja poliittishallinnollisia iskulauseita. Hyvinvointivaltion alisuoriutumisen aikakaudessa ongelmat nähdään, niitä hankkeistetaan sirpaleisiksi ja lyhytjännitteisiksi ke- hittämistoimiksi, mutta syvälliset yhteiskuntapolitiikan johtopäätökset jäävät kellumaan. Olemme sekavuuden tilassa, joka näkyy ylimitoitettuna politiikkapuheena ja alimitoitettui- na kansallisina päätöksinä, jotka olisivat toimeenpantavissa paikallisella ja alueellisella ta- solla.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Voisimmeko me kaikki — poliittiset päättäjät, virkakunta, asiantuntijat, kansalaisyhteiskunta, yritykset — olla tästä kansallisen lapsipolitiikan tarpeesta samaa mieltä?”

Tämä on siis ilmeisesti lapsiasiavaltautettu Kurttilan ”omasta kynästä”, koska hän on sen allekirjoittanut, ja minä suoraan sanoen itse tykkäsin ja pidin siitä, että se on tämmöisellä selkokielellä, vähän vapaammalla käsiällä kirjoitettu. Minun mielestäni se istuu tähän tärkeään asiaan kuitenkin hyvin. No, asiaa ei ole vielä käsitelty valiokuntaryhmässä, mutta me olemme aloittaneet jo asiantuntijakuulemisen eli olen senkin takia vähän enemmän asiasta kärryillä, ja melkein rohkenisin sanoa, että näin sosiaalidemokraattien näkökannasta ilman muuta kannatamme tällaisen lapsistrategian tekemistä, ja siinä tietysti pitää nostaa tämä lasten eriarvoisuuskehitys erittäin keskeisesti esille. Tästähän nyt on paljon puhuttu, ja siinähan tietysti lasten tulevaisuuden kannalta olennaiset asiat liittyvät varhaiskasvatukseen ja laajemminkin koulutukseen unohtamatta tietystikään koko perhepolitiikan kehittämistä. Sitten meillä sosiaalidemokraateilla on ollut oma työryhmämme, joka on käsitellyt lapsiköyhyyttä, ja meillä on pitkälle menevät kunnianhimoiset linjaukset asian tiimoilta viime marraskuulta.

Kun kello käy ja yritän pysyä siinä 10 minuutissa, niin oikeaisen nyt tähän tärkeään toiseen asteeseen, erityisesti tähän oppivelvollisuusikäasiaan. Siinähan on erittäin mielenkiintoinen yksityiskohta täällä selonteossa sivulla 122: ”Syrjimättömyysvelvollisuuden kannalta suurin kysymys on oppivelvollisuuden yläikäraja, joka lopettaa eniten tukea tarvitsevien lasten tukemisen kaksi vuotta ennen kuin he ovat saavuttaneet lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisen lapsuuden yläikärajan. Miksi universaaliset palvelut on rajattu 18 ikävuoteen saakka vain niille lapsille, jotka etenevät menestyksellisesti toisen asteen koulutuksessa?” Tämä jatkuu erittäin dynaamisesti ja syvällisesti vielä tässä kertomuksessa, mutta tässähan on kysymys poliittisesti ja filosofisesti siitä, että 16-vuotias on lapsi ja lapsella ei oikeastaan saa eikä pidä olla oikeutta itse päättää siitä, että hän jää sohvalle päiväksi ja yöllä katselee ja pelaa pelejä. Sen takia tällä oppivelvollisuusiän nostoajattelulla, silloin kun se saadaan iskostettua koko tähän peruskoulun ytimeen, että lapset ja nuoret pitävät luonnollisena sitä, että opiskelu, koulunkäynti, jatkuu lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa, kansanopistossa myöskin sen peruskoulun jälkeen, estetään tavallaan tämä syrjäytyminen, keskeyttäminen ja se, että meillä sitten joka ikäluokasta lähes 10 000 nuorta jää enemmän tai vähemmän hunningolle.

Minusta on erittäin arvokkaasti ja syvällisesti kirjoitettu tässä kertomuksessa. Vielä kiitos siitä, että se on täällä eduskunnassa käsittelyssä.

15.40 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttilan kertomus eduskunnalle 2018 on tärkeä muutosten saamiseksi. Emme riittävästi nosta heikossa asemassa olevia lapsia parempaan tulevaisuuteen. Lasten osaamistaso ja oppimistulokset ovat laskussa. Merkittävä osa jokaisesta ikäluokasta jää vaille koulutus- ja työpaikkaa. Väestön terveyserot ovat jo toisen asteen opiskelijoiden välillä suuret. Maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvointi on huomattavasti heikompa kuin muiden lasten. Alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen on todellisuutta. Kiteytys valtuutetun kertomuksesta kertoo, että suuria muutoksia tarvitaan nyt. [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Yli 100 000 lasta elää köyhissä perheissä. Köyhien lasten määrä on kasvanut lähes kolminkertaiseksi 90-luvulta, mutta hallitus on entisestään heikentänyt vähävaraisten perheiden asemaa leikkaamalla lapsilisää ja työttömyysturvaa. Lapset jakautuvat varhaisessa vaiheessa muun muassa harrastusten mukaan. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus har-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

rastaa. Kun perheen käytettävissä olevat tulot ovat niukat, jää lapsi helposti ulkopuoliseksi kaveripiiriin kulutus- ja harrastustottumuksista. Jo yksi lapsen hyvä harrastus alentaa sosiaalisen syrjäytymisen riskiä. Meidän on ohjattava tukea vähävaraisten lasten harrastuksiin ja tuettava kolmannen sektorin toimintaa.

Lasten ja perheiden hyvinvointiin panostaminen on investointi tulevaisuuteen. Siksi lapsiperheitä tukevia hyvinvointipalveluja ei pidä rapauttaa, kuten tehtiin laman aikaan 90-luvulla. Leikkaukset palveluihin, kuten kouluterveydenhoitoon, neuvolaan ja opetuksen tasoon, kasvattivat lamasukupolven, jonka pahoinvointi näkyi lisääntyneinä huostaanottoina ja syrjäytyneisyyden kasvuna. Nyt sama lasten syrjäyttäminen on tapahtumassa silmiemme edessä. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto]

Syrjäytyminen alkaa jo varhaisessa lapsuudessa. Hallitus on vienyt työttömien lapsilta oikeuden kokopäiväiseen päivähoitoon, ja lapsiryhmien kokoja on kasvatettu. Moni kunta tarttui hallituksen asetuksen suomaan mahdollisuuteen kasvattaa lapsiryhmien kokoja ja lain tuomaan mahdollisuuteen rajata päivähoito-oikeutta. Lapset ovat eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä kunnassa asuvat ja mikä on heidän vanhempiensa työllisyystilanne.

Hälinä ja levottomuus ovat päivähoidossa lisääntyneet, samoin osattomuus ja pahoinvointi. On julmaa, jos lapsi ei saa päiväkodissa aamupuuroa ja kokee olevansa erilainen kuin muut. On väärin, että joku jää suuressa ryhmässä ulkopuoliseksi, kun joutuu lähtemään kesken leikkien kotiin. Heikoimmassa asemassa olevat lapset hyötyisivät päivähoidosta eniten, mutta harva perhe lähtee anomaan kokopäivähoitoa lastensuojelullisista syistä. Moni pelkää leimautumista yhteisön silmissä. Siksi kaikkien lasten oikeus päivähoitoon on palautettava.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset ovat johtaneet ammattikoulutuksen vähenemiseen ja lähiopetuksen heikkenemiseen. Maailma on muuttunut monimutkaisemmaksi, ja monet työt edellyttävät ammattitaitoa ja osaamista. Pelkän peruskoulun varassa olevien ihmisten työllisyysaste on vain 40 prosenttia. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto]

Ei ihme, että lapsiasiainvaltuutettu puhuu syrjäyttävistä rakenteista. Syrjäyttäminen ja pois lähettämisen kulttuuri on lopetettava nyt. Siksi tarvitaan maksuton toinen aste, jotta myös vähävaraisilla on varaa käydä lukio tai ammattikoulu. Siksi tarvitaan oppivelvollisuuden pidentäminen, jotta jokaiselle nuorelle voidaan taata koulutus. Ihan ensimmäiseksi on palautettava koulutukseen ne rahat, jotka hallitus on leikannut.

Lukion luokattomuus on ollut toivottu kehitys, mutta se on lisännyt yksinäisyyttä. Lukiolain uudistuksen on vastattava yksinäisyyden torjuntaan ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen.

Suomalainen peruskoulu kaipaava uudistusta. Joka kahdeksas poika ei osaa lukea kunnolla peruskoulun jälkeen. Lasten terveyskäräjillä kuultiin huolestuttava tieto, että koulu-uupuminen on lapsilla kasvanut. On tärkeää luoda sellainen oppimisympäristö, jossa jokaisen vahvuuksia tuetaan. Koulukiusaamiselle on laitettava stoppi levittämällä Kiva Koulu-hankkeen parhaat käytännöt kaikkialle. Oppimiseen ja opetukseen tarvitaan lisää luovuutta, yhteisöllisyyttä ja metsäretkiä.

Haluan nostaa esiin vielä pienten koululaisten turvallisuuden. Tähän maahan tarvitaan laki, joka takaa esikoululaisille sekä eka- ja tokaluokkalaisille iltapäiväkerhot. Niissä lapsi voi viettää mielekästä aikaa lyhyen koulupäivän jälkeen.

Kertomuksen mukaan lasten mielenterveyden hoitoon hakeutuminen ja psykiatrikeikkojen käyttö ovat moninkertaistuneet. Tämä on äärimmäisen huolestuttavaa. Lastensuo-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

jelun asiakasmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti sekä avo- että sijaishuollossa, ja sosiaalityöntekijät ovat ylikuormitettuja. Tarvitaan lisää moniammatillista työtä mutta lakiin myös mitoitus, kuinka monta lastensuojelulasta voi olla yhden sosiaalityöntekijän päävastuulla.

Kunnissa, joissa on tehty panostuksia lasten ja perheiden varhaiseen tukeen, on saatu hyviä tuloksia. Hyvänä esimerkkinä ovat kokemukset Imatralla, jossa on satsattu lapsiperheiden kotipalveluun ja muuhun ennaltaehkäisevään työhön neuvolasta lähtien.

Lapsiasiainvaltuutettu nostaa esiin myös haavoittuvassa asemassa olevat lapset, vammaisten lasten ja alkuperäiskansojen lasten oikeudet. On olennaista, että vammaiset lapset voivat käydä koulua ja harrastaa ja että heillä on siihen tarvittava tuki, apu ja palvelut käytössään. Alkuperäiskansojen lapset vievät kulttuuriaan eteenpäin. Kielenoppimiseen tarvitaan kielipesiä saamelaislapsille. Omaan kulttuuriin juurtuminen heti lapsesta on tärkeää. Meidän on saatettava voimaan YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia suojaava sopimus ILO 169.

Yksi keskeinen sanoma valtuutetun kertomuksessa on, että lapsivaikutusten arviointi on sisällytettävä lapsia ja perheitä koskevaan päätöksentekoon. Kansallinen lapsistrategia, mitä lapsiasiainvaltuutettu ehdottaa, on erittäin kannatettava.

Tämä kertomus on hätähuuto lapsen puolesta, ja siihen on vastattava.

15.48 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hieno asia, että lapsiasiainvaltuutetun kertomus on nyt käsittelyssä eduskunnassa. On tärkeää, että lasten ääni kuuluu kansanedustajien ja koko eduskunnan päätöksenteossa. Kun tämä kertomus on nyt ensimmäistä kertaa, niin haluan tästä todeta, että pitäisin tärkeänä, että jatkossa tässä kertomuksessa olisi analysoitu ehkä tiiviimmin se, mitä on tehty, mitä on hyvää, mitkä ovat ne keskeiset kipupisteet. Tämä on nyt haastava paketti. Siihen me pureudumme.

Mutta sen sanon tässä jo nyt, että Suomeen kyllä tarvitaan kansallinen lapsistrategia. Lapsiasiainvaltuutettu toimistoinen on nostanut hyvin esille sen, mitä järjestöt ovat vaatineet. Eli tuo lapsistrategia on hyvä tehdä. Sillä saataisiin vielä paremmin lapset näkyväksi yhteiskunnassa ja poliittisen mielenkiinnon kohteeksi vieläkin enemmän, ja lasten erilaiset tilanteet ja tarpeet tulisivat esille kaikessa päätöksenteossa eduskunnassa, mahdollisissa tulevilla maakunnissa ja myöskin kunnallistasolla. Ja sitä, että tuo lapsivaikutusten arviointi saataisiin jalkautettua kaikkeen päätöksentekoon, lämpimästi kannatan.

15.49 Antti Kaikkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kertomuksessa on ongelmakohtia. Moni niistä on pitkäaikaisen kehityksen tulos, mikä tässä kertomuksessakin tuodaan esille.

Yksi semmoinen isompi ilmiö kaiken kaikkiaan, mistä pitää meidän entistä enemmän puhua, on meidän alhainen syntyvyys tässä maassa, noin 50 000 lasta vuodessa. Sekin on hyvin pitkäaikaisen kehityksen tulos. Mutta siihen pitää saada muutos. Tämähän on kansakunnan kannalta aivan kohtalonkysymys, että tässä saadaan käänne aikaiseksi. Toivon kyllä kaikilta puolueilta ajatuksia tämän teeman suhteen ja mielellään niin, että seuraava hallitus ottaa ison teeman tästä ajaakseen riippumatta siitä, mitä puolueita siellä onkaan. Se ei varmaan vain poliittisin päätöksin ratkea, koska kyse on aina perheitten omista valinnoista, mutta mitä voidaan politiikan puolella tehdä, niin se täytyy katsoa.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Tarvitaan myös laajemminkin asennemuutosta, myös työelämässä lapsimyönteiseen suuntaan, ja perhevapaauudistuskin tarvitaan, mutta lasten ja perheiden näkökulmasta toteuttaen.

Kun tässä on vähän aikaa, niin ihmettelen vielä, jos joku palkkakartelli on olemassa täällä pääkaupunkiseudulla. [Puhemies koputtaa] Se ei kyllä taatusti ole lapsimyönteistä politiikkaa.

15.50 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella hienoa, että lapsiasiavaltuutetun kertomus on täällä eduskunnassa nyt käsittelyssä. Paljon tärkeitä asioita on nostettu esille tuossa. Kyllä se on kova juttu, että lapsiasiavaltuutettu toteaa, että hyvinvointivaltio alisuorittaa tällä hetkellä lasten näkökulmasta. Hän toteaa tuossa kertomuksessa, että heikossa asemassa olevat lapset eivät voi sitä sosiaalista nousua koulutuksen polun kautta löytää tässä yhteiskunnassa oikealla tavalla enää. Minusta se on iso asia ja tärkeä asia.

Edustaja Kaikkonen viittasi tähän syntyvyyteen. Meillä on todella vakava paikka tämän syntyvyyden osalta suomalaisessa yhteiskunnassa. Voi sanoa sillä tavalla, että siellä taustalla on paljon erilaisia syitä. Siellä on monilla ihmisillä pelko siitä, mitä tulevaisuus tuottaa tullessaan — ei siis pelkästään Suomessa vaan globaalisti maailmassa, ilmastomuutosta, turvallisuustilannetta ja niin edelleen — mutta kyllä siellä hirveän paljon on semmoisia asioita, jotka lähtevät liikkeelle ihan siitä, [Puhemies koputtaa] miten meidän yhteiskunta toteuttaa asioita. Ja minä esitän, puheenjohtaja, että mennään kohti lapsiystävällistä Suomea, että sinne uskaltaa synnyttää toisin kuin nälkävuosina ja nyt.

15.51 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä kertomuksessa selvästi todetaan, että Suomessa ongelma on erityisesti lainsäädännön sirpaleisuus, hankeperijaisuus sekä systemaattisen lapsivaikutusten arvioinnin puute. Se käy kyllä varsin selvästi ilmi myöskin, kun on seurannut tämän hallituksen tekemiä päätöksiä, jotka lapsiperheiden palveluiden ja lasten osalta ovat olleet hyvin poukkoilevia ja epäjohtonmuokaisia. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto]

Tässä edustaja Kaikkonen kiinnitti huomiota alhaiseen syntyvyyteen ja toivoi puolueilta esityksiä ja ratkaisuja, ja sanoisin nyt ainakin kolme tällaista ihan konkreettista, mitä vasemmistoliitto kannattaa: Ensimmäinen on vanhempainvapaiden uudistaminen. Siinä hallitus ei ole onnistunut. Toinen keino on varhaiskasvatuspalveluihin ja sen laatuun merkittävästi panostaminen. Siltä osin hallitus ei ole onnistunut, vaan päinvastoin kasvattanut ryhmäkokoja ja rajoittanut oikeutta. Lisäksi meidän mielestämme pitää myöskin turvata Suomeen turvaan saapuvien pienten lasten ja lapsiperheiden mahdollisuuksia jäädä tänne. Siltäkin osin tämä hallitus on rajoittanut ja vaikeuttanut perheenyhdistämistä eikä suinkaan helpottanut sitä. Tulokset puhuvat puolestaan.

15.53 Tiina Elovaara sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun lapsiasiavaltuutettu järjesti seminaarin, jossa oli jokaisesta puolueesta edustaja ja joka käsitteli tätä hänen kertomustaan eduskunnalle, jokaisen puolueen edustaja siellä tilaisuudessa oli sitä mieltä, että Suomi tarvitsee lapsistrategian. Mielestäni onkin käsittämätöntä, että tällainen maa, jonka tavoite on lasten hyvinvointi, ei ole kyennyt tuottamaan lapsistrategiaa. Meiltä puuttuukin johtajuus, mitä tulee lasten oikeuksiin, politiikkaan, hyvinvointiin, ja tärkeimmin tämä näkyy lastensuojelussa. Saimme hiljattain lastensuojelun työntekijöiltä vetoo-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

muksen eduskunnalle siitä, että siellä on hätätila, käytännössä aivan liikaa työkuormaa per sosiaalityöntekijä. Meillä on siis erittäin paljon tehtävää, ja tämä [Puhemies koputtaa] ei ole hallitus—oppositio-kysymys pelkästään.

15.54 Mirja Vehkaperä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On todettava, että suurin osa lapsista ja perheistä voi hyvin. Perustarpeet on tyydytetty. On ruokaa, hoivaa, hoitoa ja rakastavat vanhemmat, mutta on myöskin harrastuksia ja kavereita, mutta yhteiskunnan pitää ottaa koppi ja vastuu niistä, jotka eivät selviydy näistä kaikista haasteista, joita luettelini.

Perusasioita pitää siis laittaa kuntoon edelleenkin. Syntyvyys on alentunut, niin kuin on todettu, ja huostaanotot ja lastensuojelu paisuvat myöskin koko ajan. Kysymys kuuluukin, miksi tapahtuu näin. Niitä syitä on monia, mutta olen tyytyväinen siihen, että ministeri Saarikko on lanseerannut tälle vaalikaudelle Lape-hankkeen, [Välihuuto sosiaalidemokratian ryhmästä] ja tällä lasten ja perheiden perhepalveluiden muutosohjelmalla pyritään yli hallintorajojen kokoamaan kaikki lasten ja perheiden tarvitsemat palvelut yhteen ja auttamaan yli hallintokuntien varhaista puuttumista niihin perheen ongelmiin ja siihen arkeen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän debatin tässä vaiheessa vastauspuheenvuorot vielä edustajille Kari, Salonen, Essayah, Heinonen ja Karimäki, ja sen jälkeen jatketaan listan mukaan. Siellä on monta edustajaa, jotka ovat varhain tänä aamuna puheenvuoroansa pyytäneet.

15.55 Emma Kari vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä vuosikertomus on asia, jonka pitäisi kyllä pysäyttää joka ikinen edustaja tässä salissa. Lapsiasiainvaltuutettu puhuu meille hyvinvointivaltion alisuoriutumisen ajasta ja rakenteellisesta välinpitämättömyydestä suhteessa lasten eriarvoistumiseen, ja kyllä tämä nyt on semmoinen hätähuuto, jonka pitäisi saada meidät muuttamaan suuntaa.

Politiikan perustana on oltava se, että lasten eriarvoisuutta lisääviä päätöksiä ei yksinkertaisesti tehdä ja niitä tehtyjä virheitä, jotka lapsiin osuvat, on korjattava. Erityisesti lapsiasiainvaltuutettu on toistuvasti nostanut ongelmana esiin tällä kaudella päivähoidon tehdyt heikennykset, ja sen takia me toivomme, että nyt viimeistään tämä asiakirja saa hallituspuolueet harkitsemaan linjaansa ja muuttamaan näitä päätöksiä, koska on vaikeata [Puhemies koputtaa] ottaa askeleita eteenpäin, kun perusta on murennettu.

15.56 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta lapsipoliittisen strategian saaminen Suomeen on välttämätöntä, kuten moni on täällä jo todennut. Syntyvyyden lasku, lapsiin vaikuttavien päätösten kasautuminen osalle perheistä ja lasten eriarvoisuuden kasvu ovat suorastaan korvia särkeviä hälytysmerkkejä meille päättäjille. Me emme enää voi sulkea silmiämme ja sanoa, että me emme tienneet. Suomen hyvinvointivaltion mallissa meidän on pystyttävä parempaan. Lapsiasiainvaltuutettu puhuu hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta. Tämä on hyvin kuvaava sana sille, mitä nyt tapahtuu.

Me emme myöskään voi piiloutua talouden taakse. Kovaa talouspolitiikkaa on investoida lapsiin. Se on kovaa talouspolitiikkaa. Se ei ole pehmeää politiikkaa, joten jokaisen niistä, jotka kannattavat kovaa talouspolitiikkaa, luulisi haluavan investoida lapsiin.

Edustaja Kaikkonen peräänkuulutti asennemuutosta työpaikoille, mutta kyllä me tarvitsemme asennemuutosta politiikkaan.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

15.57 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on helppo yhtyä niihin puheenvuoroihin, joissa on tuettu lapsiasiainvaltuutetun vetoomusta, että meidän tulisi tälle lapsipolitiikalle luoda yhteiset tavoitteet ja myöskin sitten sellaiset konkreettiset mittarit, joilla tätä asiaa voidaan tarkastella. Tämän päivän tekemisessä se, että lapsiasiainvaltuutettu on todennut, että tämä alisuorittaminen hyvinvointivaltiossa on mahdollista, on juuri sitä, että meillä on niin paljon pirstaleisuutta tässä lapsipolitiikassa ja se on jakautunut niin monen toimijan kesken, ja siinä mielessä kokonaisuus jää monta kertaa heikosti hahmotetuksi.

Talousarvion yhteydessä nämä lapsivaikutusten arviot olisi aina varmaan kaikkein tärkeintä tehdä, tapahtuu se sitten kuntatasolla, mahdollisella tulevalla maakuntatasolla tai täällä eduskunnassa. Kiinnittäisin huomiota siihen, että täällä eduskunnassa meillä valitettavan usein on tullut sellaisia esityksiä, joissa nämä lapsiasiainvaikutukset ovat jääneet arvioimatta.

Mutta kaiken kaikkiaan on hyvä, että me nyt tässä yhteydessä pääsemme keskustelemaan ja toivon mukaan [Puhemies koputtaa] sitten myöskin tekemään konkreettisesti tekoja.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro edustaja Heinonselälle ja hänen jälkeensä tähän debattiin viimeinen vastauspuheenvuoro tämän debatin avanneelle edustaja Karimäelle.

15.59 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että meillä on yhteinen tavoite lapsiystävällisemmästä Suomesta, ja tällä hallituskaudellahan on asian eteen tehty toimenpiteitä, esimerkiksi harrastetakuu, mikä täällä keskustelussa esille nousi: jokaisella suomalaisella lapsella perhetaustasta ja tulotaustasta riippumatta olisi oikeus yhteen harrastukseen. Tämä on ollut kokoomuksen keskeinen tavoite, ja jo opetusministerinä ollessaan edustaja Sarkomaa palautti koulujen kerhotunnit. Se on yksi erinomainen keino saada lapsille harrastuksia.

Varhaiskasvatukseen on myös panostettu. Maksuton varhaiskasvatus tuli vuodenvaihteessa lähes 7 000 uudelle perheelle, ja varhaiskasvatismaksuja on alennettu niin, että yhä useammat lapset pääsevät varhaiskasvatukseen piiriin. Arvokasta on myös se, että perusopetukseen on haluttu panostaa. Tasa-arvorahan kaksinkertaistaminen on yksi konkreettinen teko auttaa niitä lapsia, jotka erityisesti apua tarvitsevat, ja nyt on myös nostettu esille toisen asteen kalleus ja se, että jokaisella nuorella olisi mahdollisuus toisen asteen koulutukseen ammatillisessa koulutuksessa tai lukiossa. [Välihuutoja vasemmistoliiton ja sosiaalidemokraattien ryhmistä — Puhemies koputtaa]

16.00 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun erittäin tärkeä kertomus pohjautuu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, ja siinä on hyvin keskeisesti vedetty yhteen tärkeitä johtopäätöksiä. Kukaan ei sinänsä kiistä sitä, että hallituksen tietyt kärkihankkeet ovat hyviä ja voivat tuoda myös hyviä uudistuksia, mutta suuri kokonaiskuva on se, että on vain sirpaleisia yksittäisiä hankkeita, kun peruspalveluita on murennettu ja lapsen ja nuoren oikeutta koulutukseen on heikennetty. Näiden perusasioiden pitäisi olla vahvasti kunnossa syrjäytymisen ehkäisyn kannalta, ja harrastetakuukin on kannatettava asia, mutta se tarvitsee oikeasti vaikuttavia toimia, että se myös toteutuu käytännössä. [Timo Heinosen välihuuto — Välihuutoja vasemmalta]

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Edustaja Salonen puhui hyvin myös kovan talouspolitiikan ytimeä, ja sitähan juuri lapsiin satsaaminen on. Jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa puhumattakaan siitä inhimillisestä kärsimyksestä, mitä hänelle ja hänen lähipiirillensä aiheutuu. [Olavi Ala-Nissilä: 100 000 euroa! — Paavo Arhinmäen välihuuto]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten mennään puhujalistaan.

16.01 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila ansaitsee lämpimät kiitokset erinomaisesta kertomuksesta, jonka toivottavasti kaikki kansanedustajat ja muutkin päättäjät lukevat huolella. Kertomuksessa on paljon tärkeitä näkökohtia.

Tuomas Kurttila kirjoittaa hyvin: Suomi elää hyvinvointivaltion alisuoriutumisen aikaa. Emme onnistu riittävästi nostamaan heikommassa asemassa olevia lapsia hyvinvoinnin, lahjakkuuden ja sosiaalisen nousun kärryille. Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen ovat olleet viime vuosina eniten toistettuja poliittishallinnollisia iskulauseita. Käytännössä ongelmia hoidetaan hankkeilla ja sirpaleisilla kehittämistoiminnoilla ja syvälliset yhteiskuntapolitiikan johtopäätökset jäävät tekemättä. Olemme sekavuuden tilassa, joka näkyy ylimitoitettuna politiikkapuheena ja alimitoitettuina kansallisina päätöksinä. — Voimakasta tekstiä meille kaikille, eikö vaan?

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu jatkaa raportissaan: Perheen pienituloisuus on yhteydessä kulutuksen niukkuuteen sekä sosiaalisiin ja kulttuurisiin riskeihin. Pienituloisuuden on havaittu helposti periytyvän lapsen myöhempiin elämänvaiheisiin. Pienituloisten perheiden lasten sosiaalinen liikkuvuus on esteisempää. Näin ollen yhteiskunnallisten asemien väliset erot — tai luokkaerot — todennäköisesti syvenevät.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton selvityksen mukaan köyhien perheiden lapset ovat pudonneet tavallisten asioiden ulkopuolelle. Köyhissä perheissä lapset joutuvat luopumaan harrastuksistaan. He eivät pysty osallistumaan syntymäpäiväjuhlille, heitä kiusataan jopa useammin kuin muita. He kokevat, etteivät he voi vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Perheissä, joissa on työttömyyttä, taloudellisia tai terveydellisiä ongelmia tai muita vaikeuksia, vanhempien voimavarat eivät välttämättä riitä lasten tarpeiden kohtaamiseen. Tämä aiheuttaa lapselle yksin jäämisen tunnetta ja ulkopuolisuuden kokemista.

Arvoisa puhemies! Säästöt ja leikkaukset palveluissa satuttavat eniten tuen tarpeessa olevia perheitä, lapsia ja nuoria. Jos palvelut eivät kohtaa ihmistä, eniten kärsivät heikoimmassa asemassa olevat. Sekä alueelliset että sosioekonomiset terveys- ja hyvinvointierot näyttävät pysyviltä ja jopa paikoin kasvavilta. Meiltä on unohtunut, että panostukset lapsiin ovat tärkeimpiä tulevaisuusinvestointeja, mitä ikinä voimme tehdä. Siksi SDP:n tavoite kohti maksutonta varhaiskasvatusta on niin tärkeä. Yksi panostettu euro varhaiskasvatukseen tulee selvitysten mukaan yhteiskunnalle moninkertaisena takaisin. Tästä on konkreettisesti kysymys, kun puhumme kestävästä kehityksestä yhteydessä hyvinvointitaloudesta ja hyvinvointi-investoinneista.

Nyt suunta on täysin väärä. Hallituksen päätökset lisäävät tuloeroja, ja näin toimitaan täysin tietoisesti. Tämä ei ole oikeudenmukaista, mutta se ei ole myöskään järkevää tulevaisuuspolitiikkaa. Satsaukset kaikkien hyvinvointiin hyödyttävät koko yhteiskuntaa. Leikkaukset vääristä kohdista taas tulevat yhteiskunnalle kalliiksi. Hyvinvointitalous on kestävästä kehityksestä politiikkajohdonmukaisuuden varmistamiseksi otettava politiikan keskiöön ja koko poliittisen toiminnan punaiseksi langaksi. Päätöksien taloudellisia ja in-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

himillisiä seurauksia on pystyttävä ennakoimaan paremmin tekemällä vaikuttavuusarviointia sekä laskemalla vaihtoehtokustannuksia sekä ottamalla käyttöön uusia skenaariomenetelmiä ja hyvinvointimittareita. Tämä hallitus lupasi tehdä aluksi lapsivaikutusten arviointia, mutta valitettavasti tämäkin lupaus on tainnut kiireen keskellä unohtua.

Arvoisa puhemies! Tuomas Kurttila toteaa painokkaasti: ”Jos hyvinvointivaltio ei kykene tasoittamaan elämän lähtökohtia, se on epäonnistunut.” Yksi keskeinen tasoittava elementti on varhaiskasvatus. Varhaiskasvatukseen panostaminen on yksi parhaista tulevaisuuden investoinneista, joita voimme tehdä. Varhaiskasvatus edistää lasten kielen ja kognitiivisten taitojen kehitystä, se parantaa kouluvalmiutta ja myöhempää menestystä koulupolulla. Varhaiskasvatuksella on myönteisiä vaikutuksia myös lasten sosioemotionaalisten taitojen kehitykseen. Varhaiskasvatuksen hyödyistä näyttää vallitsevan laaja yksimielisyys tutkijoiden keskuudessa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kaikki lapset hyötyvät varhaiskasvatuksesta, mutta erityisen suurta vaikuttavuus on heikoimmista oloista tuleville lapsille, joiden kasvuympäristössä on heidän kehitystään haittaavia tekijöitä, kuten terveysongelmia tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmia. Hyödyt kuitenkin realisoituvat vain, jos varhaiskasvatus on riittävän laadukasta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tekemät säästöt varhaiskasvatukseen ovat heikentäneet sen laatua. Ne viestit, joita kuulen varhaiskasvatuksen kentältä, ovat enemmän kuin huolestuttavia. Päiväkotien tilanne on subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisen ja ryhmäkokojen suurentamisen takia monin paikoin kaoottinen. Suurissa ryhmissä lasten yksilöllinen huomioiminen on vaikeaa, ja osapäiväisten lasten meneminen ja tuleminen tekevät ryhmistä levottomia. [Esko Kivirannan välihuuto] Jatkuvasti muuttuvassa ryhmässä sosiaalisten taitojen oppiminen on vaikeampaa.

Useat ammattihenkilöt ovat kertoneet todellisuuden ja ammatti-identiteetin välisen ristiriidan olevan niin suuri, että he ovat tyystin uupuneet omaan työhönsä — surullisia viestejä. Varhaiskasvatuksen kehittämiseltä on pohja pois, jos ammattihenkilöt kokevat, etteivät he suurissa ryhmissä ja lasten jatkuvasti vaihtuessa pysty tekemään perustyötään laadukkaasti ja kohtaamaan lapsia yksilöinä. Eräs varhaiskasvatuksen ammattilainen kertoi, ettei hän halua tehdä enää työtä päiväkodissa ryhmien ollessa niin suuria, että työ tuntuu liukuhihnatyöltä.

Myös monet vanhemmat ovat kertoneet, etteivät he halua viedä lastaan päiväkotiin, sillä suuret ryhmät tekevät lapset levottomiksi eikä lasten tarpeisiin ennätä enää kukaan vastaamaan. Erityisen paljon apua ja tukea tarvitsevat lapset kärsivät tästä tilanteesta. Hallitus on sysännyt vastuun suurista ryhmistä kunnille, mutta kuten lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila toteaa, varhaiskasvatusta tulisi pitää kansallisena kysymyksenä, ei kaupunkipoliittikkana eikä kuntien asiana. Tällä hetkellä lapsen elämään vaikuttaa liikaa se, mihin perheeseen ja mihin kuntaan hän syntyy.

Kuntien välisen eriarvoisuuden lisäksi subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen 20 viikkotuntiin niiltä lapsilta, joiden huoltajat eivät työskentele kokoaikaisesti, opiskele päätoimisesti tai toimi yrittäjinä, on myös eriarvoistavaa. Päivähoito-oikeuden rajaaminen on jakanut perheet ja lapset eri kasteihin. Miksi työttömien lapset saavat varhaiskasvatusta vähemmän kuin muut? Eikö näillä lapsilla olisi erityisen suuri tarve olla kokopäiväisen varhaiskasvatuksen piirissä? Rajauksen kohteeksi joutuneen lapsen kohdalla voidaan anoa laajennettua päivähoito-oikeutta ja yleensä kunnassa se myös myönnetään. Perustana voi olla esimerkiksi lapsen tuen tarve, lastensuojelu ja perheolosuhteet. Mutta tässäkin on huo-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

mattu ongelmia. Nämä lapset nimittäin leimautuvat helposti ongelmaperheiden lapsiksi, ja on suuri riski, että tästä leimautumisesta tulee itseään toteuttava ennuste.

Arvoisa puhemies! Poimin tähän loppuun lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta seuraavat neljä politiikkasuositusta, jotka mielestäni ovat erittäin tärkeitä.

Ensinnäkin: poliitikkojen pitäisi tutustua niiden lasten ja nuorten elämään, jotka ovat pudonneet normaalista arjesta.

Toiseksi: lasten oikeuksien julistus on otettava vakavasti ja kaiken politiikan ohjenuoraksi.

Kolmanneksi: lapsipolitiikan strategian luominen ja sen toteuttamisen seuranta on tehtävä pikaisesti.

Neljänneksi: lapsivaikutusten arviointi ja kunnolliset mittarit arviointiin on saatava käyttöön niin eduskunnassa kuin maakunta- ja kuntatasollakin.

Vielä kerran kiitos lapsiasiainvaltuutetulle puhuttelevasta raportista.

16.10 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! ”Hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta lapsipolitiikan uudistamiseen.” Siihen lapsiasiainvaltuutettu siis kehottaa meitä kaikkia päättäjiä ryhtymään tässä kertomuksessaan. Se on pysäyttävä mutta myös tärkeä viesti. Lainsäädäntö Suomessa — tämäkin todetaan kertomuksessa — on hyvällä mallilla verrattuna moniin muihin maihin, mutta kehitettävää on. Hyvinvointivaltion rakenteet rapistuvat ja kangistuvat, ellei niitä jatkuvasti kehitetä niin nykypäivän kuin tulevaisuudenkin tarpeita vastaavasti.

Lapsiasiainvaltuutettu peräänkuuluttaa kansallisen lapsipolitiikan strategian valmistelua perustana YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Ongelmaksi on Suomessa muodostunut lainsäädännön sirpaleisuus ja hankeperijaisuus sekä systemaattisen lapsivaikutusten arvioinnin puute. Nämä puutteet ovat tulleet surullisen selviksi tämän hallituskauden aikana. Varhaisen puuttumisen tärkeyttä ja merkitystä kyllä painotetaan, mutta kun arvioin hallituksen käytännön toimia, näkyy juuri epäjohtomukaisuus ja sirpaleisuus, joista lapsiasiainvaltuutettu kirjoittaa. Tässä edustaja Vehkaperä aikaisemmassa keskustelussa viittasi Lape-hankkeeseen, ja se on hyvä esimerkki. Hallitus siis suuntaa kärkihankerahoitusta sinänsä perusteltuun ja kannatettavaan Lape-hankkeeseen, joka on määräaikainen. Samanaikaisesti tehdään lasten eriarvoisuutta kasvattavia pysyviä heikennyksiä lainsäädäntöön esimerkiksi varhaiskasvatuksen osalta.

Varhaiskasvatuksen kenttä on Suomessa muuttunut moninaisemmaksi, ja tällä hetkellä ollaan tilanteessa, jossa lasten oikeudet varhaiskasvatukseen toteutuvat eri tavalla riippuen siitä, millä paikkakunnalla asuu ja minkälaisesta perhetaustasta lapsi sattuu tulemaan. Kunnallinen varhaiskasvatus voi Suomessa olla järjestetty kokoaikaisena, osapäiväisenä tai osaviikkoisena riippuen siitä, onko kunnassa toteutettu subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoituksia ja miten. Varhaiskasvatuksen ryhmäkoot vaihtelevat sen mukaan, onko kyseessä kunnallinen vai yksityinen palveluntuottaja, ja riippuen siitä, onko kunta kasvattanut ryhmäkokoja hallituksen mahdollistamalla tavalla.

Tämän lisäksi kunnissa on monesti tarjolla myöskin perhepäivähoitoa sekä kirjava joukko erilaisia avoimia varhaiskasvatuspalveluita ja kerhotoimintaa. Kunnissa on myös vaihtelevia käytäntöjä, mitä tulee palveluohjaukseen ja sen käyttöön. Joissain kunnissa pyritään jopa ohjaamaan vanhempia, lähinnä äitejä, kotihoiton tuen piiriin ja avoimien varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjiksi säästöpainneiden seurauksena. Nämä erilaiset kunnalliset käytännöt ja perheiden erilainen suhtautuminen varhaiskasvatukseen näkyvät osallistu-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

misasteen alueellisena vaihteluna niin koko valtakunnan tasolla kuin kuntien ja kaupunkien sisälläkin.

Myös yksityisessä päivähoidossa viime vuosien aikana tapahtuneet muutokset vaikuttavat suomalaisten lasten yhdenvertaisuuteen. Ennen yksityistä päivähoitoa tarjoavat tahot olivat lähinnä pieniä toimijoita, yhdistyspohjaisia tai säätiöitä, jotka painottivat esimerkiksi vaihtoehtoista pedagogiikkaa, mutta tällä hetkellä voimme Suomessakin puhua päiväkotibisneksestä, kun isot voittoa tavoittelevat kotimaiset ja ulkomaiset ketjut ovat kasvattaneet omaa rooliaan varhaiskasvatuspalveluissa. Näissä kaupallisissa päiväkodeissa henkilöstöllä on keskimääräistä pienemmät palkat, ja erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ei oteta yksityiseen päiväkotiin välttämättä lainkaan. Eli tämäkin on lapsia eriarvoistava käytäntö.

Yksityistäminen tästä syystä ei voi olla vain paikallinen kysymys, joka ratkaistaan paikallisella tasolla, vaan siitä on vasemmistoliiton näkemyksen mukaan säädettävä valtakunnallisesti ulottamalla tämä voitontavoittelun kielto perusopetuksen tavalla myöskin varhaiskasvatuksen puolelle. Tämäkin on kysymys, johon nimenomaan lapsiasiainvaltuutettu aikaisemmin Suomessa on kiinnittänyt huomiota.

Vierailin itse maanantaina turkulaisessa päiväkodissa, joka sijaitsee alueella, jossa on työttömyyttä ja vieraskielisiä asukkaita paljon. Lasten kanssa päivittäin äärimmäisen arvokasta työtä tekevien ammattilaisten vahva viesti kansanedustajille oli, että ryhmäkokoihin ja henkilöstön palkkaukseen ja työehtoihin on kiinnitettävä enemmän huomiota, jos halutaan edistää varhaiskasvatuksen laatua ja lasten tasa-arvoa. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto] Riittävän pieni ryhmä on ehdoton edellytys sille, että aikuiset pystyvät luomaan vahvoja siteitä lapsiin, että he pystyvät vahvistamaan lasten perusturvallisuuden tunnetta ja että myöskin lapsille jää riittävästi rauhaa.

Vasemmistoliitto julkaisi viime viikolla omat linjauksensa ja ehdotuksensa varhaiskasvatuspolitiikan kehittämiseksi. Haluamme palauttaa subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden koko maahan, pienentää varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja, laajentaa esiopetuksen kaksivuotiseksi, laajentaa voitontavoittelun kieltoa perusopetuksen tavoin varhaiskasvatukseen, kehittää lähipäiväkotiperiaatetta sekä nostaa varhaiskasvatuksen koko henkilöstön palkkoja paremmin vastaamaan työn vaativuutta.

Toinen iso ja tärkeä asia, johon lapsiasiainvaltuutettu kiinnittää huomiota tässä kertomuksessa, on lastensuojelun tilanne. Lastensuojelun asiakasmäärät ja sosiaalityöntekijöiden kuormitus ovat kasvaneet vahvasti johtuen, kuten tässäkin kertomuksessa todetaan, muihin palveluihin tehdyistä leikkauksista. Tämä tuo taas kerran esille, kuinka epäjohtomukaisia tämän hallituskauden aikana tehdyt ratkaisut ovat olleet.

On selvää, että lastensuojelun paineita pitkällä tähtäimellä saadaan alenemaan vain parantamalla koko lapsille ja lapsiperheille suunnattua palvelujärjestelmää, mutta olen silti huolissani siitä, ettei hallitus nyt näytä tarttuvan sosiaalityöntekijöiden ja vasemmistoliitonkin tekemään ehdotukseen lakisääteisestä enimmäisasiakasmäärästä lastensuojelussa. Ongelmat ovat jatkuneet liian pitkään useista korjausyrityksistä huolimatta, ja sosiaalityön kuormittavuus vaikuttaa suoraan myöskin kuntien mahdollisuuksiin saada riittävästi pätevää henkilöstöä rekrytoitua lastensuojeluun.

Hallituksen asettama selvityshenkilö Aulikki Kananoja sanoi tänä aamuna, että hänellä on hieman turhautunut olo, koska varhaisen puuttumisen kysymys on ollut esillä lastensuojelukeskustelussa ainakin toistakymmentä vuotta. Hallituksen päätökset ovat tältä osin ol-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

leet ristiriitaisia, joten on vaikea nähdä, että lastensuojelunkaan tilanteeseen olisi tulossa merkittävää parannusta, ellei hallitus ole valmis käyttämään järeämpiä ohjauskeinoja.

16.18 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa korostuu, että lapsuus antaa suunnan ihmisen myöhemmälle kehitykselle. Kertomus toteaa: ”Mitä lapsuudessa jää tavoittamatta, kertaantuu myöhemmin aikuisuudessa. Mitä lapsuudessa saavutetaan, kertaantuu moninkertaisena hyvänä sekä yksilölle että yhteiskunnalle.” Tähän toteamukseen on mielestäni hyvä liittää urauurtavan pedagogin Janusz Korczakin ajattelun kärkiteema 1900-luvun alusta: Lapsuus ei ole vain valmistautumista aikuisuuteen vaan itessään merkityksellistä elämää.

Arvoisa puhemies! Käsiteltävä lapsiasiavaltuutetun kertomus on maamme historian ensimmäinen. Se on poikkeuksellisen tärkeä ja ansiokas selvitys. Lapsiasiavaltuutetun kertomuksesta käy ilmi vaativia haasteita, ja se on paikoin peräti tyly Suomen hallituksille. Minusta on hyvä, että lapsiasiavaltuutettu kertoo näkemyksistään avoimesti, vaikka kertomus sisältääkin monia politiikkaan meneviä kysymyksiä, joissa ei vallitse suinkaan yksimielisyys. Meidän ei kuitenkaan kannata keskittyä liikaa erimielisyyksiin vaan keskittyä yhteisiin tavoitteisiin. Puoluepolitiikan ja erilaisten ideologioiden keskellä me nimittäin kaikki tavoittelemme lapsipolitiikassa samaa päämäärää: lasten etua, joka pitää sisällään huolenpidon, turvallisuuden ja oikeuden lapsuuteen. Lapsiasiavaltuutettu vetoaakin meihin kansanedustajiin, jotta määrittäisimme ja hyväksyisimme yhdessä lapsipolitiikan keskeiset tavoitteet ja tarkkailisimme muutosten konkreettisia mittareita.

Uskon, että eduskunnassa on yhteistä tahtoa tehdä lapsivaikutusten arviointi kokonaisvaltaiseksi osaksi päätöksentekoa. Tämän johdosta kerään nyt nimiä toimenpidealoitteeseen, jossa lapsivaikutusarviointi saatetaan vakiintuneeksi osaksi ministeriöiden lainvalmistelua. Asia on meidän kaikkien yhteinen, ja aloitteelle onkin jo allekirjoittajia kaikista eduskuntaryhmistä.

Suomessa on jo vuosia puhuttu lapsivaikutusarvioinnin tekemisen tärkeydestä. Esimerkiksi jo vuonna 2005 sosiaali- ja terveysministeriön alainen toimikunta nimeltä Lapsille sopiva Suomi totesi: ”Kaikissa yhteiskunnan toimenpiteissä ja päätöksissä, jotka koskevat lapsia, on otettava huomioon lapsen etu.” Sama tavoite toistuu valtioneuvoston vuonna 2012 hyväksymässä Suomen ensimmäisessä kansallisessa ihmisoikeustoimintaohjelmassa. Toimintaohjelman hankkeisiin sisältyi hanke lasten ja nuorten huomioimiseksi kaikessa päätöksenteossa.

Nykyisen lapsipolitiikan haaste on sen sirpaloituminen. Lasten hyvinvoinnin edistämiseksi tehdään kyllä yksittäisiä toimenpiteitä mutta kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa tarvitaan. Asiantila on aihetta muuttaa ensi tilassa sellaiseksi, että hallituksen esityksiin sisältyy jatkossa tieto siitä, onko niitä laadittaessa tehty lapsivaikutusarviointi.

Arvoisa puhemies! Vanhemmilla on vastuu lapsista, ja samoin meillä päättäjinä on vastuu yhteiskunnasta, jota tuleville sukupolville rakennamme. Lapset ovat luonnostaan toiveikkaita, ja samoin meidän on oltava aikuisina toiveikkaita ja uskallettava tavoitella rohkeasti sellaista Suomea, joka on maailman paras paikka lapsille.

16.23 Sari Multala kok: Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila on antanut nyt eduskunnalle kertomuksensa ensimmäistä kertaa. Kertomus annetaan kerran neljässä vuodessa. Se koskee lapsiasiainvaltuutetun toimialaan liittyviä kysymyksiä, ja sen tarkoituksena on luoda eduskunnalle edellytyksiä kansallisen lapsipolitiikan ra-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

kentämiseksi sekä tarkastella systemaattisesti Suomen lainsäädännön suhdetta YK:n lapsen oikeuksien sopimuksiin.

Haluaisinkin tässä heti ensimmäisenä haastaa teitä hiukan, hyvät edustajakollegat, pohtimaan sitä, mikä olisi sen tässä kertomuksessa peräänkuulutetun lapsistrategian tavoite. Onko se haukkua tätä tai edellistä hallitusta tai sitä edellisiä hallituksia tehdystä tai tekemättä jättämisestä? En ihan usko. Uskon, että tavoitteena olisi löytää ne asiat ja tavoitteet, joista voisimme vihdoinkin olla yhtä mieltä, ja luoda niiden pohjalta pitkäaikaisempaa politiikkaa ja toimenpiteitä. Toivottavasti voisimme joskus keskittyä tämänkin asian pohtimiseen ja pohtia, onko siihen aidosti ja oikeasti edellytyksiä. Tämän keskustelun perusteella tänään hiukan kuulostaa, että ei välttämättä.

Mahdollisuuksien tasa-arvo on suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivi. Jokaisella ihmisellä tulee olla tasa-arvoiset mahdollisuudet perhetaustasta, taloudellisesta tilanteesta tai asuinpaikasta riippumatta. Mahdollisuuksien tasa-arvo on myös yksi kokoomuksen kantavista arvoista. Lapsia koskevan päätöksenteon ytimessä on tämän tasa-arvon turvaaminen ja vahvistaminen muun muassa koulutuksen, perhepalveluiden, neuvoloiden ja erilaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden avulla.

Kuitenkin edelleen koulutustaso periytyy Suomessakin voimakkaasti. Vaikka olemmekin koulutuksen tasa-arvossa ja saavutettavuudessa Euroopan kärkeä yhdessä Viron kanssa, vaikuttaa lapsen perhetausta ja lähtötaso edelleen liian voimakkaasti siihen, millaiseksi hän kokee mahdollisuutensa ja halukkuutensa kouluttautua. Koulutuksen periytymisessä ja lasten hyvinvoinnin ja todellisuuksien eriytymisessä on kyse monen asian summasta. Toisaalta kouluttautumiseen ja osallisuuteen vaikuttavat yhä perheen varallisuus ja kotoa opitut asenteet, vanhempien koulutustaso ja näkemys koulutuksen kannattavuudesta sekä asuinpaikka ja esimerkiksi etäisyys oppilaitoksista. Yksi voimakkaimmista tekijöistä on lähtötasoerot ja perhetaustan vaikutus.

Lasten varhaisten vuosien merkityksestä tulevaisuuden koulumenestykselle ja elämässä pärjäämiselle saadaan jatkuvasti uutta tietoa. Tutkimukset osoittavat, että erityisesti lapsen varhaisiin vuosiin panostamalla voidaan ennaltaehkäistä monia ongelmia tulevaisuudessa.

Hallitus alensi varhaiskasvatusmaksuja yhteensä 70 miljoonalla eurolla vuoden alussa. Uudistuksen on arvioitu lisäävän varhaiskasvatuksen osallistumisastetta ja lisäävän vanhempien työllisyyttä jopa 4 200 henkilöllä. Myönnän, että hallitus on tehnyt myös toimenpiteitä, joita itse toivon, että ei olisi tehty. Ryhmäkoot ovat merkittävä varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava asia.

Nyt tehdään kuitenkin muitakin hyviä tekoja. Varhaiskasvatuslaki uudistetaan, ja siinä lapsen etu ja hyvinvointi ovat ensimmäisellä sijalla. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista pedagogista toimintaa, jota toteuttavat kasvatuksen ammattilaiset. Uuden varhaiskasvatuslain myötä kaksi kolmasosaa varhaiskasvatuksen henkilöistä on korkeasti koulutettuja, joko kasvatustieteen kandidaatteja tai sosionomeja, vuoteen 2030 mennessä. Henkilöstön korkea osaamistaso parantaa tutkimusten mukaan myös varhaiskasvatuksen laatua ja vaikuttavuutta. Onkin äärimmäisen tärkeää, että henkilöstön osaamiseen panostetaan ja samalla lisätään koulutuspaikkoja, jotta varmistamme henkilöstön saatavuuden myös tulevaisuudessa.

Lapsen edun ja lapsipolitiikan tavoitteellinen toteuttaminen vaatii entistä enemmän hallintorajat ylittävää yhteistyötä. Kuten lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa todetaan, voivat liian syvät rajat eri hallinnonalojen välillä haitata lasten kannalta hyvien toimintamallien syntyä.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Kokoomus on lapsiasiainvaltuutetun kanssa samaa mieltä siitä, että lapsia koskevista asioista pitäisi päättää aina lapsen etu edellä. Samoin lapsia ja perheitä koskevien palveluiden pitäisi olla saavutettavissa mahdollisimman lähellä lasten ja perheiden todellista arkea. Lapsipolitiikan pitkän linjan tavoitteena tulee olla riittävä lapsivaikutusten arviointi päätöksenteossa, perheiden hyvinvoinnin ja toimeentulon varmistaminen sekä sen turvaaminen, että kaikki lapset saisivat elää lapsuuttaan perhetaustaan tai asuinpaikkaan katsomatta yhdenvertaisesti. Lapset on nähtävä nykyistä selkeämmin omana väestöryhmänä, jolla on väestöryhmäspesifejä tarpeita.

Tällä hallituskaudella on otettu toisaalta isoja askelia lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisessä siitä lähtökohdasta, että huomioidaan lasten ja nuorten todelliset tarpeet muun muassa Lape-hankkeen myötä. Sen väärinkäsityksen haluaisin korjata, että kyseessä olisi tällainen hanke, jossa ikään kuin hankerahoituksen myötä tehdään jotakin nyt ja sen tekeminen lopetetaan. Tässä hankkeessahan on loppu, [Li Anderssonin välihuuto] mutta hankkeen tavoitehan on löytää niitä hyviä toimintamalleja, joiden avulla hyviä toimintamalleja levitetään kunnasta toiseen tai maakunnasta toiseen, ja koota niitä nykyään jo olemassa olevia toimintamalleja perheiden paremmin saataville, ja kun tämä hanke loppuu, niin nämä toimintamallit ovat toivottavasti pysyvästi käytössä. [Eduskunnasta: Ne tarttee resurssit!] — Niin, ja nämä resurssit ovat siellä palveluissa jo tällä hetkellä, ja niitä yritetään vain koota paremmiksi kokonaisuuksiksi, siitä Lapessa on kysymys.

Haluaisin vielä kommentoida tästä lapsiasiainvaltuutetun pitkästä kertomuksesta, johon on koottu paljon tietoa kirjallisuudesta ja johon toisaalta tutkijat ovat kirjoittaneet osan näistä osuuksista, edustaja Gustafssoninkin esiin ottamaa kohtaa, jossa puhutaan oppivelvollisuuden yläikärajasta ja toisaalta siitä, minkälaisia palveluita ja tukea meidän tulisi tarjota niille, jotka eivät toiselle asteelle etene tai sen keskeyttävät.

Olen ehdottomasti samaa mieltä siitä, että meidän tavoitteenamme tulee olla se, että mahdollisimman moni nuori tai toivottavasti jopa kaikki suorittaisivat vähintään toisen asteen koulutuksen. Täällä pohdiskellaan sitä, millä tavoin voisimme päästä siihen tavoitteeseen, ja todetaan, että ne nuoret, jotka keskeyttävät tai eivät hakeudu toisen asteen koulutukseen, tarvitsevat monesti voimakkaampia, tukevampia toimenpiteitä ja enemmän tukea kuin toisen asteen koulutus voi tarjota. Tämä onkin asia, jota meidän tulisi pohtia. Mitkä ovat ne toimenpiteet, joilla voimme vaikuttaa parhaiten siihen, että kaikilla olisi edellytykset selviytyä toisen asteen koulutuksesta ja toivottavasti siitä vielä pidemmälle opinnoissaan?

Arvoisa puhemies! Vielä tähän ihan loppuun muutama sana täällä jo esillä olleesta alhaisesta syntyvyydestä. On totta, että paljon voimme tehdä politiikalla ja valitettavasti me emme onnistuneet tällä hallituskaudella uudistamaan perhevapaita. Meidän pitäisi päästä siihen tilanteeseen, jossa työn ja perheen yhteensovittaminen on helppoa. Maissa, joissa näin on, syntyvyys on korkeampaa. Toivottavasti me onnistumme perhevapaauudistuksen tekemisessä seuraavalla hallituskaudella.

On kuitenkin yksi asia, johon voimme vaikuttaa. Itselläni on kaksi pientä lasta, ja monesti mietin, kuinka me puhumme lapsista ja perheistä. Tuomme monesti esiin vain niitä negatiivisia asioita, sitä, kuinka lasten kanssa oleminen, työn ja perheen yhteensovittaminen on välillä raskasta tai kuinka varhaiskasvatuspalveluissa olisi paljon kehitettävää. Myönnän, että näinkin on, mutta yritän itse ainakin kiinnittää huomiota siihen, että kerron niistä hyvistä asioista, siitä, kuinka hienoa on, kun saa olla äiti, saa olla vanhempi. Meillä on upeat varhaiskasvatuksen ammattilaiset, jotka tekevät joka päivä tärkeää työtään niillä

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

edellytyksillä, mitä heillä on. Toivottavasti pystymme niitä edellytyksiä parantamaan, mutta ainakin omat havaintoni päiväkodeista ovat, että siellä tehdään erittäin hyvää työtä, ja vien ilolla, hyvillä mielin joka päivä lapseni päiväkotiin. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Täällä näyttää olevan nyt halukkuutta debattiin. Otetaan lyhyt debatti. Pyydän niitä, jotka haluavat käyttää puheenvuoron, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

16.32 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvistä asioista puhuminen on helppoa silloin, kun itsellä elämässä asiat ovat hyvin. Niille perheille, joilla tilanne on toisenlainen, voi olla vaikea niistä puhua, ja tämä meidänkin tässä salissa on syytä muistaa.

En oikein ymmärrä myöskään sitä, miksi kokoomus kokee tämän kertomuksen jotenkin uhkana omalle politiikalleen. Toki tosiasioita on vaikea kuunnella. Esimerkiksi subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen tulee jäämään historiaan, mistä täälläkin mainitaan.

Mutta kuitenkin on sanottava, että tämä kirjanen on suomalainen lapsikirja. Kun luette tätä ja katsotte tarkkaan, niin eihän täällä puhuta nyt viime vuosina tehdyistä päätöksistä vaan täällä käydään läpi esimerkiksi hallitusohjelmat vuosilta 1945—2015. Sen takia meidän jokaisen — jokaisen — on syytä katsoa peiliin ja lukea tarkkaan nämä täällä olevat asiat.

16.33 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on käyty hyvää ja tärkeää keskustelua. Itse kiinnittäisin huomiota pariin asiaan.

Todella: Suomessa syntyvyys on liian pieni. Mehän olemme olleet tilanteessa, jossa valtio on velkaantunut, velka on kasvanut ja syntyvyys pienentynyt, ja se velkakirja, joka vuositaisesta lisävelasta laitetaan siihen äitiyspakkaukseen mukaan, on ollut 100 000 euroa, kun 5 miljardia jaetaan 50 000:lla. Minusta se on ihan liikaa. Se voi olla myös yksi syy siihen, että perheet katsovat, kuinka paljon lapsia tässä tilanteessa voi tehdä. — Kun vihreät puhuvat kestävästä kehityksestä, niin tämä ei ole kestävä kehitystä.

Puhemies! Toinen on tämä palkkakartelli, jonka sanotaan olevan täällä pääkaupunkiseudulla pienipalkkaisten lastentarhanopettajien osalta, jotka ovat hyvin koulutettuja. Kyllä tähänkin voisi lapsiasiavaltuutettu puuttua. Eihän tässä ole mitään puolusteltavaa. [Kari Uotilan välihuuto] Lääkärien palkkoja kyllä sopimuskorotetaan vaikka kuinka, mutta kun on pienipalkkaiset lastentarhanopettajat, niin heidät pannaan palkkakartelliin. — Ei kai vasemmisto tällaista puolusta?

16.34 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ensiksi edustaja Ala-Nissilälle, että ei vasemmisto ole puolustanut palkkakartellia millään tavalla vaan päinvastoin on nyt eturintamassa sitä selvittämässä, koska me kannatamme varhaiskasvatusammattilaisten palkkojen korotuksia.

Mitä tulee alhaiseen syntyvyyteen, luulen kyllä, että suomalaiset lapsiperheet ovat enemmän huolissaan omien tulojensa riittävyydestä, siitä, onko työtunteja riittävästi, saako asunovelan maksettua, saako opintolainan maksettua, jonka osuutta tämä hallitus on kasvattanut, kuin että siellä kotisohvalla oltaisiin huolestuneita valtionvelan kehityksestä. Kyllä ne oman arjen toimeentulohuolet ovat ensisijaiset monille lapsiperheille.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Mitä tulee edustaja Multalan puheenvuoroon, haluan vielä kerran todeta, että Lape-hanke itsessään ei ole ongelmallinen, mutta tämä on tyypiesimerkki niistä epäkohdista, mistä lapsiasiainvaltuutettu kirjoittaa: tehdään hyviä hankkeita, jotka ovat määräaikaaisia, ja sitten te teette pysyviä eriarvoistavia heikennyksiä lainsäädäntöön, joita te ette ole valmiit korjaamaan edes asiantuntijakritiikin jälkeen, ei edes sellaisessa tilanteessa, jossa valtiontalouden tila taas on parantunut. Suomalaiset lapset kärsivät näistä pysyvistä heikennyksistä, jotka te olette tehneet tämän kauden aikana.

16.36 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän tehtävämme on huolehtia kaikkein heikoimmassa asemassa olevista. Tässä on tullut kritiikkiä siitä, että tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus tuo vain epäkohtia esiin eikä kerro niistä hyvistä asioista. Totta kai osalla lapsiperheistä menee hyvin, ja se on hienoa, mutta meidän tehtävämme on huolehtia siitä, että kaikilla menisi hyvin, että kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus hyvään tulevaisuuteen, että kaikki lapset saisivat riittävästi tukea, jotta kaikki lapset pääsisivät osallistumaan varhaiskasvatukseen, pääsisivät koulupolulle, saisivat tukea sen aikana. Sen takia on äärimmäisen tärkeää, että tämä kertomus tulee nyt eduskuntaan käsiteltäväksi ja me pystymme täällä varmistamaan sen, että jokaisella suomalaisella lapsella on mahdollisuudet hyvään elämään riippumatta siitä, millaisesta taustasta he tulevat, mikä on perheen varallisuus, missä he asuvat. Se on meidän yhteinen tehtävä, josta meidän täytyy huolehtia, ja sen takia on tärkeää, että nimenomaan ne kipukohdat on tässä vahvasti tuotu esiin, koska niihin meidän täytyy puuttua.

16.37 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tietyllä tavalla ikävää nähdä, ettei täällä ole ministereitä kuuntelemassa, kun näinkin merkittävästä asiasta olemme keskustelemassa — todella vahvaa tekstiä tässä kertomuksessa. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto] Kaikki ministerit tuskin ovat ulkomailla tällä hetkellä. Tässä nimenomaan on lapsiasiainvaltuutettu tuonut esille tämän lapsivaikutusten arvioinnin puutteen, jopa hallituksen keskeisten talousarvioesitysten osalta puuttuvat lapsiarvioinnit: asuminen [Olavi Ala-Nissilän välihuuto] ja työelämään liittyvät kysymykset, se, että jokaisella lapsella on mahdollisuus ruokaan ja niihin varusteisiin, joita tarvitsevat. Nämä kaikki asiat koskettavat useampaa eri ministeriötä, ja sen vuoksi hallitukselta olisi ollut kohtuullista, että täällä olisi ollut edustus paikalla, sillä lapsiin panostaminen on parasta ennaltaehkäisyä, joka tuo säästöä tulevaisuuteen. Alhainen syntyvyys kertoo epäonnistuneesta perhepolitiikasta, jossa vastuu on pitkällä aikajänteellä monen harteilla, mutta nyt täytyy kääntää katseet niin, että nuo teot muodostavat sellaisen tulevaisuuden, että lapsia tähän maahan uskalletaan synnyttää.

16.38 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin olen hiukan hämmentynyt, kun selvästi ette ihan kuulleet, mitä sanoin — kuulette sen, minkä halusitte kuulla. En minä koe, että tämä kertomus on millään tavalla uhka meidän politiikalle. Minä haastoin meitä täällä miettimään sitä, mitkä ovat ne yhdistävät tekijät sille, että voisimme luoda sen tässä kertomuksessa peräänkuulutetun pitkäaikaisen lapsistrategian. Sitähän minä yritin sanoa. [Emma Karin välihuuto]

Ja sitten, mitä vielä tähän Lape-hankkeeseen tulee, niin se sinällään on hanke, mutta se on huono esimerkki siitä, että hankerahoituksella tehtäisiin jotakin huonoa. Ymmärrän sen kritiikin, ja se on erittäin aiheellista. Mielestäni meidän pitää nimenomaan pohtia niitä toi-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

menpiteitä, joilla me vahvistamme lasten ja perheiden palveluja tai toisaalta kannustamme sen, minkä voimme politiikan keinoin tehdä, että perheet kokisivat, että lasten hankkiminen ja saaminen on kannattavaa.

Puhuin myös ihan yleisestä diskurssista, en tästä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta. Totta kai tässä tulee tuoda esiin juuri ne politiikkatoimet ja niiden vaikuttavuudet, mutta yleisessä diskurssissa se on yksi vaikuttava tekijä, millä tavoin me puhumme ja millaista kuvaa me luomme palveluista ja niiden laadusta.

16.40 Mirja Vehkaperä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä itse ainakin koin niin ja tervehdin ilolla edustaja Multalan ajatusta siitä, minkälaisen kuvan me aikuiset ja me yhteiskunnassa annamme lapsista, nuorista ja tulevaisuuden perheistä, minkälaisen kuvan me annamme niille nuorille miehille ja naisille, jotka miettivät, että olisiko minusta isäksi tai äidiksi, minkälaisen kuvan me annamme siitä, miten he pystyisivät ehkä onnistumaan siinä kasvatustehtävässä tai lasten arjen pyörittämisessä. Niitä iloja ja onnistumisia, niitäkin mahtuu perheiden arkeen, ja niistä on syytä puhua. [Suna Kymäläisen välihuuto]

Mutta kyllä vain, meidän yhteiskunnan pitää pitää heikoimmista ja haavoittuvimmista ihmisistä ja myöskin lapsista huolta, ja senpä takia tämän vaalikauden aikana on tehty myöskin hyviä perhepoliittisia päätöksiä. Niitä on pitkä lista: pienimpiä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahoja on korotettu, opintotukeen on tehty huoltajakorotus, [Suna Kymäläisen välihuuto] 2 500 euron tuki äitiyslomalle jäävän äidin työnantajalle. Tämä listaus on todella, todella pitkä. Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu useampaan kertaan, ja näitä hyviä tekojakin on tehty. [Krista Kiuru: Useampaan kertaan, vai? — Timo Heinonen: Useampaan kertaan! Ihan oikein kuulit!]

16.41 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu hieman oudolta kuunnella näitä hallituspuolue-edustajien argumentteja. Eiväthän palvelut parane puhumalla niitä paremmiksi, ja tässä lapsiasiainvaltuutetun toimintakertomuksessa esimerkiksi todetaan hyvin selkeästi tämänhetkisestä lastensuojelun ahdingosta — ”Lastensuojelun arvo ja ahdinko” on otsikoitu tämä osio siellä — että palveluiden leikkaukset ovat johtaneet siihen, että me joudumme nyt sammuttamaan tulipaloja sen sijaan, että meillä olisi toimivat peruspalvelut, ja tämä hallituksen politiikka... [Mirja Vehkaperä: Mitä tapahtuu perheessä?] — Kun täällä äsken käytiin debattia, esimerkiksi te, edustaja Vehkaperä, kysytte, että miten voi olla, että meillä nyt lastensuojelun määrät ovat kasvaneet niin paljon. Te ette ilmeisesti ole lukenut tätä lapsiasiainvaltuutetun toimintakertomusta. Täällä kerrotaan, että se johtuu siitä, että te olette leikanneet peruspalveluista ja tukipalveluista. [Keskeltä: Viime kaudella! — Timo Heinonen: Tämä on vähän niin kuin itseltään olisi kysynyt!]

16.42 Eeva-Maria Maijala kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapset on meille kaikille puolueille erittäin tärkeä asia, ja kaikki puolueet olemme olleet vuorollaan hallituksessa, ja jatkuvasti joka vuosi on lapsien lisääntymisen määrä vain vähentynyt ja vähentynyt. Meidän on ihan tyhjä tässä alkaa syyttelemään toisiamme. Me olemme tehneet paljon isoja, hyviä toimenpiteitä, niin ovat tehneet edellisetkin hallitukset, ja kukaan ei varmasti ole tehnyt niitä sen takia, että lapsiperheillä olisi huonompi olla. Jotta me pääsisimme tästä eteenpäin, meidän olisi nyt löydettävä joitakin isompia, selkeitä toimenpiteitä,

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

mitä olisi esimerkiksi joku vanhemmuuden palkka, tai ihan mitä tahansa asioita, joilla me saisimme yleensä ottaen laajasti tilanteen nousemaan. Tällä toistemme syyttelyllä me emme pääse mihinkään.

16.43 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On pakko sanoa, että tässä kertomuksessa osutaan siihen ytimeen, mistä tosiasiasa kertomuksen tarve nousee.

Silloin kun yhdenvertaisuuslakia säädettiin, todettiin, että on järkevää jatkossa arvioida lapsivaikutuksia ja hakea isompaa strategista selkää siihen, miten lapset ja nuoret ja heidän hyvinvointinsa otetaan aidosti poliittisen toiminnan keskiöön, ja minusta tämä ansaitsee kyllä kehumisen paikan siinä, että tässä on onnistuttu.

Mutta kylmää kyytiä on tämä raportti siltä osin, miten eriytymiskehitys näkyy tosiasiasa tänä päivänä ja miten sitä voi poliittisilla päätöksillä myöskin pahentaa. Samaan aikaan tässä raportissa osoitetaan, kuinka rakenteellisesti välinpitämätöntä politiikkaa voidaan tehdä ja pystytään tekemään. Siksi ajattelen, että lapsivaikutusten arviointi ja lapsistrategian tekeminen olisi kyllä todella tarpeen. Tämä on vakava paikka, koska on osoitettavissa, että huonommin ei enää paljon voi mennä, kun lasten ja nuorten tilaa katsotaan. [Oikealta: Voi hyvänen aika!] Tämä on se sosiaalinen kestävyysvaje, josta voidaan myös puhua isona hintalappuna.

16.44 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen suuri sanoma on se, että eriarvoisuus on kasvanut huomattavasti ja että juuri niissä kaikkein heikoimmin toimeentulevissa perheissä, köyhimmissä perheissä, niissä lapsiperheissä, joissa lasten syrjäytymisriski on suuri, [Maria Guzeninan välihuuto] lasten hätä on suurin ja tarvitaan tukea ja apua. Toisaalta tähän kehitykseen on johtanut se, että lasten palveluita on rapautettu.

Nyt on jo tutkimustuloksia siitä, että päivähoitossa ovat hälinä ja levottomuus kasvaneet johtuen siitä, että on lapsia, jotka tulevat osaksi päivää, ja lapsia, jotka ovat koko päivän. Ja toisaalta on se näkökulma, että lapsivaikutusten arviointi pitää ottaa kaikessa päätöksenteossa huomioon. Se on aivan keskeinen asia. Sitähän hallitus on luvannut hallitusohjelmassaan, mutta olette kyllä valitettavasti epäonnistuneet tässä, koska esimerkiksi aktiivimalli on hyvä osoitus siitä, että ette ole mitenkään ottaneet huomioon sitä, miten työtön voi mennä töihin, jos hänen lapsellensa ei välttämättä ole työaikoina järjestetty päivähoitoa.

16.46 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aika uskomatonta kuunnella tätä keskustelua, että lapsilta on viety palvelut, kun viime kaudella leikkattiin merkittäväällä tavalla kuntien valtionosuuksia ja kunnat näitä palveluita tuottivat hyvin paljon. 90-luvulla tehtiin merkittävät leikkaukset [Krista Kiuru: Ja tämä hallitus on leikkannut enemmän!] ja lähinnä poistettiin nämä ennalta ehkäisevät palvelut, joita ollaan nyt palauttamassa lapsiperheille, ja kotipalveluja lisätään, jotta vanhemmat saisivat tukea näitten lasten hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu kiinnittää juuri oikeaan asiaan huomiota. Meidän pitää saada kansallista koordinoitua lapsi- ja perhepolitiikkaan, ja myös lapsistrategia on erittäin hyvä ja tärkeä asia viedä eteenpäin puolueesta riippumatta. Ensi kaudella pitää saada aikaiseksi yli vaalikausien menevä strategia tähän liittyen. Ja ennen kaikkea, mikä on tärkein, perhe- ja työelämän yhteensovittaminen. Lapsiasiainvaltuutettu aivan oi-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

kein sivulla 25 ottaa tämän huomioon, että nyt liian paljon perheet joutuvat valitsemaan kokaikatyön tai perheen hoidon väliltä. Osa-aikatyötä pitää merkittävästi lisätä, jotta tämä yhteensovittaminen onnistuu, ja työmarkkinoilta pitää aloittaa tämä muutos.

16.47 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me kävimme tässä jossain kohtaa aikaisemmin keskustelua kuntien taloudesta, ja silloin todettiin, että se on myöskin hallituspuolueiden itse kirjoittama meidän raportteihin, että kuntatalous heikkenee. Kuntataloudesta on muistaakseni leikattu — yritin etsiä sitä eksaktia lukua — 880 miljoonaa euroa tai jotain muuta. [Krista Kiuru: Enemmän kuin viime kaudella!] Elikkä ei kannata tässä salissa enää uudelleen toistaa sitä. Tästä syystä ne palvelut ovat heikkeneessä niissä kunnissa.

Meillä on hyvin yksityiskohtaisia esimerkkejä, joista yksi on se, että lapsiryhmien koka päिवähoidossa kasvatettiin ja kunnilta leikattiin rahat. Subjektiiivista päिवähoito-oikeutta rajattiin, kunnilta vietiin rahat etukäteen, jollaista menetelmääkään ei ole ikinä aikaisemmin ollut. Sitten sanottiin, että voitte kompensoida nostamalla kiinteistövero. Kompensointi kunnan toisesta kukkarosta toiseen ei ole kompensointi valtion puolelta, [Marisanna Jarvan välihuuto] mitä olisi tarvittu.

16.48 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Ala-Nissilä oli täällä huolestunut pääkaupunkiseudun lastentarhanopettajien palkoista. Me olemme myös hyvin huolestuneita. Helsingin valtuustossa tehtiin ponsi siitä, että lomarahaleikkaukset, jotka hallitus teki muun muassa lastentarhanopettajille ja kaikille muillekin pienipalkkaisille naisvaltaisille aloille, korvattaisiin paikallisesti palkankorotuksilla. Valittavasti molemmat keskustan jäsenet äänestivät tätä vastaan. [Krista Kiuru: Kolme!] — Ja itse asiassa kolme keskustalaista, jos Värynen kuitenkin kunniapuheenjohtajana laskeetaan myös keskustalaiseksi. [Timo Heinonen: Totta kai lasketaan! — Naurua]

Arvoisa rouva puheenjohtaja! Riittävät palkat ovat ongelma niin lastentarhanopettajilla kuin lastenhoitajilla ylipäättänsä kunnallisella puolella, mutta samaan aikaan on ongelma myös se, että ryhmäkokoja on kasvatettu monissa kunnissa hallituksen päätöksen pohjalta ja subjektiivista päिवähoito-oikeutta on hallituksen päätöksen pohjalta rajattu juuri niiltä, jotka sitä kaikkein eniten tarvitsevat. Tämä on luonut suuren epätasa-arvon kuntien välillä. On sellaisia kaupunkia, jotka ovat toimineet viisaasti, eivät ole kasvattaneet ryhmäkokoja, [Maria Guzenina: Espoo!] mutta on liian paljon niitä kuntia, jotka ovat nimenomaan leikkaneet lapsilta hallituksen päätöksen johdosta.

16.49 Kari Kulmala sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsen oma osallistuminen ja ääni jäävät helposti huomioimatta meiltä päättäjiltä — johtuu varmaan siitä, että lapsi itse ei osaa eikä saa vielä äänestää. Lainsäädäntöä olisi kuitenkin kehitettävä lapsiystävällisempään muotoon lapsen osallisuuden parantamiseksi, koska meidän nuorissa ja lapsissa on tulevaisuus. Lainsäädännön valmistelussa tulisi ottaa lapsen oikeuksien sopimus huomioon eikä vain niissä laeissa, jotka koskettavat suoraan lapsia, kuten lastensuojelulaki. Lainvalmistelun yhteydessä säännönmukaisesti tehtävä lapsivaikutusten arviointi olisi yksi keino, joka auttaisi tunnistamaan sääntelystä kohtia, joissa yhdenmukaisuus lapsen oikeuksien sopimukseen on varmistettava.

Lapsiin kohdistuvien palvelujen saatavuudessa on paljon alueellisia eroja. Lapset ja perheet eivät ole millään tavoin alueellisesti tasa-arvoisessa asemassa: monet palvelut ovat lii-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

kaa kunnista riippuvaisia, varsinkin jos palvelut eivät ole lailla turvattuja. Pienen kunnan päättäjänä olen monesti miettinyt, voisiko neuvolatyön ja varhaiskasvatuksen yhdistää yhdeksi kokonaisuudeksi. [Puhemies koputtaa] Aika näyttää, miten asiassa edetään.

16.51 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun katsoo kuntataloutta, se on tietysti lapsen elämän ja perheiden elämän kannalta aivan ensiarvoisen tärkeä asia, koska kuntahan palvelut järjestää ja pitää huolen siitä, että perheellä menee hyvin siinä ympäristössä, missä perhe elää.

Valtioneuvoston selonteossa 4/2017 sanotaan selvällä suomen kielellä, että ”Pääministeri Juha Sipilän hallituksen toimenpiteiden yhteisvaikutus on nettomääräisesti kuntataloutta selvästi vahvistava vuoden 2019 tasolla, mikäli kunnat ja kuntayhtymät toteuttavat toimet täysimääräisesti. [Krista Kiuru: Se ei toteudu koskaan!] Lisäksi sote- ja maakuntauudistus siirtää pois kunnilta väestön ikääntymisestä aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon menopaineet”. Ja lisäksi sitten vielä, että ”Valtionosuusvähennysten” — mitä te mainitsitte äsken — ”jälkeen kilpailukykysovimuksen vaikutus kuntatalouteen on lievästi kiristävä. Pidemmällä aikavälillä kilpailukykysovimuksen suotuisat vaikutukset työllisyyteen ja kasvuun hyödyttävät myös kuntataloutta”.

Tässä on tämä suuri villakoiran ydin. Moni kunta oli teidän aikananne, noin 40 kuntaa, kriisikunta. Nyt meillä on, jos oikein muistan, kolme kuntaa, jotka ovat kriisikunta-tunnusmerkit täyttäviä. Älkää puhuko nyt semmoisia asioita. [Puhemies koputtaa] Kyllä minä tiedän, että te otatte yhden yksityiskohdan ja väitätte siitä maailman tappiin asti, mutta se [Puhemies: Aika!] ei pidä paikkaansa.

16.52 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnassa eilen lapsiasiamies Kurttila esitteli tätä raporttiaan ja käytiin keskustelua. Minusta hän totesi siinä yhden mielenkiintoisen asian tämän keskustelun kannalta, nyt kun tämä menee tämmöiseksi vähän perinteiseksi kirveiden heittämiseksi, että 20 prosentille lapsista Suomi on todella erilainen kuin niille muille. Me kaikki tiedämme täällä, että meillä on pääosin lapsipolitiikka palvelujen, koulutuksen ja muun kohdalla hoidettu hyvin. Mutta sitten tämä alisuoriutuminen koskettaa, kun kärjistän — hän käytti nyt sanaa — erityisesti noin 20:tä prosenttia lapsista. Nämä ovat aina rohkeita lukuja, mutta se on varmaan jotain sitä suuruusluokkaa.

Nyt kysymys kuuluu, että meillä pitää olla se poliittinen yhteinen tahto, että kouluissa ne saavat tukiopetusta, jotka sitä tarvitsevat. Kotipalvelut toimivat kunnissa Imatran mallin mukaan. Varhaiskasvatuksessa ryhmäkoot ovat kohtuullisia, ja lapset saavat siellä myös sen sosiaalisen [Puhemies: Aika!] ja psykiatrisen tuen, mitä tarvitsevat. Tässähän tämä pihvi pitää olla.

16.53 Mirja Vehkaperä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jokaisella suomalaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Se on 20 tuntia viikossa, [Vasemmalta: Enää!] saman verran kuin alaluokkalainen saa myös opetusta laadukkaissa alakouluissa vuosiviikkotunnin määrässä. [Vasemmalta: Olipa heikko vertaus!] Mutta silloin kun lapsi tarvitsee päivähoitoa kokopäiväisesti, se arviointi voidaan tehdä. Sen tekevät sosiaalityöntekijät ja ammattilaiset, ja varmasti se päivähoito-oikeus sieltä napsahtaa ja se saadaan. Se on varmasti tarpeen silloin, kun on kyse sellaisesta lapsesta, joka erityistä tukea siinä kasvussa ja varttumisessa tarvitsee.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Edustaja Arhinmäki, teidän edustajatoverinne Li Andersson puhui juuri terveisistä lastentarhanopettajilta, että palkkaus ja ryhmäkoot eivät ole nyt kunnossa. Erityisesti nyt pääkaupunkiseudulla herätys: ette voi kintaat suorina katsoa nyt tätä, että varhaiskasvatuksessa toimivien lastentarhanopettajien palkkaukset jäädytetään.

16.54 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vähän tulee sellainen tunnelma hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroista, että tässä ammutaan sanansaattajaa. Ei se luo lapsille huonompaa arkea, että oppositio ja lapsiasiainvaltuutettu nostavat näitä ongelmia esille, vaan se, että hallitus tekee huonoja päätöksiä. Kannattaisi katsoa nyt peiliin. Tämä on Sipilän hallituksen perinteinen strategia itse pääministeristä alkaen, että on niin ikävä keskusteluilmapiiri, kun meidän leikkauksiamme vastustetaan, muuten kaikki olisi hyvin.

No, se, että leikataan lapsilta, köyhiltä, opiskelijoilta, leikataan juuri niiltä lapsiperheilä, jotka eniten tukea tarvitsevat, on röyhkeää ja julmaa politiikkaa. Jos haluaa muuttaa tämän, mitä lapsiasiainvaltuutettu kritisoi, että Suomessa isossa talouspolitiikassa, kun pistetään ne raamit pöytään, keskusta ja kokoomus heittävät lapset sivuun ja sitten sen jälkeen, kun on tehty leikkauspäätökset, tehdään vähän hankkeita sinne tänne ja ajatellaan, että tällä se hoidetaan, niin hankerahalla ei korjata sitä, että peruspalveluista leikataan, ryhmäkokoja kasvatetaan ja olosuhteet heikkenevät juuri niillä, jotka eniten tukea tarvitsevat. Tämä on sitä rakenteellista välinpitämättömyyttä.

16.55 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on hyvin tullut esille se, mitä lapsiasiainvaltuutettu kertomuksessaan toteaa, eli tämä kokonaisarvion puute, joka aiheuttaa tämän perhepolitiikan pirstaloitumisen.

Olemme kuulleet täällä keskustalaisilta edustajilta, Jarvalta ja Vehkaperältä, mitä kaikkea hyvää hallitus on tehnyt, mutta siinä samassa unohtuu se, että hallitus on tehnyt lukuisia eriarvoisuutta lisääviä päätöksiä. Verotuksen lapsivähennys poistuu, aiemmin jo lapsilisät irrotettiin indeksistä ja niiden tasoa leikattiin, kansaneläkesidonnaisten etuuksien määrää on heikennetty, työttömien lapsilla ei ole samoja oikeuksia kuin työssä käyvien vanhempien lapsilla, ryhmäkokoja on kasvatettu. Leikkaukset ovat kohdistuneet erityisesti niille, jotka ovat jo valmiiksi vaikeassa asemassa. Lapsiperheköyhyyden vähentäminen ja sen seurausten lieventäminen vaatii johdonmukaista politiikkaa, niitä kokonaisarvioita, joita lapsiasiainvaltuutettu tässä hakee.

Meillä elää Suomessa yli 100 000 lasta köyhyysrajan alapuolella, [Puhemies koputtaa] ja se on asia, joka on hyväksyttävä, johon on herättävä [Puhemies: Aika!] ja löydettävä vaihtoehtoja.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Otetaan vielä muutama puheenvuoro ja sen jälkeen mennään puhujalistaan.

16.57 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Minun mielestäni lasten ja nuorten asia on niin tärkeä, [Krista Kiurun välihuuto] että tässä on syytä etsiä yhteistä laajaa ymmärrystä siihen, millä tavalla voimme huolehtia jokaisesta lapsestamme hyvin asuinpaikasta tai perhetaustasta riippumatta, ja silloin myös tärkeään rooliin tulee se, että peruspalvelut ovat kunnossa jokaisessa Suomen kunnassa, että me saamme lapsille apua silloin, kun he apua tarvitsevat, ovat he sitten päi-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

vähoidossa, varhaiskasvatuksen piirissä tai toisaalta peruskoulussa tai sitten jatko-opintojen piirissä. Sen takia on tärkeää, että näitä panoksia nyt ohjataan ennen muuta sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Tässä esimerkiksi hallituksen panokset tasa-arvorahoituksen tuplaamisessa ovat merkittävät, [Krista Kiuru: Voi hyvänen aika, ensin poistettiin! — Välihuutoja vasemmalta] eli halutaan auttaa nimenomaan siellä, missä sitä apua eniten tarvitaan.

Toinen kysymys on sitten lasten ja nuorten kuuleminen, mistä olemme täällä tänäänkin puhuneet, ja pidän hyvänä sitä, että nuorisovaltuustot on nyt esimerkiksi saatu jokaiseen kuntaan pakollisiksi.

16.58 Emma Kari vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä nyt niin kuin hallituspuolueitten kansanedustajien puheenvuoroista käy hyvin selväksi, että edelleenkin ei lueta sitä, ei perehdytä siihen, mitä asiantuntijat oikeasti sanovat, mitä tämä kertomus yksiselitteisesti sanoo. Teidän tekemänne heikennykset varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon ovat osuneet juuri niihin kaikista heikoimmassa asemassa oleviin lapsiin. [Mirja Vehkaperän välihuuto — Marisanna Jarvan välihuuto] Tämä on täysin yksiselitteinen, täysin itsestäänselvä asia. Päivähoito-oikeuden rajaaminen, tasa-arvoisen päivähoito-oikeuden lopettaminen, ryhmäkokojen kasvattaminen ovat eriarvoistaneet suomalaisia lapsia. Tämä on täysin yksiselitteinen asia.

On tietenkin mukavaa kuulla tässä nyt hallituspuolueiden huoli lastentarhanopettajien työoloista, mutta missä tämä huoli oli silloin, kun te leikkasitte näiden ihmisten lomarahat, ja siinä vaiheessa, kun te veitte läpi politiikkaa ja päätöksiä, [Paavo Arhinmäen välihuuto] jotka heikensivät näitten ihmisten mahdollisuutta tehdä omaa työtään? Tämä on täysin selvä viesti kentältä: ryhmäkokojen kasvattaminen on heikentänyt lastentarhanopettajien mahdollisuutta tehdä sitä maailman tärkeintä työtä eli kasvattaa tämän maan tulevaisuutta.

16.59 Ulla Parviainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eriarvoistuminen on kyllä pitkän kehityksen tulos, ei tällä hallituskaudella syntynyt. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Tässä kertomuksessa kuulutetaan useammassa kohdassa tutkimustiedon perään ja myöskin tämmöisten pitkittäistutkimusten perään, ja täytyy todeta, että nämä tämän hallituskauden teot eivät kyllä vielä näy näissä hyvinvointia mittaavissa mittareissa vielä moiseen vuoteen, valitettavasti.

Meneilläänhän on nyt monenlaisia toimia sekä hyvinvoinnin eteen että oppimisen eriarvoistumisen torjumisen [Ville Niinistön välihuuto] eteen, mutta minä kuuluttaisin sitä, että meillä Suomessa pitäisi päästä tekemään lasten eteen laaja-alaista työtä yli hallintorajojen, ja sen vuoksi se, mitä tässä esitetään strategiasta, on äärimmäisen hyvä asia. Eli kokonaisuus pitäisi ymmärtää eikä aina puhua pirstaleisesti. [Ville Niinistö: No, miksi hallitus tekee päinvastoin?]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Jarva ja sen jälkeen viimeinen puheenvuoro tämän debatin aloittaneelle edustaja Saloselle. [Paavo Arhinmäen välihuuto]

17.00 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun perätään kokonaisarviointia, tietysti on mukava, että oppositio muistaisi sen, että esimerkiksi köyhimmät lapsiperheet pääsevät varhaiskasvatuksen piiriin nyt helpommin, koska maksuja on alennettu, [Välihuutoja] ja yhä useampi perhe on ilmaisen varhaiskasvatuksen piirissä ja

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

jokaiselle lapselle turvataan kokoaikainen varhaiskasvatus, [Vasemmalta: Nyt unohtuu tuo itse raportti!] jos perheellä ja lapsella on sille tarvetta. Tämä on subjektiivinen oikeus edelleen.

Mutta sitten vielä tästä lapsiperheitten toimeentulosta, niin kuin tässä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa kerrotaan, niin yhä suurempi osuus pienten lasten vanhemmista käy töissä, kokopäivätyöissä, kolmasosa pienten lasten äideistä tekee ylityötä. Eli ongelma ei sinänsä ole edes se, etteivätkö meillä vanhemmat käy töissä, vaan nimenomaan tämä osa-aikatyön puute on se, että ei pystytä yhdistämään näitä, sekä parantamaan toimeentuloa että olemaan perheitten kanssa, [Paavo Arhinmäen välihuuto] ja tämä ei kannusta tähän syntyvyyteen ja siihen toivelapsilukuun, että perhe voisi sitä saavuttaa. Nämä ovat ne, mihin meidän pitää puuttua jatkossa.

17.01 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toin täällä esille hämmästykseni siitä, että aluksi kokoomus mutta nyt myöskin tämän keskustelun aikana keskusta ikään kuin nostavat esille, että miksi tässä tuodaan vain näitä negatiivisia asioita esille, ja täällä edustaja Niinistö hyvin jo asiaa perusteli.

Mutta, arvoisat kollegat, tiedän, että te, jotka täällä salissa olette, olette juuri lasten puolestapuhujia. Sen vuoksi olenkin hyvin pettynyt siihen keskusteluun, johon me nyt ajautuimme. Siis me, joiden pitäisi ajaa yhteisesti yhdessä rintamassa näitä asioita. Tämä keskustelu menee nyt juuri siihen, kuka on tehnyt mitä, ja juupas—eipäs-väittelyksi. Se ei johda mihinkään. Lapsipoliittisen strategian ajatus ja idea on juuri siinä, että se ylittää yksittäiset hallitusohjelmalinjaukset, se ylittää yksittäiset hallitukset, se keskittyy faktoihin ja nostaa lapsen keskiöön. Sen puolesta meidän jokaisen pitäisi puhua sen sijaan, että huudamme toistemme ohi hallituksen tekemisistä tai tekemättä jättämisistä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Mennään puhujalistaan.

17.03 Emma Kari vihr: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä kun tätä keskustelua kuulee, niin käy hyvin selväksi se, että tämä opas on jäänyt kyllä todella monelta tässä salissa lukematta. Ja erityisesti olisi tietysti toivonut, että keskusteluun osallistuvat hallituksen edustajat olisivat tämän lukeneet.

Se, mitä lapsiasiainvaltuutettu tässä hyvin selkeästi meille sanoo, on se, että me elämme hyvinvointivaltion alisuoriutumisen aikaa, kun kyse on meidän lapsistamme. Se, missä me olemme pahiten epäonnistuneet, on se, että me emme pysty ottamaan niitä kaikista heikoimmassa asemassa olevia, kaikista eniten apua tarvitsevia lapsia hyvinvointiin mukaan, ja kyllä tämä on semmoinen asia, joka ei selittämällä muuksi muutu. Kyllä tämä on semmoinen asia, jonka pitäisi tässä salissa pysäyttää jokaisen.

Lasten eriarvoistuminen on hyvinvointivaltion suurin epäonnistuminen. Vähintään joka kymmenes lapsi elää tilanteessa, jossa hän on vaarassa syrjäytyä. Osaamistaso laskee, oppimiserot kasvavat ja lapsen mahdollisuuksiin vaikuttaa entistä enemmän se, millaiseen perheeseen, mille alueelle tai mihin sukupuoleen hän on sattunut syntyään. Tehokkain keino puuttua tähän lasten eriarvoistumiseen on hyvinvointiin ja tasa-arvoiseen koulutukseen panostaminen. Sen takia, kun me puhumme koulutusleikkauksista, niissä on kyse paljon suuremmasta asiasta kuin yhdestä rikotusta vaalilupauksesta tai yhdestä yksittäisestä säästöstä. Siinä on kyse siitä isosta tulevaisuuslupauksesta, siitä lupauksesta, joka tässä maassa on aina annettu meidän lapsillemme ja meidän lapsenlapsillemme, että me teemme

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

työtä, niin että teillä olisi paremmin, että tämä on juuri se maa, josta ihan kenestä tahansa voi tulla ihan mitä tahansa. Sen takia meidän politiikkamme, meidän yhteisen politiikkamme tavoitteena ja perustana pitäisi olla se, että tässä salissa ei kertaakaan viedä yhtäkään päätöstä läpi, joka eriarvoistaa tämän maan lapsia, ja sitä olemassa olevaa rakenteellista välinpitämättömyyttä, josta lapsiasiainvaltuutettu tässä raportissa puhuu, lähdetään purkamaan.

Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu on toistuvasti ja melko kovanaisesti kritisoinut hallituksen leikkauksia päivähoitoon. Tämän hallituksen tekemät päätökset lopettaa lasten tasa-arvoinen päivähoito-oikeus ja kasvattaa päiväkotien ryhmäkokoja ovat juuri niitä päätöksiä, juuri niitä päätöksiä, jotka on nyt peruttava. Ne ovat päätöksiä, jotka rakentavat lasten luokkayhteiskuntaa, mutta näistä päätöksistä, tästä politiikasta, hallitus ei ole missään vaiheessa suostunut ottamaan mitään vastuuta. Mustaa selitetään valkoiseksi, vastuuta ei kanneta, vaikka lastensuojelun asiantuntijat, kaikki varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja lapsiasiainvaltuutettu ovat toistuvasti tuoneet esille, että päivähoidon huonontaminen eriarvoistaa tämän maan lapsia ja se osuu kaikista pahiten juuri niihin kaikista heikoimmassa asemassa oleviin lapsiin.

Se, mitä lapsiasiainvaltuutettu sanoo, on, että lainsäädäntö, joka alleviivaa lapsen perhe-taustan merkitystä, ei koskaan ole lapsen edun mukaista. Varhaiskasvatuksen ulkopuolelle jäävät useimmiten juuri ne lapset, jotka siitä eniten hyötyisivät. Suomessa varhaiskasvatukseen osallistutaan vähiten Euroopassa. Kuitenkin juuri varhaiskasvatuksella me voimme ehkäistä lasten oppimiserojen kasvuja. Jos me jätämme tämän vastuun yksin perheille, yksin kodeille, niin silloin me rakennamme lasten luokkayhteiskuntaa. Sen sijaan, että me rajaamme lasten oikeutta osallistua päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen, meidän pitäisi nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Juuri tämän takia vihreät on esittänyt esi-opetuksen laajentamista viisivuotiaille ja varhaiskasvatuksen tekemistä maksuttomaksi. Sen takia me olemme esittäneet päiväkotiryhmien kokojen palauttamista takaisin Sipilän hallitusta edeltävälle ajalle, koska me haluamme, että lapsen koulupolkua tuetaan juuri silloin, kun tukea eniten tarvitaan, niillä ensimmäisillä pienillä askelilla.

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun esitys lapsistrategian vaatimisesta on todella tarpeellinen ja todella hyvä esitys, ja vihreät tätä täysillä tukevat. Toisin kuin tässä aikaisemmin tuli esille, tämän strategian tavoitteena ei ole haukkua hallitusta. Sen tavoitteena on luoda onnellista, hyvää ja tasa-arvoista lapsuutta, sillä miten lapsi voi kasvaa yhdenvertaisena osana tätä maata, jos hänen mahdollisuutensa luoda itselleen hyvä elämä riippuu siitä, mihin perheeseen, mille alueelle tai mihin sukupuoleen hän on syntynyt? Miten lapsi voi kasvaa yhdenvertaisena osana tätä maata, jos hän esimerkiksi joutuu jatkuvasti pelkäämään karkottamista vaaralliseen maahan? Sen takia me toivomme, että tämän strategian, jonka me kaikki yhdessä toivottavasti pääsemme tekemään, tavoitteena on hyvä lapsuus jokaiselle. Sen tavoitteena on juuri sen rakenteellisen välinpitämättömyyden purkaminen, varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuuden kasvattaminen, lapsiköyhyyden kitkeminen, lasten pahoinvoinnin vähentäminen, erilaisten perheiden aseman parantaminen, tasa-arvoisen vanhemmuuden tukeminen, maahanmuuttajalasten aseman parantaminen ja joka ikisen turvaa tarvitsevan lapsen suojeleminen.

17.09 Mia Laiho kok: Arvoisa rouva puhemies! Lapsemme ansaitsevat ainoastaan parasta, ja me kaikki täällä salissa myös toivomme sitä ja haluamme tehdä päätöksiä, jotka ovat lasten edun mukaisia. Lapsiasiainvaltuutetun kertomus onkin tervetullut tähän saliin käsi-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

teltäväksi. Suomi on ja tulee olemaan yksi parhaista maista lapsillemme. Oppimistuloksissa Suomi on edelleen kärjessä, ja suomalainen koulutus on tasa-arvoista kansainvälisesti vertailtuna.

Joiltain osin moniinkin lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa esille nostettuihin ongelmakohtiin on kuitenkin jo tartuttu nykyisen hallituksen aikana, ja monet ongelmat, mitä siellä tuodaan esille, ovat sellaisia, joihin edellisissä hallituksissa ei ole ollut riittävästi rohkeutta puuttua, kuten koulutusjärjestelmän uudistamiseen. Voin uutena kansanedustajana ja äitinä olla ylpeä niistä kaikista teoista, joita opetusministeriössä on saatu edistettyä nykyisen hallituksen aikana. [Suna Kymäläinen: On leikattu kaikilta koulutusasteilta!] Lapsiasiainvaltuutetun esittämiin ongelmakohtiin onkin vastattu. Hallitus on panostanut esimerkiksi varhaiskasvatukseen, kehittänyt peruskoulua ja parantanut perheiden asemaa monilla toimenpiteillä. Koska kertomuksen tarkoituksena on luoda eduskunnalle edellytyksiä kansallisen lapsipolitiikan rakentamiselle, haluan kuitenkin tuoda tässä esille niitä pilareita, joita ei ole mainittu kertomuksessa tarvittavissa määrin.

Ensinnäkin uudessa varhaiskasvatuslaissa lapsen etu on nostettu keskiöön. On haluttu nimenomaan lähteä lapsen näkökulmasta, lapsen edusta. Vaikka olemme koulutuksen tasa-arvossa ja saavutettavuudessa Euroopan kärkeä, meillä on vielä askelia otettavana. Lapsen perhetausta ja lähtötaso vaikuttavat edelleen liian voimakkaasti siihen, millaisiksi lapsi kokee mahdollisuutensa ja halukkuutensa kouluttautua. Varhaiskasvatus vähentää eriarvoisuutta tehokkaammin kuin mikään muu osa koulutusjärjestelmäämme. Panostukset varhaiskasvatukseen ovat mahdollisuuksien tasa-arvon edistämistä, ja kaikilla lapsilla on mahdollisuus sitä kautta myöskin hyvät alkulähteet koulutukseen kotitaustasta riippumatta saada.

Uudessa varhaiskasvatuslaissa on myös huomioitu vuorohoidon järjestäminen. On tärkeää, että lapselle järjestetään vuorohoitoa, jos huoltaja työssäkäynnin tai opiskelun takia sitä tarvitsee. Myönteistä on myös se, että varhaiskasvatuksen maksuja on pystytty laskemaan tällä hallituskaudella, mikä osaltaan on parantanut lapsiperheiden taloudellista tilannetta.

Toinen asia: Pian eduskuntaan saapuvassa lukiolaissa on huomioitu, että oppilailta olisi enemmän tukea ja ohjausta koko lukion ajan. Lukiodien jälkiohjausvelvoite tuo ohjausta myös niille, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa tai jotka ovat jääneet ilman jatko-opintopaikkaa.

Sitten kolmanneksi vielä lasten turvallisuudesta: Kouluille on julkaistu juuri hiljattain opas seksuaaliseen häirintään puuttumiseksi, ja lisäksi keväällä 2018 käynnistetään esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen ja korkeakoulujen oppimisympäristöjen turvallisuuskulttuuria kehittävä toimeenpano-ohjelma. Me tarvitsemme vielä lisäksi vahvempia toimenpiteitä siinä, miten lapsia pystytetään paremmin suojaamaan huonon sisäilman aiheuttamilta mahdollisilta oireilta ja sairauksilta. Lapsilla ei ole mahdollisuutta valita koulua, ja ongelmista voi tulla pitkäaikaisiakin. Tähän tarvittaisiin parannusta lasten terveyden turvaamisen osalta. Koulujen, sosiaaliviranomaisten ja terveystalveluiden lisääntyvissä määrin pitäisi tehdä enemmän yhteistyötä. Homekoulut ovatkin kansallinen häpeämme, ja julkinen rakentaminen valitettavasti kärsii näistä ongelmista.

Arvoisa rouva puhemies! Monet kertomuksessa mainitut ongelmat on tunnistettu ja niihin on jo pystytty vastaamaan. Työn lasten paremman huomisen eteen ei tule kuitenkaan pysähtyä hetkeksikään.

17.14 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Tuore kansanedustaja, edustaja Laiho nosti esille tärkeän asian, joka jää aika pienelle huomiolle usein, kun puhutaan siitä, mitä talojen sisällä tapahtuu, eli sisäilman. Olen erittäin tyytyväinen, että tämä asia nousee esille, sillä meillä lasten lisäksi myös iso määrä aikuisia eri alojen ammattilaisia, työntekijöitä — lastentarhanopettajia, luokanopettajia, aineenopettajia, muita kouluissa työskenteleviä ja päiväkodeissa työskenteleviä — altistuu vuosittain sisäilmaongelmille. Tämä on huoli, joka pitäisi ottaa jokaisessa kunnassa vakavasti. Tämä ei ole välttämättä kaikkien kuntien ongelma. Toiset kunnat ovat hoitaneet kiinteistöjään huomattavasti paremmin kuin toiset, ja sen takia sitä vastuuta pitää kantaa nimenomaan siellä kunnissa. Se vastuu kuuluu kunnille, että niistä kouluista, päiväkodeista mutta myös tietysti vanhainkodeista ja muista julkisista paikoista pidetään sellaista huolta kuin yhteisestä omaisuudesta pitää pitää.

Tässä on käyty keskustelua, että on tehty ikäviä ja kipeitäkin säästötoimenpiteitä. Ei niitä varmasti ole kiistäminen, mutta minun mielestäni kaikista epäilemättä on ollut se, että tämä maa on elänyt niin pitkään velaksi lapsille. [Suna Kymäläinen: Sitten leikataan lapsilta!] Lapset maksavat loppupelissä kaikki ne miljardit, joita esimerkiksi täältä äänekkäästi huutavan edustaja Guzeninan ministeriaikanakin tämän maan kassaan jäi velaksi. Nyt onneksi taloutta laitetaan ja on laitettu määrätietoisesti kuntoon. [Jukka Gustafssonin välihuuto] On huomattavasti vastuullisempaa toimia sillä tavalla, että talous on tasapainossa emmekä elä ja elätä tätä yhteiskuntaa velaksi, jonka lopulta meidän lapsemme joskus maksavat. [Suna Kymäläinen: Tarkoititko verohelpotuksia?] — Esimerkiksi verohelpotukset ovat toimineet erinomaisella tavalla tällä kaudella, huomattavasti paremmin kuin se veropolitiikka, edustaja Kymäläinen, mitä sosiaalidemokraattinen valtiovarainministeri Rinne toteutti. [Suna Kymäläinen: 300 euroa sinulle!] Rinteen aikana nimenomaan nostettiin verotusta ja emme päässeet mukaan siihen kasvuun, mihin muu Eurooppa pääsi. Ja silloin niitä miljardeja tehtiin velaksi lapsille. En nyt menisi mielelläni kovin syvälle tähän, mutta kun edustaja Kymäläinen innokkaasti välihuutoja huutaa, niin on todettava se, että nyt, kun veroja on kevennetty, on työllisyys parantunut. Moni lapsiperhe, isä, äiti on päässyt työn syrjään kiinni. Heidän taloudellinen asemansa on parantunut merkittävästi. Ja uskon, että se on ollut monelle lapsellekin iloinen uutinen, kun äiti tai isä on saanut pitkän odotuksen jälkeen työtä ja perhe sitä kautta enempi toimeentuloa.

Lapsiystävällisestä Suomesta on tänään keskusteltu, ja minun mielestäni se on sellainen tavoite, että sen ei pitäisi millään tavalla jakaa tätäkään salia vasemmistoon, oikeistoon tai keskustaan vaan sen pitää olla meidän yhteinen tavoitteemme. Lapsilla pitää olla tulevaisuudessakin yhtenevät mahdollisuudet asuinpaikastaan ja perhetaustastaan riippumatta opiskella, menestyä ja nousta vaikkapa, niin kuin on käytetty esimerkkinä, tämän maan presidentiksi asti.

Tässä keskustelussa aiemmin nostettiin esille sitä, että esimerkiksi harrastukset ovat karanneet monilta. Tämä on totta, ja sen takia tämä hallitus on nimenomaan halunnut panostaa siihen harrastustakuuseen, että jokaisella lapsella perheen tulotasosta riippumatta olisi oikeus vähintään yhteen harrastukseen. Se on hieno tavoite, tärkeä tavoite, ja uskon, että ne panostukset, mitä siihen tehdään, loppupelissä ovat tälle yhteiskunnalle pelkästään plusmerkkisiä. Ja, niin kuin tässä keskustelussa aiemmin tuotiin esille, kuinka 90-luvun lamas- sa säästettiin koulujen kerhot käytännössä pois kokonaan, ne palautettiin jo itse asiassa pari hallitusta aiemmin. Ministerinä oli silloin kokoomuksen edustaja Sarkomaa, ja opetusmi-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

nisterinä hän palautti koulujen kerhot. Muistan, kuinka päästiin siihen, että koulujen kerhoja oli valtava määrä tarjolla, erilaista tekemistä koululaisille.

Varhaiskasvatuksen merkitys on erittäin tärkeä. Siihen pitää panostaa nyt ja tulevaisuudessa, ja pidän myönteisenä sitä, että monet kunnat nyt, kun on taloutta saatu parempaan kuntoon, ovat tehneet lisäpanostuksia ja arvovalintoja varhaiskasvatuksen kohdalla. Myös tämä hallitus on tehnyt sen eteen työtä, että yhä useampi lapsi pääsee varhaiskasvatuksen piiriin. Esimerkiksi maksuton varhaiskasvatus 5-vuotiaille on kokoomuksen tavoite, ja nyt käynnistimme kokeilun sen eteen, että 5-vuotiaat lapset olisivat maksuttoman varhaiskasvatuksen piirissä. Toisaalta, varhaiskasvatusmaksuja kun toisen kerran nyt alennettiin tällä kaudella, saatiin 6 700 perhettä maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Eli tällä tavalla pystyttiin auttamaan montaa perhettä ja tarjoamaan heille paremmat mahdollisuudet tuoda lapsensa varhaiskasvatuksen piiriin. Ja toisaalta sitten ihan tavallisten suomalaisten keskituloisten perheiden varhaiskasvatusmaksuja alennettiin niin paljon, että se tarkoittaa vuositasolla yli 1 200:aa euroa. Sellaista kädenojennusta ei ole ihan tavallisille suomalaisille lapsiperheille tehty tässä maassa ainakaan viimeiseen kymmeneen vuoteen.

Myös tasa-arvo on tärkeää. Toisen asteen kalleudesta on puhuttu, ja itse olen kantanut huolta siitä, että vaikka puhutaan, että meillä on maksuton toinen aste, tällä hetkellä valitettavasti ylioppilaskirjoitusten maksut, myös matkat toisen asteen oppilaitoksiin, aiheuttavat monille ongelmia. Myös lukion materiaalimaksut ovat niin korkeita, että osalla on vaikeuksia ja osalla jopa mahdotonta näitä opintoja loppuun käydä. Sen takia tähän pitää kyllä pystyä puuttumaan tulevaisuudessa entistä vahvemmin, että toinen aste ei jää keneltäkään läpikäymättä ainakaan materiaalien kalleuden takia.

Tässä keskustelussa toin esille myös sitä, millä tavalla perusopetukseen on haluttu panostaa. Hallitus lisäsi esimerkiksi tälle vuodelle peruskoulun tasa-arvon vahvistamiseen lisää rahaa. Tasa-arvorahoitus, jolla tuetaan nimenomaan haastavilla alueilla toimivia peruskouluja, kaksinkertaistettiin tälle vuodelle — eli kaksinkertaistettiin tälle vuodelle. [Suna Kymäläinen: Ensin leikkasitte!] Eli hallitus kohdistaa uutta lisärahoitusta kouluille, jotka eri syistä ovat vaarassa jäädä kehittämistoiminnan ulkopuolelle tai joilla on hyvin vähäiset resurssit siihen. Ja näissä kouluissa on niitä lapsia, jotka nimenomaan tarvitsevat nyt tätä, ja sen takia sinne kaksinkertaistettiin nämä tasa-arvopanostukset.

Myös opettajien perus- ja täydennyskoulutusta on vahvistettu sen hyväksi, että opettajilla olisi entistä paremmat edellytykset ja mahdollisuudet puuttua ja antaa apua sitä tarvitseville oppilaille. Lisäpanostuksia on koulutuksessa muillekin tasoille pystytty nyt antamaan, kun talous näyttää paremmalta.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi lasten ja nuorten kuulemisesta: Meillä on lainsäädäntö siitä, että lapsia ja nuoria tulee kuulla, kun asioita heidän puolestaan aikuiset päättävät. Se ei valitettavasti vielä kunnissa kyllä toimi sillä tavalla kuin sen pitäisi toimia. Itse toivon, että yhä useammassa asiassa vaikkapa jo alakouluikäisiltäkin voitaisiin erilaisiin asioihin kysyä mielipidettä, ja tähän suuntaanhan meidän lainsäädäntökin toimintaamme edellyttää vietävän. Ja sen takia olen äärimmäisen tyytyväinen, että nuorisovaltuustot tehtiin nyt pakollisiksi jokaiseen kuntaan ja tuli myös maakunnalliset nuorisovaltuustot. Ne ovat erinomaisia järjestelmiä kuulla nuoria, joilla on kokemusta siitä omasta kotikunnasta — usein sieltä varhaiskasvatuksesta peruskouluun ja ehkä toiselle asteelle asti — siinä vaiheessa, kun he toimivat nuorisovaltuutettuina, ja tätä tietopankkia, tätä osaamista on hyvä meidän jo pidempään päättäjinä toimineiden kuunnella herkillä korvalla.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Koska edustajan nimi mainittiin, annan vastauspuheenvuoron edustaja Guzeninalle. — Olkaa hyvä.

17.24 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä edustaja Heinosen muisti on hyvin valikoiva. Hän muistaa väärin, miten tämä tasa-arvoraha-asia on mennyt. Te siis nostitte viime vuoteen verrattuna, mutta kun te tämän hallituskauden alussa leikkasitte niin valtavasti, niin edes tämä teidän nosto ei kompensoi sitä, kuinka paljon te leikkasitte siitä, kuinka viime hallituskaudella sinne tasa-arvorahoja laitettiin.

Te muistatte myöskin valikoiden sen, että teidän olitte viime hallituskaudella hallituksessa ja teillä oli jopa pääministeri. Muistatte ehkä senkin, että demarit eivät suostuneet leikkaamaan peruspalveluista niin paljon kuin te vaaditte. Sen sijaan me esimerkiksi toimme osittaisen hoitorahan, joka mahdollisti sen, että vanhempi voi käydä osa-aikatyössä ja hoitaa lasta samaan aikaan siellä kotona. 100 euron korotus perusturvaan viime kaudella. Viime kaudella eriarvoisuus väheni, tällä kaudella eriarvoisuus on kasvanut. Lastensuojeluun panostettiin viime kaudella, tällä kaudella on tehty selvityksiä.

Arvoisa edustaja Heinonen, pysytään täällä salissa kuitenkin [Puhemies: Aika!] vähän tarkemmissa muistikuvissa, koska nämä teidän hieman valikoidut muistikuvanne eivät kerro ihmisille totuutta.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Annan muutaman debattipuheenvuoron, kun täällä nyt tarvetta näköjään edelleenkin on.

17.26 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt avaisi kauhean syvälle menevää talouskeskustelua, [Maria Guzenina: Te avasitte!] mutta nimenomaan siitähän oli kyse, että sosiaalidemokraateilla kun oli valtiovarainministeri, te halusitte hallitusohjelmaneuvoituissa tiukan kirjauksen siitä, että jos tehdään säästötoimenpiteitä, niin verotusta tulee kiristää samassa suhteessa. Se oli suurin talouspoliittinen virhe viime vuosina. Sillä nimenomaan kiristettiin siinä vaiheessa meidän tilannetta, kun olisi pitänyt antaa kasvulle — hevosmiehenä voin käyttää näitä sanoja — suitsilla vähän tilaa. Te veditte suitsia vain kireämmälle valtiovarainministeri Rinteen toimesta siinä vaiheessa kun muut antoivat tilaa, että talous pääsisi raville taikka laukalle. Me emme päässeet, meillä pidettiin kiinni siitä tiukasta kirjauksesta, mikä nimenomaan tukahdutti sen orastavan talouskasvun, joka oli itse asiassa edellisen hallituksen aloittaessa, mutta koko hallituskausi meni tämän sosiaalidemokraattisen talouspolitiikan takia kyllä aika lailla penkin alle.

17.27 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen on ottanut tämmöisen hallituspuolueitten — anteeksi, että käytän tämmöistä sanaa nyt — papukaijan roolin tässä, että toistaa... [Timo Heinonen: Nyt mä loukkaannun!] Kun nyt olen kuunnellut edustaja Heinosta, niin se on älyllisesti epärehellistä. — Kuuntele nyt. — Kun hallitus on leikannut ensin 1 000 miljoonaa euroa koulutuksesta, niin nyt se on palauttamassa siitä 100—150 miljoonaa, ja jos niitä vertaa edellisen hallituksen koulutuspanoksiin, niin te olette samassa suhteessa jäljessä. Sen takia minua todella ottaa päähän kuunnella sellaista.

Sitten mitä tulee tulonjakoihin, niin edellinen hallitus teki 100 euron tasokorotuksen kaikkein pienimpiin peruspäivärahoihin, sosiaaliturvaan, [Timo Heinonen: Velaksi!] ja tilastojen mukaan kaikkein pienituloisimman 10 prosentin ostovoima kasvoi 5 prosenttia.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

[Puhemies koputtaa] Miten tämän hallituksen aikana on käynyt? Suhde on kääntynyt toisinpäin. Eli on hallituksilla ja puolueilla eroa. [Hannu Hoskosen välihuuto — Timo Heinonen: Kaikki tehtiin velaksi!]

17.28 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin viime kaudella ostovoima kasvoi, kun pienituloisille annettiin tuo 100 euron korotus perusturvaan. Kaikki pienituloisten saamat lisäeurot siirtyvät suoraan kulutukseen. Te olette tehneet arvovalinnan, ja teidän hallituksen toimenpiteet, verohelpotukset, kohdistuvat nimenomaan hyvätuloisiin, noin 300 euroa arviolta vuodessa.

Lapsivaikutusten kokonaisarvioita ei ole ollut tähän mennessä yhdelläkään hallituksella, ja se on synti jokaisen listalla, mutta on oikeudenmukaista edellyttää, että näitä kokonaisarvioita tulevaisuudessa tehdään.

OAJ on todennut, että Suomi panostaa vähiten Pohjoismaissa perusopetukseen. Hallitus on leikannut kaikilta koulutusasteilta. Sen vuoksi me tarvitsemme maksuttoman koulupolun aina maksuttomasta varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta maksuttomaan toisen asteen koulutukseen, ja on ollut kiva kuulla, että kokoomuskin on tullut tämän SDP:n pitkäaikaisen tavoitteen kanssa samalle linjalle.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Haluaako edustaja Heinonen vastata vielä viimeiseen puheenvuoroon?

17.29 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytetään puheenvuoro, totta kai. Tietysti on nyt rehellistä todeta se, että velaksi on helppo aina tehdä lisäpanostuksia, [Suna Kymäläisen välihuuto — Jukka Gustafssonin välihuuto] ja sen takia tietysti toimittiin tällä tavalla, kun sosiaalidemokraattien valtiovarainministeri Rinne ja hallitusohjelmaneuvoittelussa Urpilainen vaativat sen kirjauksen, joka oli kohtalokas tälle maalle. Me hukkasimme vähintäänkin neljä vuotta. Emme päässeet kiinni siihen talouskasvuun, missä muut EU-maat ja euromaat olivat. Meillä talous sakkasi siinä vaiheessa. Kun äsken kuvasin sitä, millä tavalla teidän vaatimuksestanne verotusta kiristettiin siinä vaiheessa, niin se nimenomaan näkyi, ja se näkyi karulla tavalla: 100 000 uutta työtöntä syntyi tämän politiikan myötä. [Maria Guzenina: Ei! — Suna Kymäläisen välihuuto] Nyt kohta on 100 000 uutta työpaikkaa syntynyt, ja se on ollut arvovalinta nimenomaan, että talous on haluttu nyt laittaa kuntoon ja lopettaa velaksi eläminen, [Puhemies koputtaa] jonka lopulta lapsemme maksavat.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt mennään puhujalistaan, ja jos on debattitarvetta myöhemmin, niin jatketaan.

17.31 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Hallituskaudet ovat vaihtuneet, on tehty erilaisia poliittisia ohjelmia, talousarvioita, käynnistetty kärkihankkeita, lakihankkeita, joista monet ovat yksittäisiä toimeenpanoja. Kuitenkin, kuten lapsiasiavaltuutettu toteaa, vaikka paljon tehdään, yksi on unohtunut, ja se on lapsivaikutusten arviointi. Meillä ei ole kansallista lapsipolitiikan strategiaa. Nyt on aika tehdä se. Eriarvoistuminen kasvaa, se on ollut näkyvissä jo pitkään, oppimistulokset ovat heikentyneet, terveyserot kasvussa, koulutus- ja työmarkkinoilla merkittävä osa jää rannalle.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Meillä oli sivistysvaliokunnassa käsiteltävänä olevasta asiasta tänään kattava asiantuntijakuuleminen. Seuraavia asioita nousi esille: lapsiperheköyhyys, lasten ja nuorten mielenterveyshäiriöt, palveluiden sirpaleisuus, erityistä tukea tarvitsevat lapset, väkivalta, häirintä, kiusaaminen, sisäilmaongelmat päiväkodeissa ja kouluissa, toisen asteen yhdenvertaisuus koulutuksessa, syrjäytyminen. Asiantuntijat totesivat laajasti lapsiasiavaltuutetun tavoin: näiden edellä mainittujen ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan kansallinen lapsistrategia. Perussuomalaiset ovat samoilla linjoilla: kaikki eri osapuolet saman pöydän ääreen rakentamaan kansallista lapsipolitiikkaa, jossa päätösten keskiössä huomioidaan lasten hyvinvointi.

Täällä salissa on käsitelty, mitä on tehty aikaisemmin, ja on semmoista napit vastakkain -keskustelua. Olisi mielestäni hedelmällisempää katsoa tulevaisuuteen ja kehittää nyt tämän kertomuksen mukaisesti uusia parannusehdotuksia lasten hyvinvointiin.

Minä nostankin tässä lopuksi esille yhden asian, nimittäin kiusaamisen kitkemisen. Meillä on tämä Kiva Koulu -projekti, meillä on koulujen omiakin toimintamuotoja kiusaamisen nollatoleranssin saavuttamiseksi. Nämäkään toimet eivät vielä ole olleet riittäviä. Siksi nostakin ehdotuksen koulurauha-asiamiehen nimittämisestä kuntiin. Pienemmät kunnat voisivat valita yhteisen koulurauha-asiamiehen. Edustaja Toimi Kankaanniemi on tehnyt tällaisen aloitteen Jyväskylässä, ja mielestäni tämä sopisi kyllä ihan valtakunnallisesti. — Kiitos.

17.34 Mirja Vehkaperä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomus on luettu, silmäilty ja viestejä on poimittu. Me keskustassa kannatamme lämpimästi lapsipoliittisen strategian laatimista ja myöskin sen noudattamista poliittisissa päätöksissä.

Olen pitkälti sitä mieltä, että suurin osa suomalaisista lapsista voi hyvin. Perusedellytykset perheissä ovat kunnossa. On ruokaa, hoivaa, hoitoa, puhtaita vaatteita, syliä, on harrastuksia ja kavereita. Mutta edustaja Gustafsson ottikin esille, että 20 prosenttia lapsista tai jopa enemmän voi olla syrjäytyneitä ja erilaisissa huonoissa elämäntilanteissa eläviä, joista yhteiskunnan pitää ottaa koppii. Sen takia meillä on erilaisia palveluita ja erilaisia järjestelmiä, joilla me huolehdimme kaikista suomalaisista lapsista.

On silti sanottava, että me luomme yhdessä perustan sille, minkälaista yhteiskuntaa me lapsille ja nuorille rakennamme, minkälaista ilmapiiriä me myöskin rakennamme niille nuorille miehille ja naisille, jotka miettivät oman perheen perustamista. Toivon, että se on hieman valoisampi, hieman iloisempi myöskin sen suhteen, että lapset ja nuoret tuovat iloa ja onnea perheisiin.

On selvää, että varhaiseen ongelmiin puuttumiseen pitää yhteiskunnassamme olla sijaa. On tärkeää panostaa perheisiin niin, että annamme mahdollisimman laajasti perheille käytännön aikaa ja apua niiden ongelmien ratkaisemiseen, aivan siivouksesta äidin tai isän huolien kuuntelemiseen ja siihen, että vanhemmillakin olisi joskus omaa aikaa.

On häkellyttävää nähdä, että vuosi toisensa jälkeen meillä syntyvyys laskee, ja myöskin toisaalta ongelmana on se, että huostaanottojen määrä vain nousee. Meiltä kysytään koko ajan lisää määrärahoja, kun lastensuojelullisten toimenpiteiden määrärahat tuntuvat paisuvan koko ajan vuosi vuodelta lisää.

Ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja on ottanut vahvasti kantaa lastensuojelun tilanteen parantamiseen ja ehdottanut listan toimenpiteitä: Tarvitsemme täsmätukea perheille. Tarvitsemme tiimipohjaista työskentelyä ammattilaisten kesken. Perhetyön vahvistaminen on

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

tärkeää. Ja asiakasmitoitus pitää saada kuntoon. Nämä kaikki ovat tervetulleita ehdotuksia, ja näitä varmasti työstämme sitten politiikan pöydissä eteenpäin.

Ministeri Annika Saarikko on vienyt pontevasti eteenpäin Lape-hanketta, jossa on lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmasta kyse. Siis kootaan laaja-alaiset perhepalvelut yhteen ja yli hallintorajojen pyritään antamaan perheille tarvittavat palvelut. Itse toivon, että tämä ei ole mikään määräaikainen hanke vaan kaikki tähtäävät siihen, että pysyviä toimenpiteitä saamme kuntiin ja perheisiin ja myöskin tästä eteenpäin niitä toteutamme.

Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty aika monta vetoomusta varhaiskasvatuksen tulevaisuudesta. Mietin itse, asetanko itsekin riman ylös vai mietinkö asiaa realistisesti, voisi sanoa, vähän ehkä hankalastikin talous edellä mentäessä. Tarkoitan tällä sitä, onko meillä kaikkiin näihin toiveisiin, terveisiin varhaiskasvatuksen uudistamisessa varaa. Itse toivoisin, että olisi, mutta pitää myöskin katsoa, mitä siellä meidän yhteisessä massissa oikein oikeasti on ja mihin meillä on tällä hetkellä varaa. Toivoisin, että meillä olisi laadukas ja kattava varhaiskasvatus, mutta sitä emme tee ainoastaan sillä, että on yhtäläisyysmerkit siinä, että se on maksuton. Perustelen sitä sillä, että toivon, että se laadukkuus näkyy monella tavalla: Arvostaisimme lastentarhanopettajan palkkausta, siis sitä koulutusta ja työtä, jonka he ammattiinsa ovat saaneet ja jota he tekevät päivittäin. Siis meidän tulisi kiinnittää huomiota siihen, että lastentarhanopettajan palkkaus on kunnossa.

No, sitten tähän itse maksuttomuuteen: Ajattelisin näin, että ainakin alle 3-vuotiaitten hoivassa ja hoidossa se perheen kasvatus ja hoiva ja hoito olisi ensisijaista ja yli 3-vuotiaiden osalta voitaisiin miettiä tulevaisuudessa maksutonta varhaiskasvatusta. Nythän elokuusta alkaen kokeillaan 5-vuotiaiden maksutonta varhaiskasvatusta, ja odotan innolla siitä tulevia kokeilun hedelmiä ja linjauksia tulevaisuuteen.

Mutta toisaalta me pyrimme laadukkaassa varhaiskasvatuksessa myöskin siihen, että niin hoivan ja hoidon ammattilaiset kuin lapsetkin pystyisivät työskentelemään ja olemaan ja elämään terveellisissä ja turvallisissa tiloissa. Tällä hetkellä en voi sanoa, että olemme tässä aivan täysin onnistuneet. Meillä on monta sisäilmasta kärsivää koulua ja päiväkotia kunnissamme, ja niiden poistamiseksi on tehtävä kyllä lujasti töitä.

Sitten nämä ryhmäkoot: Minä myöskin alleviivaan sitä viestiä, että kun varhaiskasvatusammattilaisten kanssa puhun ja käyn siellä päiväkodeissa vierailulla, niin tämä ryhmäkoasia tulee siellä eteen. Se on kieltämättä aivan sama keskustelu kuin käydään meidän koulupuolen kanssa elikkä peruskoulun puolella ryhmäkokosiasta. Aina ne ryhmät ovat aivan liian suuret, kysyipä sitä keneltä tahansa. Eli tähän ryhmäkokosiiaan varmasti meidänkin pitää puuttua.

Eli kun kerroin tähän mennessä tästä listauksesta näistä kaikista varhaiskasvatukseen tulevista paineista ja muutoksista, niin ne maksavat, ja senpä takia minä toivon, että me mietimme tätä järjestystä, mistä aloitamme ja mitä teemme ensin, kun mietimme, että aivan varmastikaan meillä kaikkeen ei heti ja tässä ja nyt ole varaa, vaikka kuinka polkisin jalkaa tasatahdissa tässä eteenpäin lasten puolesta.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä loppuun sanoa muutaman sanasen perhevapaa uudistuksesta. Olen sitä mieltä, että se uudistus seuraavalla vaalikaudella pitää tehdä, mutta se pitää tehdä lasten näkökulmasta käsin, ei työelämän tai talouden ehdoilla. Minun mielestäni meidän poliitikkojen on luotettava siihen, että erilaisten lastenhoitomuotojen tuominen esille, perheiden aidon ja oikean valinnanvapauden mahdollistaminen siinä, miten omat lapset pystyisi hoitamaan, on meidän poliitikkojen tehtävä — ei ainakaan lisää kiintiöitä eikä myöskään ohjailla ja opasteta ylhäältä käsin, mikä on parempi vaihtoehto. Per-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

hehoiva tai -hoito on omasta mielestäni yhtä arvokasta kuin laadukas päivähoito varhaiskasvatusammattilaisten käsissä.

Minä haluan tulevaisuudessa vahvistaa ehdottomasti vanhemmuutta kaikin tavoin. Sinusta on hyväksi äidiksi ja hyväksi isäksi — tämän pitäisi olla kaikkien meidän poliitikkojen viesti.

17.44 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ihan ensimmäiseksi haluan tässä edellisen puhujan puheeseen viitata. Me todellakin SDP:ssä olemme asettaneet riman korkealle ja hyvin kunnianhimoisen tavoitteen siitä, että meillä tulevaisuudessa aidosti on maksuton koulupolku lapsilla sieltä varhaiskasvatuksesta toisen asteen opintoihin asti. Edustaja Vehkaperä kritisoi tätä maksuttomuutta eikä pitänyt sitä realistisena omien sanojensa mukaan, ja sinällään historia tuntuu aina aika ajoin toistavan itseään, sillä kun aikanaan SDP:llä oli iso, kunnianhimoinen tavoite peruskoulusta, silloin täysin näillä samoilla argumentoinneilla keskusta vastusti peruskoulua. Nyt me tiedämme, mikä vaikutus peruskoululla on ollut Suomeen ja suomalaisiin ja niin, että edustaja Vehkaperäkin on voinut opiskella luokanopettajaksi ja tehdä työtä siellä peruskoulussa.

Me olemme myös kuulleet tässä keskustelussa tästä tarpeesta toisen asteen koulutuksen maksuttomuuteen, koska tällä hetkellä monen lukio-opinnot ja ammattiopinnot keskeytyvät siitä syystä, ettei yksinkertaisesti ole rahaa noihin oppimateriaaleihin ja muihin. Hallitus on samanaikaisesti leikannut radikaalilla tavalla kaikilta koulutusasteilta ja leikannut hyvin radikaalisti muun muassa nuorisotakuusta, 96 prosentin leikkaus, tai nuorten aikuisten osaamisohjelmasta, 20 miljoonan euron leikkaus, joka on 80 prosenttia koko määrärahasta. Nämä ovat hyvin huolestuttavia leikkauksia, jotka vaikuttavat meidän nuoriin, ja sen johdosta meillä on lähes 100 000 alle 30-vuotiasta aikuista, joilla ei ole toisen asteen koulutusta, ja meidän on välttämätöntä asettaa sellaisia tavoitteita, että näin ei tulevaisuudessa tapahtuisi.

Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila tässä kertomuksessaan, jonka on eduskunnalle luovuttanut, toteaa, että lapsuus luo perustan jokaisen elämälle, ja se onkin parasta ennaltaehkäisyä panostaa lapsiin. Kurttilan raportin ydinsanoma on selvä: Hallituksen kärkihankkeet ja strateginen uudistaminen on pirstoutunut, hajanaista ja yksittäisten ongelmien ratkaisuun keskittyvää. Kärkihankkeiden jakautuminen hallinnollisiin aloihin ja palvelukokonaisuuksiin on estänyt näkemästä kokonaisongelmia. Ratkaisuna on sen sijaan tarjottu laastaria haavaan muun muassa lisäämällä resursseja erikoisterveydenhuoltoon, kuten mielenterveyspalveluihin. Silti lasten ja nuorten psykososiaaliset ongelmat ovat kasvussa. YK:n lapsen oikeuksien julistus ja puheet lasten oikeuksista ovat kadonneet sekä retorisesti että diskursiivisesti hallitusohjelmista. Kurttila pitää ehdottoman tärkeänä, että eduskunnan pitäisi nyt aloittaa kansallisen lapsipolitiikan strategian valmistelu, jota YK on vaatinut Suomelta viimeksi vuonna 2011.

Hallitukselta puuttuu lapsipolitiikka, siis kokonaisvaltainen strateginen kokonaisuus. Lapsiasioita ei saa pilkkoa osaksi kilpailukyyn kasvattamista tai terveyspalveluiden uudistamista. Tämän hallituksen ja, kyllä, edellistenkin hallitusten olisi pitänyt siirtyä vuosikymmeniä sitten uudistamiseen, ei himmeleiden rakentamiseen. Talousarvion vaikutusarviot lapsiin ja perheisiin puuttuvat lähes kokonaan. Tämän hallituksen keskeisimmissäkään talousarvioesityksissä ei ole yhdessäkään huomioitu lapsia ja arvioitu vaikutuksia. Köyhyyden ja vähäosaisuuden periytyminen on tila, johon meidän on etsittävä estäviä toi-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

menpiteitä. Tämä on estettävissä muun muassa tarttumalla työikäisten ongelmiin. Lapsien hyvinvoinnin takaaminen aikuisten työllisyyden ja tulotason nostattamisen kautta toimii.

SDP on ajanut perhe- ja lapsipolitiikan kokonaisvaltaista rakenneuudistusta, ja tässä kertomuksessaan lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila on samoilla linjoilla. Kurttila myöskin mainitsee hyvin useasti SDP:n painottaman lapsi- ja perhevaikutusten arvioinnin tarpeen. Kurttilan raportissa käsitellään poikkihallinnollisen dialogin edistämistä ja lisäämistä niin perhepalveluiden kuin perheen ja palveluiden välille — ihmisten välistä kasvatuskumppanuutta. Tämän avulla lasten eritahtinen kehitys voitaisiin ottaa paremmin huomioon. Kehitystä ei tarkasteltaisi häiriönä normaaliin, mitä siis ratkaistaisiin yksittäisillä lääkkeillä, vaan lapsen kehitys nähdään elämänkaarena, joka kattaa eri vaiheissa ja tilanteissa aktiivisena olevia palveluita. Kun tietoa ja tukea voitaisiin jakaa poikkihallinnollisesti, ongelmiin voitaisiin puuttua varhaisessa vaiheessa.

SDP on myöskin esittänyt kasvatuskumppanuuden nostamisen perhepolitiikan kulmaksi ja ajanut samaa koko kylä kasvattaa -mallia esittämällä ajatuksen perhekeskuksista, joissa tarjottaisiin monipuolisia lapsen kehitystä ja terveyttä tukevia palveluita. Tarkoituksena on tukea vanhempien edellytyksiä kantaa kasvatusvastuunsa, eli palveluiden on oltava lapsi- ja ihmisläheisiä, ja niitä on oltava tarjolla siellä, missä niitä tarvitaan.

Johdin puolueessani lapsiköyhyystyöryhmää, ja kun tutkimme tuota asiaa, niin teimme kyselyn, johon saimme lähes tuhat vastausta. Nämä arjen asiantuntijat, ihmiset, jotka tähän kyselyyn vastasivat, listasivat siellä kolme sellaista merkittävintä tekijää, jotka vaikeuttavat lapsiperheiden toimeentuloa ja selviytymistä arjessa, ja niistä suurimpana tekijänä oli asumisen kalleus — myöskin pätkätyöt, pienipalkkaisuus, työttömyys ja niin poispäin. Meidän tulee muistaa, että työllisyys ei pelkästään auta ihmisten tulotasoa. Suomessa jopa 500 000 työssä käyvää ihmistä elää alle köyhyysrajan. Meillä on palkkatasossa kyllä näihin muihin kustannuksiin, palvelumaksuihin ja muihin elämän vaativiin asioihin, nähden eripuraa olemassa. Ja lasten päivähoitomaksut ynnä koulumaksut ja muut olivat myöskin tässä yhtenä tekijänä.

Täällä eduskunnassa keskusteltiin 7. päivä joulukuuta eriarvoistumiskehityksestä, ja kun tätä lapsiasiainvaltuutetun kertomusta luki, niin kyllä monta kertaa mieli palasi tuohon keskusteluun, jota tuolloin 7. päivä yöllä täällä eduskunnassa kävimme. Kyllä tässä kertomuksessa monet meidän opposition puolelta esille nostamat asiat tulivat alleviivatuiksi.

Vielä tähän loppuun haluan todeta, että tämä analyysi osoittaa, miten ratkaisevaksi muodostuu valtion rooli ja ohjausmekanismit lapsipolitiikan muotoutumisessa. Samalla tämä raportti osoittaa monia vuotokohtia yhteiskuntapolitiikan muuttumisessa oireiden hoitamiseen ihmisen sijaan. Sen vuoksi tämä maksuton koulupolku on yksi parhaita tulevaisuuden eväitä, joita voimme Suomessa tehdä.

17.53 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Huomenna on naistenpäivä. Meillä naisilla on suurin vastuu ja päätösvalta siitä, kuinka paljon lapsia syntyy. Miksi me naiset sitten synnyttämme lapsia yhä myöhemmin, yhä vähemmän tai emme sitten lainkaan? Nyt käsitteilyssä olevassa lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa on esitetty paljon hyviä ja tärkeitä asioita. Meidän pitää ottaa nämä kaikki kohdat vakavasti. Mikään puolue tai kukaan kansanedustaja ei halua ainakaan tunnustaa tehneensä mitään päätöstä, joka heikentää lasten tilannetta tai naisten asemaa. Olemme olleet hallituksessa jokainen puolue kerrallaan ja olemme omasta mielestämme yrittäneet tehdä parhaamme, mutta lasten syntyvyys vain vähenee ja vähenee. Me naiset emme jostakin syystä halua tai tee enempää lapsia tähän maa-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

ilmaan. Lapset ovat tosin aina luojan lahja, ja meillä naisilla pitää olla aina mahdollisuus päättää, teemmekö lapsia sitten ollenkaan.

Lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle tulee todella sopivaan aikaan, kun eilen Yleisradio uutisoi lapsilukujen romahtamisesta. Viimeksi näin vähän vauvoja on syntynyt Suomessa vuonna 1868. Tuolloin Suomessa elettiin kolmatta nälänhädän vuotta, nyt meillä ei ole nälänhätää. Viljasadot olivat huonoja ja sääolosuhteiden takia huonontuneet kahtena vuonna peräkkäin, ja ihmiset kuolivat nälkään ja sairauksiin. Jotkut maakunnat menettivät lyhyessä ajassa jopa viidennekseen väestöstään.

Ja millainen on Suomi tänään? Monista epäkohdista huolimatta kansainvälisestikin vertaillen hyvinvoinnin kärkimaita, mutta lapsia ei enää synny. Viime vuonna Suomen väkiluku on kasvanut ainoastaan maahanmuuton ansiosta. Onko tämä kuitenkaan kestävä tie Suomen kansan ja kulttuurin säilymisen kannalta, jos tilastot jatkuvat tällaisina vaikkapa seuraavan sadan vuoden loppuun?

Yhteiskunnan on tietysti edistettävä hyvää perhepolitiikkaa. Esimerkiksi opiskelevien nuorten äitien ja isien tai monilapsisten perheiden asema on usein hyvin haastava. Kaikilla puolueilla on varmasti peiliin katsomista kuluneiden vuosikymmenten ajalta, onko tarpeeksi tehty lapsiperheiden aseman edistämiseksi. Kuitenkin kyse on monessa suuressa määrin myös siitä, että yhteiskunnassamme asenteita tulisi muokata lapsiystävällisemmäksi. Nykyään, kun mielensä pahoittaminen on muotia, herkästi loukkaannutaan ja koetaan lapsettomien ihmisten syyllistämisenä, kun koetetaan käyttää lasten hankkimiseen ja suurempiin lapsilukuihin kannustavia puheenvuoroja. Tämä on kuitenkin täysin välttämätön tavoite. Esimerkiksi SDP:n puheenjohtaja, edustaja Antti Rinne oli aivan oikeassa puhuttaessa synnytystalkoista. Nämä laskeneet syntyvyysluvut on kansallinen katastrofi. Se on otettava vakavasti. Kaikkia perhepoliittisia toimia suunniteltaessa ja tehtäessä on tämä lähtökohta otettava huomioon.

Arvoisa puhemies! Me naiset, koemmeko olevamme tasa-arvoisia, vaikka tekisimme useamman lapsen? Voimmeko olla reilusti ylpeitä siitä, että meillä on useampi lapsi? Kyse on isosta asenneasiasta. Meidän on haettava esille kaikki asiat, jotka tekevät useamman lapsen tekemisen ei saa olla naiselle mikään arvovalintakysymys. Meidän pitää saada kokea, että kaikki lapsemme saavat samat yhteiskunnan edut, oli lapsi pienestä tai suuresta perheestä. Me naiset emme saa kuitenkaan kokea, että meidän velvollisuutemme olisi olla mikään lapsentekokone. Oma jaksamisemme ja terveytemme on tärkein asia, koska vain siten me jaksamme antaa parhaamme läheisillemme, siis lapsillemme, puolisollemme sekä muille läheisille, joitten kanssa yhdessä hoidamme lapset. Emme saa unohtaa myöskään suku- ja muun läheisen yhteisön merkitystä. Lapset ovat meidän yhteinen asiaamme. Kannetaan lapsista vastuu yhdessä.

Lastenteko ja hoitovapaat eivät saa vähentää meidän naisten eläkettä. Meidän pitää voida luottaa, ettemme ole yksin vastuussa lapsistamme. Työnantajamme eivät saa kärsiä siitä, että ottavat töihin nuoren naisen, siis potentiaalisen äidin. Meille äideille pitää antaa mahdollisuus irrottautua töistämme lyhyksikin ajoiksi, jos lapsemme etu sen tarvitsee. Näin ollen: hyvää huomista naistenpäivää kaikille naisille!

17.59 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Onhan tämä keskustelu tänään illalla täällä salissa ollut paikoin hyvinkin värikästä. On harmi, että täällä ei ole nyt siis yhtään koomuksen kansanedustajaa paikalla, mutta kun täällä ensimmäinen debatti käytiin, niin

kyllä sieltä oikeistoriveistä kovasti hämmästeltiin, että minkä takia tässä nyt on raportti, lapsiasiamiehen raportti, jossa ei hallitusta kehua. Ja eihän se nyt näin tietenkään voi olla, että hallituksen kehumiseksi tämä raportti on tehty. Ne ovat ne muut maat, joissa tämän-tyyppiset asiamiehet sitten kirjoittavat sellaista tekstiä, mikä hallitukselle sopii.

Tulin tänne istuntoon Karakalliosta. Siellä oli 90 eläkeläistä, ja he kaikki kantavat valtavasti huolta suomalaisesta lapsipolitiikasta. Heillä on nimittäin lapsenlapsia ja vielä lapsenlapsenlapsiakin tässä maailmassa. He totesivat yhteen ääneen, että hallituksen uskottavuus yhteisten asioiden hoitajana on ollut jo pitkään heikolla tasolla. He totesivat erikseen, että sote-uudistus ei ole enää niillä raiteilla, joilla alun perin tarkoitus oli parantaa ihmisten sosiaali- ja terveystalvueluita, vaan tämä sote-uudistus on muuttunut hallituksen käsissä tämmöiseksi valtapolitiikan ja suhmuroinnin sekamelskaksi. — Nyt painotan, että tämä oli siis heidän mielipiteensä, eli 90 eläkeläistä Espoon Karakalliossa.

He ihmettelivät kovasti tätä päivähoito-oikeuden rajausta työttömien lapsilta, eivät ymmärtäneet tätä ollenkaan. Sitten he ihmettelivät, vaikka itse eläkkeellä ovat, että työttömiä kohdellaan tänä päivänä niin huonosti, että nämä uudistukset ovat paljastuneet kylmiksi kurjistustoimiksi. He puistelivat päätään ja ihmettelivät, että kyllä eletään aikoja. Koulutuksen eriarvoisuuden kasvu, se näkyy etenkin alle 25-vuotiaiden nuorten miesten pääty-misenä yhteiskunnan ulkorajoille vailla koulutusta, harjoituspaikkaa tai työtä, ja he ihmettelivät kovasti, että miten hallitus ei peru koulutusleikkauksiaan, vaikka tutkimukset osoit-tavat selkeästi, että nyt on viimeinen hetki perua, jotta Suomella olisi parempi tulevaisuus. Eli hallitus ei kuuntele asiantuntijoita, ei välitä tutkimuksista, ei ota varteen myöskään kansalaisten palautetta. Tuntuu todella kurjalta sanoa, mutta ei totuudesta vaikeneminen hyödyt yhtään ketään. Siksikin tämä lapsiasiainvaltuutetun toimintakertomus on äärimmäisen tärkeä. Siinä analysoidaan niin lapsiasiainvaltuutetun kuin muutaman Suomen huip-puasiantuntijan — muun muassa Matti Rimpelä on siellä yhtenä kirjoittajana — toimesta Suomen lapsipolitiikan epäonnistumiset ja katsotaan, mitä pitäisi tehdä, jotta tulevaisuus olisi parempi. Kyllä tämän lapsiasiainvaltuutetun toimintakertomuksen pitäisi olla pakol-linen luettava jokaiselle kansanedustajalle, mutta erityisesti hallituksen ministereille.

Haluan nostaa tästä ansiokkaasta toimintakertomuksesta yhden osion erityisesti keskus-teltavaksi, osion, joka on otsikoitu sanoilla ”Lastensuojelun arvo ja ahdinko”. Ja lainaus: ”Asiakasmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti sekä avo- että sijaishuollossa, ja sosiaali-työntekijät ovat olleet jo pitkään ylikuormitettuja. Tähän ovat johtaneet monet syyt, eivät vähäisimpinä muiden palvelujen leikkaukset.” — Tällä hallituskaudella tehty leikkauk-set. Ja nyt, kun maakuntauudistus tulee toteutumaan, [Sirpa Paatero: Jos!] esimerkiksi pel-kästään Uudellamaalla, omassa kotimaakunnassani, edellytetään 61,1 miljoonan euron säästöjä. Eli niiltä, jotka lähtevät sinne maakuntavaltuustoon sitten päättäjiksi, edellyte-tään 61,1 miljoonan säästöjä. Ja mistä leikataan — mistä leikataan? Perinteisesti on leikat-tu perheiden palveluista, lastensuojelun tukitoimenpiteistä, ennaltaehkäisystä. Ja eihän tämä ole millään tavalla kestävää. Tämä koko maakuntauudistus pitäisi hyvin nopeasti saattaa roskakoriin: sinne, minne se kuuluu. Tämä ei ole vain minun mielipiteeni. Muun muassa kokoomuksen kansanedustajat ovat olleet täysin samaa mieltä, puhumattakaan omasta sosiaalidemokraattien ryhmästä, jossa meillä jokaisella on tämä sama käsitys.

Eli mitä tässä Suomenmaassa tapahtuu lapsipolitiikassa? Siellä on palvelukokonaisuuksien heikko hallinta, joka johtaa tapausten kasaantumiseen viimesijaiseen palveluun. Lap-siasiainvaltuutettu esittää näitä korjausehdotuksia: Ei enää tämmöisiä lyhyitä, yhden halli-tuskauden aikaisia kehittämisprojekteja, vaan pitkäkestoista, aitoa lapsipolitiikkaa — tämä

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

lapsistrategia, josta täällä monet ovat puhuneet ja jota lapsiasiainvaltuutettu ehdottaa. Ja hän toteaa myöskin erään tosi tärkeän asian, eli kun me kehitämme palveluita, meidän pitää kuulla myöskin palveluiden käyttäjiä eli niitä kokemusasiantuntijoita.

Tässä täytyy sanoa, että kun viime hallituskaudella tehtiin valtavan laaja lastensuojelun selvitystyö, jota johti Aulikki Kananoja, niin minkä takia tällä hallituskaudella tehdään tuo sama selvitys uudestaan. Eli Aulikki Kananoja selvitti jo viime hallituskaudella, mitä toimenpiteitä tarvitaan, jotta suomalainen lastensuojelu saadaan toimivaksi, ja tällä hallituskaudella ministeri Saarikko on asettanut Aulikki Kananojan johtamaan selvitystyötä, jonka loppuraportti luovutetaan ehkä ensi syksynä, mikä tarkoittaa sitä, että tällä hallituskaudella ei päästä tekemään niitä tarvittavia toimenpiteitä. Jos olisi otettu se viime kaudella tehty selvitystyö, laitettu toimenpiteet eteenpäin, niin meillä olisi tällä hetkellä jo parempi tilanne lastensuojelussa. Tätä kaksinaismoralismia ihmettelen kovasti, miten näin kestävästi ikään kuin annetaan ymmärtää, että ollaan kovasti puuhastelemassa, että asioihin saadaan parannusta, mutta käytännössä ne toimet olisi voitu tehdä jo aikaa sitten. Hallituskausi lähestyy loppuaan, ja meidän lapsipolitiikkamme näyttää siltä, että jää seuraavan hallituksen kontolle, että me saamme siihen parannusta. Toivottavasti me demarit olemme siellä, toivottavasti olemme siellä, muut vastuulliset puolueet, jotka aidosti haluavat tekoja eivätkä ainoastaan puheita. — Kiitos, puhemies.

18.06 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Täällä monet kollegat ovat lämpimästi tukenet lapsiasiainvaltuutetun vetoomuksen toivetta luoda lapsipolitiikalle nämä yhteiset tavoitteet ja myöskin konkreettiset mittarit sekä laatia kansallinen lapsipolitiikan strategia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen pohjalta.

Olin itsekin lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen esittelyssä Säätytalolla, ja siellä eräässä asiantuntijapuheenvuorossa nostettiin myös esille tämä lapsiperhepolitiikka, että meillä harvoin pystyy olemaan lapsipolitiikkaa, ellemme ajattele myöskin sitten sitä lapsen lähiyhteisöä, elikkä tarvitsemme sitä lapsiperhepolitiikkaa. Aivan niin kuin lapsiasiainvaltuutettu on todennut, niin tietoon, politiikan läpinäkyvyyteen ja jatkuvuuteen perustuvan päätöksenteon kannalta eduskunnan määrittelemät mittarit ovat välttämättömät.

Pidän myöskin oikeina ja oikeutettuina lapsiasiainvaltuutetun huomioita lapsipolitiikan sirpaleisuudesta ja myöskin näitten lapsivaikutusten arvioinnin heikkoudesta tai jopa puutumisesta kokonaan lapsia ja perheitä koskevien lakiesitysten yhteydessä. Tästähän me olemme täällä salissa debatoineet aika paljon. Se on varmasti myöskin syy, minkä tähden muutoin erilaisia projekteja ja monenlaisia erilaisia ohjelmia ja toimenpidekokonaisuuksia sinällään paljon sisältävä, voisiko sanoa, monien toimijoitten yhteistyö on niin huonosti yhteensovitettua ja voidaan puhua siitä, että hyvinvointivaltio alisuorittaa tällä politiikka-sektorilla.

Talousarvion yhteydessä näitten lapsivaikutusten arviointi olisi varmaan ehkä se kaikkien keskeisin, jotta sitten lasten puolesta puhuminen ei jäisi vain juhlapuheitten asteelle. Toivon, että hallitus ottaa tästä vaarin ja toteuttaa tämäntyyppisen arvioinnin jo kevään kehyspäätösten yhteydessä. Toivon, että myöskin kunnissa ja sitten mahdollisesti näissä tulevista maakunnissa tehtäisiin lapsivaikutusten arvioinnit ainakin siinä yhteydessä, kun ollaan rahaa jakamassa ja mietitään, mitä itse kukin talouspäätos sitten tarkoittaa. Hyvin suuri osa näistä lapsiperheitten tarvitsemista palveluista tuotetaan ja niistä päätetään tänä päivänä kunnissa. Tietysti sitten, jos hallituksen suunnitelmat toteutuvat, tulevaisuudessa siellä maakunnissa on entistä suurempi rooli.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Arvoisa puhemies! Suomessa on arvioitu, että jopa 100 000 lasta elää pienituloisissa kotitalouksissa, ja heikko-osaisuus on sellainen asia, joka periytyy usealla elämän osa-alueella, esimerkiksi terveydessä ja koulutuksessa, ja siirtyy toisaalta sukupolvelta toiselle. Eduskunnan lapsen puolesta -ryhmässä olemme pohtineet tuota lapsiperheköyhyyttä ja toivoneet, että tätä aihealuetta oltaisiin täällä eduskunnassakin käsitelty ihan omassa ajankohtaiskeskustelussa, koska monet suomalaiset kantavat huolta lasten ja perheitten hyvinvoinnista ja toimeentulosta. No, tällä kaudella me emme siihen aiheeseen ole päässeet omassa ajankohtaiskeskustelussa, mutta nytten, kun olen kuunnellut täällä kollegojen puheenvuoroja, tuntuu, että tämän keskustelun yhteydessä on haluttu myöskin tätä aihealuetta sivuta ja on puhuttu muun muassa esimerkiksi tästä toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta. Se on tietenkin hyvä — tapahtuuko se sitten omassa aihepuheenvuorossa vaiko sitten tämän toisen asian yhteydessä — pääasia, että tämä asia nostetaan esille.

Ihmisen hyvinvointi, sen perusta rakentuu lapsuudessa, ja lapsuusiän olosuhteet vaikuttavat koko elämän terveyteen ja hyvinvointiin ja muun muassa siihen tulevaisuuden työkykyyn. Köyhyys tarkoittaa usein sitä, ettei ole vaihtoehtoja. Lapsen ja nuoren kohdalla se tarkoittaa monesti sitä, että ei voi harrastaa tai osallistua niihin ikätovereitten kanssa vietettäviin vapaa-ajan toimintoihin, ja se osattomuuden ja ulkopuolisuuden tunne sekä huoli oman perheen pärjäämisestä ovat asioita, jotka jättävät lapseen jälkensä aikuisikään saakka. Huono-osaisuuden periytyminen kierre on kyettävä katkaisemaan yhteiskunnan avoimilla mahdollisuuksilla ja vahvalla tuella, ja jokaiselle lapselle ja nuorelle on annettava mahdollisuus kouluttautua ja harrastaa ja uskoa parempaan tulevaisuuteen.

Täällä on muutamissa puheenvuoroissa keskusteltu juuri tästä toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta, ja itse toivon, että se pystyttäisiin toteuttamaan. Kun olen lukiolaisen äitinä katsonut, millä frekvenssillä oppikirjojen valmistajat ja oppimateriaalien valmistajat uusivat noita kirjoja ja oppimateriaaleja, ja niitten lisenssien umpeenmenoajat ovat sellaisia, että lukion ekaluokkalaisen pitäisi jo tietää, tuleeko hän mahdollisesti kirjoittamaan jonkun aineen, ja siinä harkita, minkäpituisen lisenssin ottaa, kyllä minun mielestäni kuitenkin tämän tyyppiselle rahastukselle, mitä tällä hetkellä on nähtävissä tuolla toisen asteen oppikirjojen puolella, on saatava stoppi. Minä en pidä sitä tavoiteltavana, että me täällä nyt sitten salissa yhdessä lupaamme, että kyllä me yhteiskuntana takaamme toisen asteen koulutuksen ja sitä kautta sitten annamme vapaan piikin sinne oppikirjamateriaalien valmistajille, jotka kyllä taatusti tämän asian käyttäisivät hyödyksensä. Eli tähän on saatava joku sellainen järjestelmä, jolla jokaisen lapsen ja nuoren mahdollisuudet kouluttautua tullaan takaamaan, mutta toisaalta en voi nähdä hyvänä tätä tämänhetkistä rahastusmenetelyä, mikä on menossa. Sama koskee myöskin ammatillisen koulutuksen puolta. Siellä on erittäin paljon erilaisia kalliita välineitä, joita opiskelijat joutuvat ostamaan itsellensä, ja samalla tavalla tämä rahastusmentaliteetti näkyy sielläkin puolella.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten ja perheitten hyvinvointiin vaikuttaa paljon myös se, miten me yhteiskunnassa puhumme näistä asioista: korostammeko aina lapsista ja nuorista puhuttaessa niitä ongelmia ja vaikeutta ja haasteita, pidämmekö äitiyttä ja isyyttä arvossa ja annammeko me tilaa vanhempien huolenpidolle ja rakkaudelle omaa lasta kohtaan? Näillä asenteilla on kyllä merkitystä. Kun me käsittelemme esimerkiksi vaikka näitä perhevapaa-asioita, ovatko lapset silloin jonkunlainen tasa-arvo-ongelma tai kansantaloutta haittaava ikävä katkos työurassa vai voisimmeko me ajatella sillä tavalla, että lapset ovat kansalaisia siinä missä aikuisetkin? Väitän, että meillä Suomessa on näissä keskusteluissa aika paljon asennetasolla myöskin korjattavaa.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Täällä on puhuttu paljon myös tästä heikosta syntyvyydestä, huolestuttavan heikosta syntyvyydestä. Kyllä meidän täytyy asettaa strategiseksi tavoitteeksi se, että meillä on lapsimyönteinen yhteiskunta ja niitten tavoitteitten saavuttamiseen käytetään aikaa ja rahaa ja palstatilaa, kun niistä puhutaan.

Toivottavasti esimerkiksi tätä perhevapaaudistusta ei tulevaisuudessa yritetä tehdä sillä tavalla, että siihen ei haluta laittaa missään nimessä yhtään lisäeuroa, vaan siten, että löytyisi aitoa tahtotilaa lisätä perheitten hyvinvointia. Kristillisdemokraattien mielestä me tarvitsemme kyllä sen perhevapaaudistuksen, mutta se on tehtävä niin, että joustoa ja tukea ja valinnanvapautta perheitten arkeen lisätään eikä suinkaan lähdetä vähentämään.

Arvoisa puhemies! Lapsipolitiikan puuttumisella ja yhteiskunnan lapsikielteisyydellä on ihan selkeä kansantaloudessa mitattava hintansa. Valtiovarainministeriö arvioi vuonna 2010, että hedelmällisyysluvun 0,5 prosentin kasvu vähentäisi kestävyysvajetta 1 prosenttiyksiköllä eli tuolloin niillä luvuilla 2 miljardilla eurolla. Trendi on kuitenkin ollut, ikävä kyllä, päinvastainen, eli hedelmällisyysluku on laskenut kymmenessä vuodessa 2,5 lapsesta 1,5 lapseen naista kohti. Suomen 100-vuotisjuhlavuonna syntyneiden lasten määrä väheni ennätyksellisen alas, ja niin kuin kuultiin eilen, uudet ennätykset on todellakin rikottu. Toivottavasti tämäntyyppisiä ennätyksiä ei enää tulevaisuudessa rikota. Me olemme siinä tilanteessa, että väestörakenteen vinouma pahenee ja sen myötä kestävyysvaje. Taloudellisia panostuksia näitten lapsiperheitten ja nuorten etuuksiin kannattaa katsoa myös tästä näkökulmasta, ja jos me voimme lisätä erilaisin toimin nuorten aikuisten halua perheen perustamiseen ja toisaalta perheen luottamusta tulevaisuuteen, niin se panostus kannattaa myöskin taloudellisessa mielessä.

Lapsiperheitten tukeminen on parasta kasvupolitiikkaa. Voi sanoa, että silloin me ihan oikeasti puhumme kansantalouden kovasta ytimestä. Liian usein me ajattelemme niin, että kun me puhumme lapsiperhepolitiikasta, niin se on jotakin pehmoilua, ja siellä käytetään sellaisia pehmeitä adjektiiveja, kun siitä asiasta puhutaan, mutta hei, tämä on kansantalouden kova ydin. Jos tätä asiaa ei saada kuntoon, niin me emme saa kestävyysvajetta kuntoon, ja tämä on oikeasti sellainen, että tämän pitäisi olla kaikissa mahdollisissa talouskeskusteluissa ihan siellä keskiössä, minkälaista perhepolitiikkaa me teemme Suomessa.

18.16 Sirpa Paatero sd: Arvoisa herra puhemies! On ilo ja täytyy kiitokset antaa lapsiasiainvaltuutetulle tästä raportista. Sanotaan, että hyvä raportti nyt viime vuosista mutta antaa loistavan kuvan vuodesta 1945, mitä on tapahtunut, miten eri hallitusohjelmat eri aikakausina ja eri puolueet niissä olleina ovat lasten asioita toteuttaneet. Ilahtunut olin siitä viimeisimmästä osiosta siitä kirjasta, jossa oli katsottu läpi YK:n lasten oikeuksien sopimus ja siellä kaikki artikkelit ja arvioitu sitten, mitkä niistä ovat mitenkin toteutuneet täällä Suomessa. Tämmöistä kokonaispakettia ei ole tähän mennessä sattunut ainakaan omiin käsiini tätä ennen, ja sen takia se on ollut ihan loistava.

Yhtenäinen ajattelu tämän päivän keskustelusta tuntuu olevan siitä, että me tarvitsemme oman lapsipolitiikan tai lapsistrategian tähän Suomenmaahan. Kuulostaa jopa hassulta ja ihan järkyttävältä, että meillä on tehty päihdeohjelmia ja päihdestrategioita, jotka on päätetty tässä eduskunnassa, ja niihin liittyen sivuttu joskus lapsia mutta varsinaista sellaista strategiaa, että olisi keskusteltu lapsista ja lapsipolitiikasta, ei ole tehty.

Tietenkin lasten asiat liittyvät niin moneen eri sektoriin. Kun puhutaan varhaiskasvatuksesta tai kun puhutaan harrastamisesta tai puhutaan asumisesta tai puhutaan toimeentulosta, niin kaikkien näitten osaltahan meillä on olemassa myöskin lapsia koskevat kohdat,

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

joista sitten se toinen kohta, josta tänä iltana olen ollut tyytyväinen ja iloinen, on se, että lapsivaikutusten arviointi halutaan näihin kaikkiin lakiesityksiin sekä budjettiin mukaan.

Tiedän, että joittenkin hallintoihmisten mielestä se on rankkaa ja raskasta, että täältä vaaditaan ja edellytetään tasa-arvovaikutuksia, miesten ja naisten välistä arviointia, jos tehdään valtion budjettia, tai lapsivaikutusten arviointia, mutta ne ovat ne ainoat keinot, joilla ne asiat tulevat näkyviksi, jos ne voidaan sieltä todentaa — myöskin tietysti se, että ne ovat parantuneet, miten ne asiat ovat menneet eteenpäin. Sen takia myöskin mielelläni halusin nähdä tämän.

Tähän YK:n vuonna 1979 tehtyyn lasten oikeuksien sopimukseen Suomikin sitten liittyi ja vihdoin ja viimein sai kirjoitettua myöskin toisen lisäpöytäkirjan alle. On aina hyvä muistuttaa meitä itseämme, että vaikka meillä pääosa, niin kuin tässä on tänään todettu, 80 prosenttia, lapsista voi erittäin hyvin ja asiat ovat kunnossa, niin on Suomi saanut huomautuksia myöskin. Muistan aikaa, kun me olemme saaneet erityisiä huomautuksia esimerkiksi lasten päihteiden käyttöön liittyen, missä Suomi poikkesi hyvin paljon muista maista, ja perheväkivaltaan liittyen, jossa Suomi valitettavasti myöskin poikkeaa muista maista. Elikä näissä kohdin YK:n lasten oikeuksien artiklat ja se, mihin Suomi on sitoutunut, eivät ole toteutuneet, sillä lapset ovat näissä jääneet vähälle.

Meillä slogan ”Hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta lapsipolitiikan uudistamiseen. Lasten ja koko yhteiskunnan parhaaksi”, joka on luettavissa tästä kirjasta, on erittäin hyvä tiivistys. Kun toisaalta tässäkin salissa on keskusteltu siitä, kuinka talous menee parempaan suuntaan ja meillä on hyviä mahdollisuuksia ja Suomessa 100-vuotisen historian aikana ollaan oltu taloudellisesti huomattavasti, huomattavasti heikommassa tilanteessa ja silti on satsattu lapsiin, niin surullista oli se SOSTE-järjestön tekemä analyysi kaksi viikkoa sitten, jossa todettiin, että ihan nyt viime vuoden päätöksillä heikennetään lapsiperheiden taloudellista asemaa. Miten voi olla niin, että meillä on varaa siihen, että vaikka talous kasvaa, niin meillä ei satsata lapsiperheisiin tai opiskelijoihin, jotka työttömien ja eläkeläisten lisäksi olivat siellä toiset, jotka ovat jääneet vähemmälle tässä ja joiden toimeentulo on itse asiassa laskenut? Sen takia tietenkin tätä pitäisi muuttaa.

Me olemme tehneet omia esityksiä, ja niitä on käsitelty täällä joulun alla ja tänä iltana-kin on useita asioita näistä otettu esille.

Päivähoito-oikeuden rajaamista ei olisi pitänyt tehdä, vaan subjektiivinen päivähoito-oikeus olisi yhä edelleenkin pitänyt säilyttää kaikilla lapsilla. Kaikki eivät sitä missään tapauksessa aina käytä, eikä ole varmaan tarpeenkaan, mutta että kaikilla se mahdollisuus olisi ollut, tästä ovat kaikki kasvatustalan ammattilaiset samaa mieltä.

Varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja ei olisi pitänyt kasvattaa, sillä nyt jo tiedetään, että kun ryhmäkoot ovat liian suuria, lasten keskittyminen ja huomio, jonka he tarvitsevat siihen opetukseen ja kaikkien tehtävien tekemiseen, ei riitä, kun niitä lapsia on siellä liian paljon.

Perhevapaauudistus valitettavasti kaatui, jossa olisi vanhemmille tasaisemmin jaettu vastuuta lasten kasvatuksesta.

Oppivelvollisuuden pidentämisestä äsken edustaja Essayah käytti lukiokirjojen osalta esimerkin, mitä ovat monet perheet jopa joutuneet vähentämään tai miettimään uudelleen. Ihan niin kuin joskus kuulemma — en itse ole käynyt oppikoulua — on joskus jouduttu perheissä arvioimaan, voidaanko lapsia laittaa oppikouluun siitä syystä, että se on niin kallias, niin nyt jo joudutaan tekemään samaa siis lukiokirjojen osalta. Eikä ole ihan edullista

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

myöskään ammatillisen koulutuksen käyminen, sillä kaikki laitteet ja varusteet ovat kirjojen lisäksi siellä aikamoinen menoerä.

Lastensuojelun osalta lastensuojelun tasosta on tarve keskustella, ja siihen on saatava parannusta, ja erityisesti myöskin sen ennalta ehkäisevän toiminnan osalta. Eliikkä kotiin vietävien palveluiden ja varhaisen puuttumisen menetelmiä meillä on, ja meillä on hyviä esimerkkejä vaikka Imatralta ja muualta, joita voitaisiin viedä eri puolille Suomea.

Sitten viimeisenä asiana tämä harrastamisen mahdollisuus. Se on jotenkin hieno lause, minkä tämäkin hallitus on ohjelmaansa kirjoittanut, että kaikilla lapsilla tulee olla mahdollisuus harrastamiseen. Mutta kun katsotaan, mitä se käytännössä tarkoittaa, niin jako on se, että valtionosuudet, mitkä menevät täältä valtiolta kunnille ja jotka siihen vaikuttavat, on yksi osa, mistä voidaan keskustella paljonkin. Kuntien päätökset ovat todella merkittäviä siinä, kuinka paljon meillä on esimerkiksi avoimia liikuntapaikkoja, kulttuurin harrastamisen paikkoja, nuorisotaloja, mihin on mahdollisuus mennä ilman, että on omaa varallisuutta tai omaa lompakkoa täynnä. Ja tietenkin se kotitalouksien asema siinä, että mitä enemmän ihmisillä on työpaikkoja, turvattu toimeentulo ynnä muuta, se tietenkin parantaa myöskin lasten harrastusmahdollisuuksia.

Siitä syystä onkin surullista, että muun muassa lapsivaikutusten arvioita ei ole tehty siinä kohtaa, kun täällä hallituspuolueet veivät läpi aktiivimallin, jossa toimeentuloa heikennetään ja ihmisiä ajetaan toimeentulotukiluukulle, niin kuin Kelan pääjohtaja nyt hämmastelee, vaikka se oli jo luettavissa hallituksen esityksestä, tai kilpailukykysovimuksen kohdalla, jossa pienituloisten ihmisten lomarahojen leikkauksen osalta sitten kertomusten mukaan viime kesältä jäivät monelta lomamatkat lasten kanssa toisenlaisiksi, kun lomarahojen leikkaus, 30 prosenttia, tuli yhtäkkiä todellisuudeksi. Näitä ei varmaan ollut siinä kohdassa ajateltu, koska tuskin tällaisia päätöksiä olisi tehty, jos niitä lapsia olisi ajateltu.

18.24 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Vanhemmaksi tuloon ei taida olla täysin valmis koskaan. Huoli vastasyntyneestä lapsesta täytti reilut puolitoista vuotta sitten jokaisen minuuttini ja sekuntini. Se vyöryi heti päälleni peittäen alleen kaiken muun. Se tuntui harteilla fyysisenä painona. Se seurasi suihkuun, kauppaan ja uniin. Ja vaikka kuinka järjellä yritti itselleen selittää toisin, tunne ei antanut järjelle sijaa.

Olen vuosikausia puhunut neuvolajärjestelmämme nerokkuudesta muiden päättäjien tavoin, mutta vasta nyt ymmärrän, miten ratkaisevaa lapsen tulevaisuudelle voi olla vanhempien sieltä saama tuki ja apu. Edelleen on tärkeää seurata lapsen painon kehitystä, mutta lapsen hyvinvoinnin kannalta aivan yhtä tärkeää on kysyä vanhemmalta: miten sinä jaksat?

Lapseni kasvaessa vahvistui myös oma luottamukseni itseeni vanhempana. Huolen tasaantuminen antoi minulle taas tilaa katsoa ympärilleni, muihin lapsiperheisiin. Miten ihmeessä tästä kaikesta selviävät ne perheet, joiden arkea varjostavat vanhemman sairaus, taloudelliset huolet, työttömyys tai lähiverkoston puute? Miten työttömyyden keskellä vanhemmalla voi olla voimavaroja huolehtia vielä siitä, että oma puolipäiväisesti varhaiskasvatuksessa oleva lapsi saisi päiväkodissa kokopäiväisesti olevaan lapseen verrattuna yhtä hyvät lähtökohdat koulupolulle? Miten ulkopuoliseksi ja osattomaksi lapsi voikaan itsensä tuntea jo varhaislapsuudessa — ja tulla vielä kiusatuksi sen vuoksi.

Valintoja korostavassa maailmassamme nämä eivät ole perheiden valintoja. Ne ovat muiden heille tekemiä valintoja. Ne ovat valintoja, joiden vaikutukset kohdistuvat lapsiin. Ne ovat meidän päättäjien tekemiä tai tekemättä jättämiä valintoja. Vanhempina otamme

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

vastuun oman lapsemme hyvinvoinnista, mutta päättäjinä meidän on nyt otettava kollektiivinen vastuu kaikista maamme lapsista.

Arvoisa puhemies! Tänään tässä salissa on ensimmäinen lapsiasiainvaltuutetun eduskunnalle koostama kertomus. Tämän kirjan kanssa on syytä pysähtyä. Ensinnäkin on kiitettävä lapsiasiainvaltuutettua ja kaikkia kertomuksen valmisteluun osallistuneita tästä mittavasta tietopaketista. Samalla on myös katsottava peiliin. Eduskunta ei voi ylpeillä sillä, että päätöksien vaikutukset lapsiin olisi otettu kiitettävällä tavalla huomioon päätöksiä tehtäessä. Juhlapuheidemme huolet lasten eriarvoistumisesta ja nuorten osattomuudesta eivät konkretisoidu kaikkia politiikkalohkoja lävistävänä päätöksentekona. Itse teot jäävät liian usein puuttumaan.

Sen vuoksi Suomen tuleekin aloittaa lasten oikeuksia koskevan kansallisen strategian laatiminen, jossa huomioidaan kaikkien lasten tilanne ja YK:n sopimusten mukaiset oikeudet. Strategia on tehtävä parlamentaarisenä työnä, johon sitoutuvat kaikki eduskuntapuolueet. Pidemmän aikavälin strategian vaikuttavuus on parempi kuin hallitusohjelmien yksittäiset kirjaukset, joita toki niitäkin lisäksi tarvitaan.

Oikeastaan strategian pitäisi muuttaa tapaamme ajatella. Lapsi ei ole vain yksi muistilistalla oleva näkökulma vaan tapa ajatella ja hahmottaa maailmaa. Johdonmukaisuutta ja kokonaisvaltaisuutta tarvitaankin päätöksenteossa lisää, jotta lasten asema tulisi paremmin olennaiseksi osaksi päätöksentekoprosesseja. Kovaa talouspolitiikkaa on investoida lapsiin.

18.29 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! ”Suomi elää hyvinvointivaltion alisuoriutumisen aikaa”, näin sanoo lapsiasiainvaltuutettu Tuomas Kurttila ensimmäisessä kertomuksessaan eduskunnalle. ”Emme riittävästi onnistu nostamaan heikossa asemassa olevia lapsia hyvinvoinnin, lahjakkuuden ja sosiaalisen nousun kärryille. Tästä kärsivät kaikki”, hän jatkaa. Lapsiasiainvaltuutetun viesti on vakava. Olemme vaarallisesti luisumassa historiassa taaksepäin aikaan, jolloin lasten tulevaisuuden mahdollisuudet määritteli vanhempien varallisuus.

Arvoisa puhemies! Haluan kiittää lapsiasiainvaltuutettua ansiokkaasta kertomuksesta. Toivon todella, että se herättää meidät kaikki vakavaan pohdintaan siitä, miten varmistamme jokaiselle, ihan jokaiselle lapselle hyvän lapsuuden ja vahvat eväät tulevaisuuteen.

Aiemmissa puheenvuoroissa on nostettu esiin tärkeitä asioita, kuten huoli palveluiden pirstoutumisesta, lastensuojelun asiakasmäärien kasvu, lapsiperheköyhyyden lisääntyminen, varhaiskasvatuksen laadun heikentyminen ja varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen. Itse haluan nostaa esiin laadukkaan ja tasa-arvoisen peruskoulun. Jokaisen lapsen pitää voida osallistua opetukseen ja saada siitä välttämättömät elämäntaidot. Jos lapsi tarvitsee erityistä tukea koulunkäyntiin, hänellä on oikeus siihen.

Tämän päivän Suomessa koulutuksen yhdenvertaisuus on vaakalaudalla. Koulutuksesta on leikattu liikaa, eivätkä resurssit enää riitä turvaamaan tasa-arvoisen koulutuksen toteutumista. [Tapani Tölli: Onko peruskoulusta leikattu?] Koululaisten oppimistulokset ovat laskussa, ja heikosti menestyvien oppilaiden määrä kasvaa voimakkaasti. Vanhempien koulutus ja varallisuus näkyvät oppimistuloksissa yhä selvemmin. Sukupuolten väliset oppimiserot ovat Suomessa OECD-maiden suurimmat. Joka kahdeksas poika ei osaa lukea kunnolla peruskoulun jälkeen. Alueiden ja kuntien väliset erot ovat kasvaneet, ja kaupunkien sisälle on syntynyt huono-osaisuuden taskuja. Kolmasosa kunnista on vähentänyt perusopetuksen määrää vuonna 2016. Erot opetustuntien määrässä kuntien välillä saattavat

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

olla jopa lukukauden verran. Olemme epäonnistuneet yhdessä peruskoulun ydintavoitteista: kotitaustan, asuinpaikan ja sukupuolen aiheuttamien erojen tasaamisessa. Korjausliikkeiden aika on nyt.

Arvoisa puhemies! Suomen perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin peruskoulutusta. Jokaisella on oikeus kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Tämä oikeus ei Suomessa jokaisen kohdalla toteudu. Lukion ja ammatillisen koulutuksen kustannukset ovat monelle kohtuuttomat. Kirjojen ja työvälineiden kalleus pakottaa osan nuorista keskeyttämään opintonsa. Joka kuudes ammattiin opiskeleva on turvautunut pikavippeihin taloudellisessa ahdingossaan. Toisen asteen opinnoista onkin tehtävä aidosti maksuttomia. Siitä syntyvät kustannukset maksavat itsensä takaisin ehkäisemällä nuorten syrjäytymistä.

Edustaja Essayah nosti omassa puheenvuorossaan huolen siitä, että lupaamalla maksuttoman toisen asteen avaamme piikin oppikirjojen tekijöille. Huoli on sinänsä aiheellinen, mutta sen ei pidä estää tärkeän tavoitteen edistämistä. Maksuttomuuden toteuttaminen tulee tehdä niin, ettei siitä mikään taho voi rahastaa välistä.

Arvoisa puhemies! Monen koululaisen oikeutta täysimääräiseen kasvuun ja kehitykseen heikentää myös koulukiusaaminen. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista toimintarajoitteista tai ulkomailla syntyneistä nuorista jopa 40 prosenttia kokee kiusaamista. Kiusaaminen ja rasismi kouluissa on saatava loppumaan, ja tähän tarvitaan vahvempia toimia.

Oppilaiden oikeus turvalliseen oppimisympäristöön vaarantuu myös silloin, kun koulurakennuksessa on sisäilmaongelma. Sisäilmaongelma voi estää opetukseen osallistumista ja pahimmillaan sairastuttaa lapsen pysyvästi. Sisäilmaongelmiin on puututtava viipymättä jokaisessa kunnassa, ja valtiolta on saatava tähän tukea.

Arvoisa puhemies! Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus suojeluun kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Valitettavasti tämä oikeus ei tällä hetkellä toteudu. Yläkoululaisista ja toisen asteen tytöistä 30 prosenttia ja pojista noin 10 prosenttia on kokenut seksuaalista häirintää. Se on ihan liikaa. Siksi on hienoa, että kouluille on tehty opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Jokaisessa koulussa on pidettävä huoli siitä, että seksuaalinen häirintä otetaan vakavasti ja siihen puututaan joka kerta, kun sitä ilmenee. Näitä ohjeita todellakin tarvitaan. Viimeaikaisten Me too -uutisten joukossa on monta kertomusta siitä, kuinka häirintä on painettu villaisella useiden vuosien ajan ja opettaja päästetty pälkähästä. Tällaisia tarinoita ei saa tulla enää yhtään lisää. Jokaisen lapsen ja nuoren koskemattomuus on pystyttävä takamaan.

Sama koskee perheväkivaltaa. Lapsen oikeuksien sopimus turvaa oikeuden suojeluun kaikelta väkivallalta ja laiminlyönniltä sekä ruumiilliselta kuritukselta. Viime kädessä lapsen fyysisen turvallisuuden takaa lastensuojelu. Ennen ylikuormittunutta lastensuojelujärjestelmää perheille tarvitaan matalan kynnyksen ennalta ehkäiseviä palveluita tukemaan vanhemmuutta ja perheen hyvinvointia. Suomessa lasten kurittaminen fyysisesti on lailla kielletty. Vaikka kuritusväkivalta on vähentynyt, sitä esiintyy edelleen. Lastensuojelun Keskusliiton kyselyssä 41 prosenttia vastaajista kertoi kurittaneensa lasta joskus, ja väkivallalla uhkailu on kasvanut. Vaikka nollatoleranssiin on vaikea päästä, siihen on silti pyrittävä kaikin keinoin. Sama koskee muuta perheväkivaltaa. Perheväkivalta vaikuttaa aina myös lapsiin, vaikka fyysinen väkivalta ei kohdistuisikaan heihin. Se voi vaikuttaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin. Väkivallan ehkäisyssä on tärkeää edistää lasten tie-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

toisuutta omista oikeuksistaan sekä lasten turvataitokasvatusta. Jokaiselle lapselle ja nuorelle on oltava selvää, mitä eroa on huolenpidolla ja häirinnällä ja mihin saa vetää rajan.

Arvoisa puhemies! Aiemmin tänään puhuimme kulttuurin merkityksestä. Lasten oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus omaan kulttuuriin ja kieleen. Vaikka lainsäädännössä asia on huomioitu, niin käytännössä oikeus ei toteudu riittävästi saamelaiden ja romanilaiden kohdalla. Suuri osa saamenkielisistä lapsista asuu saamelaisalueen ulkopuolella, eikä heidän oikeuttaan omankieliseen varhaiskasvatukseen ja koulutukseen siellä ole turvattu. Tähän tarvitaan parannusta. Romanien kohdalla on kiinnitettävä erityistä huomiota koulunkäynnin tukeen sekä lasten ja nuorten kokemaan syrjintään.

Arvoisa puhemies! Hallituksen lapsipolitiikka on ollut poukkoilevaa ja ristiriitaistakin. Ensin hallitus heikensi lasten oikeutta päivähoitoon rajaamalla subjektiivista päivähoito-oikeutta, sen jälkeen paransi sitä alentamalla varhaiskasvatusmaksuja. Lapsen etua ei ole riittävästi arvioitu päätöksenteossa. Kaikessa päätöksenteossa tulisi arvioida lapsivaikutukset niin etu- kuin jälkikäteen. Nämä arviot hallitus on liian usein jättänyt tekemättä. Suomeen tarvitaan pitkän aikavälin kansallinen lapsistrategia, mikä ylittää hallituskaudet ja takaa pitkäjänteisen lapsi- ja perhepolitiikan. Lapsen edun on oltava päätöksenteon keskiössä puheiden lisäksi myös teoissa.

18.38 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle vuonna 2018 on toki hienoa luettavaa ja painoasultaan todella upea teos.

Mutta ennen kuin menen itse asiaan, totean pari asiaa, mitä tässä demarit omista puheenvuoroissaan nostivat esille ihan tietoja vääristellen, että keskusta olisi joskus vastustanut peruskoulun tuloa Suomeen. Päinvastoin, keskusta oli innokkain kannattaja. Silloinen keskustan puheenjohtaja Johannes Virolainen oli tämän aatteen suurin kannattaja ihan varmasti, ja hänhän muun muassa oli henkilö, joka väellä ja voimalla ajoi sellaiseen pieneen kaupunkiin kuin Joensuu silloisen korkeakoulun, josta sittemmin on tullut Itä-Suomen yliopisto. Ilman Johannes Virolaisen päättäväisyyttä meille ei olisi koskaan tullut sitä korkeakoulua Joensuuhun. Demaritan vastustivat silloin korkeakoulun tuloa Joensuuhun, mutta me tiedämme kaikki, miten tosiasiat ovat, niin että kannattaa poliittisissakin puheissa kuitenkin pitäytyä totuuksissa. Se lienee kaikkien kannalta viisainta.

Toinen asia sitten päivän asiaan mennäkseni: Edustaja Tölli tuossa äsken totesi, ja olemme hänen kanssaan tästä asiasta monta kertaa keskustelleet, että kun kansakoulut aikanaan olivat tässä maassa, niin lukutaidottomuus ei ollut mikään ongelma. Kaikki koulusta lähteneet oppilaat osasivat lukea — tänä päivänä eivät. Se ei varmaan johdu siitä, että politiikat ovat menneet vähän väärin. Yhteiskunta on muuttunut niin valtavasti, että lasten kannalta epäolennaiset asiat ovat tulleet tärkeiksi ja se oppiminen on jäänyt sivuseikaksi ja muun muassa toisen ihmisen kunnioittaminen ei ole enää hyve. Se taas on pitemmän tarinan asia, mikä tässä rikkoutuneessa yhteiskunnassa on valtava ongelma, kun ei enää tiedetä isää eikä tiedetä äitiä. Voi olla kaksi äitiä muttei yhtään isää ja sitten useampiakin muita siinä samassa kuviossa: kasvatapa siinä sitten lapsia oikein menestyksellä.

Mutta sitten asiaan syvällisemmin:

Lapsen elämän kannalta ensiarvoisen tärkeä asia on oma koti, tasapainoinen koti, missä isä ja äiti ovat, nykyisessä menossa kun ei enää todellakaan tiedä, mikä se perhe on. Alkaa olla semmoinen tilanne joissakin talouksissa, että on kuin osto- ja myyntiliike: kasvatapa siinä sitten lapsia rauhallisesti ja onnellisesti. Kyllä lapsi tarvitsee turvallisuutta. Rakkautta ja rajoja se lapsi tarvitsee eikä mitään demarien ihannoimia suuria julistuksia taikka val-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

tavaa määrää virkamiehiä. Lapsi tarvitsee kodin eikä mitään muuta, turvallisen kodin, missä vanhemmat rakastavat sitä lasta, rakastavat ja antavat hänelle rajoja, missä elää. Lapsi tarvitsee aivan varmasti sen perheen ympärilleen vielä pitkään. Ja vanha kansanviisaushan sanoo, että pienenä lapsi polkee äidin syliä, isona sydäntä. Tämän kun me edustajat muis-taisimme, että mitkä ovat ne perustotuudet. Niitä ei puolueohjelmilla eikä millään muulla-kaan ohiteta.

Täällä vihreiden eduskuntaryhmän puheenjohtaja Krista Mikkonen luetteli valtavan määrän ongelmia, mitä on tehty, mutta voin sanoa, että kun joskus 70-luvulla tai 60-luvul-la oli ongelmia — se on totta, että niitä oli — silloin kuitenkin kansakoulu toimi ja joka ta-pauksessa kasvatusta annettiin ja hyvät tavat olivat kunniaassa. Toivoisin, että kun historiaa siteerataan, niin sitä ei lähdetä vääristelemään. Tämän päivän Suomessa sentään ne ongel-mat, jotka ovat olemassa, ovat paljon vakavampia ja monesti ja hyvin, hyvin usein ne liit-tyvät perheiden hyvinvointiin, onko sitä taloudellista mahdollisuutta kasvattaa lapsia, an-taa lapselle mahdollisuus hyviin harrastuksiin, hyvään kaveripiiriin ja ennen kaikkea sii-hen normaaliin elämään, mitä tällä hetkellä Suomessa normaalina elämänä pidetään.

Tällainen jatkuva moittiminen siitä, että nyt tämän hallituksen aikana on tehty valtavan huonoja päätöksiä, osittain pitää paikkansa, mutta taloushan oli pantava kuntoon. Kuvitte-leeko joku opposition kansanedustaja, että olisimme sillä viime vaalikauden menolla jat-kaneet, kun olimme Kansainvälisen valuuttarahaston portteja kolkuttelemassa kriisivaltio-na kuten Kreikka? Edustaja Filatov vallan hyvin tietää, että 20 miljardin euron velanotolla vaalikautta kohden, jos toinen 20 miljardia tällä kaudella olisi otettu velkaa, sama kohtalo olisi ollut kuin Kreikassa. Se on fakta, ihan varmasti. Kolmesta isosta kansainvälisestä luottoluokittajasta kaksi oli näyttänyt jo keltaista korttia. En uskaltaisi eikä minun kanttini ainakaan kestä enää sitä kolmatta katsoa. Toivon, että kun te nostatte näitä asioita esille ja punotte päätä sillä hetkellä, että olisimme voineet sillä hulvattomalla talouden, sanotaan-ko, romutussysteemillä jatkaa, niin unohtakaa koko juttu. Kyllä poliittisillakin puheilla pi-tää joku tolkkua olla.

Lapsen elämän kannalta tärkeää on se, että hän saa ensinnäkin pienenä siinä kodissa ja perheessä hyvät palvelut, sitten hänellä on käytettävissään neuvolapalvelut omassa koti-kunnassaan, sitten hänellä on hyvä alakoulu, missä on hyvät opettajat, hyvät kaverit, sitten hän tarvitsee tietysti yläkoulun sen jälkeen ja sen jälkeen tietysti sen yhteisön, missä hän kasvaa. Vanha kansanviisaushan sanoi, että kylä lapset kasvattaa, ja se muuten piti paik-kansa. Opetettiin käyttäytymään, opetettiin sosiaalista elämää ja opetettiin toisen ihmisen kunnioittamista. Tänä päivänä, kun menee vaikka rautatieasemalle ja kuuntelee hetken ai-kaa sitä tekstiä, mitä pienten lasten suusta siellä kuulee, niin ensinnäkään näiden lasten ei pitäisi olla siellä ja toinen juttu on semmoinen, että se teksti, mitä siellä kuulee, saa tällai-sen ujon maalaispojan punastumaan jo ensimmäisen minuutin jälkeen. Missä vika on? Pi-täisikö siihen joku virkamies panna vahtimaan? Haloo, mieltikääs nyt, hyvät ystävät, vä-hän, mistä tämä homma on kiinni. Kyllä sen lapsen tarvitsee olla illalla kotona silloin, kun viimeiset junat Helsingin rautatieasemalta lähtevät tuonne maakuntiin. Sen lapsen paikka on silloin kotona eikä rautatieasemalla. Siihen eivät demarien asettamat virkamiehet eivät-kä opposition isot vastalauseet auta yhtään mitään, kun sen lapsen pitäisi olla kotona.

Valtiontalous on se perusta tietenkin, mikä luo kuntien talouden, mutta katsokaapa vii-me vaalikaudella, mitä tapahtui. Meillä oli noin 40 kuntaa kriisikuntastatukseen menossa. Nyt tällä hetkellä, jos oikein muistan, luku on kolme kuntaa. Kotikuntanikin talous on edel-leen sellainen, että vaikka piti olla negatiivinen tilinpäätös ja siihen varauduttiin tiettyjen

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

seikkojen takia, siitä huolimatta näyttää, että tulos on positiivinen. Jos ei työtä saada lisää ihmisille, niin kaikki tällaiset toimenpiteet, joilla rahaa syydetään seurausten hoitoon, eivät auta yhtään mitään pitkässä juoksussa, koska syihin on päästävä käsiksi. Se on aivan sama, kun jos jollakin on keuhkokuume, niin sen oireiden sietämisen kestämiseen saatu lääkitys ei auta yhtään mitään. Se tauti on poistettava, niin kuin tässäkin asiassa se tauti, miksi meillä on onnettomia perheitä tässä maassa, on poistettava. Virkamiehet ja hienojen selonteiden tekeminen asiasta eivät auta yhtään mitään, jos emme saa niille ihmisille töitä ja toimeentuloa.

Sitten jos vielä sen jatkoksi hämmennämme tällä nykyisellä filosofialla, että perheessä saattaa olla kaksi äitiä, isästä ei ole tietoaakaan ja porukka vaihtuu siinä huushollissa, että ei tiedä enää viikon kuluttua sosiaaliviranomainen, kuka oikeasti se isä on tai äiti, kyllä kai siinä pieni lapsi joutuu jo sellaiseen pyöritykseen, että ei selväjärkinen aikuinenkaan saa siitä enää mitään selvää. Kyllä näissä perusasioissa kannattaa pysyä. Ne vuosituhantiset perinteet, mitkä ihmiskunta on opettanut meille, eivät ole yhtään tänä päivänä vanhenneet. Päinvastoin, ne ovat entistä enemmän kunniaa.

Sitten kun lapsi kasvaa, on tärkeää, että hän saa hyvää liikuntaa. Meillä alkaa olla hyvin, hyvin paljon lapsia, joilla on kakkostyyppin diabeteksen oireita jo nuorena — kakkostyyppin diabeteksen oireita nuorilla lapsilla. Joka ainoa lapsi haluaa liikkua. Sen olen omasta tyttärentyttärestäni nähnyt, että paremminkin pitää pikkuisen rajoitella sitä vauhtia, kun antaa mahdollisuuden liikkua. Se on juuri näin, eikä tarvitse epäillä, etteikö näin olisi. Toivon, että tässä asiassa, kun lapsen turvallista ympäristöä mietitään, tehdään selonteko ja tulkoon vaikka jokunen virkamies, mutta jos ne perusasiat unohdamme, niin ikinä millään rahalla tätä ei ole korvattavissa. Perusasiat pysyvät perusasioina, ne ovat vuosituhansia niin olleet. Lapsi tarvitsee onnellisen kodin, isän ja äidin ja hyvää rakkautta ja rajoja elääkseen. Siitä kaikki alkaa.

18.46 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, mitä edustaja Hoskonen sanoi, että lapsi tarvitsee hyvän kodin, mutta valitettavasti tilanne on kuitenkin tänä päivänä se, että kaikilla lapsilla ei ole hyvää kotia, ja silloin yhteiskunnan on huolehdittava siitä, että myös näillä lapsilla on hyvät eväät elämälle. Ja on aivan totta, että jos verrataan vuosikymmenten taakse, niin paljon edistystä on tapahtunut, ja se on hienoa, se on ollut Suomen upea tarina. Minun huoleni on se, että pidämme tästä tarinasta kiinni.

Nyt tässä kertomuksessa esitetyt huomiot tulisi ottaa vakavasti ja varmistaa se, että jokaisella lapsella on hyvät eväät elämälle ja jokainen lapsi saa riittävästi tukea, myös ne lapset, jotka eivät saa sitä sieltä kotoa. Siinä mielessä en ajattele, että tässä nyt tarvitsee ketään sormella osoitella tai syyttää, tämähän on tietysti pitkäaikaisen politiikan tulosta, mutta nyt täytyy herätä siihen huoleen, [Puhemies koputtaa] mikä tässä esitetään, ja varmistaa, että tulevaisuudessakin lapset kasvavat hyvin.

18.47 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! On ilo käsitellä lapsiasiavaltuutetun toimiston tekemää raporttia. Itse asiassa viime kaudella päätimme, että tämäkin raportti tulee eduskuntaan, työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa. Me käsitelimme silloin näitä yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston siirtoja ja siihen liittyviä uudistuksia ja pohdimme sitä, että monta muuta raporttia meille tulee mutta lapsiasioista tehtyä raporttia ei tule eduskuntaan.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Silloin se tuli lakiin, ja sen vuoksi itse henkilökohtaisesti olen iloinen, että saan olla tätä käsittelemässä.

Tässä on usein jo siteerattu sitä, että lapsiasiavaltuutetun vakava viesti on, että Suomen hyvinvointivaltio alisuoriutuu suhteessa lapsiin. Tämä on aika hyvin sanottu, koska se kuvaa sitä, että meillä on resursseja ja meillä on lainsäädäntöä mutta me emme pysty käyttämään niitä niin hyvin kuin meidän pitäisi. Toisaalta se kertoo myös siitä, että me olemme tehneet päätöksiä, jotka vaikuttavat siihen, että lasten ja lapsiperheiden asema on vaikeutunut. Ja kun samaan aikaan ympärillä oleva yhteiskunta muuttuu, varsinkin työelämä, sillä tavalla, että se tuo lisää haastetta lapsiperheille, niin meidän pitäisi miettiä, miten meidän palvelujärjestelmämme tukevat perheitä, eikä suostua siihen, että niitä heikennetään.

Edustaja Hoskonen tässä puhui paljon taloudesta. En viitsi muuten kommentoida tuota puheenvuoroa, mutta toivoisin, että hän katsoisi ihan oman hallituksensa valtiovarainministeriön taulukot siitä, mitä taloudessa on tapahtunut, niin se on ehkä parempi vastaus hänen pohdintoihinsa kuin se, että minä lähdän niitä analysoimaan.

Ja toisen asian haluan sanoa: Kyllä siihen kunnioittamiseen kuuluu myös erilaisten perheiden kunnioittaminen. Ei voi olla niin, että me kavennamme oman maailmankuvamme vain sen mukaiseksi, millainen perhekesitys meillä on. Jos me haluamme lapsia arvostaa, niin me arvostamme kaikkien lasten vanhempia myös.

Valtuutettu kysyy, onko meillä malttia sijoittaa lapsiin riittävästi rahaa ja energiaa, ja se on hyvä kysymys. Vielä tärkeämpää on kysyä, onko meillä sydäntä, älyä, aikaa ja taitoa pitää hyvää huolta lapsista, ja tämänkin kysymyksen valtuutettu raportissa esittää. Sana ”sijoittaa” on talouden kieltä, ja ehkä se on hyvä sana meille tänne eduskuntaan, kun me niin usein puhumme rahasta. Hyvä sijoitus tuottaa voittoa, mutta lapsuudella on itseisarvo siinä, ja jokaisella lapsella on oikeus hyvään huolenpitoon. Lapsen ei tarvitse ansaita huolenpitoa, se kuuluu hänelle, ja tämä meidän pitää muistaa. Suomen taloudellinen kehitys on tiukasti kiinni siitä, mitä tapahtuu meidän inhimillisen ja sosiaalisen pääoman puolella, ja sen vuoksi sijoitus lapsiin on myös talouden näkökulmasta se kaikkein paras sijoitus. Kun me olemme puhuneet täällä rahasta, siitä, että rahasta on pulaa, tai kestävyysvajasta, niin kyllä suurin kestävyysvaje muodostuu siitä, jos me emme tarjoa lapsillemme hyvää koulutusta ja sellaisia palveluja, jotka pitävät elämän syrjässä kiinni.

No, mitä se lapsuuteen sijoittaminen on? Se tarkoittaa muun muassa vanhemmille riittävää toimeentuloa ja aikaa ja mahdollisuutta olla lasten kanssa, ja lapselle yhteiskunnan on turvattava hyväntasoinen varhaiskasvatus ja koulu. Mielestäni tässä raportissa oli viehättävää se, että siinä lähestyttiin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kautta myös suomalaista politiikkaa. Tätä muuten tehdään nykyään useammassa kunnissakin, ja se on siinä mielessä hyvä asia, että se kertoo meille siitä, mihin me olemme sitoutuneet. Ja jos sanotaan, että YK:n lapsen oikeuksien sopimus lähtee kolmen p:n politiikasta — elikkä provision, protection ja participation — niin hieman jos oikoo mutkia, niin voisi sanoa suomeksi, että panostus, puolustus ja porukka, samat kolme p:tä, sen vuoksi, että panostus olisi riittävien voimavarojen osoittamista lapsille ja lapsiperheille.

Mutta kyse on paitsi rahasta myös resursseista kokonaisuutena, ja myös aika on nähtävä resurssina erityisesti silloin, jos arvioidaan työn ja perheen, työelämän ja lasten hoivan yhteensovittamista. Isät ja äidit ovat Suomessa tiukasti kiinnittyneet työhön, ja työ tuo toimeentuloa, mutta se myös haastaa perheen yhteistä yhdessäoloaikaa.

On todella surullista, että perhevapaa uudistus törmäsi sisältöristiriitoihin ja rahapulaan. Sitä olisi tarvittu tasa-arvoisemman vanhemmuuden tueksi. Keskusteltiin siitä, olisiko

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

tuosta uudistuksesta ollut työllisyshyötyä. Itse uskon, että siitä olisi ollut työllisyshyötyä, mutta se olisi ollut silkkaa bonusta, ei itseisarvo. Tuo uudistus olisi pitänyt tehdä lasten ja tasa-arvon vuoksi ja olla tyytyväisiä, että siitä seuraa hyvää myös työllisyydelle.

Suomalaisvanhemmat tekevät paljon töitä. Äidit ja isät käyvät töissä yleisemmin kuin lapsettomat, tämä on aika merkille pantavaa. 67 prosentissa kahden huoltajan perheistä molemmat vanhemmat ovat työssä ja kouluikäisten vanhemmista 79 prosenttia. Nämä ovat ihan kunniallisia, kunnioitettavia lukuja. Suomessa myös äitien työllisyysaste on korkeampi kuin naisilla keskimäärin EU-maissa. Ja se, missä me poikkeamme: Meillä tehdään paljon kokoaikatyötä, eli myös ne työtunnit ovat suurempia kuin monessa muussa maassa. Lisäksi äideistä reilu kolmannes teki ylityötä viikoittain ja isistä lähes puolet, siis pienten lasten vanhemmista, ja usein tuota ylityötä tehdään myös kotona työajan jälkeen.

No, jos me mietimme, mitä työelämässä on tapahtunut, niin naiset tekevät osa-aikatyötä selvästi vähemmän kuin EU-maissa, mutta meillä ovat lisääntyneet pirstaleiset työajat. Ja jos mietimme, kun edellisessä puheenvuorossa sanottiin, että lasten paikka on kotona illalla silloin, kun junat lähtevät, eikä maailmalla, niin voisi sanoa, että kyllä on niitten pienten lasten vanhempienkin paikka siellä kotona siihen aikaan. Jos me hyväksymme sen, että työelämä saa pirstaloitua ja ikään kuin ottaa vallan koko elämästä — itse kuulun siihen joukkoon, joka ehdottomasti haluaa tehdä töitä sen eteen, että useammalla ihmisellä on töitä ja vielä enemmän töitä, mutta joku tolkku siinä pitää olla perheidenkin näkökulmasta — jos meidän palvelujärjestelmämme ei vastaa työelämän muutokseen, niin meidän on turha ihmetellä, mistä lasten ja nuorten syrjäytyminen johtuu. Siinä mielessä vanhemmuudella, työllä ja perheillä on yhteys siihen, miten Suomi voi.

Vaikkapa nyt nämä nollasopimukset, joita meillä tällä hetkellä on käynnissä, tai se, että osa-aikatyössä on lisätyön vastaanottovelvoite: meillä on tällaisia velvoitteita, ja me ajattelempa, että ihmisten pitää sopeutua myös tällaiseen työelämään, mutta samaan aikaan me emme ole valmiita panostamaan meidän palvelujärjestelmään siten, että ihminen voisi tällaisessa työelämässä selviytyä myös pienten lasten vanhempana. Ja vaikkapa tämä työvoimapolitiittinen aktiivimalli, joka nyt on otettu käyttöön: Se koskee 45 000:ta vanhempaa, jotka ovat työttöminä, mutta samaan aikaan rinnalle ei ole rakennettu minkäänlaista turvaa sille, että lapsen saa hoitoon. Työttömyysturva lähtee osittain, jos ei pysty tekemään keikkatöitä tai osallistumaan aktiivitoimiin, mutta samaan aikaan me emme tarjoa mahdollisuutta lapselle päästä hoivaan. Ja sen vuoksi subjektiivinen päivähoito-oikeus on äärimmäisen tärkeä.

Vielä työelämän näkökulmasta yksi asia, joka pistää pohtimaan tässä raportissa aika paljon: se, että vanhemmat kertovat siitä, miten työ syö heiltä perheen yhteistä aikaa, ja ihmiset kokevat, että heillä ei ole tarpeeksi aikaa kotiasioille eikä tarpeeksi aikaa lapsillensa. Mutta vaikka samaan aikaan tuo aika on vähentynyt, niin kokemus siitä, että tuota aikaa on liian vähän, on pienentynyt. Elikkä on syytä kysyä, minkälainen suhde meillä on työn ja lasten suhteen: olemmeko me ikään kuin jo hyväksyneet sen, että se työ ihan luvallisesti saa viedä lasten aikaa sillä tavalla, että se vaikuttaa lasten elämään? En tiedä, ymmärsittekö mitä yritin sanoa, koska tämä on monimutkainen yhtälö, mutta se on se, mitä itse jäin miettimään, kun luin tuota raporttia, mistä tämä muutos johtuu. Toivon, että valiokunta-kuulemisessa saamme siihen enemmän vastausta, koska jos meille tulee sellainen käsitys, että se aika, joka lasten kanssa ollaan, voi vain vähentyä ja vähentyä ja vähentyä, kun työaika tulee vaativammaksi ja vaativammaksi ja vaativammaksi, niin tämä kehä on aika huolestuttava.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Ehkä tässä työelämän näkökulmasta olisi paljon muutakin, mitä tästä raportista haluaisin sanoa, mutta aika on jo täysi. Haluan ehkä sanoa vain sen, että puolustus tässä politiikassa liittyy siihen, että me puolustamme lapsen oikeuksia erityiseen suojeluun ja hoivaan, koska lapset tarvitsevat aikuisia suojelemaan itseään ja puolustamaan riittäviä palveluitansa. Lapsuus on kuitenkin suora lähetys, se ei odota niitä parempia valtiontalouden aikoja, ja jos sitä lapsuutta ei hoideta, niin ei myöskään tule niitä parempia valtiontalouden aikoja. Se on se suurin kestävyysvaje.

18.57 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tämä ensimmäinen lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle antaa erittäin laajan katsauksen lasten asemaan Suomessa ja lapsiperhepolitiikan pitkän tähtäimen historian kehitykseen ja tarjoaa myös hyviä näkökulmia tulevan kehityksen suuntaviivoiksi.

Lapsiasiainvaltuutettu Kurttila vetoaa kertomuksensa johdannossa eduskuntaan ja hallitukseen lapsipoliittisen kokonaisvaltaisen strategian laatimiseksi. Tämä lapsiasiain strategia ulottuisi parhaimmillaan yli useiden vaalikausien ja tekisi siten lapsia ja perheitä koskevasta poliittisesta päätöksenteosta paremmin ennakoitavaa nykyisen lyhytjänteisen ja lyhytnäköisenkin politiikan sijaan. Tähän lapsiasiainvaltuutetun näkemykseen on erittäin helppo yhtyä.

Arvoisa puhemies! Valtuutettu Kurttila vetoaa myös lapsivaikutusten arvioinnin merkitykseen lakiesitysten valmistelun yhteydessä. Se on asia, jota oppositio on perännyt hallitukselta kerta toisensa jälkeen, mutta valitettavasti hallitus ei ole ottanut opposition neuvoista vaarin. Toivottavasti lapsiasiainvaltuutetun virastaan käsin esittämä huomio lopulta herättää Sipilän hallituksen.

En myöskään usko, että eduskunnassa on yhtään lapsikielteistä kansanedustajaa, mutta silti jotkut täällä tehtävät päätökset voivat olla lasten hyvinvoinnin kannalta haitallisia siksin, että kaikki tosiseikat eivät ole päätöksentekohetkellä tiedossamme.

Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskonen korosti äsken, aivan oikein, kodin merkitystä lapselle. Toisaalta edustajat Maijala ja Essayah kiinnittivät huomiota siihen, että suomalaisten syntyvyys on alimmillaan puoleentoista vuosisistaan. Se osoittaa omalta osaltaan sen, ettei viime aikojen lapsi- ja perhepolitiikka ole ollut järin kannustavaa, ja nyt on hallituksen tehtävä suunnanmuutos tämän asian suhteen.

18.59 Tapani Tölli kesk: Arvoisa puhemies! Meillä on käsillä tärkeä keskustelunaihe lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen johdosta. Tässä on puhuttu pitkä ilta lapsipolitiikasta, mutta mielestäni pitäisi puhua vielä enemmän lapsiperhepolitiikasta, [Sari Essayah: Nostin saman asian!] kun lasten hyvinvointiin vaikuttaa ratkaisevasti se, miten perheet voivat. Liian harvoin kysymme myös, miten lapsiperheiden vanhemmat jaksavat, mikä on lapsiperheiden toimeentulo, sekä aineellinen että henkinen jaksaminen. Tähän meidän on syytä kiinnittää vakavasti huomiota.

Tässä keskustelussa on hyvin perustellusti ja aivan oikein otettu esille, miten tärkeä asia on laadukas varhaiskasvatus- ja koulujärjestelmä. Kyllä meillä tämä järjestelmä näiltä osin lähtökohtaisesti on hyvässä kunnossa, mutta sitten, kun lapsi tulee laadukkaaseen varhaiskasvatuksen piiriin, saattavat olla jo syrjäytyminen ja pahoinvointi tapahtuneet. Me puhumme usein varhaisesta puuttumisesta, ja nyt olisi aika puhua varhaisesta puuttumisesta lapsiperheiden tilanteeseen.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Tutkimusten mukaan se, mitä pienet lapset pelkäävät, he pelkäävät todella paljon, on hätkähdyttävä asia: se on se, että isä ja äiti eroavat — että isä ja äiti eroavat. Miten me kiinnittäisimme huomiota siihen, että perheet säilyisivät ehyinä? Mikä olisi oikea aika tukea perheitä siinä, etteivät ne hajoaisi? Liian moni lapsiperhe hajoaa, ja tästä jää pitkäaikaisia vaikeuksia. En halua syyllistää ketään erityisesti, mutta kyllä tämä asia on yhteiskunnallisesti vakavasti otettava asia. Se on monessa mielessä tällä hetkellä yhteiskunnallinen ongelma. Kun seuraa vaikka lehtiä, niin tämän tästä on uutisena, että on onnellinen ero josakin, ja se on suuri uutinen. Taas joku naimisissa oleva on pikarakastunut, ja taas on uutinen. Ovatko nämä ihanteita? Eikö ihanne ole kestävä avioliitto? Tähän tarvitsisi myöskin yhteiskunnan tukea, sitä, että tuetaan.

Muutama vuosi sitten keskustelin iäkkään, kokeneen kunnallisen luottamushenkilön kanssa. Hän oli aikoinaan 50- ja 60-luvuilla ollut pitkään sosiaalilautakunnan puheenjohtajana omassa pienessä kunnassaan. Hän ei ollut keskustalainen, haluan sen sanoa, vaan oli kokonaan toisesta puolueesta, hyvin vasemmalta. Hän sanoi, että siihen aikaan sosiaalilautakunnan puheenjohtajan yhtenä tehtävänä oli myös sovittaa, kun joku ilmaisi avioeroaikomuksensa. Hän kertoi, että minä kutsuin näitä kotiini ja me keskustelimme asiasta ja tuumiteltiin, että kannattaako nyt näiden asioiden takia panna kantapää vastakkain, ja sitten tultiin yhdessä siihen tulokseen, että eiköhän yritetä. Hän kertoi, että hän on vuosia jälkeenpäinkin saanut joiltakin kukkia sen takia, että hän oli edesauttamassa sitä, että päästiin sovintoon.

Lasten kannalta on hyvin merkittävää, että perheen eheys säilyy. Saadaan turvalliset eväät siihen laadukkaaseen varhaiskasvatukseenkin. Se ei enää ratkaise kaikkia ongelmia.

Tässä tuli vastikään lukuja siitä, miten syntyvyys on dramaattisesti laskenut. Tuli mieleeni eräs kirjoitus, jonka luin vuosia sitten. Se oli sotavuodelta 44 sodan vielä kestäessä. Silloinen Väestöliiton puheenjohtaja V. J. Sukselainen kirjoitti perheistä ja lapsista, ja hän oli huolissaan siitä, miten Suomen tulevaisuudessa käy. Niin kuin tiedämme, 1930-luku oli sellainen, jolloin syntyvyys laski aika merkittävästi. Sukselainen arvioi siinä, että Suomen väkiluku kääntyy vakavaan laskuun, ja hän sanoi siinä, että olisi tärkeää, että perheissä olisi enemmän lapsia. Totean vielä, että kirjoitus oli tehty sodan kestäessä. Hän arvioi, että jos olosuhteet paranevat ja lapsiluku kasvaa, on mahdollista, että Suomi 1975 voisi saavuttaa 4 miljoonan asukkaan rajan, ja hän analysoi — kun hän oli myös taloustieteilijä — mitä se vaikuttaa meidän kokonaistalouteen. No, mitä tapahtui, kun sota päättyi? Se on mielenkiintoinen ilmiö, minkälainen tulevaisuudenusko ja, voi sanoa, elämisen tahto ja elämisen nälkä oli. Perheitä perustettiin ennätysmäärä, ja 1946 syntyi Suomen historian suurin ikäluokka, ja 4 miljoonan asukkaan raja saavutettiin jo 50-luvun alussa.

Minä vain haluan ottaa esille sen, mitkä tekijät vaikuttavat sitten siihen, että on tulevaisuudenuskoa. Siihen aikaan, 40-luvun lopulla, tuli lapsilisäjärjestelmä. Me puhumme usein siitä, onko jakovaraa siihen, että perheitä pystytään tukemaan. Kun lapsilisäjärjestelmä tuli, ei se tullut sen vuoksi, että valtiontaloudessa oli jakovaraa, vaan sen vuoksi, että syntyisi jakovaraa, että perheet saisivat elämän reunasta kiinni ja pääsisivät sillä tavalla elämisen puitteet järjestämään kohdalleen, että se olisi elämisen arvoista. Nähtiin, että tämä investointi kannattaa. Siltä ajalta, vuodelta 48, on peräisin meidän lapsilisäjärjestelmä.

Tämän haluaisin todeta siitä, että perheiden hyvinvointi on sellainen, johon meidän kannattaa aina kiinnittää huomiota, ja meidän lasten tulevaisuuteen vaikuttaa ratkaisevasti se, miten perheet jaksavat. Tähän vaikuttaa myös meidän hyvässä järjestelmässä se, minkälainen neuvolajärjestelmä meillä on, että pystytään jo varhain toteamaan ongelmat ja tuke-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

maan sitä, miten lapsia kasvatetaan. Siihen sitten niveltyy — vaikka se on hyvin tärkeä asia, nyt tuntuu, että ylikorostuneen merkityksen saava — laadukas varhaiskasvatus. Se on hyvin tärkeää, mutta ei se korvaa koskaan sitä, mitä kotona pitää tehdä, eikä näitä tule asettaa vastakkain. Mutta toisinaan tuntuu siltä kuin vanhemmilta vietäisiin oikeus kasvattaa omia lapsiaan ja kuin he eivät osaisi. Ei voi olla niin, että asetelma muuttuu niin, että lapsen lähin omainen on viranomainen. Tämä on meidän yhteiskunnan keskeinen asia, miten tätä järjestetään. Perhe on nyt ja on tulevaisuudessakin yhteiskunnan perussolu. Miten perheet jaksavat, heijastuu koko yhteiskunnan hyvinvointiin.

19.08 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Tölli piti yhden tämän päivän parhaista puheenvuoroista, ja toivoisin, että hänen sanomansa saataisiin laajemminkin nyttien levikkiin siitä, mitä hän toi vahvasti esille. Ennen kaikkea se, mitä hänen puheensansa arvostin, oli se, että on turva, perheille turva, usko siihen, että lapset voivat elää rauhassa, niin että ei tarvitse pelätä, ei tarvitse pelätä eroa, ei tarvitse pelätä yksin jäämistä. Tölli puhui myöskin erittäin hyvin siitä, missä meillä on usko huomiseen, usko tulevaisuuteen, usko elämään, ja työtilannekin on monissa paikoin epävarma. Ne ovat asioita, joita meidän todella pitäisi miettiä nyt laajemminkin. Ja hän toi esille tämän perhepolitiikan. Tänä päivänä on puhuttu erittäin vähän perhepolitiikasta, on puhuttu vain lapsiasioista, mutta lapsiasiaa ei pysty erottamaan asiasta nimeltä perhe, koska perhe muodostaa sen laajan kokonaisuuden.

Aikoinaan tuli tämä lapsilisä, niin kuin edustaja Tölli toi esille, mutta olisiko meillä nyten aika löytää joku vastaava heräte, joku iso toimenpide, kokonaisuus, jolla me saisimme oikeasti perheitten tilanteen muutettua niin, että perheet uskaltaisivat tehdä lapsia? Lapsentekoon todellakin tarvitaan turvallisuudentunne ja luottamus siihen liiton kestämiseen. Vanhemmille on hirveä tilanne, jos pitää pelätä sitä, että jää yksin kotiin useamman lapsen kanssa. Yhden tai ehkä kahdenkin kanssa voi pärjätä, mutta miten sitten, jos siinä on useampi lapsi? Kyllä lähtökohta pitää olla se, että perhe saadaan kestäämään. Jos lapset joutuvat jonkun verran riitojakin näkemään ja kokemaan, niin parempi sekin on, että asiat opitaan selvittämään kotona kuin että niitä haudotaan ja lähdetään sitten helposti toiseen tilanteeseen.

Krista Mikkonen toi kiitettävästi esille saamen kielen asiat. Kieliasia on yksi olennainen asia siinä, että lapset saavat oppia oman äidinkieltensä, sukunsa kielen. Sen takia olisikin tärkeää, että kielipesätoimintaa saataisiin laajennettua entisestään. Viime syksynä me saimme useamman uuden kielipesän nyt sitten pyörimään saamen kielen osalta, mutta niitä tarvittaisiin jatkossa yhä enemmän ja enemmän, koska tänä päivänä onneksi uskalletaan taas puhua saamen kieltä ja opiskella sitä. Varsinaiseen saamen kielen opetukseen tulee nytten satsata paljon, sillä jo 70 prosenttia saamelaisista asuu saamelaisalueen ulkopuolella ja ainoastaan saamelaisalueella on oikeus saamen kielen koulutukseen, niin että siihen saa valtiolta rahoituksen. Meidän pitäisi löytää esimerkiksi pari miljoonaa rahaa, niin että SAKK elikkä Saamelaisalueen koulutuskeskus voisi suoraan perusopetus-oikeudellansa opettaa lapsia kaikkialla Suomessa netin kautta, niin että tämä asia ei olisi kuntien vastuulla vaan suoraan voitaisiin esimerkiksi SAKKista suorittaa se opetus eri puolille, jotta lapset saisivat sen oman kielensä opiskella.

Vielä otan esille tämän kulttuuriasian. Kun tänään oli keskustelualoite kulttuurista ja kulttuurin merkityksestä, niin lapsille on erittäin tärkeää, että he oppivat oman kulttuurinsa. Kulttuuri ei todellakaan ole aina sitä, että on kaikkia hienouksia ja kaikkia kalliita oop-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

peroita ynnä muita asioita, vaan kulttuurihan on yksinkertaisia, jokapäiväisiäkin asioita. Ne ovat hyvin lähellä, ovat ne sitten liikkumista, laulamista tai muita vastaavia asioita. Haetaan niitä elämyksiä lapsille. Mutta muistetaan myöskin se, että kaikkein tärkein asia lapsille on läheisyys. Läheisyyttä ei ole se, että kännykän kautta toimitaan ja tehdään, vaan läheisyyttä on se, että ollaan oikeasti läsnä eikä vain kännykän läheisyydessä.

19.13 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa ja aihepiirissä selvästi on nähtävissä painetta yleisempäänkin perhepoliittiseen keskusteluun, ja tässä ovat näkyvillä myös tietyt jakolinjat, mitkä tässä ideologisesti ottaen vallitsevat. Itse haluan hieman tuoda esiin tätä perinteisen perhearvon näkemystä, jonka puolesta itsekin liputan. Eli ainahan se perinteinen ydinperhemalli ei ole mahdollinen erilaisista syistä, mutta kyllä yhteiskunnan siihen pitäisi kuitenkin pyrkiä ja tehdä sellaisia ratkaisuja, jotka sitä edistävät. Aina nämä viime aikojen ratkaisut eivät ole sellaisia olleet.

Monta kertaa tämä keskustelu menee näihin hokemiin ja uskonkappaleisiin, kuten varhaiskasvatus tai perhevapaaudistus. Tässä keskustelussa ikään kuin metsä häviää puilta ja asioista tehdään turhan mutkikkaita. Tämä syntyvyys on vakava kysymys, sen vähäisyys nimenomaan, ja sille yhteiskunnan on pakko tehdä jotain, mutta aihepiiri on varsin traumaattinen ja ongelmallinen. Sitä kuvastaa se, että kun eräs puoluejohtaja käytti termiä ”synnytystalkoot”, seurasi valtakunnallinen kohu. Mistä tällainen voi johtua? Mielestäni tämä asia on ennen kaikkea asennekysymys. Nykyaikainen minäkeskeisyys, minä ensin -asenne, todennäköisesti tämän ongelman aiheuttaa. Kysymys ei ole niin taloudellisista resursseista, mistään tukemisesta, varhaiskasvatuksesta tai koulutuksestakaan. Syntyvyys absoluuttisesti on suurinta köyhissä maissa, joissa ei tällaisista varhaiskasvatusasioista puhuta mitään.

Eräs tähän liittyvä piirre tässä meidän yhteiskunnassamme on ensisynnyttäjien keskimääräisen iän nouseminen kohti keski-ikää. Kun lasten hankinta venyy sinne nelikymppi-seksi asti, niin kyllähän se matalaan syntyvyyteen väkisinkin johtaa jo biologisista syistä. Miten tähän sitten ollaan jouduttu ja mikä tätä aiheuttaa, on se kysymys, johon yhteiskunnan pitäisi löytää vastauksia. Miksi nuoret aikuiset eivät perusta perhettä? Oman käsitykseni mukaan kysymyksessä on ainakin työsuhteiden epämääräisyys, niiden kesto, asumisen kustannukset ynnä muut vastaavat, aivan käytännön elämän asiat, jotka eivät näillä koru-
puheilla mihinkään ratkea.

19.15 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 on minusta erittäin laaja katsaus paitsi menneisyyteen ja historiaan myös aika paljon tulevaisuuteen kantaa ottava kertomus. Laajuudesta kertoo jo sekin, että tämä on parisataa sivua pitkä kaiken kaikkiaan. Mutta kun tätä katsoo, niin voi todeta, että täällä on käytetty aivan erinomaisia puheenvuoroja tästä aiheesta, edellä muun muassa edustajat Hoskonen ja Tölle ja Maijala ja niin edelleen.

Itsekin kun tätä lueskelin, niin mieleeni tuli lähinnä se, miten me voimme tukea noita perheitä heidän arjessaan parhaiten. Nimittäin se, mikä pysäytti, oli esimerkiksi sivulla 70 oleva tilasto, joka kertoo, että 15 vuodessa meidän lasten huostaanotot ovat tuplaantuneet ja kodin ulkopuolelle on sijoitettu 18 000 lasta. Nämä ovat aika kovia lukuja ja kertovat siitä, että aina se arki ei ole se, mitä toivotaan tai mitä me päättäjätäkään toivoisimme. Sen takia lasten hyvinvointi, kuten täällä on aikaisemmin hyvin todettu, kietoutuu paljon sen perheen hyvinvointiin. On hyvä muistaa, kun puhutaan lapsiperheiden palveluista ja erilais-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

ta tuista ja jaksamisesta, että jokaisen vanhemman arki on jonkun lapsuus, ohikiitävä hetki, ja sen takia meidän päättäjien on syytä kiinnittää tähän huomiota.

Tässä heti alussa otetaan aika voimakkaasti kantaa lapsiasiainvaltuutetun, voi sanoa, toteamuksella hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta lapsipolitiikan saralla. Ymmärrän tämän ajatuksen, tämän taakse, mutta väistämättä se panee miettimään, että eihän tässä kuitenkaan unohdeta sitä tärkeintä, että kun puhutaan lasten hyvinvoinnista, niin se ei ole hyvinvointiyhteiskunta, [Puhemies koputtaa] joka siitä huolehtii, vaan ennen muuta lasten vanhemmat.

19.17 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka täällä jo yhden puheenvuoron kävin pitämässä, niin kyllä tämä aihe on minun mielestäni niin keskeinen ja tärkeä, niin kuin täällä monissa näissä viimeisimmissäkin puheenvuoroissa on tullut esille, että nyt puhutaan siitä kansantalouden syvästä ytimestä, kun puhutaan lapsiperhepolitiikasta ja siitä, millä sitten loppujen lopuksi hoidetaan niin huoltosuhteet kuin kestävyysvajeetkin kuntoon. Kun seurasin sitä keskustelua, mitä tuon perhevapaa uudistuksen ympärillä käytiin, ja siinä todellakin lähdettiin eläkekertymästä ja työelämän tasa-arvosta ja ties mistä muista argumenteista liikenteeseen, niin joku oli hyvin tviitannut, että se ei muuten ole se eläkekertymä, joka tulee sinua moikkaamaan sinne vanhainkotiin. Tämä on hyvä pitää mielessä, kun aihepiirin ympärillä käytämme puheenvuoroja.

Edustaja Tölle käytti myös erittäin hyvän puheenvuoron ja todella alleviivasi sitä, että tässä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessakin nyt puhutaan paljon siitä, että tarvitaan lapsipolitiikkaa, mutta kyllä se on todella lapsiperhepolitiikka, mikä on keskeistä silloin, kun mietitään, millä tavalla parhaiten pystytään sitä lapsen elämää viemään eteenpäin ja siihen vaikuttamaan.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen eli THL:n pari vuotta sitten julkaistun tutkimuksen mukaan yhdeksän kymmenestä lapsesta voi kuitenkin hyvin. Se on tärkeää muistaa, kun täälläkin tänään olemme tietysti nostaneet ennen kaikkea niitä haasteita näissä puheenvuoroissa esille. Kun katsotaan historiallisesti, niin lapset voivat kyllä keskimäärin paremmin kuin koskaan aiemmin ja he kokevat aiempaa vähemmän turvattomuutta ja viihtyvät paremmin koulussa ja nuorten päihteitten käyttö on vähentynyt. Mutta sitten toisaalta samaan aikaan yksi kymmenestä on vailla läheistä ystävää, viidennes nuorista tytöistä kokee masennusta ja nuorten itsetuhoisuudessa on myös ollut kasvua ja lastensuojeluilmoitusten määrät ovat nousseet, niin kuin täällä on tuotu puheenvuoroissa esille, elikkä lapsuus voi sitten kyllä osalla olla hyvinkin onneton ja vaikea.

Keskeinen kysymys kaikkien kannalta on, miten lasten ja nuorten hyvinvointia voidaan yhä enemmän vahvistaa ja tukea. Yhteiskunta ei todellakaan voi samalla tavalla hoivata, huolehtia ja rakastaa kuin vanhemmat, suku ja muut läheiset ihmiset voivat. Viranomainen ei voi koskaan korvata perhettä. Se on täällä tänään monen suusta sanottu. Siksi yhteiskunnan tehtävä on ennen kaikkea sitten vahvistaa ja tukea niitä lähiyhteisöjä, jotta nämä pystyvät puolestaan tukemaan ja kannattelemaan lasta ja nuorta. Joskus on tietysti niinkin, että yhteiskunta joutuu ottamaan sen korvaavan lähiyhteisön roolin. Silloin me tiedämme, että niitä vaurioita siellä lähiyhteisössä on jo päässyt tapahtumaan.

Inhimillisintä ja taloudellisesti olisi tietysti antaa riittävää tukea perheelle jo varhaisessa vaiheessa, jotta se pystyy kannattelemaan ja jaksaa kannatella lasta läpi lapsuuden aina sinne aikuisikään saakka. Perheitten ja lähiyhteisöjen ratkaisevan tärkeä merkitys on jopa itsestäänselvää varmaan jokaisen omassakin elämänhistoriassa. Kuitenkin julkisessa kes-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

kustelussa tuntuu, että tämän merkitys usein jää taka-alalle ja unohdetaan ja korostetaan ehkä sitä yksilöllisyyttä ja — niin kuin tässäkin keskustelussa — näitä viranomaispolkuja ja yhteiskunnan järjestelmiä. Mutta todellakin, kyllä perhepolitiikassa on kysymys ennen kaikkea siitä perheestä ja sen kasvatustyön tukemisesta, ja aina lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on viime kädessä kysymys juuri siitä perhe- ja lähiyhteisön hyvinvoinnista.

Niin kuin täällä tuotiin puheenvuoroissa esille: miten sitten voitaisiin näitä lasta kannattelevia lähisuhteita tulevaisuuden Suomessa parantaa ja miten niitä voitaisiin enemmän tukea? Niin kuin täälläkin tuli jo esille, erityisesti tietenkin kaikkein parasta olisi, kun lapsen lähisuhteet säilyisivät ja esimerkiksi avioerolta voitaisiin välttyä, mutta ikävä kyllä näin ei aina ole.

Tuossa ennen joulua tuli tämä oikeusministeriön työryhmän ehdotus, jossa oli käsitelty lasten huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa lainsäädäntöä ja sen uudistamista. Se luovutettiin silloin oikeusministerille. Siellä työryhmän mietinnössä oli paljon sellaisia minusta tärkeitä avauksia, joissa esimerkiksi myös näiden muiden kuin vanhempien, muiden läheisten ihmisten, tukemisen mahdollisuus lasta kohtaan otettaisiin paremmin huomioon ihan lainsäädännössä ja niissä päätöksissä, koska on usein se tilanne, että vaikkapa juuri avioerossa ne isovanhemmat saattavat muodostua entistä läheisemmiksi.

Sitten toisaalta tiedetään elävästä elämästä, että tällaisen vieraannuttamisen lisäksi, mikä saattaa kohdistua toiseen vanhempaan, saatetaan myöskin isovanhemmat sulkea lapsen elämänpiiriin ulkopuolelle. Esimerkiksi itse tässä kansanedustajan työssä olen saanut aika riipaisevia yhteydenottoja isovanhemmilta, jotka ovat kertoneet näistä tilanteista, että ei enää ole ollut mahdollisuus tavata lapsenlasta ja miltä se on tuntunut heidän puoleltaan ja miltä se varmasti on tuntunut sitten myös siellä lapsen puolella.

Tuossa oikeusministeriön työryhmän mietinnössä oli esimerkiksi otettu esille se, että lakiin ehdotettaisiin tällainen säännös, jonka mukaan tuo tapaamisoikeus voitaisiin vahvistaa oikeudellisesti sitovalla tavalla myös lapsen ja hänelle erityisen läheisen henkilön välille. Siinä on viitattu Euroopan ihmisoikeussopimuksen perhe-elämän suojaa koskevan 8 artiklan velvoitteeseen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöihin.

Itse ajattelen näin, että on tärkeää, että tämäntyyppiset esitykset myöskin etenisivät, vaikka tuossa työryhmän mietinnössä erityisen läheisen henkilön määritelmää on rajattu siten, että se on tällaiseen vanhemmuussuhteeseen verrattava suhde. Mutta juuri siinä elävässä elämässä, missä aika paljon nämä isovanhemmat ja heidän roolinsa siellä perheessä voivat olla ratkaisevan tärkeitä, minusta olisi hienoa, jos sitä voitaisiin laajentaa ja ajatella, että esimerkiksi samassa taloudessa asuneet isovanhemmat tai sijaisvanhemmat tai isä- tai äitipuoli voisivat olla myöskin tällaisia läheisvanhempia.

Arvoisa puhemies! Täällä on käyty tosi hyvää ja arvokasta keskustelua tämän kertomuksen ympärillä. Toivon, että tähän ei tulisi turhaan semmoisia politisoituneita sävyjä siinä mielessä, että jos puhutaan vaikka tästä syntyvyyskysymyksestä, niin kyllähän se on varmaan myönnettävä, että se on aika lailla pidemmän aikavälin ja useamman hallituksen tekosia kuin mitä nyt tällä kaudella on saatu aikaiseksi. Vaikka tämän sanon ihan opposition edustajana, nyt on tietysti tärkeää miettiä, miten sitten tästä eteenpäin. Jos ollaan päädytty siihen tilanteeseen, että ollaan historiallisesti alhaisimmissa syntyvyysluvuissa, niin kyllä meillä on yhteinen vastuu sitten lähteä miettimään, minkälaista perhepolitiikkaa me teemme täällä Suomessa, että me saisimme syntyvyyden kasvuun ja että ennen kaikkea tulisi nuorille perheille sellainen olo, että tähän yhteiskuntaan uskaltaa ja haluaa lähteä sitten omia lapsia tuomaan ja heitä eteenpäin elämänpolulla viemään. Toivotaan, että me saisim-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

me sellaisen käänteeseen yhdessä aikaiseksi ja että tämän aiheen ympärillä löytyisi sellaista konsensusta ja yhteistä tekemistä yli hallitus- ja oppositiorajojen.

19.25 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pidän erittäin myönteisenä asiana tätä uutta käytäntöä, että lapsiasiainvaltuutettu tuo kertomuksen toiminnastaan ja lapsi- ja perhepolitiikan ajankohtaisista teemoista myös tänne eduskuntaan käsiteltäväksi ja eduskunnan suuren salin ruodittavaksi.

Rouva puhemies! Tämän päivän ja illan aikana on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja ja käyty erittäin laaja-alaista keskustelua. Itsestäni on tuntunut siltä, että tästä lapsiasiainvaltuutetusta, joka on aika tuore toimija meillä Suomessa — siinä on nyt toinen henkilö historiassa — on muodostunut aika merkittävä yhteiskunnallinen keskustelija Suomessa ja aika merkittävä mielipidejohtaja. Hän on erityyppisissä lapsia kosketavissa asioissa paljon julkisuudessa ja muodostaa siinä linjaa.

Tänä iltana on käytetty todella hienoja, koskettavia ja mieleenjääviä puheenvuoroja, mutta tahdon niistä nyt nostaa esille edustaja Tapani Töllin vähän aikaa sitten käyttämän puheenvuoron, joka kieltämättä kyllä kolahti. Siinä oli paljon sellaista asiaa ja arvopohjaa, joka itsestäniikin tuntuu hyvältä ja oikealta. Tällaisesta nuoresta kolmekymppisestä miehestä, jolla ei muita lapsia vielä ole kuin kolme kummilasta, se tuntui erittäin hyvältä ja järkevältä. Tähän suuntaan meidän pitää edetä.

Haluaisin, puhemies, painottaa sitä, että kyllä lapsen kasvussa tärkeää on se, että koko kylä kasvattaa. Se koko kylä kasvattaa -ajattelu oli aikanaan siellä Ylihärmässä Sippolanrinteelläkin, missä itse sain varttua.

Puhemies! Haluan ottaa esille myös isien roolin. Aina välillä tuntuu siltä näin miehenä, että olemmeko me häivyttäneet pikkuisen pois lapsen elämästä isän merkityksen. Kyllä sillä isälläkin edelleen merkitystä on. Ehdottomasti meidän täytyy pystyä nykyistä paremmin tukemaan lapsiperheitä, pariskuntia, että perheet pysyisivät kasassa ja voisivat pitää lapsista huolta.

Arvoisa puhemies! Kyllä pitää todeta, että kun lapsia käsitellään, perheitä käsitellään, niin raha ei saa olla [Puhemies koputtaa] ainut asia, mikä ratkaisee: ei vain euro, vaan pitää olla muitakin arvoja, ei vain elinkeinoelämä ja työelämä.

19.27 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pari asiaa jäi sanomatta edellisessä puheenvuorossa. Toinen on se, että kun puhuin siitä, mikä on lapselle turvallinen kasvuympäristö, niin se varmasti on koti, ja nyt kun ollaan suunnittelemassa erilaisia manööverejä, niin tämä hieno kirja, tämä selonteko tai paremminkin kertomus, joka on eräänlainen selonteko, miten lapsiperheillä tänä päivänä menee, on hyvä lähdeosa siitä, missä todella mennään. Mutta kaiken sen numerotiedon, kaiken sen viisauden, monen virkamiehen työn, kaiken sen, takana pitää kuitenkin se perustotuus olla, että perhettä pitää tukea. Perheet ovat se perussolu, joka tämän yhteiskunnan pystyssä pitää. Kaikki muut vaihtoehdot ympäri maailman, mitä on kokeiltu, ovat olleet huonompia, ihan varmasti.

Toinen asia on sitten se, että kun perhevapaauudistusta suunnitellaan — siitähän tuntui olevan silloin, kun tämä asia oli tässä talossa kuuma, ymmärtääkseni kaikki yhtä mieltä, että se pitää tehdä — oikeista asioista pitää silloin sopia. Oma kantani asiaan on se, että perheen sisälle älköön yhteiskunta menkö päättämään, milloin pitää äidin tai isän olla perhevapaalla hoitamassa pientä lasta. Kyllähän se biologinen tosiasia on, että kun tuo lapsi syntyy tähän maailmaan ja äiti vaikka imettää — se on edelleen kuitenkin jonkunasteinen

totuus, että äiti imettää pientä lasta — sitä yhteyttä ei pidä mennä katkaisemaan lainsäätäjän toimin, ei missään tapauksessa. Sen pienen lapsen ylivoimaisesti paras hoitaja on aina äiti. Äidin ja lapsen välistä rakkautta ei kumoa mikään rakkaus, ei mikään. Se on niin lämmintä ja niin pyyteetöntä, niin aitoa, niin puhdasta. Sitä älkööt poliitikot menkö hämmentämään. Päättäköön perhe itse keskuudessaan, mikä on heille parasta.

Minä olen aina vähän kammoksunut tätä mallia, jossa yhteiskunta päättää perheiden puolesta, mitä tulisi tehdä. Niistähän on kokeiluja muun muassa tuossa itärajan takana aika pitkälti, mutta väitän, että ne ovat kohtuullisen huonosti onnistuneet. Tämän kun pidämme mielessämme ja tunnustamme luonnon tosiasiat, niin pääsemme helposti ihan oikeisiin päätöksiin.

19.29 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa rouva puhemies! Jos ajatellaan sitä, millä tavalla me pystymme yhteiskuntana tukemaan sitä, että jokaisella lapsella on turvallinen arki, hyvä mahdollisuus kasvaa tässä yhteiskunnassa, niin totta kai perheellä on keskeinen rooli siinä, mutta oleellista on se, että yhteiskunta pystyy tukemaan perheitä tässä.

Nostan muutamia asioita, ensin päivähoidon osalta. Tällä hetkellä käy, ja on hyväkin, että käy, kuumana keskustelu päiväkodin opettajien palkoista, niiden riittämättömästä tasosta. Me tarvitsemme koulutettuja, osaavia päiväkodin opettajia, ja kyllä erityisesti pääkaupunkiseudulla, Helsingissä päiväkodin opettajien palkkataso on sellainen, että sillä on vaikea pärjätä. Julkisuudessa on esitetty väitteitä siitä, että pääkaupunkiseudun kuntien välillä olisi niin sanottu kartelli, että on sovittu, että palkat eivät ylitä tiettyä tasoa. Ainakin meille on hyvin voimallisesti kiistetty tämä, että tällaista ei ole, ja voi olla, että se pitää paikkansakin, mutta on toiset mekanismit, jotka ohjaavat tähän. Ne ovat niitä, että nykyään kunnat, esimerkiksi isoimmat kunnat, tavoittelevat kaikki kuuden suurimman kunnan keskiarvoa kustannuksissa, ja kun luodaan tällaisia malleja, niin ne tavallaan vievät samaan suuntaan, ilman että tästä olisi olemassa joitain sopimuksia.

No, toinen tietysti pitää nostaa esiin näiden palkkojen osalta. Eihän ainoastaan lastentarhanopettajat vaan pienipalkkaisia ovat ylipäänsä julkisen puolen naisvaltaisilla aloilla toimivat, ovat he sitten lähihoitajia, sairaanhoitajia, opettajia, tai jos puhutaan päiväkodeista, niin lastentarhanopettajien lisäksi yhtä lailla tärkeätä työtä tekevät myös muilla kouluuksilla olevat lastenhoitajat.

Kyllä se palaute, jota suoraan on tullut minulle tästä kiky-sopimuksesta, lomarahojen leikkaamisesta, on ollut aika rajua ja syystäkin. Nämä ihmiset ovat pienituloinen joukko, tekevät äärimmäisen tärkeätä työtä, ja kyllä heillä se lomarahojen leikkaaminen tuntuu. Kun täällä aikaisemmin debatissa edustaja Vehkaperä kysyi, mitä vasemmisto on Helsingissä tehnyt lastentarhanopettajien palkkojen puolesta, niin voin kertoa, että itse esitin valtuustossa sitä, että paikallisesti sopien — me vasemmistossa kannatamme paikallista sopimista silloin, kun se ei ole kenenkään sanelemista vaan yhteistä sopimista — olisi nämä lomarahaleikkaukset palkankorotuksilla korvattu. Helsingissä on peräti kaksi keskustan valtuutettua, valitettavasti kumpikaan näistä ei tukenut, ja oikeastaan kolmas on vielä Paavo Värynen, kunniapuheenjohtaja, ja kun hänetkin lasketaan mukaan, niin kukaan näistä ei valitettavasti tukenut tätä esitystä. [Tapani Tölli: Ei ole keskustan ryhmässä! — Välihuutoja] — Hän toki toimii tällä hetkellä kristillisdemokraattien ryhmässä, mutta en usko, että tässä äänestyksessä kristillisdemokraatit haluavat tätä kunniaa osakseen. — Tämä esitys jäi kolmesta äänestä kiinni, eli jos vihreiden ryhmästä olisi kolme — se jakautui kahtia — eli

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

kolme vielä enemmän ollut tämän lomarajahaleikkausten korvaamisen kannalla, niin me olimme päässeet tässä eteenpäin.

Tämä on yksi kysymys, nämä riittävät palkat, ja siitä pitää puhua, se pitää hoitaa kerta kaikkiaan kuntoon niin paikallisella tasolla kuin valtakunnan tasolla, mutta sen lisäksi on sitten muita kysymyksiä. Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen, se valitettavasti koskettaa juuri niitä lapsia, jotka kaikkein eniten tarvitsisivat päivähoitoa. Vaikka täällä sanotaan, että kyllä jokaisella on oikeus 20 tuntiin tätä varhaiskasvatusta, niin tosiasiaassa, tosielämässä se rikkoo päivää, se hankaloittaa päiväkotien toimintaa, ryhmien rakentamista ja ryhmät ovat hyvin epätasapainoisia. Samoin kuin se, että ryhmäkokoja on kasvatettu päivähoidossa, hankaloittaa sitä työntekoa siellä päiväkodin tasolla. Liikaa lapsia näitä hoitajia, aikuisia, kohden. Tämä on luonut epätasa-arvoa Suomen sisällä. On paljon kaupunkreja, joissa on viisaita päättäjiä, jotka eivät ole kasvattaneet ryhmäkokoja, jotka eivät ole rajanneet subjektiivista päivähoito-oikeutta — esimerkiksi Helsinki on toiminut näin — mutta sitten on kaupunkreja, kuntia, joissa on toimittu toisin. Tavallaan riippuen siitä, missäpäin, missä kunnassa asuu, missä kaupungissa asuu, voi olla hyvin eritasoista päivähoitoa. Se ei voi olla oikein. Tämä on asia, joka pitäisi korjata. Siitä saadut säästöt olivat minimaalisia, mutta ne vaikutukset ovat suuria tulevaisuuden kannalta.

Toinen seikka, jonka, arvoisa rouva puheenjohtaja, haluan nostaa esille, on peruskoulu. Suurin osa meidän lapsista voi entistä paremmin, viihtyy hyvin, harrastaa, pärjää koulussa, viihtyy koulussa, mutta meillä yhteiskunta polarisoituu. On joukko lapsia ja nuoria, jotka voivat entistä huonommin. Ilmeisesti lapsiasiamies on arvioinut, että se olisi noin 20 prosenttia lapsista, jotka jo kuuluvat tähän joukkoon. Erityisesti tämä näkyy siinä, miten jatketaan peruskoulun jälkeen: on näitä koulupudokkaita, jotka eivät jatka mihinkään, ja sitten toisaalta toisella asteella, varsinkin ammatillisella puolella, on pudokkaiden määrä aivan liian suuri. Silloin toimet, joilla vähennetään esimerkiksi ammatillisella puolella lähiopetusta, ovat myrkyä, pahinta mahdollista myrkyä juuri näille, jotka ovat siinä riskissä, että heidät syrjäytetään yhteiskunnasta. Kun ei ole sitä lähiopetusta, ei ole sitä tukea samalla lailla kuin aikaisemmin, ja nyt jo keskeytysluvut ovat liian suuret. Sen vuoksi me olemme jo pitkään ajaneet oppivelvollisuusiän pidentämistä.

Se ei tarkoittaisi sitä, että peruskoulu jatkuisi sellaisenaan 18 ikävuoteen tai toiselle asteelle. Voisimme jatkaa niin kuin nykyään — peruskoulu, ja sitten peruskoulun jälkeen haudutaan lukioon, ammatillisiin oppilaitoksiin, jotkut oppisopimuskoulutuksiin, muihin toimiin — mutta oleellista tässä on kaksi asiaa: Ensinnäkin se, että kun kysymys olisi oppivelvollisuudesta, niin materiaalit, oli sitten ammatillisessa koulutuksessa, lukiossa, missä tahansa, olisivat maksuttomia. Tämä on iso kysymys, ja kansalaisaloitetta tällä hetkellä kerätään, eli se on aidosti monille perheille, ihan keskituloisillekin, työssä käyville perheille iso kysymys, miten maksaa nämä suuret maksut, jotka voivat olla pahimmillaan tuhansia euroja vuodessa lukiossa tai ammatillisella puolella. Mutta vielä oleellisempaa on se, että silloin tavallaan toiminta on kaksipuolista. Kaupungeilla ja kunnilla on velvollisuus katsoa perään, pitää huolta jokaisesta nuoresta siihen täysi-ikään asti. Ei voida katsoa läpi sormien, kun on oppivelvollisuus, mutta toisaalta se toisinpäin eli se tuo myös velvollisuutta ja vastuuta niille nuorille. He eivät voi vain sanoa, että otanpa paperit ulos, minun oppivelvollisuuteni loppui, vaan tämä on molemminpuolista. Minä uskon, että tästä meidän on yhdessä mahdollista löytää järkevällä tavalla ratkaisu, jolla me pystymme puuttumaan näihin kahteen ongelmaan ja tukemaan suuresti nimenomaan niitä lapsia, niitä nuoria, jotka ovat kaikkein suurimmassa syrjäytymisvaarassa yhteiskunnassa.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Arvoisa rouva puhemies! Viimeisenä asiana nostan esille perhevapaiden tasa-arvoisemman jakamisen, perhevapaauudistuksen, joka ei valitettavasti näytä tällä kaudella etenevän.

Toimin viime kaudella tasa-arvoasioista vastaavana ministerinä, ja silloin me saimme edistystä perhevapaiden tasa-arvoistamisessa. Isälle korvamerkittyä vanhempainvapaata pidennettiin, ja ehkä vielä tärkeämpää oli se, että sitä joustavoitettiin niin — aikaisemmin oli hyvin jäykkää, miten sitä käytettiin — että nyt sitä pystyy joustavasti käyttämään siihen, kun lapsi on kahden vuoden iässä. Tämä tehtiin nimenomaan korottamalla isälle korvamerkittyä osuutta, ei ottamalla keneltäkään pois. Oleellista on se, että kun sanotaan, että perheet pystyvät päättämään parhaiten itse, niin samaan aikaan kaikki kansainväliset esimerkitkin osoittavat, että mitä enemmän vapaata jaetaan vanhempien kesken, mitä enemmän korvamerkitään perhevapaita, niin sitä enemmän isät niitä käyttävät. Tällä pystyttiin puuttumaan yhteen meidän isoimpaan tasa-arvo-ongelmaan, joka sortaa sekä naisia että miehiä, siihen, että miehet tekevät silloin, kun lapset ovat kaikkein nuorimpia, kaikkein pisimpiä työpäiviä — juuri silloin, kun heidän olisi hyvä olla myös kotona tukemassa sitä perheen arkea. Tämä johtuu asenteista, joita tällä voidaan muokata, ja monesta muusta seikasta.

Lopuksi sanon sen, että ei ole mitään yleistä lähtökohtaa, että isä on parempi vanhempi tai äiti on parempi vanhempi. Ensin edustaja Hoskonen sanoi, että perheiden pitää saada itse päättää, minkä jälkeen hän piti pitkän luennon siitä, miten äiti on aina parempi vanhempi kuin isä lapsen hoidossa. [Antti Kurvisen välihuuto — Silvia Modigin välihuuto] Annetaan nimenomaan perheiden päättää eikä toimita niin kuin edustaja Hoskonen täällä, joka sanoi, että äidillä on aina suurempi rakkaus lasta kohtaan [Timo Heinonen: Niin, mutta kyllä isälläkin voi olla!] ja äiti aina hoitaa paremmin. Ei se nyt aina välttämättä näin ole, vaikka voi usein olla.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityisten yritysten ja muiden yhteisöjen hyväksymisestä työnvälityspalvelujen eurooppalaisen verkoston (Eures) jäseniksi ja yhteistyökumppaneiksi

Hallituksen esitys HE 196/2017 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 2/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 196/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi kilpailulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 193/2017 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2018 vp

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 193/2017 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirkkolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 1/2018 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 4/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 4/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.41 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Esitys seurakuntavaalien säännösten muuttamiseksi on kannatettava. On hyvä, että kaikki julkisyhteisöjen vaalit saatetaan esteellisyssäännösten osalta samalle tasolle. Olen saanut kuulla jonkun verran keskustelua, jota muun muassa lappilaisten seurakunta-aktiivien parissa on käyty, olenhan itsekkin kirkkovaltuutettu. Seurakuntavaaleissa ehdokkaana olleiden henkilöiden toimiminen vaalilautakunnassa on koettu hankalana. He istuvat vaalipaikalla ja esimerkiksi paikallisissa kauppakeskuksissa virkailijoina ja samalla ikään kuin itsensä mainoksina, sisäänheittäjinä, kun ovat myös ehdokkaina samoissa vaaleissa. Eräs lappilainen kirkkovaltuutettu kertoi kerran minulle, että vaalilautakuntiin pääsystä on voinut syntyä jopa pientä kilpailua sen vuoksi, että vaalilautakunnan jäsenet menestyvät yleensä hyvin seurakuntavaaleissa. Seurakuntien luottamushenkilöt tekevät pyyteetöntä työtä, usein hyvin pienellä korvauksella. Tiedossa ei ole mitään väärinkäytöksiä itse ääntenlaskennan suhteen, mutta on kuitenkin hyvä, että tässä asiassa siirrytään yleiseen käytäntöön vaalitoimitusten osalta.

19.43 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tällä kirkkolain muutoksellahan tullaan nyt harmonisoimaan kirkollisten vaalien vaalilautakuntien sääntely samanlaiseksi kuin se on yleisissä vaaleissa. Tällehan tietysti löytyy perusteita vaalien ulkoisen uskottavuuden kannalta ja ikään kuin integriteetin kannalta, mistä tuossa edustaja Maijala hyvin puhui. Itse olin tätä myöskin hallintovaliokunnassa käsittelemässä, ja siellä tietysti meillä heräsi keskustelu siitä, että kun tämä muutoshan toteutettiin tällä vaalikaudella aiemmin muihin vaaleihin, yleisiin vaaleihin, ikään kuin — voisi leikillisesti sanoa — maallisiin vaaleihin, niin jo kuntavaaleissa viime vuonna, 2017, törmättiin kuitenkin siihen ongelmaan, että kun poliittinen osallistuminen ja puolueisiin kuuluminen eivät ole varsinaisesti se suurin ja suosituin harrastus Suomessa, mikä on valitettavaa, mutta se on realiteetti, niin osalla puolueista on ollut välillä haasteita löytää esteettömiä henkilöitä vaalilautakuntiin. Tietysti itse pidän kyllä tärkeimpänä sitä, että vaalilautakunnat saataisiin kokoon ja siellä olisi kaikkien puolueiden edustus.

Ettei tämä ei ole ihan ongelmaton kysymys. Olen muun muassa joiltakin kuntien viranhaltijoilta saanut jo kritiikkiä, että miksi sääditte tällaisen rajoituksen vaalilautakuntien

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

kelpoisuuteen, mutta ehkä tämä aika nyt sitten vaatii tällaisia muutoksia. Tämän seikan vuoksi me hallintovaliokunnassa mietinnössämme totesimmekin, että pienemmissä seurakunnissa täytyy kiinnittää huomiota niihin varajäsenten valintoihin, että saadaan sitten riittävästi esteettömiä vaalilautakuntia, jotka sitten myös edustavat riittävän laajasti ja suhteellisesti kaikkia niitä ryhmittymiä, jotka laittavat ehdokkaita vaaleihin.

19.44 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Ihan samaan asiaan kuin edustaja Kurvinen tuossa kiinnittäisin huomiota, että vaikka sinällänsä on tosi tärkeää, että nämä esteelisyys-tilanteet arvioidaan ihan vastaavalla tavalla kirkollisissa vaaleissa kuin muissakin vaaleissa, niin viime kevään kuntavaalit olivat kyllä semmoinen tietynlainen koeponnistus sen suhteen, että pienissä kunnissa jouduttiin kyllä ihan viimeiseen asti vielä miettimään niitä ihmisiä, jotka pystyivät tulemaan niihin vaalilautakuntiin. Ja sitten todellakin ne laskentatilanteet — kyllä epäiltiin, että osa niistä myöhästymisistä laskennoissa, mitkä tapahtuivat silloin viime keväänä, johtui osittain siitä, että siellä oli paljon aivan uusia ihmisiä, jotka eivät koskaan aiemmin olleet osallistuneet näihin laskentatalkoisiin, ja se aiheutti sitten osaltansa sitä, että tottumattomana niitä laskentoja jouduttiin joillakin paikkakunnilla uusimaan. Toki niistä aina tehdään ne tarkastuslaskennat joka tapauksessa, mutta siellä oli tällaista ihan osaamattomuutta.

Tämä saattaa tietysti jossain pääkaupunkiseudulla kuulostaa kovin kummalliselta, mutta meillä on pieniä vaalialueita, pieniä kuntia, joissa tosiaankin ihmisten sukulaissuhteita on sillä tavoin, että joudutaan tosiaan pohtimaan, kuka on kenellekin sukua ja voiko osallistua näihin vaalilautakuntiin. Sinällänsä pidän tietenkin tärkeänä ja meillä on aina täällä se tapa, että ne esitykset, mitkä liittyvät kirkkolakiin, täällä sitten hyväksymme emmekä niitä käy muuttamaan, mutta tämä on tietysti tärkeä muutos siltä osin, että se yhtenäistää tätä käytäntöä.

19.46 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on hyvin käyty läpi tätä vaalilautakuntien kelpoisuuskysymystä, joka kuntapuolelle tuotiin aiemmin ja nyt tuodaan myös seurakuntien puolelle. Edellä edustaja Essayah kertoi näistä tilanteista, että vaalitoimitsijoita on ollut hankala löytää, ja se on ainakin minulle tulleen viestin mukaan aika yleinen haaste ollut. Ei ole tietysti hyvä, että me ehkä pikkuhiljaa menemme siihen suuntaan, että näitä tekijöitä joudutaan jopa ryhtymään palkkaamaan taikka etsimään sellaisilla keinoilla, että löytyisi erilaisia toimijoita sinne, kerran se on kuitenkin oleellisen tärkeätä, että siellä pitäisi olla myös edustettuna aika lailla laajasti, itse asiassa säästöstenkin mukaan, eri poliittisetkin näkökannat. Silloin tässä voi tulla ongelmia.

Nyt kysyisin, kun täällä on paikalla edustaja Kurvinen, joka on ollut tätä lainsäädäntöä käsittelemässä eduskunnassa, onko tässä samanlainen älyttömyys kuin on kuntapuolella, että jos puoliso on ehdokkaana, niin ei voi olla mukana, vaikka se puoliso olisi aivan toisessa kunnassa ehdokkaana. Ainakaan kuntapuolen lainsäädäntö ei tunne sitä. Eli jos ajatellaan, että mies olisi ehdokkaana Espoossa ja hän tulisi toimitsijaksi toiseen kuntaan, niin se ei anna mahdollisuutta. Itse asiassa se ei kai tule kovinkaan usein pariskunnan kohdalla kyseeseen, mutta lapsen kohdalla se saattaa tulla. Eli jos isä toimii vaikkapa Riihimäellä ja lapsi asuu Oulussa ja asettuu Oulussa ehdolle, niin hänen isänsä ei olekaan kelpoinen toimimaan vaalitoimitsijana Riihimäellä. Se on aivan kohtuuton ja erikoinen tilanne. Toivotavasti olette valiokunnassa niin huolella tämän käsitelleet, että olette kirjanneet, että se koskee vain samaa seurakuntaa tai kuntaa. Tätä minun mielestäni sillä on tavoiteltu.

19.48 **Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Heinonen otti todella tärkeän tulkinta-asian esille, ja myönnän ihan suoraan, että ei asiantuntijakuulemisessa tätä käsitelty ja se ei tullut esille. Ja viesti oli juuri se, että luomme identtisen sääntelyn kuin on kuntapuolella yleisissä vaaleissa, ja tämä tietysti voisi luoda sellaisen käsityksen, että kun on identtisiä hyviä asioita, niin myös identtiset pöljyydet on otettu tähän. Mutta tietysti kun oikeustieteellisessäkin joskus olen istunut, niin kai näilläkin keskusteluilla jokin merkitys pitäisi olla lain tulkinnalle, niin että voitaisiin nyt todeta — kun puhumme aina juridiikassa lainsäätäjän tahdosta — että edustaja Heinosen kanssa ainakin meidän lainsäätäjien tahto on se, että tällä lailla tätä ei pitäisi tulkita. Mutta mikäli tällaisia tulkintaongelmia ilmenee, kyllä sitten täytyy meidän täällä eduskunnassa puuttua tähän asiaan niin kunnallisten vaalien kuin sitten seurakuntavaalienkin osalta. Aivan elämälle vieras tulkinta.

Itse pidän tärkeimpänä kyllä näissä vaalilautakunnissa — on kysymys sitten seurakunnista tai kunnista — sitä, että siellä on luottamushenkilöitä eri puolueista laskemassa näitä ääniä. Se on aivan valtavan iso arvo ihan oikeasti. Sain viime vuonna toimia tämän nettiäänestyksen parlamentaarisen seurantaryhmän puheenjohtajana, ja siinä totesimme, että Suomen järjestelmän yksi valtavan iso vahvuus on se, että meillä siellä veli valvoo veljeä ja sisar valvoo sisarta. Yhdessä lasketaan ne äänet, liput on tallella, tarkastuslaskennan voi suorittaa monta kertaa, ja se luo oikeasti luotettavuutta ja uskottavuutta meidän demokratialle.

Sen vielä totean, kun syksyllä nuo seurakuntavaalit ovat, että sillä laillahan on meidän kansankirkkomme edistyskellisempi kuin tämä Lutherin maallinen regimentti, että siellä saavat jo 16-vuotiaat äänestää, ja he muuten käyttävät aika reippaasti sitä äänioikeuttaan. Voin vielä sanoa edustaja Heinoselle, että olin nimittäin viime seurakuntavaaleissa KauHAVAN ev.lut.-seurakunnan vaalilautakunnan varapuheenjohtaja, ja kyllä siellä kävi 16- ja 17-vuotiaita paljon äänestämässä. Toivottavasti saadaan se kuntavaaleihinkin pian.

19.50 **Sari Essayah kd:** Arvoisa rouva puhemies! Jälleen samaan asiaan kiinnitän huomiota kuin edustaja Kurvinen. Muistelen niin, että tämä muutos alun perin lähti tästä Euroopan korruption vastaisesta toimikunnasta, joka tarkasteli Suomen vaalilainsäädäntöä nimenomaan siellä maallisten vaalien puolella ja totesi, että kun meillä ei ole tämäntyyppistä esteellisyssäännöstä, niin tämä saattaa olla ongelma — unohtaen sitten tässä painotuksessa sen, että meillä todellakin kaikki poliittiset puolueet ovat siellä edustettuina, jolloinka tämä valvonta on juuri tämäntyyppistä, että kun yhdessä niitä ääniä lasketaan, niin silloin siellä toinen valvoo toistansa. Siinä mielessä en tiedä, oliko sitten vähän jopa hätiköityäkin, että menimme tekemään niin tiukat niistä esteellisyssäännöksistä sen suosituksen perusteella, mikä sieltä tuli, ja sitten todellakin ollaan vielä tämäntyyppisissä kummallisissa tilanteissa, mitkä edustaja Heinonen täällä nosti esille. Itselleni ei ollut edes tullut mieleenkään, että tätä on näinkin voitu tulkita, ja ilmeisesti näin tätä on sitten kai vaalien yhteydessä jopa tulkittu, että jopa se eri kunnassa asuva ihminen on ollut esteellinen, tai sitten se asia on jäänyt siellä paikan päällä harkittavaksi.

Mutta todellakin ehkä joskus näistä ulkomaan suosituksista, kun niitä annetaan, olisi varmaan hyvä käydä semmoinen kattava kansallinen keskustelu, onko tämä ensinnäkään todellakin ongelma siinä meidän vaalilainsäädännössä, ja sitten vasta sen jälkeen tehdä näitä muutoksia. Mutta joka tapauksessa olemme nyt tehneet muutoksen sinne vaalilainsäädännön puolelle, ja niinpä sitten tänne kirkkolain puolelle myöskin vastaavat muutokset tulevat sitä rataa seuraten.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 1/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisäl-
lön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 2/2018 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 2/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisäl-
lön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2016

Kertomus K 15/2017 vp

Valiokunnan mietintö StVM 3/2018 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsit-
telyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 3/2018 vp.

Keskustelu

19.53 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa puhemies! Kyse on Kansaneläkelaitoksen valtuutet-
tujen, Kela-valtuutettujen, kertomuksesta, joka käsittelee vuotta 2016, ja sosiaali- ja ter-
veysvaliokunnan mietinnöstä. En näe täällä valiokunnan puheenjohtajaa, hänellä olisi
mahdollisuus esitellä se, mutta Kelan valtuutettujen puheenjohtajana haluan tässä pöytä-
kirjoihin todeta sen, että kun aloitin Kelan valtuutettujen puheenjohtajana, pidin tarkoituk-
senmukaisena sitä, että Kansaneläkelaitoksen valvontaa selvitettäisiin.

Kansaneläkelaitoksen rooli on muuttunut 80 vuodessa kovin paljon. Valtion rahoitus on
jo 70 prosenttia. Perustuslain mukaan eduskunta valvoo Kelaa, sitä valvoo 12 valtuutettua,
mutta on täysin välttämätöntä, että arvioidaan, onko tämä valvonta riittävää, pitäisikö esi-
merkiksi Valtiontalouden tarkastusviraston ulottua Kelaan, ja siksi ehdotuksesta nyt Kelan
valtuutetut ovat asettaneet kuusihenken selvitysryhmän selvittämään Kelan valvonta-
asemaa, roolia ja sisäisiä toimivaltasuhteita. Toimeksianto kestää kolme kuukautta.

Ehdotuksestani myös aloitettiin lausuntomenettely, myös tarkastusvaliokunta on tästä
kertomuksesta antanut lausunnon. Olen pohtinut sitä, että usea Kelan valtuutettu on sosi-
aali- ja terveysvaliokunnan jäsen ja Kelan kertomuksen ja Kela-asian käsittely jää kovin
kapeille hartioille. Toivon, että tästä viriää keskustelua. Olen ollut kuultavana tarkastusva-
liokunnassa ja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, ja molemmat valiokunnat pitivät tarkoi-
tuksenmukaisena, että myöskin tätä lausuntomenettelyä jatketaan, ja ennen kaikkea tuki
annettiin tälle selvitystyölle. Sille selvitystyölle antoivat tuen myöskin eduskuntaryhmien
puheenjohtajat, kävin sen esittelemässä.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Totean vielä tästä mietinnöstä, joka tässä on käsittelyssä, arvoisa puhemies, että sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää, että asetettaisiin parlamentaarinen työryhmä: kun tämä kuuden hengen selvitystyöryhmä on antanut esityksensä, niin tulisi parlamentaarinen työryhmä, joka sitten katsoisi, mitä lainsäädäntömuutoksia katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, jotta Kelan toiminta voidaan turvata parhaalla mahdollisella tavalla ja se lainsäädäntö vastaisi nykypäivän tarpeita ja erityisesti valvontaa.

19.55 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! On tosiaankin harmillista, että tämä kertomus on nyt tähän aikaan illasta täällä keskustelussa ja että täällä myöskään ei sosiaali- ja terveysvaliokunnasta ole väkeä paikan päällä asiaa enemmän avaamassa. Mutta edustaja Sarkomaa on tehnyt siinä mielessä kyllä ansiokasta työtä, että on lähtenyt viemään eteenpäin tätä selvitystä nimenomaan Kelan valvonnasta, ja kun tässä yhteydessä näitä eduskuntaryhmiä kuultiin, niin kristillisdemokraatit on tuonut esille sen, että kyllähän katsotaan, että Kela, Kansaneläkelaitos, nimenomaan on koko parlamentaarisen valvonnan alaisuudessa. Jos katsotaan tällä hetkellä tätä Kelan valtuutettujen edustavuutta, niin siellä ei esimerkiksi meidän ryhmästä ole ketään edustamassa, ja vähän samalla tavalla kuin Yleisradiosta puhutaan eduskunnan radiona, niin siinä yhteydessä todettiin, kun lainsäädäntöä muutettiin, että vähintään kolmen hengen eduskuntaryhmillä edustaja siellä tulisi olla. Toivon, että Kelan valtuutettujen kohdalla tämä vastaavalla tavalla huomioitaisiin, koska Kansaneläkelaitos kyllä on vauvasta vaariin Suomen kansalaisten ja Suomessa asuvien elämässä mukana. Kun ajatellaan nytten näitä tulevaisuuden haasteita, mitä Kelalla on, näihin yhteisiin tulorekistereihin siirtymistä ja sitten esimerkiksi tätä mahdollista sosiaaliturvan isoa uudistusta, niin näissä Kelalla tulee olemaan hyvin hyvin keskeinen rooli. Siinä mielessä täytyy vain toivoa, että tämän valvonnan uudistumisen myötä siellä myöskin sitten otettaisiin tämä parlamentaarinen edustavuus huomioon.

19.57 Antti Kurvinen kesk: Rouva puhemies! Kelan valtuutettujen puheenjohtaja edustaja Sarkomaa hyvin kertoikin näistä Kansaneläkelaitoksen ajankohtaisista kuulumisista. Tuossa jäi oikeastaan mainitsematta liittyen Kelan valvontaan ja toiminnan seurantaan se, että Kelalla on myös toimielin nimeltään Kelan tilintarkastajat, vähän tarkastuslautakuntatyypinen elin, ja uskon, kun katsoin puhujalistaa, että edustaja Maijala, joka toimii tilintarkastajien varapuheenjohtajana ja meidän ikään kuin maallikotarkastajien vanhimpana tai joukkueen kärkenä, varmaan kertoo työstämme sitten enemmän. Mutta myös siellä olemme tietoisia ja olemme keskustelleet tästä Kelan hallinnon uudistamisesta, ja se varmasti on paikallaan ja tärkeää ja hienoa, että sitä viedään eteenpäin parlamentariselta pohjalta, kaikki puolueet ja koko eduskunta mukana, kun tämä on eduskunnan erittäin tärkeä laitos.

Arvoisa puhemies! Kelastahan on kehittynyt tässä vuosikymmenten varrella pelkän vakuutuslaitoksen, eläkevakuutuslaitoksen sijaan sosiaaliturvan esitaistelija ja aivan keskeinen toimija Suomessa pitämään huolta heikommassa asemassa olevista ihmisistä ja pitämään huolta siitä niin sanotusta köyhän asiasta, ja Kela on nytkin kehittyvässä sosiaaliturvassa aivan etulinjassa. Tämän perustulokokeilunkin, joka rohkeasti 30 vuoden keskustelun ja jappaisemisen jälkeen pystyttiin kokeilemaan, kiitos Sipilän oivan hallituksen, toteutti Kela. Vanha tuttu Kansaneläkelaitos oli siinä toimijana. Toimeentulotukikin on nyt siirtynyt Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Sehän ei mennyt oikein hienosti, siinä oli aika vakavia ongelmia alussa. Mutta sitten, että saadaan myös myönteiset asiat esille, ei aina

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

vain kritiikkiä, täytyy todeta se, että taas tämä opiskelijoitten siirtyminen yleiseen asumistukeen on sujunut varsin mallikkaasti.

Arvoisa puhemies! Kelan toiminnassa minusta sellainen asia, minkä kansanedustajia eniten pitäisi kiinnostaa, on se, että asumistukimenot ovat räjähtäneet aivan käsittämättömästi Suomessa viimeisten vuosien aikana ja ne alkavat olla jo tekijä, joka uhkaa meidän koko julkisen talouden kestävyyttä. [Puhemies koputtaa] Jotakin pitää tehdä asuntopolitiikassa ja asuntososiaalisissa asioissa.

19.59 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitoksia edustaja Sarkomalle tästä kertomuksesta ja siitä, miten puheenjohtaja on tätä asiaa katsonut.

Olen todellakin nytten toiminut pari vuotta eduskunnan puolesta Kelan tilintarkastajien varapuheenjohtajana ja olen saanut siinä kuulla hyvin laajasti Kelan toiminnasta. Meillä on olemassa siellä ammattitilintarkastajat, jotka huolehtivat varsinaisen tilintarkastuksen, ja meidän maallikoiden, kansanedustajien, rooli on enemmänkin varmistaa ja tarkistaa se, että tilintarkastustoiminta hoituu asianmukaisesti niin kuin sen pitäisi toimia. Lisäksi me tietenkin seuraamme kaikkia näitä pöytäkirjoja, mitä tulee Kelan valtuuskunnalta ja hallitukselta. Lisäksi meille kerrotaan, minkälainen sisäinen valvonta on tässä Kelan toiminnassa.

Otamme siellä myöskin yksittäisiä asioita erikseen käsittelyyn. Juuri niin kuin edustaja tuossa aikaisemmin kertoi, asumistukiasiat ovat meitä mietityttäneet todella paljon. Toinen asia, mikä meitä viimeksi keskustelutti siellä, oli Kelan toimintojen hoitaminen: miten toiminnot on järkevää hoitaa hajautetusti eri puolilla Suomea ja milloin mitenkään on järkevää toimia. Olemme hyvin monia eri asioita käyneet siellä läpi. On myöskin käyty keskustelua siitä, tulisiko tätä toimintaa kehittää ja millä tavalla niin, että me niin sanotut maallikkotilintarkastajat olemme siellä toiminnassa. Olen ollut myöskin kuultavana eduskunnan tarkastusvaliokunnassa tästä asiasta, miten toimintaa tulee kehittää, ja varmasti näitä kehittämisen paikkoja olisi olemassa.

20.01 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee näihin Kelan ajankohitaisiin kysymyksiin, tartun itsekin tähän asumistukimenojen kasvuun, mihinkä edustaja Kurvinen tässä ansiokkaassa puheenvuorossaan aikaisemmin jo viittasi. Nythän on se tilanne, että meillä tämän vaalikauden aikana yleisen asumistuen kustannukset ovat kasvaneet merkittäväällä summalla. Kyse on jo sadoista miljoonista. Tämä kustannusten kasvuvauhti on ollut todella nopeaa. Sinänsä tässä on ollut nyt hyvääkin kehittämistä: opiskelijoiden asumislisästä siirryttiin siihen, että opiskelijatkin ovat yleisen asumistuen piirissä, mikä on mielestäni erittäin hyvä uudistus ja vie tätä meidän asumistukijärjestelmää siihen suuntaan, missä sen kuuluisi ollakin, eli kaikki väestöryhmät olisivat tällaisen yhtenäisen asumistukijärjestelmän piirissä. Mielestäni siihen tulee jatkossa edetä.

Mutta yhtä kaikki, tästä asumistukimenojen kasvusta valtaosa, siis aivan leijonanosa, valuu suuriin keskuksiin ja kasvukeskuksiin, joissa tämä kova väestöpaine aiheuttaa asumisen kustannusten nousua. Tähän tietenkin pitää vaikuttaa monenlaisilla toimenpiteillä. Meillä on kohta lähetekeskustelussa tämä niin sanotun 40 vuoden korkotukimallin uudistus, ja se on tietenkin yksi keino, jolla asumisen kustannuksia tulee saada alaspäin, mutta mielestäni tätä koko asumistukijärjestelmää tulisi ravistella osana muun sosiaaliturvajärjestelmän uudistamista ja kehittämistä. Mielestäni tulevalla vaalikaudella tämä sosiaaliturvan uudistaminen, ja asumisen tukijärjestelmän uudistaminen osana sitä, on kyllä niitä sen

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

vaalikauden aivan keskeisimpiä yhteiskuntapoliittisia tavoitteita, ja siihen tulisi mielestäni alkaa jo valmistautua.

20.03 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Kolme asiaa.

Olen erittäin tyytyväinen siitä, että tuo ulkopuolinen selvitysryhmä, joka selvittää Kelan lainsäädäntöä, asemaa, valvontaa ja toimivaltasuhteita, on nyt asetettu. Kansaneläkelaitos koskettaa varmasti jotakuinkin jokaista suomalaista. On tärkeää, että ne toiminnot, jotka siellä ovat, voidaan turvata. Mutta maailma on monin tavoin muuttunut, ja tuo arviointi on välttämätön. Mitä sitten lainsäädännöllisesti tehdäänkään, mihin ratkaisuihin päädytään, on selvää, että se on tehtävä parlamentaarisesti ja tuo parlamentaarinen työryhmä on asetettava. On hyvä, että tämä on nyt edennyt.

Toinen asia on se, että kun aloitin valtuutettujen puheenjohtajana — haluan tämän nyt tässä sanoa eduskunnan pöytäkirjoihin — halusin heti myöskin selvityksen Kelan johdolta lainsäädännöstä. Kela koskeva lainsäädäntö on jäänyt jälkeen. Kelan organisaatiota on uudistettu, moni asia on muuttunut, ja erityisesti kaikki yleiset valtionhallinnon periaatteet eivät koske Kansaneläkelaitosta. Esimerkiksi kun Kelan johtajisto valitaan, niin heitä ei voi valita määräaikaisiksi, mikä on muualla valtionhallinnossa vastaavissa tehtävissä tarkoituksenmukaista ja virkamieslaissa säädetty. Kun tämän olen nähnyt, niin pyysin Kelan johtoa arvioimaan muutostarpeet. Annamme myös itse lähetekeskusteluna näkemykset. Tuo lista on nyt käsitelty Kelan hallituksessa ja valtuutetuissa, ja olemme lähettäneet sen valtioneuvostolle. Toivomme todellakin pikaisesti lainsäädäntöehdotuksia, jotta Kela koskeva lainsäädäntö olisi ajan tasalla.

Ihan viimeiseksi vielä eduskuntaryhmien kannasta. Kun tämän selvitysehdotuksen esitin ja tuen sieltä sain, niin yksimielisesti todettiin, että on huono asia, ei ole tarkoituksenmukaista, että tällä hetkellä Kelan valtuutetuissa ei ole kaikkien eduskuntaryhmien edustajia. Se on tietenkin eduskunnan omissa käsissä, se ei välttämättä tarvitse lainsäädäntömuutosta. Yhdyn tähän näkemykseen, että olisi tarkoituksenmukaista, [Puhemies koputtaa] että tieto kulkisi kaikkiin eduskuntaryhmiin, ja tämä asia pitää saada kuntoon, jotta valvonta on riittävää.

20.05 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tahdon tähän Kelan valtuutettujen kertomuksen käsittelyyn ottaa vielä yhden näkökulman, missä minusta myös Kela on erittäin mallikas toimija meillä julkisella sektorilla ja osana meidän valtiokoneistoa, siinä mielessä, että nyt muualla valtionhallinnossa — on kysymys sitten käräjäoikeuksista, ulosotosta, Verohallinnosta, varuskunnista, ihan mistä tahansa muusta — kaikki säästöthän, mitä on tehty viimeisen parinkymmenen vuoden aikana, on tehty sillä tavalla, että ollaan vähennetty toimipaikkoja, ja sitten niissä isoissa toimipaikoissa on toiminta paisunut ja kulut paisuneet kuin pullataikina, ja siihen ei ole puututtu millään tavalla. Sitä toimipaikkaverkkoa harventamalla ja toimipaikkoja keskittämällä on tehty ne säästöt. Mutta Kelassa, vaikka siellä on keskitetty tiettyjä päätöksiä, vaikka siellä on tehty muita järjeistyksiä, vaikka siellä on digitalisoitu palveluita, on haluttu pitää kiinni vahvasta alueellisesta toimipaikkaverkostosta. Se on kyllä sellainen oppi, mitä toivoisin muullekin valtionhallinnolle: ottakaa Kelasta siinä oppia.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 15/2017 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

9. Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan päätökseksi eduskunnan työjärjestyksen 72 §:n muuttamisesta

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 2/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalainojen korkotuesta annetun lain, aravarajoituslain ja asumisoikeusasunnoista annetun lain 16 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 12/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu

20.07 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa rouva puhemies! Kun keskustelimme hetki sitten Kela-valtuutettujen kertomuksesta, yksi esille noussut kysymys oli asumistukimenojen jatkuva kasvu. Kai noin 2 000 miljoonaa euroa vuositasolla jo maksetaan asumistukia, se on aivan liian paljon. Sen näkemyksen jaamme varmasti kaikki vasemmalta oikealle. Miksi asumistuet ovat nousseet niin paljon? Kysymys on siitä, että erityisesti suurimmissa kaupungeissa ja kasvukeskuksissa asumisen hinta, vuokrat ovat karanneet täysin käsistä. Ihmisillä voi mennä helposti yli puolet käteenjäävistä tuloista asumiseen, ja asumistuella paikataan taloutta.

Kysymys on siitä, että asumistuella ei tueta itse asiassa asukkaita, vaan niitä, jotka omistavat vuokra-asuntoja, joissa ihmiset asuvat, ja kun kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ei ole riittävästi, se johtaa siihen, että voi pyytää ylisuuria vuokria. Tämän ongelman yksi perimmäisiä syitä on se, että kun aikaisemmin ARA-lainoilla on tuettu pitkiä, 40 vuoden omakustannevuokra-asuntoja, niin tämä päivänä näitä omakustannevuokra-asuntoja eivät käytännössä rakenna enää juurikaan muut kuin kaupungit ja kunnat, ja nekin rakentavat liian vähän.

Tietenkin erityisen iso ongelma tämä on Helsingissä, jossa vuokrat ovat karanneet täysin käsistä sen vuoksi, että ARA-vuokra-asuntojen rakentamisen tavoite, ja ylipäänsä tavoite rakentamisessa, on liian matala, ja sen lisäksi sitäkään tavoitetta, että neljäsosa olisi ARA-vuokra-asuntoja, sisältäen myös opiskelija-asunnot ja muut erityisasumisen muodot, ei saavuteta. Samaan aikaan muut toimijat ovat vetäytyneet markkinoilta kohtuuhintaisen omakustannevuokra-asuntojen osalta. Miksi haluan korostaa tätä omakustannevuokraa? Sen vuoksi, että monilla on sellainen käsitys, että ne olisivat jotenkin sosiaalis-

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

ti tuettuja vuokra-asuntoja. Ei, niissä asuvat asukkaat maksavat vuokrassa jokaisen euron, jokaisen sentin sekä pääomakustannuksia että hoitokustannuksia.

No, aikaisemmin meillä tilanne oli se, että meillä oli kaupunkien lisäksi kaksi isoa toimijaa, jotka tuottivat omakustannevuokra-asuntoja näillä pitkillä ARA-lainoilla. Nyt ongelma on se, että kun niissä on tämä 40 vuoden ehto, niin kun se on tullut täyteen, niin ne on voitu vapauttaa niin sanotusti vapaille markkinoille. Tätä on yritetty paikata sillä, että on tehty tällaisia lyhyempiä ratkaisuja, 10—20 vuoden puoliväli ratkaisuja. Ne ovat niin kuin ojusta allikkoon -ratkaisuja, koska tavallaan hetkellisesti se lämmittää, mutta tiedetään, miten käy talvella, kun hetkellisesti housuissa lämmittää. 10 tai 20 vuoden päästä meillä on edessä se ongelma.

Aikaisemmin on ollut kaksi suurta, Sato ja VVO, jotka ovat tuottaneet kaupunkien rinnalla näitä asuntoja. Nyt ne ovat vetäytyneet siitä, eivät rakenna enää kohtuuhintaisia omakustannevuokra-asuntoja. Päinvastoin, kun ne ovat vapautuneet sääntelystä, niin vuokria on nostettu aivan kohtuuttomasti. Ihmisten, jotka ovat voineet asua samassa vuokra-asunnossa kymmeniä vuosia, vuokria nostetaan — huonokuntoisissa asunnoissa, joita ei ole kunnostettu, ja asunnoissa, joissa ei ole enää ihmisillä varaa asua, tai he joutuvat hakemaan asumistukea.

Mihin ne asumistuet menevät — kun sanoin, että niillä ei tueta itse asiassa ihmisiä vaan omistajia? Jos katsoo Saton omistajia: Suurin omistaja, 53,7 prosenttia, ruotsalaiset pääomasijoittajat Balder Finska Otas AB. Toiseksi suurin omistaja, 22,6 prosenttia, Stichting Depositary APG Strategic Real Estate Pool. Kolme neljäsosaa menee siis Suomen rajojen ulkopuolelle niistä asumistuista, joita me verovaroilla Kelan kautta maksamme. Entä VVO, joka VVO:na ja Lumona toimii Kojamo-brändin alla? Suurimmat omistajat eläkevakuutusyhtiöt ja pienempinä omistajina mutta suuremmalla potilla yhteensä eri ammatti-liitot. Nyt nämä asumistuet, kun ne eivät käytä niitä kohtuuhintaiseen vuokra-asunto-tuotantoon, omakustannevuokra-asuntotuotantoon, valuvat näille omistajatahoille. Kojamon osalta sentään jäävät kotimaahan meidän eläkkeisiin ja sitten ammattiyhdistysliikkeen toimintaan, mutta Saton puolella ne menevät pääomasijoittajille pääasiassa Ruotsiin ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakiehdotuksessa on joitain elementtejä, joilla pystytään parantamaan tilannetta, mutta tämä ei ratkaise tätä ongelmaa. Nyt pitäisi lähteä huomattavan paljon voimakkaammin sekä paremman valtion rakentamistuen kautta että myös erilaisten maankäyttösopimusten kautta vielä voimakkaammin ajamaan sitä, että kaupunkien pitää tehdä tätä omakustanne- ja kohtuuhintaista rakentamista. Se on se tapa, jolla me pystymme painamaan alas vuokria, ja se on se tapa, jolla me pystymme sitten vaikuttamaan asumistukimenojen kasvuun, että ne pystytään ensin pysäyttämään ja toivon mukaan niitä päästään laskemaan.

Eli kun puhutaan pääkaupunkiseudun ja erityisesti Helsingin asuntopolitiikasta, niin moni voi ajatella täällä eduskuntasalissakin, että sehän nyt on vain helsinkiläisten asia, mutta ei ole, se on kaikkien meidän asia juuri sen vuoksi, että kun ihmisillä ei ole varaa asua täällä, he saavat asumistukia, ja tietenkin lähtökohdan pitäisi olla, että kun käyt töissä, niin on varaa maksaa oma asuminen ja jää kohtuullisesti muuhunkin toimeentuloon rahaa.

Arvoisa rouva puhemies! Nostan sitten vielä yhden yksityiskohdan, joka on asumisoikeusasuminen. Siitä on hyvin paljon huolta ollut, kun ihmiset ovat ostaneet sen 10 prosentin asumisoikeuden. Se on vuokralla asumisen ja omistusasumisen välimuoto, niin että siinä on turvattu se, että voit asua siinä asunnossa. Ongelma on se, että se järjestelmä ei ole

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

toiminut niin, että se olisi erityisesti merkinnyt alhaisia vuokria. Itse asiassa monissa asumisoikeustaloissa voivat vuokrat olla korkeampia kuin vuokrataloissa. Mutta toinen kysymys on se, että on paljon liikkeellä huhua ja pelkoa siitä, että tämä omaisuus voitaisiin viedä pois näiltä ihmisiltä, ja näin ei tietenkään voi olla, ja sitä ei missään nimessä pidä hyväksyä. Nimenomaan kysymys on siitä, että sillä on se varmuus ja turva omaan asumiseen hankittu.

Toinen seikka, jonka haluan nostaa esille, on näiden asumisoikeusasuntojen hallinta, myös osaomistusasuntojen, mutta niitä on niin vähän, että se on ihan marginaalinen kysymys. Näiden taloyhtiöiden hallituksessa pitäisi olla asukkailla enemmistö, jotta he pääsevät päättämään talon asioista aidosti ja vaikuttamaan niihin asumiskustannuksiin. Ja kun monesti konserni hoitaa huollon ja hoitaa remontit ja hoitaa isännöinnin ja niin edelleen, niin isännöinti pitäisi erottaa, niin että sen pitäisi olla selvästi ulkopuolinen, ettei tule eturistiriitaa. Isännöitsijän tehtävänä on huolehtia taloyhtiöstä, mutta jos hän on samaan aikaan omistajakonsernin palkkalistoilla, tulee eturistiriita, että kenen etua tosiasiaa ajetaan, omistavien asukkaiden vai konsernin, joka on omistajana.

Tämäntyyppisiä muutoksia pitäisi myös saada lainsäädäntöön, jolla pystytään parantamaan näiden ihmisten asemaa, jotka ovat sijoittaneet omaisuuttaan kiinni näihin asumisoikeusasuntoihin haluten itselleen varman ja turvallisen vuokra-asumisen muodon.

Arvoisa rouva puhemies! Lainsäädännössä on hyviä piirteitä, mutta valitettavasti tämä ei ratkaise niitä suuria asuntopolitiikan ongelmia, jotka vaikuttavat koko Suomen talouteen.

20.16 Martti Mölsä sin: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeuslainojen korkotuesta annettua lakia. Esityksen tarkoituksena on kehittää mainittuun lakiin perustuvaa korkotukijärjestelmää kohtuuhintaisten, sosiaalisiin perustein valituille asukkailla tarkoitettujen vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentamisen, hankinnan ja perusparantamisen tukemiseen siten, että tukijärjestelmä toimii nykyistä tehokkaammin. Valtion maksama tuki ja tuettujen asuntojen käyttöön liittyvät rajoitukset olisivat paremmin tasapainossa keskenään, ja tukijärjestelmä kannustaisi rakennuttajia tuottamaan kohtuuhintaisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja nykyistä enemmän.

Merkittävää on myös se, kun samalla kielletään vuokrilla tai käyttövastikkeilla tapahtuva tuleviin korjauksiin varautuminen, joka on aiheuttanut melkoisia väärinkäytöksiä aikaisemmin. Esimerkkinä mainittakoon tämä edustaja Arhinmäenkin esiin tuoma Kojamo Oyj, joka oli vuoteen 2017 asti VVO-yhtymä Oyj, joka on Suomen suurin yksityinen kiinteistösijoittaja ja vuokranantaja. Sen suurimmat osakkeenomistajat ovat eläkevakuuttajat Ilmarinen ja Varma sekä ammattiyhdistykset Metallityöväen Liitto, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Rakennusliitto, Palvelualojen ammattiliitto PAM, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Teollisuusalojen ammattiliitto sekä Tehy — ja myös tämä Sato, minkä edustaja Arhinmäkikin toi, jolla on samanlaisia sidonnaisuuksia olemassa.

Korkotuet, asumistuet samoin kuin ammattiyhdistysliikkeiden nostamat osingot valuvat jatkuvina kohoavina vuokrina muun muassa SDP:n vaalikassaan [Timo Heinonen: Oh-hoh!] ja miksei myös edustaja Arhinmäen vaalikassaan. [Silvia Modig: Ei ole näkynyt kylä!] Edellä olevasta on pääteltävissä, että tukien varaan rakennettu yhteiskunta ei toimi enää heikompiensaisten hyväksi. [Paavo Arhinmäki pyytää vastauspuheenvuoroa]

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Niin sanottu kohtuuhintainen asuntotuotanto pääkaupunkiseudulla on yksi suurimmista tulonsiirroista kyseessä oleville järjestöille ja puoluekoneistoille. Tätä tämä laki ei pysty korjaamaan tässä muodossa, mitä esitetään. Miksi tällä on niin paljon väliä? Siksi, että politiikassa yhteistä etua ei oikeasti tunnu olevan. On oma etu, puolueen etu tai järjestön etu, ja kaukana tulee kunnan ja valtion etu. Siksi välillä on mahdotonta tehdä järkeviä muutoksia tässä meidän systeemissämme. Tästä seuraa, että hyvinvointiyhteiskuntamme rapautuu ja korjausliikkeet ovat entistä suurempia, kun niiden aika tulee pakon sanelemana eteen.

20.20 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Mölsä ilmeisesti luki puheenvuoron, jonka hän oli kirjoittanut etukäteen, kun sanoi, että on vaikea arvostella esimerkiksi VVO:n, nykyisen Kojamon, toimintaa, kun juuri käytin puheenvuoron, jossa nimenomaan nostin tikun nokkaan yhtenä ongelmatoimijana Kojamon ja VVO:n. Toki ihmettelen, miksi Mölsä ei nostanut Satoa, jossa omistajat ovat vielä ruotsalaiset ja Yhdistyneen kuningaskunnan pääomasijoittajat. Ne rahat eivät edes jää Suomeen vaan menevät Suomen rajojen ulkopuolelle.

Todettakoon nyt joka tapauksessa, että kun olen toiminut myös puolueen puheenjohtajana, tiedän jossain määrin jotain vasemmistoliiton rahavirroista sen lisäksi, että tiedän jotain ainakin aikaisemmista omista vaalikassoistani. Eipä ole näkynyt juurikaan näitä tässä mainittuja suuria rahavirtoja, ei niin vasemmistoliiton kuin omaankaan vaalikassaan. Aika lailla omilla rahoilla nämä tehdään. Mutta vaikka olisi näkynytkin, [Puhemies koputtaa] se ei muuta miksiäkään sitä, että tämä pitää korjata joka tapauksessa, koska täällä olemme puolustamassa tavallisia ihmisiä ja vaatimassa heille kohtuuhintaista asumista riippumatta siitä, [Puhemies: Aika!] kuka nämä yhtiöt omistaa.

20.21 Silvia Modig vas: Arvoisa rouva puhemies! Minä katson tätä kysymystä ennen kaikkea helsinkiläisenä, niin paljasjalkaisena stadilaisena kuin helsinkiläisenä kuntapäättäjänä. Meidän suurin haasteemme tällä hetkellä on asumisen liian korkea hinta, ja huutava pula meillä on nimenomaan kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Se on kaupunkiköyhyyden suurin syy, ja se on jo este työllisyydelle, kun monella alalla työskentelevällä ei ole enää varaa palkallaan maksaa asumista Helsingissä. Iso osa työssä käyvistä joutuukin turvautumaan asumistukeen, jotta selviää asumisen kuluista, ja se tilanne on aivan kestävä. Aivan kestävä tilanne on myös se, minkä hallitus on valinnut heikentämällä asumistukea, jotta se asumistuki ei väärin kohteisiin virtaisi. Paras tapa on luoda kohtuuhintaista asumista.

Kohtuuhintainen asuminen onkin se keskeinen keino saada asumisen hintaa alas. Tässä korkotukilainat ovat aivan keskeisiä, ja nimenomaan pitkä 40 vuoden korkotukilaina, koska sitä käyttävät ne aidosti yleishyödylliset toimijat. Suurin yksittäinen korkotukilainoitettujen vuokra-asuntojen omistaja on Helsingin kaupunki. Ilman korkotukea ja aidosti yleishyödyllisiä toimijoita ei synny kohtuuhintaisia asuntoja, ja sen takia odotukset tätä uudistusta kohtaan ovat todella korkeat. On äärimmäisen tärkeää, että eduskunta hyväksyi tämän ponnin 40 vuoden korkotukimallin uudistamisesta hyväksyessään 10 vuoden korkotukimallin, joka on esimerkki siitä, että se ei edesauta tätä ongelmaa.

Helsingissä on hyvin tarkka, puoluerajat ylittävä yhteisymmärrys ja työ sen eteen, että me haluamme kaikin keinoin ehkäistä asuinalueiden eriarvoistumiskehitystä. Yksi keino siinä on se, että meillä on tarkat asuntotuotannon jakaumat määriteltynä, jotta asuinalueet rakentuvat tasapainoisesti. 10 vuoden korkotuki tekee siitä meille mahdotonta. Jos me

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

olemme määritelleet, että yhden neljäsosan asunnoista pitää olla kohtuuhintaista tuettua vuokra-asumista, ja 10 vuodessa se on vapaa sääntelystä ja muuttuu, se tekee mahdolliseksi sen pitkäjänteisen työn, jota pitää tehdä, jotta alueet eivät eriarvoistu.

Minä näkisin, että tässä uudessa mallissa, jota meille nyt esitetään, etupainotteinen lainanmaksu on erittäin hyvä asia. Se on tärkeää, että ei olla siinä tilanteessa, että kun tuki loppuu, niin silloin ollaan just massiivisen peruskorjauksen edessä. Tämä toivottavasti tekee sen, ettei tule painetta valtaville vuokrankorotuksille silloin, kun on peruskorjauksen aika. On hyvin järkevää jaksottaa lyhennykset rakennuksen elinkaaren mukaan. Tämä etupainotteisuus tietysti vähentäisi lainan korkomenoja ja siten myös valtion korkotukimenoja. Tätä tuemme.

Myös mahdollisuus ylimääräisiin lyhennyksiin on erittäin hyvä, kunhan se ei johda kohtuuttomiin vuokrankorotuksiin. Tästä pitää pitää huoli, että sitä valvotaan tarkasti, jotta jos tehdään ylimääräisiä lyhennyksiä, ne tehdään vastuullisesti.

Huolta minä sen sijaan kannan peruskorjauksiin varautumisesta. Järkevää kiinteistönpitoa on pitää kiinteistöä kunnossa pitkäjänteisesti ja varautua hyvissä ajoin isoihin korjauksiin, jotta ne voidaan ajallaan toteuttaa ja jotta ne voidaan toteuttaa ilman suurta vuokrankorotuspainetta. Nykymallissahan saa kerätä 1—2 euroa per neliö varautumiseen tuleviin remontteihin. Nyt esitetyssä mallissa tämä euromääräinen varautuminen kielletään ja korjauksiin varaudutaan nyt omarahoitusosuuden enimmäiskoron muutoksen kautta ja sen kautta, että etupainotteisuus mahdollistaa oman pääoman kasvattamisen muin keinoin.

Minä ymmärrän tämän pyrkimyksen parantaa rahoitustilannetta näissä yhtiöissä niin, että pystytään varautumaan myös uusien korkotuettujen kohteiden rakentamiseen, mutta kun tästä uudesta mallista kerääntyy euromääräisesti huomattavasti pienempi summa kuin nykymallista, niin se huoli on se, riittääkö tämä raha varautua sekä tuleviin korjauksiin että uuteen tuotantoon. Eli riittääkö tämä etupainotteisuus kompensoimaan sen? Tämä on minun mielestäni asia, josta pitää olla erityisen tarkka tulevassa valiokuntakäsittelyssä.

Minä haluan nostaa myös esiin, arvoisa puhemies, sen, että Helsingissä meillä on ARA-tuotannon osalta tällä hetkellä erityisenä haasteena se, että Helsinki kasvaa aivan hirveätä kyytiä, rakennusmarkkinat ovat ylikuumentuneet. Se on johtanut siihen, että urakkahinnat ovat nousseet merkittävästi. Jo nyt meillä on vaikea päästä ARAn vaatimiin neliöhintoihin, mikä johtaa siihen, että ARA-tuotantoa ei lähde liikkeelle meidän määrällisten tavoitteidemme mukaisesti. On tietysti todella tärkeätä, että ARA erittäin tarkasti valvoo sitä, että sinne, minne tukea myönnetään, syntyy varmasti kohtuuhintaisia neliöitä. Mutta itse pitäisin tässä kohtaa kyllä paikallaan sitä, että pohdittaisiin, voisiko olla järkevämpää joustaa hieman suhdanteen mukaan kuin jäädä jälkeen määrällisissä tavoitteissa, koska jos me jäämme jälkeen siinä ainoassa kohtuuhintaisessa tuotannon muodossa, niin se kokonaisuutena nostaa asumisen hintaa, ja siihen meillä yksinkertaisesti ei ole varaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Asuntotuotannon lisääminenhan on aivan keskeinen keino vaikuttaa asumisen hintaan, mutta sen vaikutukset tulevat pitkällä aikavälillä. Kuntien maankäyttö- ja tonttipolitiikka ovat aivan keskeisiä, mutta myös niitten vaikutukset ovat tilanteen vakavuuteen nähden aivan liian hitaita. Käynnistysavustukset sen sijaan on huomattu nopeaksi ja tehokkaaksi keinoksi saada uutta tuotantoa lähtemään liikenteeseen. Käynnistysavustuksissa on myös se hyvä puoli, että ne voidaan helposti kohdentaa juuri niihin ryhmiin, joita erityisesti koetaan, että sillä hetkellä halutaan tukea, kuten esimerkiksi tällä hetkellä nuoret. Niin kuin me ARAn viimeisimmästä raportista luimme, nuorten asunnottomuus on huolestuttavassa kasvussa, vaikka muu asunnottomuus vähenee. Joten

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

kannustaisin hallitusta miettimään, olisiko paikallaan tehdä aivan uusi paketti käynnistys-avustuksista, koska se on se nopein ja tehokkain tapa saada uutta tuotantoa liikkeelle.

20.27 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan valtion tuetun asuntotuotannon tavoitteenahan on todellakin kohtuuhintaisemman asumisen tarjoaminen suomalaisille, ja tämän pitkän korkotukimallin tavoitteena on tuottaa kohtuuhintaisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja erityisesti pienituloisille ja myöskin keskituloisille ihmisille. Me tarvitsemme lisää kohtuuhintaisia asuntoja, se on tämänkin keskustelun aikana tullut jo selväksi. Ja niitä kohtuuhintaisia asuntoja tarvitaan kaikkialla Suomessa, vaikkakin huutavin pula niistä lienee täällä pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvavissa keskuksissa, joissa asumisen hinta pakkaa nousemaan kovaa vauhtia tänä päivänä. Tämä asumisen kalleushan voi olla myöskin ihmisen työllistymisen esteenä, ja se voi johtaa myös kaupunginosien ja ihmisten väliseen eriarvoistumiseen. Suomella ei tähän ole varaa.

Tämä hallituksen esitys pitkän korkotukimallin kehittämisestä edistääkin korkotukijärjestelmän houkuttelevuutta. Uskon, että se täten tulee myös lisäämään kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeusasuntojen tuotantoa. Tämä uudistus edistäisi hankintakorkotukilainojen hyväksymistä nimenomaan kasvukeskuksiin. Näitä vaatimuksia onkin tarkoitus lieventää siten, että lainoja myönnettäisiin samoin ehdoin julkisille ja yksityisille toimijoille. Kaiken kaikkiaan tämä esitys tämän korkotukimallin uudistamiseksi sisältää lukuisia toimijoita helpottavia, lainsäädäntöä yksinkertaistavia ja parantavia ehdotuksia. Ennen kaikkea tämä uudistus huomioi vahvasti asukkaan edun, ja asumismenojen kurissa pysymiseen tähdätään. Tämä hallituksen esitys parantaisi korkotukilainojen tukiehtoja monin keinoin. Hallinnolliset menettelyt byrokratian purkamisen hengessä yksinkertaistuisivat ja muuttuisivat toimijoiden kannalta helpommiksi.

Kaiken kaikkiaan tämän hallituksen esityksen tavoitteena on lisätä kohtuuhintaisen, korkotuetun asuntotuotannon houkuttelevuutta kaikkien toimijoiden keskuudessa. Yhdyn siihen huoleen, mitä tässä keskustelussa on esitetty, että niin sanottujen yleishyödyllisten toimijoiden osuus kohtuuhintaisesta rakentamisesta on pienentynyt. Tähän todellakin tarvittaisiin muutos, ja tämä huoli on yhteinen.

Keskeisiä parannusehdotuksia tässä hallituksen esityksessä on todella korkotukilainojen lyhennysohjelman muuttuminen merkittävästi nykyistä etupainotteisemmaksi. Se todellakin helpottaisi montaa asiaa näiden asuntoyhteisöjen hoidossa. Sillä ensinnäkin pienentyisi korkorasitus ja parannettaisiin sitten sitä, kun loppuvaiheessa lainaosuus on pienempi, että siinä kohtaa olisi sitten jo mahdollista paremmin hakea lainoitusta perusparannusten rahoittamiseen. Myöskin joustoja lainanlyhennysten tekemiseen tässä on tarkoitus lisätä. Takapainotteiset korkotukilainat ovat tähän asti vaikeuttaneet yhteisöjen kokonaisvaltaista ja hyvää taloudenpitoa ja myöskin kiinteistönpitoa sekä ennen kaikkea kohtuuhintaisen vuokratason ylläpitoa.

No, sitten tämä kielto varautua tuleviin korjauksiin uusissa korkotukilainoissa: Tämä on mielestäni hyvä uudistus, koska tämä tekee tästä tukijärjestelmästä läpinäkyvämmän, ja se on perusteltu ennen kaikkea etupainotteisemman lyhennysohjelman kannalta. Eli jatkossa, kun tämä perusparannusten rahoitus ei olisi ongelma, kun se lainaosuus ei ole siinä loppumatkalla niin suuri, uusissa asunnoissa asukkaiden ei tarvitsisi yhtä aikaa maksaa suuria lyhennyksiä ja varautua samaan aikaan peruskorjaukseen. Mielestäni tämä on se olennainen logiikka tässä kohtaa. Nykyinen ongelma on ollut se, että asukkaat ovat joutuneet maksamaan varsin suuria summia mahdollisia tulevia korjauksia varten, ja mielestäni tämä kohta

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

tässä uudistuksessa on kyllä asukkaiden etu. Toisinaan nämä korjaukset ovat jääneet tekemättä ja valvonta on ollut puutteellista ja epäselvää. Mielestäni tämä on hyvä uudistus tässä kokonaisuudessa.

No, sitten korkotukilainojen lainoitusosuuksiin: Lainoitusosuuksia nostetaan jopa 15 prosentilla. Tämä enimmäislainoitusosuus nousisi enintään 95 prosenttiin kaikissa vuokra-asuntojen korkotukilainoissa, ja sitten näiden aso-asuntoyhteisöjen perusparannuslainojen osaltakin tämä korotus olisi samanmoinen, jopa 15 prosenttia. Kaiken kaikkiaan tässä uudistuksessa mielestäni huomioidaan hyvin se olennaisin tavoite eli tämän korkotukijärjestelmän ja tämän kohtuuhintaisen asuntotuotantojärjestelmän tekeminen houkuttelevammaksi kaikille toimijoille.

Näiden kasvukeskusten ohella on myös muita näkökohtia, joita haluan tuoda tässä esille. Väestöä menettävillä alueilla on monenlaisia asuntopoliittisia haasteita ja ongelmia. Elinkeinorakenne muuttuu, ja muuttoliike, ikärakenne aiheuttaa sen, että väestö vähenee tälläkin hetkellä aika nopeasti tietyissä kunnissa. Näissä väestöä menettävissä kunnissa asuntojen tarjonta ylittää niiden kysynnän ja asuntoja jää varsin paljon tyhjilleen. Se on tällä hetkellä aika laaja ongelma. Erityisen paljon vanhaa vuokra-asuntokantaa on monissa kunnissa, ja tämä vuokra-asuntokanta on usein kuntaomisteista. Nämä tyhjät asunnot aiheuttavat ongelmia ennen kaikkea näille kunnille ja myöskin sitten asukkaille. Haluan nostaa tässä varsinkin nämä seutukeskukset, seutukaupungit esille, joidenka kehittämiseen tämä asuntopoliittinen haaste aiheuttaa isoja ongelmia.

Mielestäni olisi erittäin tärkeää, että tähän korkotukilainakantaan ja siihen liittyviin riskeihin, joita näillä alueilla on, reagoitaisiin nykyistä enempi ja pyritäisiin sellaiseen yhteiseen vastuunkantoon koko tämän järjestelmän piirissä. Kilpailukykyisen ja houkuttelevan asuntotuotannon mahdollistaminen myöskin kasvukeskusten ulkopuolella on todella tärkeää. Sillä on merkittäviä aluepoliittisia vaikutuksia.

Esimerkiksi tuolla omalla alueellani Keski-Suomessa on paikkakuntia, kuten Äänekoski, Jämsä, myöskin oma kotikuntani Saarijärvi, joissa meillä on aika merkittäviä määriä aikanaan ARA-tuella tai aravajärjestelmän puitteissa rakennettuja kaupungin omistamia vuokra-asuntoja, joidenka kunnossapito on laiminlyöty tai jäänyt jälkeen. Tämä asuntokanta ei houkuttele huonokuntoisuudestaan johtuen uusia asukkaita. Nyt näillä kunnilla on kuitenkin vahva halu kehittää omaa elinkeinotoimintaansa ja saada uusia yrityksiä ja myöskin saada sitten niihin meidän kasvaviin teollisuusyrityksiin uusia työntekijöitä, mutta tämä asuntokanta aiheuttaa sen, että paikalliset asuntomarkkinat eivät toimi. Kun sinne tulee myyntiin paljon näitä huonokuntoisia vuokra-asuntoja, asuntojen hinnat väkisin laskevat entisestään. Tämän johdosta grynderit eivät kiinnostu uuden vuokra-asuntokannan tuottamisesta näillä alueilla. Tämä aiheuttaa sellaisen ikävän tilanteen, että sitten sitä työikäistä väestöä on vaikea saada sinne, vaikka meidänkin alueen teollisuusyritykset sitä kipeästi tällä hetkellä tarvitsisivat.

Eli huomaamme, että asuntopolitiikassa meillä on maan eri osissa kovin erilaisia haasteita, mutta kaikkiin näihin kuitenkin tulisi pyrkiä tasapainoisesti vastaamaan. Uskon, että tämä hallituksen esitys on yksi askel kohti parempaa asuntopolitiikkaa Suomessa.

20.36 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Meillä ympäristövaliokunnassa käydään hyvin paljon keskustelua asumis- ja rakentamisasioista. Käsittelyssä ovat hallituksen esitykset mutta myöskin meidän omia asioitamme, joihin on otettu muun muassa tämä asumisterveys. Mutta kuitenkin minä odotan, että yhä enempi saisimme, jopa omina

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

asioina tai muuten, esille puurakentamiseen liittyviä asioita. Niitä on aivan liian vähän. Siinä on pelkkää puhetta muttei tekoja tällä hetkellä.

Tämän esityksen tarkoituksena on hallituksen ohjelman mukaisesti lisätä asuntorakentamista. Tavoitteena on kannustaa rakennuttajia tuottamaan kohtuuhintaisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja. Se on tosiaankin tavoitteemme.

Sitten erillisenä, silti tähän asiaan liittyen, otan esille sen, että Suomessa on, kuten edustaja Honkonenkin äsken otti esille, koko ajan yhä enemmän ja enemmän tyhjilleen jääviä asuntoja. Kannustammeko me ihmisiä tällä hetkellä luopumaan liian helposti muualla olevista asunnoistansa? Tulisiko meidän rohkeasti ottaa myös tämä asia esille, kun nyt näyttää, ettei tästä saisi edes puhua? Kenenkään etu ei ole, että kasvukeskusten vuokrat nousevat huippuun, asumistukien määrä vain lisääntyy ja muun alueen hyvät rakennukset jäävät vapaa-ajanasunnoiksi, kun moni silti haluaisi siellä asua ja tehdä töitä muuallakin kuin kasvukeskuksissa.

20.38 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikalla olijat! Asuminen ja rakentaminen nostettiin 2015 hallitusohjelmaneuvoittelussa yhdeksi kärkiteemaksi. Edustaja Mölsä, joka hetki sitten täällä tästä asiasta puheenvuoron käytti, oli kanssani tekemässä tätä asumisen ja rakentamisen osuutta hallitusohjelmaan. Yksi tavoite ennen muuta oli se, että halusimme etsiä sellaisia keinoja, joilla pystymme vauhdittamaan talouskasvua, mutta toisaalta myös etsimään keinoja vastataksamme asumisen erilaisiin haasteisiin Suomessa.

Tässä keskustelussa on tullut esille hyvällä tavalla, tai toisaalta surullisella tavalla, se, miten erilaisia haasteita meidän asumisessa ja rakentamisessa tällä hetkellä on. Meillä on alueita, joilla ei löydy itse asiassa rahaa peruskorjata vaikkapa vanhoja kerrostaloasuntoja. Kerrostaloyhtiöt eivät saa lainaa näihin remontteihin, ja toisaalta tilanne on monesti sellainen, että kertaalleen maksettu asunto tulee käytännössä niin suuren peruskorjauksen piiriin, että asunto joudutaan maksamaan tietyllä tavalla toiseen kertaan, ja se on tietysti vaikea ja monelle käsittämätön tilanne.

Mutta sitten se toinen pää on nämä alueet, jotka kaupungistumisen edessä kärsivät asuntopulasta. Kyllä keskeisin syy siihen, että asumisen hinta nousee, on se, että ei ole riittävästi asuntotarjontaa. Kun asuntotarjontaa on liian vähän, niin se näkyy automaattisesti asumisen hinnassa. Se näkyy vuokrissa, se näkyy asuntojen myyntihinnoissa, ja sen takia yhtenä keskeisenä ratkaisuna lähdettiin hakemaan sitä, että me tarvitsemme erilaista asuntotuotantoa myös kasvukeskuksiin. Sen takia otettiin uudelleen käyttöön asuntoministeri Jan Vapaavuoren aikanaan käyttöön ottama ja hyvin toimiva 10 vuoden korkotuki. Se on toiminut hyvin. Se avasi meille merkittävästi uutta rakentamista ja toi rakentamista myös kasvukäytävälle.

Toinen oli se, että halusimme etsiä keinoja tonttipulan helpottamiseen. Rakentamisen erilaisia vaatimuksia on kohtuullistettu, esimerkiksi esteettömyysvaatimuksia, että jokaisen asunnon ei enää tarvitse olla välttämättä esteetön. Myös minimikokosääntelyä asunnoissa on kevennetty ja etsitty ratkaisuja siihen, että voitaisiin tehdä moderneja pienempiäkin asuntoja. Ja kyllä itse kannustan kaupunkia pohtimaan myös niitä keinoja, joita heillä on. Esimerkiksi keskikokosääntely, joka osassa kaupunkia on käytössä, on sellainen, joka nostaa asumisen hintaa, vaikka sillä sinänsä ihan kaunis tavoite on olemassakin.

Väestönsuojakysymys on ollut yksi, josta on keskustelua käyty pidempään. Mutta sitten toinen, mikä on kaupunkien itse päätettävissä, on autopaikka- ja parkkipaikkavaatimukset.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Kyllä tänä päivänä alkaa olla tilanne se, että meillä on paljon sellaisiakin alueita, missä voidaan hyvällä omallatunnolla luopua myös yksityisautoilun parkkipaikoista, ja kun se tehdään uutta rakennettaessa, niin asunnon ostajat sen myös tietävät ja tuntevat.

Asuntorakentaminen onkin hyvällä tavalla toiminut veturina, se laittoi liikkeelle meidän talouskasvua. Viime vuonna rakentaminen työllisti noin 185 000 rakentamisen ammattilaista, ja tänä vuonna on arvioitu, että kasvua on edelleen noin 2 000 työpaikkaa tai työvuotta. Rakennusalan työllisyyskehitys onkin ollut keskeinen vetäjä maamme työllisyyden paranemisessa. Tämä oli yksi tavoite tämän edullisemman asumisen mahdollistamisen rinnalla.

Viime vuonna ARA-asuntoja lähti liikkeelle pitkään aikaan ennätysmäärä, 8 560 ARA-asuntoa, joista tällä 40:n korkotuella vajaa 3 000, erityisryhmien 40 vuoden tuella 2 610 ja 10 vuoden tuella 400 asuntoa. Tässä kasvua edelliseen vuoteen oli noin 8 prosenttia, mikä tarkoittaa 660:tä asuntoa kaiken kaikkiaan. Näistä valtaosa, noin 85 prosenttia, lähti liikkeelle kasvukeskuksiin, ja toisaalta sitten toisena tavoitteena on se, että olemme halunneet panostaa maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksin myös kasvukäytävillä — näistä noin 50 prosenttia tuli niin sanottuihin MAL-kuntiin. Kaiken kaikkiaan asuntotuotanto on ollut myös hyvää, noin 35 000 kaiken kaikkiaan, ja tästä ARA-tuotannon osuus on siis ollut noin 20 prosenttia.

Kun teimme tuon 10 vuoden korkotuen aiemmin, niin silloin päätettiin, että myös tavaltaan tämän 40 vuoden houkuttelevuus päivitetään ja katsotaan läpi. Tässä esityksessä on nyt useita ehdotuksia, joiden tavoitteena on parantaa uusien korkotukilainojen ehtoja ja lisätä kohtuuhintaisia asuntoja.

Tässä edellä on käyty läpi näitä muutoksia, muun muassa korjauksiin varautumisen kieltämistä. Tässä toki on sellainen mielenkiintoinen tilanne, että meillä syntyy tähän samaan 40 vuoden kokonaisuuteen nyt siis sopimuksia, joissa osassa saa varautua korjauksiin ja osassa ei saa varautua korjauksiin. Tämä on sellainen kokonaisuus, mikä ehkä on syytä käydä huolella läpi valiokunnan käsittelyssä.

Olen itse tyytyväinen siihen, että ne linjaukset ja tavoitteet on varsin hyvin saavutettu, joita silloin hallitusohjelmaneuvoittelussa yhdessä sovimme. Tässä asumisen ja rakentamisen kokonaisuudessa on edelleen toimenpiteitä, eli tekemistä meidän aikaansaavalla asuntonministeri Tiilikaisella kyllä riittää vielä viimeiseksikin hallituksen vuodeksi. Mutta paljon on saatu aikaan, ja se onneksi näkyy monen ihmisen asumisenkin kustannuksissa.

20.46 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy tämänkin esityksen kohdalla harmitella tätä ajankohtaa, että lähetekeskustelussa olemme tähän aikaan illasta ja toisaalta sitten myöskään ministeri ei paikalle pääse asiaa esittelemään. Toki tämä tukijärjestelmän muutos sinällänsä on tärkeä mutta pieni, kun otetaan huomioon tämänhetkiset asuntopoliitiikan ongelmat. Ja niin kuin täällä hallituksen esityksessä todetaan, tällä tietenkin halutaan kannustaa rakentajia tuottamaan kohtuuhintaisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja nykyistä enemmän.

Eilen osallistuin Kelan toimeentulotukiseminaariin. Kyllä se oli aika surullista kuunneltavaa, että sen lisäksi, että meillä on asumistukijärjestelmä, tänä päivänä myöskin toimeentulotukijärjestelmän kautta joudutaan tulemaan vastaan juuri näitten kohonneitten asumiskustannusten takia. Erityisesti tämä koskee pääkaupunkiseutua, ja vähän hirttehisesti voisi todeta, että onhan se tietynlaista aluetukea tämäkin, kun maksamme näin valtavasti tämän alueen asumisesta valtion rahoista tukea.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Tietysti kaiken kaikkiaan asumistukeen ja toimeentulotukeen yhteensä liittyy sellaisia isoja ongelmia, että jos ihmisellä taustalla on esimerkiksi sosiaalisia ongelmia, niin voi olla, että se tilille maksettu asumistuki menee johonkin vallon muuhun käyttötarkoitukseen, ja sitten joudutaan tilanteeseen, jossa ennaltaehkäistään asunnottomuutta ja toimeentulotuen harkintapuolelta maksetaan niitä varsinaisia asumiskuluja. Kyllä jollakin tavalla tässä meidän toimeentulotukijärjestelmän ja sosiaalityön yhdistelmässä pitäisi ehkä vielä uudellaan pohtia sitä, onko se sittenkään parasta, että me maksamme Kelan kautta automaattisesti hakemuksen perusteella henkilön tilille sitä tukea näkemättä, kohtaamatta ihmisiä. Ne ongelmat harvoin paranevat sillä, että niitä ongelmia ruokitaan vielä rahan kautta.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, tähän varsinaiseen hallitukseen esitykseen:

Katsoin noita lausuntoja, joissa vastustettiin aika laajasti niitä esityksen kohtia, jotka koskivat korkotukilainansaajilta vaadittavia 5 prosentin omarahoitusosuuksia ja toisaalta tuleviin korjauksiin varautumisen kieltoa uusien korkotukilainojen osalta, koska niitten arvioitiin vähentävän merkittävästi korkotukijärjestelmän houkuttelevuutta ja kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeusasuntojen tuotantoa. Sen sijaan kaikki lausunnonantajat kannattivat ehdotuksia, jotka koskivat korkotukilainojen etupainotteisempaa lainanlyhennysohjelmaa ja myöskin vuokra-asuntojen korkotukilainojen enimmäislainoitusosuuksien nostamista ja harkintakorkotukilainojen myöntämisedellytysten lieventämistä sekä korkotukilainojen tukiehtojen parantamista.

Lausunnonantajissa mielipiteet jakautuivat selvästi siinä, kun kyse oli näistä ehdotuksista, jotka koskivat uutta, indeksisidonnaista korkotukilainaa, korkotuki- tai aravalainoitettujen asuntojen luovutussäännösten muuttamista ja myöskin maksetun korkotuen takaisinperintää yleishyödyllisyysstatuksen peruuttamistilanteessa sekä myöskin ehdotettujen säädosmuutosten voimaantuloaikataulua, joten läpi katsottuna vaikuttaa siltä, että valiokunnassa kuitenkin riittää vielä pohdittavaa näitten muutamien yksityiskohtien kohdalta, mihin suuntaan tarvitaan mahdollisesti vielä korjauksia tähän hallituksen esitykseen.

Mutta niin kuin aluksi totesin, kaiken kaikkiaan tämä on tietysti ihan kannatettava esitys kokonaisuutena, mutta tämä ei näitä valtavan isoja asumispolitiikkaan liittyviä ongelmia tällä hetkellä ratkaise. Ja tässä yhteydessä ei voi olla mainitsematta, että kristillisdemokraatit ovat olleet tekemässä nyt tätä kannustavan perusturvan järjestelmää, joka perustuu osiltaan tuohon universal creditiin, mikä Isossa-Britanniassa on käytössä. Siellähän yksi osa tätä yhdistelmätukea ovat myöskin asumiseen liittyvät tuet, ja siellä on lähtökohtaisesti se tilanne, että asumiseen liittyvä tukiosuus maksetaan vuokranantajan tilille. Ilmeisesti sitten, kun on katsottu mahdollisia sosiaalisia ongelmia tai mahdollisia väärinkäytöstilanteita, niitä on myöskin sillä haluttu estää.

20.51 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Modig — hän kylä ehti jo lähteä — aiemmin viittasi näihin vuokratalojen tuleviin korjauksiin varautumiseen, nyt kun se mahdollisuus tähän varautumiseen poistuu. Ihmettelen kyllä tätä kritiikkiä siinäkin mielessä, että eihän muilla asujilla, esimerkiksi asunto-osakkeen omistajilla, ole velvollisuutta maksaa tai he eivät käytännössä maksa varautumismaksua tuleviin korjauksiin, vaan käytännössä maksetaan niistä juoksevista korjauksista, niistä vuosittain tehtävistä korjauksista ja juoksevista kuluista sitä yhtiövastiketta ja sitten näitä erilaisia hoitovastikkeita liittyen taloyhtiön lainalla toteuttamiin korjauksiin. En oikein ymmärrä, minkä takia nyt sitten nimenomaan vuokralaisten pitäisi maksaa näitä varautumismaksuja.

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

Edustaja Arhinmäki tässä aikaisemmin viittasi tähän, että asukkailla pitäisi olla — ymmärsinkö oikein? — näissä taloyhtiöiden hallituksissa edustus. Ihmettelen kyllä tätä, että kuinka se voisi olla mahdollista. Tällä hetkellä se on asunto-osakeyhtiölain vastaista. Ei se suinkaan näin voi mennä. Ymmärrän kyllä tämän tarpeen huomioida vuokralaisten asema paremmin, mutta käsittääkseni se ei ole kyllä mahdollista. [Paavo Arhinmäki: Puhe oli asumisoikeusasunnoista, ei vuokra-asunnoista!]

20.52 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä käsittelyssä oleva niin sanottu pitkän korkotukilainan muutos on sellainen esitys, jolla pyritään parantamaan tätä järjestelmää ja tekemään siitä houkuttelevampi, että juuri tällaista kohtuuhintaista vuokra-asumista myös rakennettaisiin entistä enemmän. Ja asukkaan näkökulma on tässä esityksessä käsittääkseni ollut se, mikä edellä on pyritty menemään.

Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä on jo aikaisemmissa puheenvuoroissa hyvin tullut esille, meillä on Suomessa syntynyt tässä muutaman vuosikymmenen aikana sellainen vääristymä, että kun tuetaan ihmisen mahdollisuutta asua laadukkaasti ja inhimillisesti ja saada se oma koti, niin ratkaisumalli on ollut viime vuosina se, että on entistä enemmän lisätty taloudellisia panostuksia asumistukiin ja erilaisiin Kelan maksamiin asuntososiaalisiin etuuksiin ja sen sijaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon tukeminen on vähentynyt. Luvut kertovat aika korutonta kieltä. Ne luvut, mitä minulla on, ovat ne, että 400 miljoonaa jopa olisivat tällä vaalikaudella kasvaneet asumistukimenot ja ne ovat tällä hetkellä jo 2 miljardia eli 2 000 miljoonaa euroa.

Juha Sipilän hallitus on pyrkinyt tätä asiaa kääntämään parempaan suuntaan. Siitä kuuluu erityiskiitos minusta asuntoministeri Kimmo Tiilikaiselle ja hänen esikunnalleen. Muun muassa opiskelija-asuntotuotantoa on lisätty, ja sen lisääminen olisi varmasti perusteltua jatkossakin, sillä kun opiskelijat muuttavat sinne opiskelija-asuntosäätiön tai muun opiskelijatoimijan asuntoihin, niin silloin vapautuu markkinoilta niitä asuntoja sitten esimerkiksi työssäkäyville ihmisille ja painetta puretaan ja hintoja saadaan alemmaksi.

Arvoisa puhemies! Meidän pitäisi löytää sellainen tapa, millä me voisimme nimenomaan tukea sitä kohtuuhintaisen asumisen rakentamista ja vähentää niitä asumistukimenoja. Väitän, että tämä asumistuen kasvu uhkaa jo meidän julkisen talouden kestävyyttäkin.

20.54 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa rouva puhemies! Kun ministeri ei ole paikalla, niin käytän tällaisen kokoavan puheenvuoron, jossa kommentoin joitain tässä käytettyjä puheenvuoroja. [Antti Kurvinen: Varjoministeri!] Helsingin kaupunginhallituksen varapuheenjohtajana joudun käyttämään tämän puheenvuoron.

Ensinnäkin täällä puhuttiin siitä, miten yksin markkinat hoitaisivat ja että pelkästään sen tuloksena, että asuntorakentamista lisätään, meidän asumisen hinta putoaisi tai ei ainakaan kasvaisi niin nopeasti. Valitettavasti se on nähty pääkaupungissa Helsingissä, että tämä talousteoreettinen malli ei yksin toimi. Ei ole vain niin, että pelkästään rakentamalla lisää vuokrat alenevat, omistusasumisen hinta laskee, vaan oleellista on se myös, mitä rakennetaan, rakennetaanko kohtuuhintaisia omakustannusvuokra-asuntoja.

Tällä lakiesityksellä, niin kuin tässä on todettu myös opposition suusta, on kannatettavia esityksiä, joilla pyritään jonkun verran tätä lisäämään, mutta niin kuin sanottu, tämä lakiesitys ei yksin ratkaise tätä ongelmaa. Meidän pitää rakentaa enemmän kohtuuhintaisia asuntoja. Se on ihan selvää, että jos omakustannusvuokralla asut, niin silloin sinä maksat

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

siinä pääomakustannukset ja hoitokustannukset, mutta siinä välissä ei ole vaikkapa ruotsalaista pääomasijoittajaa tai UK:ssa toimivaa asutosijoittajaa ottamassa niitä voittoja. Ja kuten aikaisemmin täällä toin jo ilmi, nämä voitot otetaan usein vielä meidän verorahoista eli asumistukimenoista. Asumistuella ei siis tueta niinkään asukkaita vaan näitä omistajia, jotka pystyvät nostamaan kohtuuttomasti vuokria. [Antti Kurvinen: Järkipuhetta!]

Täällä edustaja Heinonen puhui siitä, miten 10 vuoden korkotukiasunnot ovat olleet hyvä ratkaisu. Se on hetkellisesti hyvä ratkaisu, hetkellisesti saadaan asuntoja liikkeelle, mutta ongelma tulee silloin 10 vuoden päästä, kun tämä vapautuu näistä rajoituksista niin, että ei ole rajoitettu tähän omakustanteisuuteen vaan voidaan hinata ylöspäin näitä vuokria. Tämä ongelmahan on nimenomaan ollut se, että kun Satolla ja entisellä VVO:lla, nykyisellä Kojamolla, ovat tulleet nämä 40 vuoden korkotuet täyteen, niin on voitu nostaa kohtuuttomalla tavalla vuokria. Tämä on se, joka näkyy näissä asumistukikustannusten nousussa.

Toisin kuin edustaja Kurvinen sanoi, ei ole sinänsä lisätty asumistukia. Ei meidän politiikka ollut asumistukien lisääminen, vaan se ongelma on ollut se, että ne asumistukimenot ovat tavallaan väkisin nousseet sitä kautta, kun vuokrat ovat nousseet ja asumistuen on pitänyt siihen reagoida. Sen vuoksi onkin koko yhteiskunnan etu, että me pystymme entistä enemmän rakentamaan omakustannevuokra-asuntoja. Sen vuoksi tämä on yhteinen etu, ihan mistä päin tahansa Suomea tullaan.

Tässä on vähän puhuttu siitä, onko ongelman syy se, että ihmiset muuttavat vaikkapa pääkaupunkiseudulle ja isompiin kaupunkeihin. No, tietysti jos katsoo suurta kuvaa, niin ei ole helsinkiläisten etu, että meillä on kohtuuttoman korkeat vuokrat ja asuntojen hinnat, että meillä on päiväkodit täynnä, meillä on koulut täynnä, eikä se ole niiden alueiden etu, joissa työikäinen väestö muuttaa kasvukeskuksiin. Se ei ole kenkään etu. Sen vuoksi me tarvitsemme aluepolitiikkaa, aluepolitiikka on sekä suurten kaupunkien etu että pienten paikkakuntien etu.

Mutta samaan aikaan pitää myös ymmärtää se, että me voimme vain tiettyyn pisteeseen asti aluepolitiikalla puuttua tähän ongelmaan. Samaan aikaan on niin, että kaupungistuminen on globaali ilmiö. Itse asiassa Helsinki kasvaa hitaammin kuin vaikkapa Tukholma tai Oslo, vaikka Helsinki rakentaa hirvittävää vauhtia, ja se liittyy taas yhteiskunnalliseen muutokseen, siihen, mitä kaupungit tarjoavat, tavallaan niin kuin yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä samaan aikaan, anonymiteettia yhtä aikaa, kun voi elää kuitenkin osana isoa joukkoa. Tämä on enemmän semmoinen iso kulttuurinen kysymys.

Tätä vastaan on turha kamppailla, ei kannata kamppailla. Meidän pitää nähdä niin, että jos haluaa asua omalla kotiseudullaan, niin pitää olla mahdollisuus ja oikeus siihen. Kenenkään ei pidä pakolla muuttaa. Mutta ei pidä myöskään ajatella niin, että pyrittäisiin estämään ihmisiä, jotka haluavat omatoimisesti tehdä tämän valinnan.

Ja tämä itse asiassa koskee myös helsinkiläisiä. Jopa minun lähipiirissäni on paljon ihmisiä, jotka ovat joutuneet muuttamaan pois siitä kaupungista, jossa ovat syntyneet, jossa ovat kasvaneet ja jossa edelleen tekevät töitä, sen vuoksi, että asumisen hinta on niin korkea, ettei ole varaa enää asua omassa kotikaupungissa. Eli tämä myös vaikuttaa samalla lailla helsinkiläisiin, tavallaan — se, kun joudutaan muuttamaan pois Helsingistä.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä edustaja Heinonen sanoi, että tämä keskikokosääntely on ollut ongelma. Olen siitä samaa mieltä. Itse asiassa silloin, kun Helsinki otti tämän keskikokosääntelyn, ajatus oli se, että lapsiperheille tarjottaisiin enemmän asuntoja. Se johti vain epätarkoituksenmukaiseen asuntojen rakentamiseen. Varsinkin kun Helsingissä kai

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

noin 40 prosenttia kotitalouksista on yhden ihmisen kotitalouksia, tällaiset 75 neliön keskineliövaateet johtivat aivan väärään suuntaan. Tämän veivät kokoomus ja vihreät Helsingissä läpi, mutta onneksi on tultu järkiin ja tästä on luovuttu, eli tavallaan se kritiikki, jota tässä nyt näille esitettiin, on kritiikkiä sellaista järjestelmää kohtaan, josta on jo luovuttu.

Viimeisenä edustaja Honkoselle: Kun puhuin siitä, että pitäisi olla enemmistö asukkaista hallituksessa, en puhunut näistä vuokra-asunnoista vaan asumisoikeusasunnoista, joissa on ihmisten omaisuus kiinni. Tässä on kysymys tavallaan siitä, että isännöitsijän pitää olla irti siitä konsernista, joka tavallaan pyörittää sitä, jolloin hän on selkeästi taloyhtiön puolella eikä tavallaan ole sitä intressiristiriitaa, jos hän samaan aikaan toimii tälle konsernille. Sitä kautta, että asukkaat ovat hallituksessa enemmistönä päättämässä, he pystyvät toisella tavalla keskittymään siitä omasta yhtiöstään huolehtimiseen kuin silloin, jos se on suuren konsernin yksi osa, jossa ne ovat enemmän niin kuin laskennallisia lukuja, jotka menevät läpi konsernissa, kuin ihmisten koteja, asuntoja, joissa on omaa omaisuutta kiinni. Tämä ajatus tässä on taustalla. Sen vuoksi tätä olisi hyvä korjata, mutta on ihan selvää, että eri asia ovat sitten nämä vuokra-asuntoyhtiöt, joissa on ihan toisentyypinen tämä hallinto.

21.02 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, että vähän siltä kuulostaa, kun kuuntelin edustaja Arhinmäen aivan oivallista ja oppinutta puheenvuoroa äsken, että tässähän vähän tuntuu siltä, että keskustan ja vasemmistoliiton kannat ainakin näissä asuntopoliittisissa kysymyksissä ja asumisessa ovat hyvinkin samanlaisia ja samantyyppisiä ja on helppo yhtyä moniin edustaja Arhinmäen ajatuksiin. Ei se ole oikein, että meidän asumistukemme käytännössä valuvat sijoittajien taskuihin. Se ei ole se tarkoitus, mikä niillä veronmaksajien rahoilla on, tukea heikommassa asemassa olevan ja pienituloisimman väestön asumista. Ei ole oikein.

Arvoisa puhemies! Kun keskustalainen olen, myös asuntopolitiikassa viehättävät monet tällaiset ikään kuin kolmannen tien ratkaisut tai tällaiset välimuodot vuokra-asumiseen ja omistusasumiseen. Asumisoikeusyhdistykset ovat hyvin perinteinen tapa järjestää kohtuuhintaista asumista, mahdollisuutta päästä kiinni siihen omaan asuntoon vähän pienemmällä pääomalla. Kyllä niitä asumisoikeusyhdistyksiä kannattaisi elvyttää. Nyt viime aikoina erityisesti tällaiseen ikäihmisten ja eläkeläisten asumiseen, niin sanottuihin senioritaloihin, senioriasumiseen, on aika paljon perustettu asumisoikeusyhdistyksiä pitkin Suomea. Myös ARA selvittää ja on selvittänyt sitä, voisivatko osuuskunnat, vanha perinteinen vuosisikymmenten takaa oleva malli, järjestää asumista, voisiko asumisosuuskuntia myös jälleen kerran perustaa. Sekin voisi olla ihan mielenkiintoinen versio.

Kyllä keskusta on linjannut siitä, varsinkin Helsingin asuntopolitiikasta ja muustakin metropolialueen asuntopolitiikasta, että kyllä tällaisia miniasuntoja pitäisi voida rakentaa. Ne ovat tiettyihin elämäntilanteisiin aivan sopivia, ei tietenkään siinä vaiheessa, kun on puoliso, lapsia. Silloin ei voi olla mikään 15 neliön asunto tai muu mikroasunto, mutta opiskelijana ja miksei vaikka siinä vaiheessa, kun ollaan kansanedustajanakin, voisi tällainen miniasunto tulla ihan joskus käyttökelpoisena tarpeeseen.

Arvoisa puhemies! Haluan lopettaa tämän hyvän asuntopoliittisen keskustelun [Puhemies koputtaa] siihen, että kyllä meidän suurin haasteemme on lopettaa asunnottomuus Suomesta. 2025:een mennessä keskustalla tavoittelee asunnottomuuden lopettamista.

21.04 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä edustaja Arhinmäen puheenvuoro oli todellakin kokoava, ja on vaikeaa olla eri mieltä näistä hänen esittämistään

Pöytäkirja PTK 18/2018 vp

näkökohdista. Kuitenkin sen verran, mitä tulee tähän asumisoikeusasumiseen: Olen samaa mieltä, että näissä asumisoikeusyhteisöissä tätä läpinäkyvyyttä on parannettava. Siinä on parantamisen varaa, ja käsittääkseni tässä asumisoikeusuudistuksessa on tarkoitus esittää, siinä todennäköisesti tullaan esittämään, asukkaille omaa tilintarkastajaa. Mielestäni tämänkaltainen uudistus olisi tärkeä ja varmasti vastaisi juuri tähän huoleen. Mutta pitää kuitenkin muistaa, että tämä asumisoikeusmaksu ei ole sijoitus, se ei ole pääomasijoitus siinä mielessä kuin asunto-osakkeen ostaminen voi olla, vaan se on maksu, jolla saadaan se oikeus siihen kyseisessä asunnossa asumiseen. Siinä mielessä sen rinnastaminen asunto-osakkeen omistamiseen ei kaikilta osin ihan toimi.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan.

11. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 8.3.2018 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 21.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen